

Brugerevaluering af Projekt Livsrum

Et samarbejde mellem Realdania, Kræftens Bekæmpelse og
REHPA, Videncenter for Rehabilitering og Palliation

REHPA

Videncenter for
Rehabilitering og Palliation

**Evaluering af Projekt Livsrum
Et samarbejde mellem Realdania, Kræftens Bekæmpelse og
REHPA, Videncenter for Rehabilitering og Palliation**

Kirstine Falk, Anne Fisker Nielsen, Helle Timm og
Karen Marie Dalgaard

Copyright © 2016
REHPA, Videncenter for Rehabilitering og Palliation,
Syddansk Universitet og Region Syddanmark

Udarbejdelse

Evalueringen er udført af en tværfaglig gruppe i REHPA med repræsentation af arkitektfaglige, sundhedsfaglige og sociologiske kompetencer. Gruppen bestod af forsker, ph.d., cand.scient.soc. og sygeplejerske Karen Marie Dalgaard (projektleder); akademisk medarbejder og cand. polyt. arch. Kirstine Falk; videnskabelig assistent og cand.scient.soc. Anne Fisker Nielsen samt centerleder og professor Helle Timm.

Samarbejde

Projektgruppen refererede til en styregruppe bestående af programchef Per Schulze, Realdania; projektleder Arne Henriksen, Kræftens Bekæmpelse; rådgivningsleder Vivi Brandt Rasmussen, Livsrum Odense og bruger Jannie Dissing, Livsrum Næstved.

Foto og layout: Kirstine Falk, REHPA

Tryk: Syddansk Universitet
1. udgave, 1. oplag. 150 stk.

ISBN: 978-87-93356-07-8
ISBN: 978-87-93356-08-5 (online)

Gengivelse af uddrag, herunder figurer og tabeller,
er tilladt mod tydelig gengivelse.

REHPA, Videncenter for Rehabilitering og Palliation,
Syddansk Universitet og Region Syddanmark
Øster Farimagsgade 5A, 2. sal
1353 København K
Tlf. 21 74 73 72
www.rehpa.dk

Projektet er finansieret af Realdania

Rapporten kan downloades fra www.rehpa.dk

Kræftens Bekæmpelse

Forord

Projekt Livsrum drejer sig om at skabe visionære og ambitiøse rammer for støtte og rådgivning til mennesker ramt af kræft. Der er bygget seks huse og formålet med dem ser overordnet ud til at være indfriet: De faciliterer samvær kræftramte imellem, er atypiske i deres design, har et hjemligt præg og er lettilgængelige i umiddelbar nærhed af sygehuse.

Kræftens Bekæmpelse har en lang tradition for at skabe og praktisere regionale og lokale kræftrådgivninger i hele landet. Realdania har gjort det til sin væsentligste opgave at støtte udvikling og etablering af fysiske rammer for et godt liv. Med afsæt i et modelprogram for kræftrådgivninger og et modelprogram for terapihaver har Kræftens Bekæmpelse og Realdania nu bygget huse i Aalborg, Herning, Vejle, Odense, Næstved, Århus og Roskilde.

Mens der allerede foreligger viden om de professionelles erfaringer med at udføre den faglige indsats i husene, har Kræftens Bekæmpelse manglet viden om de kræftramtes erfaringer med husene og en vurdering af, hvorvidt de konkrete byggerier indfrier ambitionerne i modelprogrammerne. Deres erfaringer og de konkrete byggerier er derfor i fokus i denne evaluering.

Brugerne er generelt glade for husene, men erfaringer på tværs af de seks huse giver også anledning til forbedringer i fremtidige byggerier og justeringer i de nuværende. Først og fremmest i form af mere fleksibilitet i rummenes udformning og indretning samt en endnu større forståelse af sammenhæng mellem rum og de mennesker, der skaber livet i dem. Begge dele kalder på både arkitekter og designere, professionelle, frivillige og brugerne i rådgivningerne. Smukke og anderledes huse kan have en både praktisk, følelsesmæssig og symbolsk værdi. Det bekræftes i evalueringen. Men de gør det ikke i sig selv eller alene. Når huse – som rådgivningerne – har et mellem menneskeligt formål, så skal de fyldes og skabes via det liv og de relationer, der udfoldes i dem. Det er en daglig opgave.

Evalueringen er en del af et større billede, der viser, at arkitektur har indflydelse på og betydning for brugerne, og at den kan understøtte en faglig indsats. Resultaterne bidrager således med viden om helende og lindrende arkitektur i relation til sundhedsvæsenet.

Evalueringen er først og fremmest en erfaringsopsamling til Kræftens Bekæmpelses nuværende og kommende kræftrådgivningshuse.

Det er dog vores håb, at den også vil inspirere bygherrer, arkitekter, ledere, ansatte og frivillige som ønsker at skabe og forstå, hvordan arkitektur og rammer kan støtte op om aktiviteter i en bred vifte af arkitektur som for eksempel sundhedshuse, plejecentre, hospitaler og lignede.

I REHPA (tidligere PAVI) arbejder vi på flere måder med helende og lindrende arkitektur (www.arkitektur-lindring.dk) og vi ser frem til at fortsætte dette arbejde til gavn for alvorligt syge mennesker og deres familie.

Helle Timm
Centerleder, professor, februar 2016.

Indhold

Forord	2	6. DE SEKS HUSE I BILLEDER	48
Resumé	7	7. ANALYSE DEL 1	74
Læsevejledning	9	Brugernes bevægelser i og oplevelser af kræftrådgivningerne som helhed	
1. KONKLUSION	10		
2. ANBEFALINGER	14	Bevægelsesmønstre	76
Anbefalinger til kræftrådgivningerne som helhed	16	Oplevelsen af rum og andre mennesker hænger sammen	84
Anbefalinger til kræftrådgivningernes placering, huse og rum	18	De værtsfrivilliges betydning for helhedsoplevelsen	88
3. INDLEDNING OG FORMÅL	22	Stemningen i kræftrådgivningerne	90
4. BAGGRUND	26	En følelse af at have noget til fælles	96
5. EVALUERINGSDESIGN	32	Samvær og samtaler	98
Referenceramme for evalueringen: Modelprogrammet	34	Handlemuligheder, aktiviteter og adfærd i kræftrådgivningerne	106
Metodedesign	38	Tilfredshed med kræftrådgivningerne	110
Observationer af arkitekturen	39		
Deltagerobservationer	41		
Fokusgruppeinterview	42		
Etiske overvejelser	46		

8. ANALYSE DEL 2	112	9. DISKUSSION	184
Brugernes oplevelse af placering, huse og rum		Litteraturliste	194
Placering og kontekst	114	APPENDIKS	196
Husenes overordnede karakteristika	118	Arkitektonisk beskrivelse	
Ankomsten	124		
Ankomsten: garderobe og toilet	128		
Fællesrummet	130		
Fællesrummet: køkken og spisebord	136		
Fællesrummet: lounge og nicher	140		
Fællesrummet: bibliotek og informationsområde	144		
Fællesrummet: plads til børn og unge	146		
Samtalerum	148		
Grupperum	150		
Træningsrum	154		
Omlædningsrum	160		
Sanserum	162		
Værksted	166		
Øvrige rum (teknikrum, depoter og rengøringsrum)	168		
Arealet til medarbejdere og frivillige	170		
Uderum og udsyn	176		

Resumé

Denne rapport er produktet af en evaluering som REHPA, Videncenter for Rehabilitering og Palliation har gennemført på foranledning af Kræftens Bekæmpelse og Realdania. I 2013-2014 har Kræftens Bekæmpelse og Realdania opført seks nye kræftrådgivningshuse, hvis arkitektur er designet og omgivelser udvalgt til at spille sammen med rådgivningsaktiviteterne. Et sæt visioner for kræftrådgivningshusene blev forinden udviklet og beskrevet i et modelprogram og nærværende evaluering undersøger og dokumenterer, hvorvidt og hvordan intentionerne fra dette modelprogram er blevet indfriet i udmøntningen af de seks huse, set ud fra brugernes perspektiv. Evalueringen er foretaget af en tværfaglig gruppe, hvor arkitektoniske, sociologiske og sundhedsfaglige kompetencer er repræsenteret. Den anvendte metode har været en kombination af tre kvalitative metoder: observationer, deltagerobservation samt fokusgrupper. Alle data er indsamlet over sommeren 2015.

Resultaterne viser, at brugerne overordnet er tilfredse med kræftrådgivningerne, at mange får den oplevelse, som er tilsigtet og at de seks kræftrådgivningshuse på hver sin måde og i store træk er bygget, som modelprogrammet foreskriver. Modelprogrammets intentioner er derfor i høj grad indfriet. Evalueringen anbefaler dog, at modelprogrammet på visse punkter bør revideres. Ændringer i adfærd hos medarbejdere og frivillige, samt i udformningen af arkitektur og indretning, vil skabe muligheder for, at flere kræftramte får en bedre oplevelse og at mulighederne i kræftrådgivningerne udnyttes

bedre. I diskussionen behandles de dele af modelprogrammet, som det anbefales at revurdere eller lægge yderligere vægt på. Til de eksisterende kræftrådgivninger, og særligt til kommende kræftrådgivninger, er der på baggrund af evalueringen udviklet et sæt anbefalinger til design og brug af husene. De vil med fordel kunne inddrages, hvis et nyt Modelprogram udvikles.

Læsevejledning

Rapporten er inddelt, så læseren hurtigt kan orientere sig om konklusionen på vores evaluering og de anbefalinger, som evalueringen giver anledning til. Derfor er disse to kapitler (kapitel 1 og 2) præsenteret først. Herefter følger kapitel 3, der introducerer til evalueringen og til baggrunden og formålet med projektet, derefter kapitel 4 om Kræftens Bekæmpelses rådgivningsvirksomhed, baggrunden og visionen for de nye kræftrådgivningshuse samt en afgrænsning af denne evalueringens fokus. Dernæst følger kapitel 5, der beskriver designet af evalueringen og de anvendte metoder, så kapitel 6, der visuelt præsenterer de seks kræftrådgivningshuse, som evalueres, og dernæst kapitel 7 og 8 med resultater og analyse samt en diskussion til slut (kapitel 9).

Kapitlerne med resultater og analyse er delt i to. Kapitel 7 har primært et sociologisk fokus og behandler temaer, der omhandler de af brugernes bevægelser og oplevelser, som relaterer sig til kræftrådgivningshusene som helhed. Kapitel 8 har primært et arkitektonisk fokus og gennemgår områderne fra stedet, hvor husene er placeret, til de enkelte rum. Opdelingen af kapitel 8 afspejler i høj grad den opdeling, der også er i modelprogrammet.

For den læser, der ikke kender modelprogrammet, husenes udformning og brug, eller som gerne vil forstå, hvilket formsprog og hvilken indretning de enkelte rum har, henvises til Appendiks. I Appendiks er der en arkitektonisk beskrivelse af områdernes

formsprog, og indretning, samt en beskrivelse af brugen af disse områder. Materialet i Appendiks er en del af grundlaget for de enkelte opsummeringer i kapitel 8.

1. Konklusion

Denne evaluering er en undersøgelse af de seks nye kræft-rådgivningshuse, der er bygget af Kræftens Bekæmpelse og Realdania fra juni 2013 til august 2014. I en tværfaglig projekt-gruppe med arkitektfaglige, sociologiske og sundhedsfaglige kompetencer er med kvalitative metoder undersøgt, hvordan intentionerne i det overordnede modelprogram ("Kræftrådgivninger i det 21. århundrede: overordnet program for rådgivninger i Kræftens Bekæmpelse." (Arkitema, 2008), fremover Modelprogram) er blevet indfriet i de nye kræftrådgivningshuse, også kaldet Livsrum, set ud fra et brugerperspektiv. Det er således undersøgt, hvilken betydning arkitekturen har for brugerne og i hvilken grad og hvordan dette stemmer overens med intentionerne i Modelprogrammet. Brugere er i denne sammenhæng primært kræftramte og i mindre grad frivillige samt medarbejdere.

Hen over sommeren 2015 foretog en arkitekt observationer af omgivelser, arkitektur og interiør i de seks huse, og en sociolog foretog deltagerobservation i tre af husene. Sammen udførte de seks fokusgruppeinterview med i alt 40 kræftramte brugere af de seks huse.

Analyser af datamaterialet har både givet en forståelse af brugernes oplevelse af husene og hvad der er vigtigt for brugerne, samt en forståelse af hvor der er plads til forbedring i husene og i Modelprogrammet, der ligger bag dem.

Stor tilfredshed, men plads til forbedring

Generelt er der blandt de kræftramte brugere en stor tilfredshed med husene. De oplever, at husene vellykket faciliterer aktiviteterne i kræftrådgivningen, og de er glade for deres udformning, indretning samt placering. Dermed stemmer de overens med dele af Modelprogrammets intentioner med brugernes oplevelse af husene. Men evalueringen viser også, at andre dele kan forbedres og nyt kan inkorporeres for at imødekomme brugernes ønsker og behov. Til det formål er der udviklet et sæt anbefalinger, som kan læses i det efterfølgende kapitel.

Evalueringen belyser, hvor vigtigt det er at forholde sig til brugerne for at sikre, at arkitekturen skabes så den passer til deres behov og efterfølgende kan udnyttes optimalt. De ovenfor nævnte anbefalinger lægger op til en række modifikationer af Modelprogrammet, men viser samtidig, at Modelprogrammet ikke kan stå alene. Det bør følges op af handlinger, der sikrer at både kræftramte, som frivillige og personale er bevidste om kræftrådgivningshusenes potentiale, så de kan udnytte det fuldt og hensigtsmæssigt.

En positiv oplevelse af stemningen i kræftrådgivningerne

Brugerne beskriver stemningen i kræftrådgivningerne i positive vendinger som varm, hyggelig, lys, venlig og åben. De oplever, at den virker hjemlig og både har og giver en følelse af ro. For nogle brugere bryder indretningen med deres triste sind, dog ikke hos alle.

Mange oplever, at formsproget, indretningen og livet i huset er en kontrast til sygehusets. De er glade for kontrasten, da de forbinder sygehuset med noget negativt. Brugernes oplevelse af stemningen ligger i god tråd med intentionerne beskrevet i Modelprogrammet.

Husenes forskellighed fra hinanden og fra Modelprogrammet

Evalueringen viser, at de seks kræfttrådgivninger alle er eksempler på huse, hvor Modelprogrammets intentioner ses indarbejdet. Eksempelvis er alle husene skabt med udgangspunkt i et stort fællesrum, der forbinder de mindre rum. Det er dog også seks meget forskellige huse, der imødekommer intentioner og anbefalinger på hver sin måde, både i formning, størrelse, indhold og måden husene bruges. De har også enkelte elementer, der afviger fra anbefalingerne. De har eksempelvis alle indrettet et værksted, som slet ikke er nævnt i Modelprogrammet, men kun i det senere byggeprogram, der ligger til grund for de mere specifikke konkurrenceprogrammer til de enkelte huse ("Byggeprogram: Syv nye Kræfttrådgivninger" (Konkurrencesekretariat, u.å.), fremover "Byggeprogram"). Desuden har nogle placeret køkkenet og spisebordet mere tilbages trukket i fællesrummet og andre bruger sanserummet som samtalerum eller indretter det anderledes end tiltænkt, for bare at nævne nogle eksempler.

Husenes facilitering af aktiviteterne

Ibrugtagningen af husene viser, at nogle rum og funktioner ikke benyttes, mens andre rum benyttes meget eller uhensigtsmæssigt, i forhold til den måde de er udformet. I nogle tilfælde vil dette kunne imødekommes ved at designe rummene, så de kan bruges fleksibelt. Muligheden for at skalere et rum op og ned i størrelse eller kunne ændre i indretningen, bør derfor tænkes ind. Flere steder er der desuden for få grupperum, og nogle brugere klager over, at grupperummene, træningsrum og omklædningsrum er for små.

Fællesrummet skal facilitere mange former for brug

Studier af brugernes bevægelsesmønstre viser, at fællesrummene bliver benyttet til mange forskellige aktiviteter. Nogle sidder alene og venter på en aktivitet eller tager sig en pause, mens andre sidder sammen med flere og snakker. Andre igen krydser rummet eller sidder og arbejder. Dét, at flere mennesker kan tage ophold i fællesrummet på én gang, betyder, at der kan opstå sociale relationer. Samværet kan dog også skabe et sammenstød mellem mennesker, der er i forskellige stemninger eller har forskellige grænser for, hvad de oplever som private eller følsomme situationer. Det er forskelligt fra hus til hus og fra bruger til bruger, om de oplever problematikken, og hvordan den kan opstå. Udformningen, organiseringen, størrelsen og indretningen af rummene påvirker brugernes muligheder for at falde i snak og deres oplevelse af, hvorvidt der opstår problematiske situationer. Brugernes oplevelse er dog også afhængig af, hvor mange mennesker, der er i fællesrummet på én gang. Studierne

viser, at det er korte perioder og relativt få gange, at der er mange mennesker på samme tid, hvilket er de situationer, der kan være kritiske.

Handlemuligheder

Mange af de kræftramte oplever, at de i kræftrådgivningshusene har flere handlemuligheder end de organiserede tilbud. I forbindelse med fællesrummet fremhæver flere, at det er rart, at man kan opholde sig i rummet, udover når man venter på rådgivning og at man kan gøre, som man har lyst. En del bevæger sig dog ikke hen til andre rum eller ud i haven, fordi de ikke føler sig inviteret. Det betyder, at husenes potentiale ikke bliver udnyttet til fulde. Det går eksempelvis udover brugen af udearealerne, som mange af brugerne slet ikke har opholdt sig i. Både arkitekturen, men også medarbejderne og frivillige kan i højere grad tilskynde de kræftramte til at opdage og bruge dem.

Fællesskabsfølelse

De kræftramte oplever, at de alle har noget tilfælles med de andre kræftramte i huset, netop fordi de er kræftramte. Det er i tråd med intentionen i Modelprogrammet. Fællesskabsfølelsen gør, at de kræftramte føler, at der er en større rummelighed og forståelse fra andre kræftramte, når de opholder sig i kræftrådgivningshusene.

Oplevelsen af mennesker og rum hænger sammen

Når de kræftramte oplever rummene, er de ofte i gang med en aktivitet sammen med en eller flere andre mennesker. Det afspejler sig i mange af informanternes udtalelser om deres oplevelse af rummene. Mange beskriver både oplevelsen af de mennesker, de har været sammen med og oplevelsen af rummene. For nogle forsvinder rummet, og deres beskrivelse af rummet bliver til beskrivelsen af den oplevelse, de har haft med andre mennesker i rummet. Andre er både opmærksomme på det fysiske og på menneskene, men skiller det ad, dog er der hele tiden samklang mellem deres oplevelse af rummet og menneskene.

De værtsfrivillige har en særlig betydning

De værtsfrivillige som tager imod nyankomne og opholder sig i fællesrummet, er et eksempel på mennesker der præger oplevelsen af rum. De er især med til at sætte stemningen og har indflydelse på, om de kræftramte føler sig velkomne og inviteret til at bruge fællesrummet og de øvrige arealer.

2. ANBEFALINGER

I det følgende præsenteres en række anbefalinger baseret på nærværende evaluering. De er relevante for design af nye kræftrådgivningshuse, men også for medarbejdere, frivillige og kræftramtes adfærd i såvel nuværende som kommende huse.

Anbefalingerne præsenteres i to afsnit som svarer til den senere analyses opdeling i to kapitler. Først følger anbefalinger til kræftrådgivningerne som helhed og bagefter anbefalinger med udgangspunkt i kræftrådgivningernes placering, huse og rum.

Anbefalingerne skal ses som et supplement og kommentarer til de anbefalinger, der findes i Modelprogrammet (Arkitema, 2008).

Anbefalinger til kræftrådgivningerne som helhed

Bevægelsesmønstre

- Fællesrummet er det mest benyttede rum og skal kunne rumme både ophold, transit, forskellige stemninger samt de forskellige behov som brugere, frivillige og medarbejdere har.
- Kræftrådgivningens rum kan udnyttes mere, hvis de kræftramte i højere grad inviteres til at bruge rum og elementer. Synlighed kan også virke fremmende for brug. Dette gælder især for bygningernes udearealer.
- Et særligt kontor til værtsfrivillige bruges kun i nogle huse. De frivillige bør derfor tages med på råd for at vurdere, om det er relevant i det enkelte hus.
- Den værtsfrivillige skal nemt kunne holde øje med nyankomne ved indgangen og hurtigt kunne bevæge sig hen til dem fra sit opholdssted. Opholdsstedet er ofte er køkkenet, men kan også være spisebordet, loungeområdet eller et kontor.

Oplevelsen af rum og oplevelsen af andre mennesker hænger sammen

- Vær opmærksom på, at menneskers opførsel i rum, er med til at præge de besøgendes oplevelse af rummet.
- Det anbefales, at området ved indgangen ikke er et sted, hvor mange opholder sig, men et beskyttet sted, hvor sårbare nyankomne kræftramte kan føle sig trygge og afskærmede.

De værtsfrivilliges betydning for helhedsoplevelsen

- Gør alle værtsfrivillige opmærksomme på, at de har en stor betydning for de kræftramtes oplevelse af og i kræftrådgivningshusene, samt at de især er vigtige for de kræftramte i modtagelsessituationen.

Stemningen i kræftrådgivningerne

- Kræftrådgivningernes indretning og formsprog påvirker nogle kræftramte, så de føler sig trygge, bliver glade, lettede eller afvæbnede. Indretningsstilen og de stemningsgivende faciliteter i fællesrummene bør derfor videreføres.
- Brugere er glade for den ro, de oplever, når de træder ind i rådgivningshusene. Opnå roen ved at indrette og designe arkitekturen med et antiinstitutionelt præg og inddrage elementer af og udsyn til natur. Medarbejdere og frivillige, der ikke virker travle og tager sig tid til de kræftramte, er også med til at give en oplevelse af en ro.
- Undgå fortsat indretning og inventar, der giver associationer til sygehus eller en institution.

Samvær og samtaler

- Indret med møbler, der i deres placering og med deres størrelse fremmer møder mellem kræftramte, så uformelle samtaler lettere kan opstå.

- Der er både eksempler på kræftramte, der er glade for rådgivning i det halvåbne og på kræftramte der er glade for rådgivning i det helt åbne fællesrum. Der er også eksempler på rådgivere, der føler, at de kan og ikke kan rådgive her. Hvis flere rådgivningssamtaler skal foregå i fællesrummet, så undersøg nærmere, hvorfor det ikke foregår mere. Det kan eksempelvis være et spørgsmål om indretningen og udformningen af fællesrummet, antallet af mennesker i rummet, den kræftramtes sårbarhed i den enkelte situation eller den kræftramtes og rådgiverens tryghed ved et lukket rum.

Handlemuligheder, aktiviteter og adfærd i kræftrådgivningerne

- De kræftramte er glade for, at det er tilladt og muligt at foretage sig forskellige uformelle aktiviteter i kræftrådgivningshusene. Bibehold derfor deres muligheder for at sætte sig og læse i en avis, hygge sig, snakke, ikke snakke, bare være, hvile sig, strikke eller drikke kaffe.
- Vær klar over, at de kræftramtes adfærd og antallet af mennesker sommetider skal reguleres for at opnå et samvær, hvor alle brugere føler sig tilpas.

- Der vil sandsynligvis komme flere brugere i kræftrådgivningerne i fremtiden. For mange mennesker kan dog give brugerne en negativ oplevelse af at være i husene. Vær bevidst om, at det enkelte hus har begrænsninger i forhold til kapaciteten. Imødekom dette ved at beslutte, hvor mange der må komme hvornår og hvor længe, og gør det klart for brugerne, så de ved, at reglerne er generelle og forstår deres nødvendighed.

Anbefalinger til kræftrådgivningernes placering, huse og rum

Placering og kontekst

- Husene bør fortsat ligge tæt på hospitalerne. Det gør det nemt for de kræftramte at komme hen til husene.
- Placér husene synligt i byen og fra sygehuset, så bliver de kræftramte hurtigt opmærksomme på dem.
- I placeringen bør holdes for øje, at huset ikke ligger uhensigtsmæssigt, som eksempelvis op ad sygehuskapellet. De kræftramte bliver triste, når de går forbi et kapel.
- Det er vigtigt for de kræftramte, at det er let at komme til huset både med offentlige transportmidler og med bil. Dette bør tage med i overvejelserne, når placeringen vælges og der bør skabes gode parkeringsforhold tæt på husene, også for handicappede.
- Der bør være synlige, grønne arealer omkring grundene, som brugerne kan nyde udsynet til indefra husene.
- Der bør være offentligt tilgængelige grønne arealer omkring bygningerne, som kan benyttes til gåture og træning.

Husenes overordnede karakteristika

- Viderefør de referencer i husenes design og indretning, særligt i fællesrummet, der kan paralleliseres til et parcelhus.
- Det kan være svært at ramme alles smag. Nogle informanter bliver tiltrukket af kræftrådgivningshusenes ydre udseende, andre synes, at de er neutrale eller kedelige. Men hold for øje, at det hvide udtryk kan give associationer til et klinisk miljø.

- Et design, der synliggør huset i omgivelserne, anbefales, så det bemærkes af forbigående. Husk dog samtidig, at brugerne også værdsætter, at huset ikke skiller sig for meget ud, men passer ind i et parcelhuskvarter.

Ankomst

- Sørg for at indgangen er synlig og tydelig fra ankomstvejen.
- Indgangen fungerer bedst, hvis dørene er transparente og åbner automatisk.
- Fra indgangen bør der være visuel kontakt til fællesrummet, hvor den værtsfrivillige er.

Ankomst – garderobe og toiletter

- Garderoben bør placeres synligt ved entreen eller fællesrummet. Det anbefales, at der suppleres med flytbare garderobestativer ved særlige lejligheder.
- Toiletterne bør overholde Bygningsreglementets krav og være handicapvenlige.
- Toiletterne for de kræftramte bør placeres synligt og let tilgængeligt i nærheden af de rum, de kræftramte brugere færdes i.

Fællesrum

- Husets brugere er generelt glade for at opholde sig i fællesrummene, for deres formsprog, indretning, funktioner, udsyn og stemning. Viderefør derfor indretningen og formsproget samt strukturen, hvor fællesrummet indeholder flere funktioner og er et stort, centralt placeret rum, der skaber forbindelser til de andre rum.
- Flere anbefalinger for fællesrummet findes under "Bevægelsesmønstre" i ovenstående afsnit.

Fællesrum - køkken og spisebord

- Skab fortsat et køkken og spisebord, der relaterer sig til et hjemligt miljø.
- Placér spisebordet centralt, men ikke for tæt på ankomstarealerne.
- Indret køkkenet, så der er plads til at afholde madlavningskursus.
- Gør det nemt at finde rundt i skuffer og skabe og undgå indretning, der kan "drille", som trykfølsomme låger og diskrete hjul.

Fællesrum - lounge og nicher

- Udsyn til udearealer og natur, bløde møbler samt æstetisk indretning af loungen bør videreføres.
- Sørg for at loungemøblerne tillader, at flere kan sætte sig i samme område, uden at de oplever at sidde for tæt.

- Nicherne kan være hyggelige at se på, men brugen af dem er begrænset. Overvej derfor hvor mange, der er behov for og lad det være mere gennemtænkt, hvor de placeres.

Fællesrum - bibliotek og informationsområde

- Undlad opstilling af computere til informationssøgning. De kræftramte bruger dem kun sjældent eller aldrig.
- Præsenter foldere overskueligt og skab plads til, at kræftramte kan falde i snak ved dem.
- Viderefør indretning med reoler og bøger i fællesrummet. Det virker både stemningsskabende og forbedrer akustikken.

Fællesrum - plads til børn og unge

- Indret et område til børn og unge. Både kræftramte med og uden børn synes godt om, at der er noget til den yngre generation.
- Et bordfodboldebord eller lignende kan fungere godt, men vær opmærksom på generende støj.

Samtalerum

- Bibehold udformningen, som understøtter ro, privathed, hygge og tryghed.
- Viderefør udsynet til afskærmede udearealer og natur.
- Fortsæt med at indrette med blødt møblement, der er placeret overfor hinanden.
- Størrelsen på samtalerummene bør varieres, så de passer til forskellige antal mennesker.

Grupperum

- Antallet af grupperum bør tilpasses det ønskede antal aktiviteter i det enkelte hus, der skal kunne foregå på samme tid. Hellere for mange end for få grupperum.
- Størrelsen på rummene bør varieres, så de kan rumme et forskelligt antal mennesker.
- Sørg for, at udsigten ikke virker forstyrrende for den aktivitet, der foregår rummet. Udsigt til natur er at foretrække.
- Lad grupperummene være afskærmede, det foretrækker de kræftamte.

Træningsrum

- Træningsrummene fungerer godt til træning og større arrangementer, men bør have et større areal.
- Gør eventuelt indretningen mere imødekomende, farverig og varm. Det vil nogle brugere værdsætte.

- Bibehold udsynet til natur, men overvej, hvordan eller om det er nødvendigt at skabe plads til udendørs træning.
- Gør det muligt at skabe et mindre og mere intimt rum i træningssalen eller undgå at bruge rummet til mindre grupper, hvor træning ikke er formålet.
- Sørg for rigelig og lettilgængelig depotplads i forbindelse med rummet.
- Skab muligheder for at afskærme og opdele rummet, så træningsredskaberne ikke er synlige i forbindelse med andre arrangementer i rummet.

Omklædningsrum

- Omklædningsrummene er for små, tildel dem et større areal. Minimum så det svarer til træningsrummets kapacitet.
- Priorité mere plads i omklædningsrummet. Det vil skabe bedre vilkår for, at uformelle samtaler kan opstå.
- Hav flere og tilstrækkeligt med brusere, skabe og praktiske knager.
- Placer gerne toiletter i omklædningsrummene.

Sanserum

- Overvej hvordan sanserummet skal kunne bruges, inden det bygges. Hvis det skal imødekomme meditation og yoga træning, skal det være større. Hvis det skal benyttes som et hvilerum, hvori der også kan foregå samtaler, kan det indrettes og kategoriseres som et samtalerum, hvor der blot er en briks.

- Indret rummet med en briks eller sofa til hvile. De steder hvor det findes, er de kræftramte glade for muligheden.

Værksted

- Ét værksted er tilstrækkeligt.
- Skab plads til minimum otte personer.
- Sørg for, at rummet er afskærmet.
- Hvis der er behov for at bruge værkstedet i andre sammenhænge end ved kreative udfoldelser, så gør det muligt, at tilpasse det disse funktioner.

Øvrige rum

- Afsæt rum og arealer til ventilations- og teknikrum.
- Sæt mere plads af til almindelig opbevaring af eksempelvis møbler til brug ved store arrangementer.
- Depoterne bør placeres i tæt forbindelse med de rum, som de er til rådighed for.

Uderum og udsyn

- Priorité udsyn til natur fra alle opholdsrum. Det bliver værdsat.
- Offentlige grønne områder i forbindelse med rådgivningerne bruges af de kræftramte og bør prioriteres i placeringen.
- Tænk vedligeholdelsen af udearealerne ind i driften.

- Brugere er glade for muligheden for at opholde sig i uderummene og ser potentiale i at anvende dem mere. Invitér brugerne til det og skab bedre kendskab til dem.
- Hav fokus på, at udearealerne skal være mere synlige og tilgængelige, for at brugerne kan opdage dem.

Medarbejdernes og de frivilliges arealer

- Medarbejdernes behov for medarbejderarealets funktionalitet varierer meget fra hus til hus. Der anbefales derfor, at medarbejderne fra de enkelte huse inddrages for at tage højde for deres specifikke behov.
- I flere af husene er der brug for flere kontorpladser end de, der oprindeligt er dimensioneret med. Skab derfor mulighed for at etablere flere kontorpladser i husene, uden at det forringer arbejdsforholdene for medarbejderne.
- Glasvægge bør indarbejdes med omtanke. Særligt de medarbejdere, der sidder ud til "trafikerede" områder, oplever ubehag ved at være eksponeret igennem glas og ved at glasset ikke isolerer for lyde.
- Involver medarbejdere i fremtidige brugerevalueringer af husene, da de har andre og sommetider mere dybdegående erfaringer med arkitekturen, end de kræftramte.

3. INDLEDNING OG FORMÅL

3. Indledning og formål

I årene 2013-2014 har Kræftens Bekæmpelse i samarbejde med Realdania etableret seks nye kræftrådgivningshuse, kaldet Livsrum. Endnu et er på vej i Herlev. De nye kræftrådgivninger er huse, hvor rådgivningen angribes på nye måder og hvor arkitekturen visionært er tiltænkt udformet, så den støtter rådgivningen.

Visionerne og kravene til de nye kræftrådgivningshuse er beskrevet i Modelprogrammet, kaldet "Kræftrådgivninger i det 21. Århundrede: overordnet program for rådgivninger i Kræftens Bekæmpelse"(Arkitema, 2008). Modelprogrammet blev udviklet af Arkitema for Kræftens Bekæmpelse i samarbejde med Realdania.

På grund af det unikke fokus på at skabe arkitektoniske rammer, der både passer til og understøtter rådgivningsvirksomhed, har Kræftens Bekæmpelse og Realdania fundet det vigtigt at gennemføre en evaluering, der sammenholder brugernes oplevelse af husene med intentionerne beskrevet i Modelprogrammet. Både personale, frivillige og kræftramte er brugere, i denne evaluering er det imidlertid de kræftramte og deres oplevelse, der er fokus på.

Evalueringen er gennemført med henblik på at tage højde for brugernes erfaringer i både nuværende og fremtidige kræftrådgivninger. I første omgang vil den blive inddraget i etableringen af det nye kræftrådgivningshus i Herlev.

Evalueringen har været forankret og gennemført i REHPA, Videncenter for Rehabilitering og Palliation. Projektet er finansieret af Realdania.

Formål

Evalueringsens formål var at undersøge og dokumentere, hvordan intentionerne i det overordnede Modelprogram er blevet indfriet i den konkrete udmøntning af rådgivningshusene, set fra et brugersperspektiv. Det vil sige at undersøge og dokumentere, hvilken betydning arkitekturen i Projekt Livsrum har for brugerne, og i hvilken grad og hvordan dette svarer overens med intentionerne i Modelprogrammet. Brugere var i dette tilfælde først og fremmest patienter og pårørende, i mindre grad frivillige og kun i begrænset omfang ansatte.

Formålet var opdelt i følgende delmål:

- Hvordan er intentionerne i det overordnede Modelprogram blevet indfriet i den konkrete udformning af de nye rådgivningshuse?
- Hvordan og hvornår bruger patienter og pårørende konkret de forskellige inde- og uderum i de nye rådgivningshuse?

- I hvilken udstrækning imødekommer arkitekturen i Livsrumprojekterne brugernes ønsker og behov, herunder bidrager til at understøtte lindrende og rehabiliterende processer?
- Hvordan oplever brugerne samspillet mellem fysiske rammer, atmosfære, indretning, psykosocial støtte og aktiviteter?
- Hvorledes indvirker arkitektur på brugerens muligheder for samvær med ligestillede og udveksling af erfaringer?

4. BAGGRUND

I dette kapitel gives en overordnet indføring i Kræftens Bekæmpelses rådgivningsvirksomhed. Herefter følger en beskrivelse af visionen og processen bag de nye kræftrådgivningshuse, der er aktuelle for denne evaluering. Til sidst præsenteres et overblik over konteksten for evalueringen samt dets fokus og organisering.

4. Baggrund

Kræftens Bekæmpelses rådgivninger generelt

Kræftens Bekæmpelse har i mere end 25 år haft kræftrådgivninger (Konkurrencesekretariat, u. å.), og i dag er der over 30 kræftrådgivninger fordelt i hele landet (Kræftens Bekæmpelse, 2015). Alle rådgivningerne tilbyder gratis, personlig rådgivning fra en professionel rådgiver, der typisk har en baggrund som psykolog, socialrådgiver eller sygeplejerske. Rådgivningen kan bestå af en eller flere samtaler, enten i kræftrådgivningen eller over telefonen. Man kan modtage rådgivning alene eller sammen med sine pårørende. Kræftens Bekæmpelse tilbyder desuden det, de kalder familierådgivning. Det er et tilbud til børnefamilier, hvor en af forældrene har kræft. (Kræftens Bekæmpelse, u.å.). Et nyt koncept kaldet "åben rådgivning" (Konkurrencesekretariat, u. å.) betyder, at det, i de fleste rådgivninger, ikke er nødvendigt at bestille en tid til samtale, men at kræftramte kan komme ind direkte fra gaden fra mandag til fredag i almindelig arbejdstid. (Kræftens Bekæmpelse, u.å.).

Udover rådgivning tilbydes forskellige aktiviteter. Patienter, pårørende og efterladte kan for eksempel deltage i en gruppe med andre kræftramte, der enten har samme diagnose, køn, alder eller oplever samme problematikker. Det er også muligt at deltage i fysiske aktiviteter som en gå-gruppe, gymnastik, yoga eller mindfulness samt i kreative aktiviteter, blandt andet maling. Herudover tilbydes kurser og foredrag, der omhandler forskellige fysiske, psykiske og sociale aspekter af at være kræftramt. Det varierer fra rådgivning til rådgivning, hvilke aktiviteter de tilbyder. Som noget nyt er der i tre

af de nybyggede rådgivninger (Vejle, Odense og Aalborg) et tilbud fra hospitalet kaldet Krop og Kræft, hvilket er hård fysisk træning for patienter i kemoterapi. (Kræftens Bekæmpelse, u.å.). Det er ikke kun Kræftens Bekæmpelse og hospitalerne, der er udbydere af aktiviteter i rådgivningerne. Det er også de kræftramte brugere selv, i form af patientforeninger og patientnetværk som tilbyder forskellige arrangementer eller aktiviteter, for eksempel samtalegrupper.

Personalegruppen består i alle kræftrådgivninger af rådgivningspersonale, men herudover varierer sammensætningen, og nogle steder er der personale, der er ansat i Kræftens Bekæmpelse, men som varetager opgaver, der ikke har at gøre med kræftrådgivningens aktiviteter. For brugernes vedkommende er den største andel af brugerne kvindelige patienter mellem 40 og 69 år (ifølge en intern opgørelse fra Kræftens Bekæmpelse fra de seks nyeste rådgivninger i første halvdel af 2015).

Visioner for de nye Livsrumhuse

Visionerne for de nye kræftrådgivningshuse (se Arkitema, 2008), også kaldet Livsrum, er, at flere kræftpatienter og pårørende får mulighed for at benytte sig af den hjælp, som tilbydes i kræftrådgivningerne. Samtidig er det et ønske at nå de grupper, som i mindre grad har søgt hjælp i rådgivningerne, eksempelvis mennesker med knappe ressourcer og mænd. Synlighed og tilgængelighed, tæt samarbejde med sygehuset og åben rådgivning indgår sammen med stimulerende arkitektur som et væsentligt element i den vision.

En del af inspirationen til visionerne kommer fra de skotske og engelske kræftrådgivninger, kaldet Maggie Centres. Centrene er placeret på samme matrikel, som det lokale onkologiske hospital og tegnet af kendte arkitekter, så bygningerne har et særligt miljø og signalerer et særligt indhold. (Konkurrencesekretariat, u.å).

Visionerne for de nye kræftrådgivningshuse er i samarbejde mellem Kræftens Bekæmpelse og Realdania videreudviklet og realiseret med en særegen arkitektonisk og landskabelig identitet i en dansk kontekst i Aalborg, Herning, Vejle, Odense, Næstved, Roskilde og i løbet af det kommende år tæt på Herlev Hospital. Fælles for alle rådgivningshusene er, at de er placeret i forbindelse med sygehusenes kræftafdelinger og at de er bygget eller ombygget til formålet. De er typisk tegnet med udgangspunkt i, at det arkitektoniske koncept skal tiltrække opmærksomhed og signalere, at bygningen har en særlig funktion og et særligt indhold. Den arkitektoniske identitet er dannet med afsæt i elementer som synlighed og tilgængelighed og en atmosfære præget af hjemlighed, fællesskab og handlemuligheder.

Sammenhæng mellem arkitektur og funktion i Livsrumhusene
Projektet kaldes Livsrum, da ambitionen er at skabe huse, der inviterer indenfor og giver plads til livet. Nøgleordene er tryghed, hjemlighed, åbenhed og nærvær.

De nye huse understøtter et rådgivningskoncept, hvor kræftframt og pårørende kan komme uden at aftale tid. Kræftrådgivningerne

skal invitere indenfor og tilbyde en bred vifte af aktiviteter, der udvikles i dialog med brugerne. Rammerne skal indbyde til åbenhed og samvær, så behovet for at møde ligestillede og få del i andres erfaringer med kræft kan tilgodeses.

I Kræftens Bekæmpelses rådgivningskoncept indgår den fysiske ramme for rådgivningen som et markant element i grundlaget for at gøre rådgivningstilbuddene bedre. Arkitekturen må således appellere til nysgerrighed, åbenhed og tillid og inspirere det enkelte menneske til at opsøge rådgivning og møde ligestillede. Det arkitektoniske design skal indgå som en ramme og inspiration og være befordrende for det medmenneskelige møde på mange forskellige planer, der er husets inderste anliggende. Her skal mennesker i vidt forskellige livssituationer og med meget forskellige behov kunne komme i dialog. Nogle har behov for en fortrolig samtale, mens andre har behov for at opleve og mærke glæden ved at være sammen med andre.

I Modelprogrammet, der samler visionerne for kræftrådgivningerne, erforetaget en opdeling af husene i ønskede funktionszoner. Formålet med dette er, at alle kræftrådgivningernes brugere stimuleres af det arkitektoniske design og oplevelsen af hjemlighed, tryghed, handlemuligheder og valgmuligheder mellem det sociale og det private. Det væsentlige er, at funktionerne indgår i rumindretningen samt i deres indbyrdes samspil, og at udforme en planløsning, der i sin fleksibilitet minimerer gangarealer og introducerer overlappende funktioner og rumformer.

Et særligt element i flere af de nye huse er udearealerne, der afhængigt af de fysiske rammer indrettes som terapihaver, hvor naturens forskellige sanseindtryk kan erfares, og hvor haveaktiviteter kan foregå. Som inspiration for indretningen af udearealer har Realdania og Kræftens Bekæmpelse fået udarbejdet Modelprogram for terapihaver til fremtidens Kræftrådgivninger (Skov & Landskab, 2010).

Processen for Modelprogrammets implementering

Den konkrete udmøntning af Modelprogrammet for de nye rådgivningshuse er sket i en proces, hvor unge arkitekter i konkurrence er blevet bedt om at give deres bud på en arkitektur, som kan understøtte Modelprogrammets visioner. Udmøntningen er desuden sket i en demokratisk proces, hvor husenes brugere, dvs. både patienter, pårørende, ansatte og frivillige er blevet indbudt til dialog om behov og ønsker.

Konteksten for evalueringen og evalueringens fokus

Som nævnt ovenfor har Kræftens Bekæmpelse i samarbejde med Realdania etableret seks nye kræftrådgivningshuse i Danmark i perioden 2013-2014: i Næstved i juni 2013, i Aalborg og Vejle i oktober 2013, i Odense i november 2013, i Herning i marts 2013 og i Roskilde i august 2014.

Endnu et rådgivningshus er på vej tæt på Herlev Hospital. Antropolog Trine Demant har i perioden 2013-2014 gennemført projekt

"Læring i livsrum", som har haft fokus på at indsamle erfaringer fra hverdagen i de seks nye kræftrådgivninger og at kommunikere disse på tværs af de nye kræft-rådgivninger for at sikre gensidig læring (Demant, 2014a; Demant 2014b). Erfaringsopsamlingerne henvender sig særligt til rådgivningsledere og medarbejdere i de nye kræftrådgivninger og er overvejende baseret på deres oplevelser og erfaringer med at omsætte Modelprogrammets visioner i det daglige. Derudover har Kræftens Bekæmpelse i 2015 gennemført en spørgeskemaundersøgelse af brugernes tilfredshed med Kræftens Bekæmpelses rådgivning, herunder rådgivningerne i projekt Livsrum. En evaluering af, hvordan Modelprogrammets intentioner er udmøntet i de nybyggede huse og i hvilken udstrækning det lever op til brugernes ønsker og behov, kan derfor bidrage med ny viden til gavn for nuværende og fremtidige rådgivningshuse. Brugere i denne evaluering er primært kræftramte (patienter, pårørende og efterladte), mens frivillige og medarbejdere kun er med i et begrænset omfang.

5. EVALUERINGSDESIGN

I dette kapitel fremlægges, hvilken referenceramme og hvilke metoder, der er taget i brug for at besvare evalueringens spørgsmål, hvordan dataindsamlingen er foregået, hvilken type data der er fremkommet og de erfaringer, der er gjort. Til sidst afsluttes med et afsnit om de etiske overvejelser, der er foretaget i processen.

Referenceramme for evalueringen: Modelprogrammet

Det overordnede mål for evalueringen af de seks nye kræftrådgivninger, Livsrum er at undersøge, hvordan Modelprogrammets (Arkitema, 2008) intentioner udmøntes i de nybyggede huse og om husene lever op til brugernes ønsker og behov. For at præsentere referencerammen for evalueringen opridses derfor overordnede ønsker og intentioner med kræftrådgivningerne. Intentionerne for byggerierne er oprindeligt beskrevet i Modelprogrammet samt i Modelprogram for terapihaver til fremtidens Kræftrådgivninger (Skov & Landskab, 2010) og er senere uddybet i Byggeprogrammet (Konkurrencesekretariat, u.å.), hvorefter der er udarbejdet specifikke konkurrenceprogrammer til designet og byggerierne af de enkelte huse. Beskrivelsen af referencerammen tager udgangspunkt i de ønsker og mål, der beskrives i Modelprogrammet samt i modelprogrammet for terapihaverne. I evalueringen vil Byggeprogrammet dog også være inddraget i visse tilfælde for at få en mere detaljeret forståelse af kravene til arkitekturen.

Den overordnede vision for de nye kræftrådgivninger er, at de skal nå flere kræftramte og de grupper, der ikke typisk søger hjælp i rådgivningerne, for eksempel mænd og mennesker med få ressourcer. Den større målgruppe skal nås gennem fire tiltag: tæt samarbejde med sygehuset, åben rådgivning, synlighed og tilgængelighed samt stimulerende arkitektur. Et tæt samarbejde med sygehuset skal støtte, at sygehuspersonalet henviser kræftramte til kræftrådgivningen. Den åbne rådgivning skaber et åbent hus, hvor

kræftramte kan komme når som helst. Det skal samtidig fortolkes som åbenhed, hvor kræftramte kan møde andre åbent i åbne rum, der giver en oplevelse af liv i huset. Åbenhed ses også som en åbenhed over for forskellige behov for hjælp, mentale, fysiske, psykiske som sociale, der bliver imødekommet af forskellige tilbud. Kræftrådgivningerne skal være synlige ved at have en inviterende og opmærksomhedsskabende arkitektur og være let tilgængelige ved at være placeret tæt på en onkologisk afdeling. Derudover skal kræftrådgivningerne have en stimulerende arkitektur. Rammerne skal fremme mødet mellem mennesker og kunne rumme de mange forskellige følelser, som brugerne af huset kan tænkes at føle: glæde, sorg, lettelse og lysten til at være social eller privat. Sådanne rammer skal dannes ved at give brugerne en oplevelse af hjemlighed og tryghed, så de i sygdomsforløbet beholder en følelse af værdighed og en tillid til egne ressourcer. Der skal også være åbne områder og halvåbne områder i form af nicher, så brugerne af huset selv kan vælge om de vil være mere eller mindre sociale, uden at de trækker sig fra et fællesskab. Desuden skal arkitekturen skabe en nysgerrighed og påvirke sanserne positivt, så brugerne oplever en særlig stemning og livskraft. (Arkitema, 2008).

I Modelprogrammet er der derudover en lang række ambitioner, krav og anbefalinger for arkitekturen og den måde brugerne skal opleve den på. Kort fortalt beskrives det, at arkitekturen skal udformes, så den kan bruges som et element, der kan forbedre og understøtte rådgivning. (ibid.)

I arkitekturteorien beskriver en af de første arkitekturteoretikere, Vitruvius, at arkitekturen skabes af tre elementer, som er afgørende for arkitekturenforståelsen: konstruktion, skønhed (æstetik) og funktion (Moffett, Fazio og Wodehouse, 2003). Succeskriterierne for kræftrådgivninger som beskrives i Modelprogrammet relaterer sig dog hovedsageligt kun til to af disse dele, æstetikken og funktionalitet. Temaer som relaterer sig til den måde husene, deres rum og indretning skal fungere og bruges samt den stemning, der skal opleves i husene. Der sættes kun i mindre grad, succeskriterier op for den tekniske del af byggerierne, såsom konstruktionsprincipper, indeklima og energiforbrug. Evalueringen vil således hovedsageligt fokusere på de æstetiske og funktionelle elementer i de seks kræftrådgivningshuse. En dybere forståelse af de konstruktive og tekniske forhold kræver en særskilt evaluering med andre metoder.

I Modelprogrammet beskrives, at husene skal opleves som anti-institutionelle, hjemlige, trygge, genkendelige, rolige, imødekommende, varme, intime, private og overskuelige. De kræftramte skal samtidig tiltrækkes og imødekommes af åbenhed. Derudover skal kræftrådgivningerne helt praktisk være tilgængelige og synlige. De skal kunne rumme en række forskellige tilbud og aktiviteter, herunder rådgivningssamtaler med hjælp til stresshåndtering, patientundervisning, fysiske aktiviteter, kostvejledning og kreative udtryksformer. Aktiviteter der foregår med forskelligt aktivitetsniveau og forskelligt antal mennesker. Modelprogrammet giver desuden konkrete anbefalinger til, hvordan rummene skal placeres,

fungere og indrettes, og med udgangspunkt i forskellige skalaer, hvor rådgivningen skal placeres, bygningens udformning og den overordnede rumfordeling samt rummenes indbyrdes relation og indhold. (Arkitema, 2008).

Stedet, bygningen og rummene

Ved placeringen af rådgivningerne lægges vægt på, at de skal signalere tryghed og åbenhed. De skal være i realistisk gåafstand fra hospitalet. Arkitektur og skiltning skal tydeligt placere rådgivningen i bybilledet eller på hospitalsområdet, og det skal samtidig være synligt, at tilbuddet er forbeholdt kræftramte.

Bygningen skal ligge tæt på offentlig transport og parkeringspladser, og hvis det er muligt skal omgivelserne give plads til et oplevelsesrigt og varieret uderum i form af en have med stier, træer og blomster. Landskabet skal på den ene side skabe udsyn til natur indefra huset og på den anden side facilitere aktivitetspræget ophold. (ibid.).

Designguides, der er rettet mod udearealerne, uddybes også i Modelprogram for teraphaver til fremtidens Kræftrådgivninger (Skov & Landskab, 2010). Her beskrives bl.a. at det er vigtigt at indtænke en overordnet grøn struktur i hele byggeriet, så haven ikke bliver en isoleret del. Haven skal være nærværende både, når man er indendørs og udenfor. Der ligger også vægt på, at udearealerne designes med udgangspunkt i brugerne, og at arealerne også bruges til aktiviteter som en aktiv del af rådgivningen. Anbefalingerne

forholder sig også til farvesammensætninger, dufte, sol og skygge, tilgængelighed og brug af særlige elementer som vand, drivhus og "landmarks". (Ibid.).

I modelprogrammet for terapihaver beskrives også mere konkrete anbefalinger for udearealerne og bygningens kontekst. F.eks. anbefales, at omgivelserne vælges med fokus på tryghed, således at huset ikke ligger i et svært belastet område, med symbolske bygninger, som krematorier og kirkegårde i umiddelbar nærhed, samt at det ikke belastes af trafikstøj. Det er samtidig et krav, at nogle af rådgivningerne placeres tæt på behandlingsfaciliteterne, derfor kan nogle af disse anbefalinger være svære at leve op til. (ibid.).

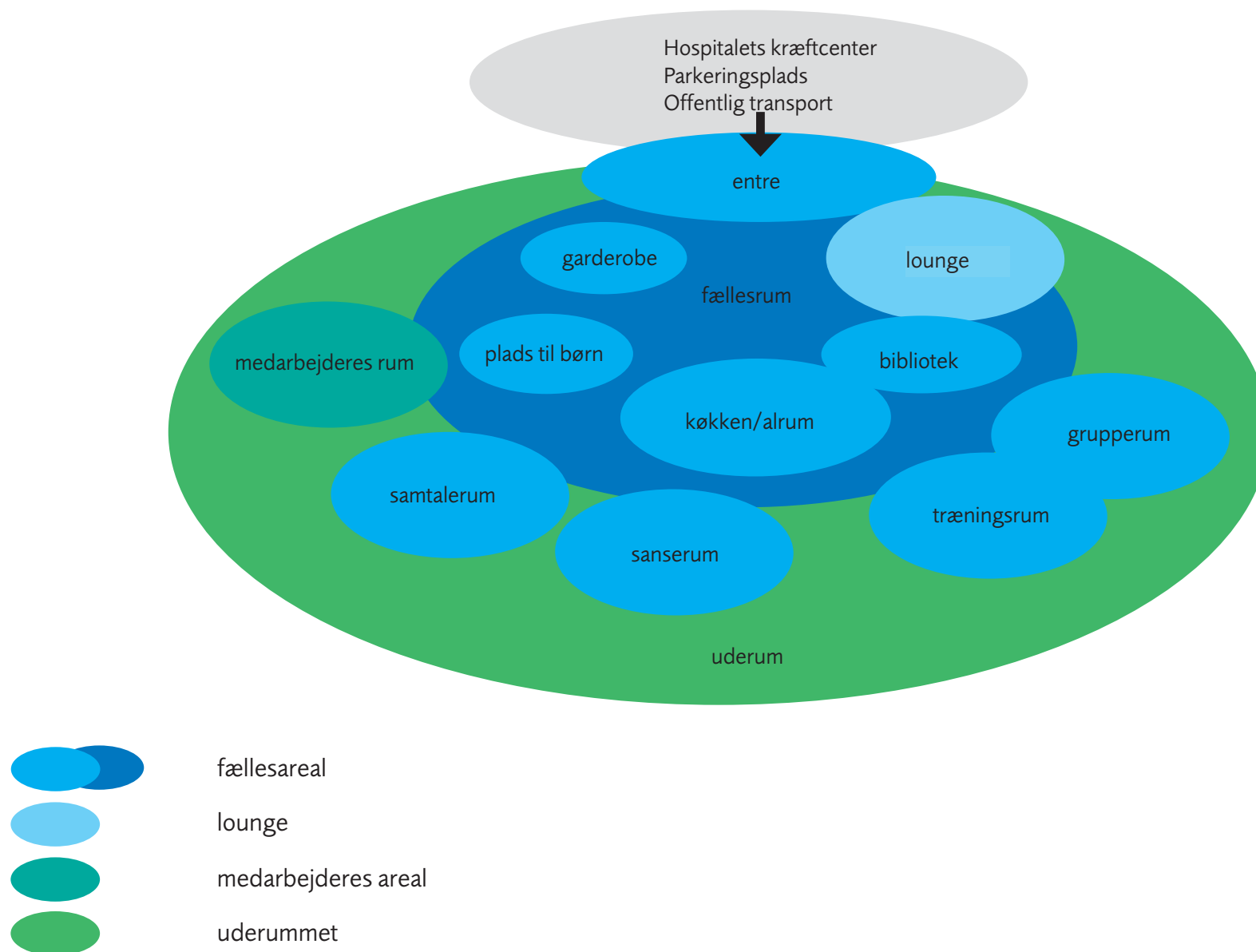
Bygningsdesignet beskrives i Modelprogrammet. En venlig, human og imødekommende arkitektur skal give indtryk af, at rådgivningen er "[...] en naturlig og integreret del af samfundslivet." (Arkitema, 2008, s. 14). Samtidig fremhæves vigtigheden af, at brugernes ønsker om diskretion og anonymitet respekteres ved at signalere privathed. Det er ønsket, at rådgivningen skal ses som et positivt og livsbekræftende element i området. (Ibid.).

Bygningens udtryk skal på ingen måde ligne en institution eller en offentlig bygning, fordi det kan associeres til hospitalsvæsenet. Rådgivningerne skal være en pause fra dette miljø. Bygningen skal signalere ro, genkendelighed, omsorg og varme, at den rummer

noget særligt og fremstå som en helhed, der bærer præg af åbenhed, intimitet, tryghed og igen ro. (Ibid.)

I modelprogrammet for terapihaver (Skov & Landskab, 2010) lægges desuden op til, at bygningen skal opleves ukompliceret og ikke skal kunne mistolkes. Den skal signalere varme, omtanke, frodighed, livskraft og tryghed. (Ibid.).

Rummenes formsprog og indretning har lignede succeskriterier. De skal stimulere brugerne og skabe oplevelser af hjemlighed, tryghed, ro, imødekommethed, overskuelighed og genkendelighed, derudover skal de passe til de enkelte funktioner, de skal varetage. Et funktionsdiagram beskriver udgangspunktet for rummenes og faciliteternes organisering, som det ses i illustrationen nedenfor (Arkitema, 2008).

Metodedesign

Brugernes oplevelse af rådgivningshusene foregår i en kompleks virkelighed og er påvirket af flere interagerende forhold. Derfor har vi i designet af evalueringen valgt at kombinere flere kvalitative metoder. Med sammensætningen af de forskellige metoder søger vi at indfange de forskellige aspekter af brugernes oplevelse, som gør sig gældende. Vi har valgt at foretage observationer af arkitekturen i alle seks huse, deltagerobservationer i Næstved, Odense og Aalborg og fokusgruppeinterview med kræfttramte i alle seks huse. En arkitekt har stået for observationerne af arkitekturen, og en sociolog har stået for deltagerobservationerne. Fokusgruppeinterviewene er blevet udført i samarbejde mellem arkitekten og sociologen.

Metode til dataindsamling	Antal huse	Mål
Observation v. arkitekt	6	Hovedfokus på at beskrive og vurdere i hvilket omfang intentionerne i det overordnede Modelprogram er blevet indfriet i den konkrete udformning af de nye rådgivningshuse.
Deltagerobservation v. sociolog	3	Hovedfokus på at observere, hvordan især patienter og pårørende, men også frivillige og ansatte færdes, handler og interagerer med øvrige brugere i rum samt deres oplevelser heraf baseret på uformelle samtaler.
Fokusgruppeinterview v. arkitekt og sociolog	6	Fokus på brugernes oplevelse af Modelprogrammet. Med udvalgte patienter og pårørende i de udvalgte kontekster.

Observationer af arkitekturen

At observere er en grundlæggende del af al forskningsmetode (Szczulewicz, 2015). I dette tilfælde har vi valgt at observere for at få dokumenteret forskelle og ligheder mellem intentionerne i Modelprogrammet (Arkitema, 2008) og den faktiske udformning af de enkelte huse. Observationerne er foretaget med inspiration fra Lise Beks analysemodel *"Rumanalyser"* (Bek og Oxvig, 1997) og Kevin Lynchs stedsanalyse (Lynch, 1960). Observationerne er foretaget for at beskrive arkitekturen og konteksten i de seks Livsrum, for derefter i analyser at kunne sammenholde det observerede med intentionerne for det design, der er beskrevet i Modelprogrammet.

Praktisk udførelse

Observationerne foregik i perioden fra d. 6. maj 2015 til d. 21. august 2015. Inden besøgende indhentede og studerede arkitekten kort samt tegningsmateriale for alle seks Livsrum. Derefter opholdt hun sig en-to dage i alle seks Livsrum. Besøgene blev planlagt på dage, hvor der kun var få aktiviteter i husene, så arkitekten kunne komme rundt i alle rum, så det ikke var til gene for brugerne, at hun fotograferede og observerede.

Ved hvert besøg var arkitekten inde i alle rum, som bygningens brugere (kræftfrakte, frivillige og personale) har adgang til i al almindelighed. Hun gik også ruten fra hospitalets hovedindgang til rådgivningen. I flere tilfælde forklarede en fra personalegruppen, hvordan rummene bliver brugt.

Data

Arkitekten dokumenterede observationerne med billeder og skitser til diagrammer af forholdene i konteksten og bygningen. Dokumentation foregik også ved, at hun tog noter med udgangspunkt i analysepunkterne i kontekst- og rumanalysen samt med udgangspunkt i Modelprogrammets krav. Arkitekten tog desuden noter af enkelte samtaler med frivillige og personale i rådgivningshusene.

Notaterne af elementerne i omgivelserne blev efterfølgende omsat til diagrammer til brug for analysen. Billedmaterialet og noterne er i første omgang blevet brugt i forbindelse med fokusgruppeinterviewene og efterfølgende til at illustrere vigtige pointer i analysen, særligt om de enkelte rum og områder i husene.

Metodeerfaring

Der var forskelle og lighedspunkter i arkitekturen i de seks Livsrum. Både i forhold til størrelse, funktioner, arkitekturens udformning, struktur og placering i konteksten. Det har givet et solidt grundlag for den videre analyse. Dog må der tages det forbehold, at flere af husene først er taget i brug for nylig.

Det, at husene kun er observeret om sommeren, kan betyde, at alle aspekterne af husene ikke klarlægges, idet nogle rum eksempelvis kan bruges anderledes eller fungere anderledes i de mørke og kolde perioder af året.

Observationerne af arkitekturen havde fokus på funktionalitet og stemning. De tekniske dele af byggerierne såsom indeklimaet, energiforbruget og konstruktions opbygninger har kun været meget lidt i fokus i analyserne, da det ikke er i fokus for denne evaluering.

Der var i tidsplanen sat tid af til, at arkitekten kunne vende tilbage til rådgivningerne, hvis der var noget, der manglede billeder af. Det blev kun relevant i Herning og Vejle. Den resterende tid blev brugt på at forberede observationerne og dokumentere dem efterfølgende.

Deltagerobservationer

Deltagerobservation er en kvalitativ metode, hvor forskeren befinder sig i det felt, der undersøges og interagerer med de mennesker og ting, der er til stede i felten. Forskeren bevæger sig mellem at observere og at deltage i de aktiviteter, der foregår (Szulevicz, 2015). Vi har valgt at anvende metoden, fordi den er et oplagt værktøj til at undersøge, hvordan husene påvirker brugerne, og hvordan brugerne oplever og anvender husene.

Udvælgelse

Vi besluttede, at deltagerobservationen skulle foregå i tre af de seks Livsrum. Det ideelle ville være at foretage observationer i alle seks Livsrum, der har hver deres karakteristika, men det ville være for tidskrævende. Vi valgte Aalborg, Odense og Næstved, der har en spredning i geografisk placering, i udformning og typer af tilbud.

Praktisk udførelse

Deltagerobservationerne foregik i perioden d. 28. april 2015 til d. 24. juni 2015. Sociologen besøgte kræftrådgivningshusene i henholdsvis Næstved, Odense og Aalborg i tre dage om ugen i tre uger, i alt ni uger. I fem timer af gangen fulgte sociologen livet og aktiviteterne i husene, hvor hun observerede og deltog i forskellige aktiviteter og også havde uformelle interview med udvalgte brugere. Deltagerobservationerne foregik primært i almindelig arbejdstid, det vil sige i dagtimerne. Der foregår også en del aktiviteter om aftenen i husene, som ikke er blevet observeret. Brugernes oplevelser af husene i forbindelse med aktiviteter, der foregår om

aftenen, er til gengæld registreret i det omfang, de er blevet nævnt i fokusgruppeinterviewene.

Data

Data fra deltagerobservationerne er skrevne noter, som blev taget under og umiddelbart efter deltagerobservationen. Noterne beskriver både personale, frivillige og brugeres færden, handlen, interageren og oplevelse af husene. Der foreligger et dokument med noterne, som fylder 60 sider.

Metodeerfaring

Det var nemt at indgå som deltagerobservatør i rådgivningerne. Der var en imødekommenhed fra både personale og brugere, der gjorde det behageligt at interagere, deltage i aktiviteter og åbne op for uformelle interview. Samtidig er rådgivningerne bygget til at være et opholdssted, så der var mange steder, sociologen kunne sætte sig og observere, uden at hun følte sig påtrængende.

Der var stor forskel på de tre kræftrådgivningshuse i henholdsvis Aalborg, Odense og Næstved. Både i fysisk udformning og størrelse og det levede liv. Forskellene gør det nemmere at sammenligne husene og både se på, hvordan arkitekturen opleves i en særlig sammenhæng, og hvordan arkitekturen sandsynligvis virker på tværs af husene. Omvendt er der givetvis detaljer ved husene i Roskilde, Vejle og Herning, som ikke er kommet med.

Fokusgruppeinterview

Fokusgruppeinterview er en kvalitativ metode hvor en gruppe af personer bliver præsenteret for et emne, som de skal diskutere. Når personer bliver sat sammen i en gruppe, vil de typisk foretage sammenligninger af deres erfaringer og forståelser (Halkier, 2012). Vi har valgt at anvende fokusgruppeinterview, fordi det giver en god adgang til en forståelse af variationer i oplevelser af det samme hus, som deltagerne har, og fordi det er en fordel at deltagerne kan spørge ind til hinanden ud fra en kontekstuel forståelse, som forskeren typisk ikke har - i dette tilfælde at være ramt af kræft, enten som patient, pårørende eller efterladt. Med fokusgruppeinterviewene har vi ønsket at få indblik i de forskellige oplevelser, der kan eksistere blandt brugerne af rådgivningerne (modsat hvor mange der deler den samme eller modsatte oplevelse).

Udvælgelse og rekruttering

For at tage hensyn til, at der hurtigt kan ske ændringer for patienter og pårørende ramt af kræft, blev det besluttet, at der skulle rekrutteres otte deltagere til hver gruppe. I det tilfælde, at der kom mange afbud i sidste øjeblik, ville der forhåbentlig stadig være en del deltagere til gruppen.

Personale i rådgivningshusene stod for rekruttering af deltagere og sørgede for at få så varieret en gruppe som muligt. Det vil sige, at der i gruppen både var mænd, kvinder, flere aldersgrupper, patienter og pårørende, og at deltagerne tilsammen havde brugt

huset på mange forskellige måder. Børn og unge var ikke en del af målgruppen, fordi det ville kræve oprettelse af særlige fokusgrupper til dem.

Praktisk udførelse

Fokusgruppeinterviewene foregik fra d. 17. august 2015 til d. 26. august 2015. Der blev foretaget ét fokusgruppeinterview per hus. Arkitekten og sociologen deltog begge i alle interviewene og skiftedes til at være observatør og interviewer.

Fokusgruppeinterviewene varede halvdelen time hver. En spørgeramme blev udformet med afsæt i Modelprogrammet og den indsamlede viden i observationerne af arkitekturen og deltagerobservationerne. Spørgerammen bestod af to dele. Først en runde, hvor deltagerne fortalte hinanden om deres førstehåndsindtryk af huset. Det var ment som en opvarmende øvelse, men det viste sig, at øvelsen ofte åbnede op for en længere samtale om de elementer ved rådgivningen, som deltagerne havde lagt mærke til eller synes var vigtige.

I anden runde af interviewet blev deltagerne bedt om at udvælge mindst to, højst fire billeder af steder, rum eller elementer i huset, som havde gjort indtryk på dem, enten positivt eller negativt. Ud fra billederne talte deltagerne med hinanden om, hvad de kunne lide eller ikke lide ved de steder, rum eller elementer, som de havde

udvalgt. Når deltagerne havde snakket ud fulgte interviewerens op med spørgsmål om de dele af husene, som deltagerne ikke var kommet ind på. På den måde blev der tildelt meget tid i interviewet til det, som har optaget deltagerne mest ved rådgivningerne og mindre tid til det, som de ikke har fundet lige så vigtigt.

Fokusgruppeinterviewdeltagerne

I hver fokusgruppe deltog mellem fem og ni personer. I alt deltog 40 personer, heraf 24 kvinder og 16 mænd, det vil sige 60 % kvinder og 40 % mænd. En intern opgørelse fra Kræftens Bekæmpelse viser, at fordelingen af kvinder og mænd var hhv. 71 % og 29 % i andet halvår af 2015 i alt i de seks nye kræftrådgivningshuse. Overvægten af kvinder i grupperne afspejler dermed overvægten af kvinder i rådgivningerne. Det samme kan siges om variationen i alder og type af kræftamt. Der deltog flest i aldersgruppen 40-69 år og flest patienter. Som det ses på de viste tabeller, svarer det til, at det også var den aldersgruppe og den type bruger, der var flest af i husene i anden halvdel af 2015 (kilde: intern opgørelse, Kræftens Bekæmpelse). Det er derfor også blandt de grupper, der har været størst chance for at rekruttere deltagere. Det vigtige er, at der var repræsentanter for både kvinder og mænd, patienter, pårørende og efterladte og forskellige aldersgrupper.

	Brugerfordeling i kræftrådgivningshusene i procent *	Brugerfordeling i fokusgrupper i procent
KØN		
Mænd	29,0	40,0
Kvinder	71,0	60,0
I alt	100,0	100,0
ALDER		
0-39 år	22,0	12,5
40-69 år	62,0	65,0
70 år +	9,0	22,5
Uoplyst	7,0	0,0
I alt	100,0	100,0
BRUGERTYPE		
Patient	51,3	62,5
Pårørende	31,2	25,0
Efterladt	17,5	12,5
I alt**	100,0	100,0

* Tallene er fra en intern opgørelse, som Kræftens Bekæmpelse har foretaget i anden halvdel af 2015.

** I KB's interne opgørelse er ikke kun patienter, pårørende og efterladte registreret, men også fagpersoner, "andre" og "uoplyst". I denne tabel er der kun taget udgangspunkt i patienter, pårørende samt efterladte. Procentsatserne er udregnet på baggrund af disse tre grupper.

De aktiviteter, som flest deltagere havde benyttet i huset, spredte sig over rådgivning, sorgstøttegrupper, gå-grupper og cafégrupper. Mange havde også deltaget i et kursus kaldet Dit Liv og nogle få i et madkursus. Der var også repræsentanter for aktiviteter som mindfulness, yoga og træningskurset Krop & Kræft. Få havde benyttet sig af at tegne eller male i huset og kun en enkelt nævnte, at pågældende gik til kor.

Aktiviteter benyttet i huset	Antal personer, der har nævnt at de har benyttet aktiviteten
Rådgivning	20
Sorgstøtte-, gå- og cafégruppe	17
Kursus	11
Mindfulness	9
Træning	6
Tegne/male-kursus	3
Kor	1

Aktiviteterne afspejler, at mange af deltagerne havde været i fællesrummet, samtalerummene og grupperummene til både rådgivning og sociale aktiviteter, mens færre havde benyttet sig af træningsrummet og få havde benyttet værkstedet. Uderummene var der også få, der havde opholdt sig i, men mange havde nydt udsigten til uderummene. Personaleområdet var der heller ikke mange af de kræftfrakte, der havde opholdt sig i.

Langt de fleste af deltagerne var vant til at komme i husene. Kun meget få havde været i huset under fire gange. Der var ikke nogen, der repræsenterede en førstegangsbryder. Deres stemmer blev til gengæld hørt i deltagerobservationen.

20 af deltagerne var pensionister eller efterlønner, fire var sygemeldte, to var arbejdsløse (alle tre grupper med stor variation i tidligere erhverv) og resten fordelte sig på erhverv som bioanalytiker, bogholder, konsulent, indkøber, lægesekretær, dagplejemor, leder m.m.

Overordnet repræsenterer den samlede gruppe af fokusgruppedeltagere en fin og forventelig variation i køn, alder, beskæftigelse, type bruger og tilbud og rum benyttet. Dog er det vigtigt at være opmærksom på, at gruppen ikke repræsenterer alle typer af brugere, og at oplevelserne fra for eksempel kvinder, patienter og de 40-69 årige fylder mere end andres oplevelser i datamaterialet. Man kan forestille sig, at der mangler repræsentanter

fra kræfttramte, der ikke synes, det er rart at komme i huset, eller ikke føler de har noget på hjerte i forhold til arkitekturen.

Data

Fokusgruppeinterviewene blev optaget med en diktafon. Lydfilerne blev skrevet ud ordret, og data er derfor dokumenteret i form af seks dokumenter, der tilsammen fylder 166 sider.

Metodeerfaring

Inden fokusgruppeinterviewene var vi meget optagede af, at det kunne være svært at få deltagerne til at fortælle om deres oplevelser i og med arkitekturen. Vi tænkte, at fortællinger om kræft hurtigt kunne komme til at fylde, fordi det er hovedårsagen til at deltagerne kommer i huset. Vi søgte at imødekomme det ved at have billedmaterialet som støtte til at holde fokus og ved høfligt at styre samtalerne tilbage på emnet, de gange de bevægede sig væk. Det gjorde samtalerne forholdsvist lidt. Deltagerne var gode til at tale om, hvordan de oplevede arkitekturen, rummene, omgivelserne og de enkelte elementer. Det var dog ofte meget generelle termer de anvendte, for eksempel *"her er åbent"*, *"her er varmt"*, og ofte måtte vi som interviewer og observatør opfordre til at deltagerne blev mere konkrete i deres beskrivelser og gav eksempler. Det var nemt for nogle og svært for andre.

I et af fokusgruppeinterviewene deltog en værtsfrivillig og en frivillig og i et andet fokusgruppeinterview deltog også en værtsfrivillig. De

kom nemt til at udtale sig om *"hvad de kræfttramte ofte mener/siger/gør"* i stedet for at tale ud fra deres egne oplevelser, og det virkede både godt og skidt. Det virkede ikke godt for samtaledynamikken, at de på den måde tog magten til at bestemme, hvad den mest anerkendte holdning er. Samtalen gik enten lidt i stå eller også skulle de andre deltagere *"forsvare"* sig, hvis de havde en anden holdning. På den anden side fremsatte de nogle generelle holdninger, som resten af deltagere så kunne nuancere eller opponere. Intervieweren opfordrede de frivillige til at tale ud fra egne erfaringer.

Gruppedynamikkerne var meget forskellige. I nogle grupper blev der snakket meget og i andre grupper skulle samtalen ofte hjælpes videre, i nogle grupper var stemningen let og glad, mens den i andre virkede mere neutral. Men generelt oplevede vi stemningen i de enkelte interview som god og tryk.

Etiske overvejelser

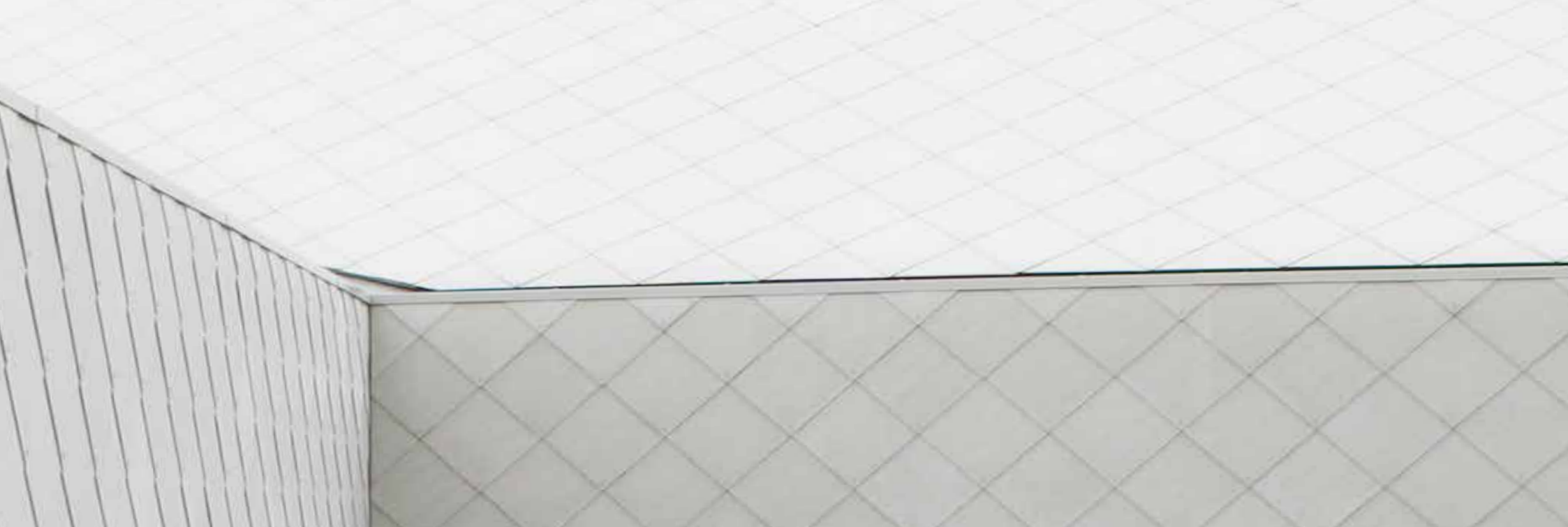
Informanterne, der deltog i fokusgruppeinterviewene blev inden interviewet informeret både mundtligt og skriftligt om projektet. Informationen indeholdt viden om baggrunden for og formålet med undersøgelsen, om at deltagerne kunne trække sig fra interviewet uden konsekvenser, om at oplysninger om og fra dem ville blive behandlet fortroligt, ligesom de ville blive anonymiseret i nærværende rapport.

Ved deltagerobservationen og observationerne modtog personalet skriftlig information, som de hængte op i den periode observationerne foregik i husene, og mundtlig information blev givet til personer i husene under observationerne. Informationen indeholdt som ovenfor beskrevet, viden om projektet, at brugerne var frie til at gå eller bede observatørerne om at gå og at eventuelle samtaler ville blive behandlet fortroligt og anonymiseret i evalueringen.

De kræftramte er i en sårbar situation, og i vores færden og opførsel i husene og under interviewene har der været fokus på, at de skulle føle sig godt tilpas. Det var også af etiske hensyn, at arkitekten, som nævnt, valgte at fotografere på dage, hvor der var få brugere i huset. De personer, der indgår på billederne har givet skriftligt samtykke til, at billederne må bruges af REHPA.

6. DE SEKS HUSE I BILLEDER

I dette kapitel præsenteres de seks kræftrådgivninger individuelt igennem udvalgte billeder samt ved hjælp af diagrammer af planer og af karakteristika i omgivelserne. En samlet arkitekturbeskrivelse af husenes karakteristika, deres omgivelser og de enkelte rum findes i Appendiks. Beskrivelsen er et supplement til læseren, der ikke kender husene og kan passende læses i sammenhæng med 2. del af analysen, der omhandler brugernes oplevelse af arkitekturen.

AALBORG

Adresse: Steenstrupsvej 1, 9000 Aalborg

Taget i brug: Oktober 2013

Team: Polyform, HP Byg og Grontmij

Samlet bruttoareal: 695m²

— Døre mellem rum

↖ Ud- og indgange

Kræft ramte

Kræft ramte, særligt deltagere på Krop og Kræft

Personale

Personale, dog ikke opholdsrum

Illustration: Plandiagram.
Farverne markerer områder,
som de forskellige brugere pri-
mært opholder sig. Personalet
færdes over alt i huset dog
primært i personaleområdet.

Diagrammet er ikke i skala.

Nord >

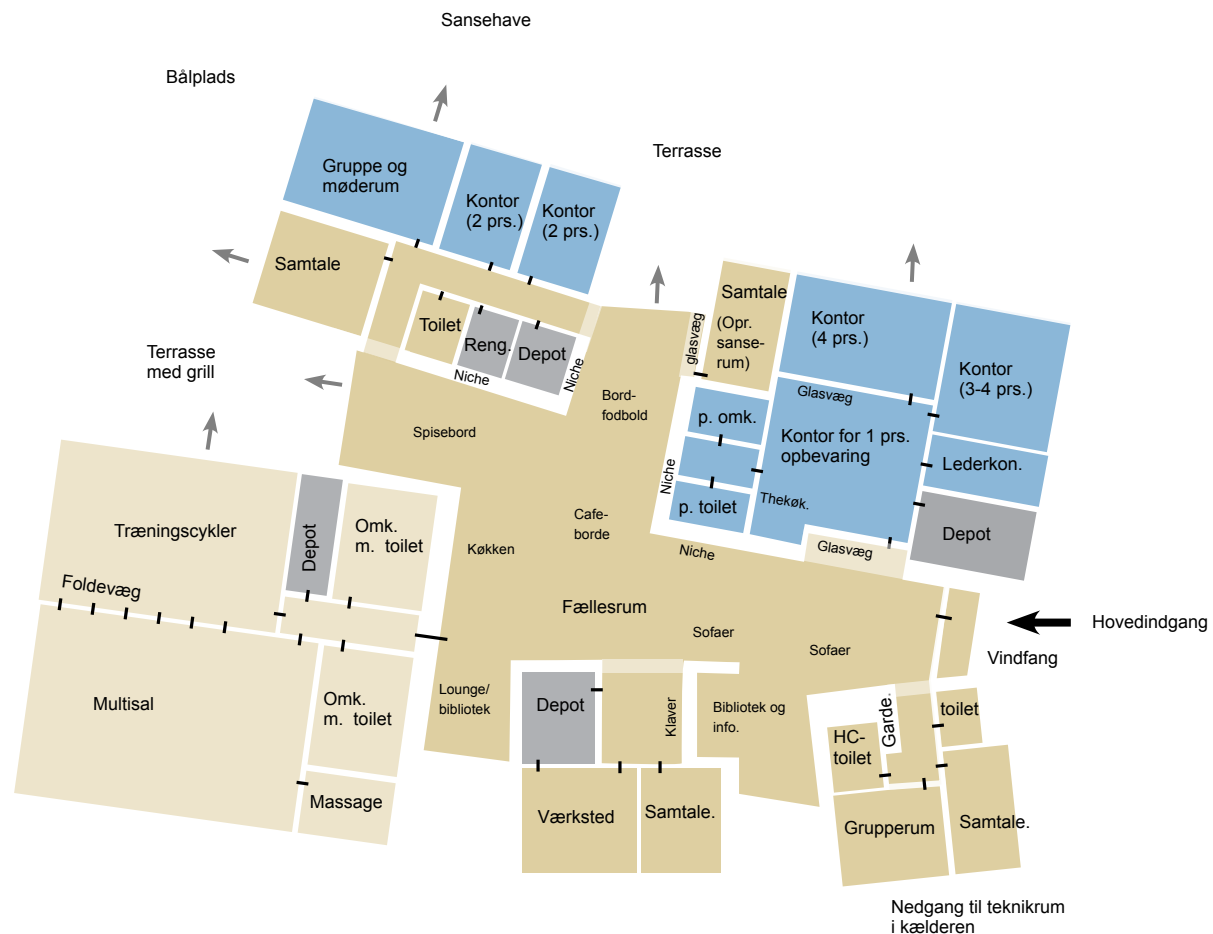

Illustration: Fællesrummet set fra ankomstarealerne

Illustration: Træningsrummet

Illustration: Samtalerum

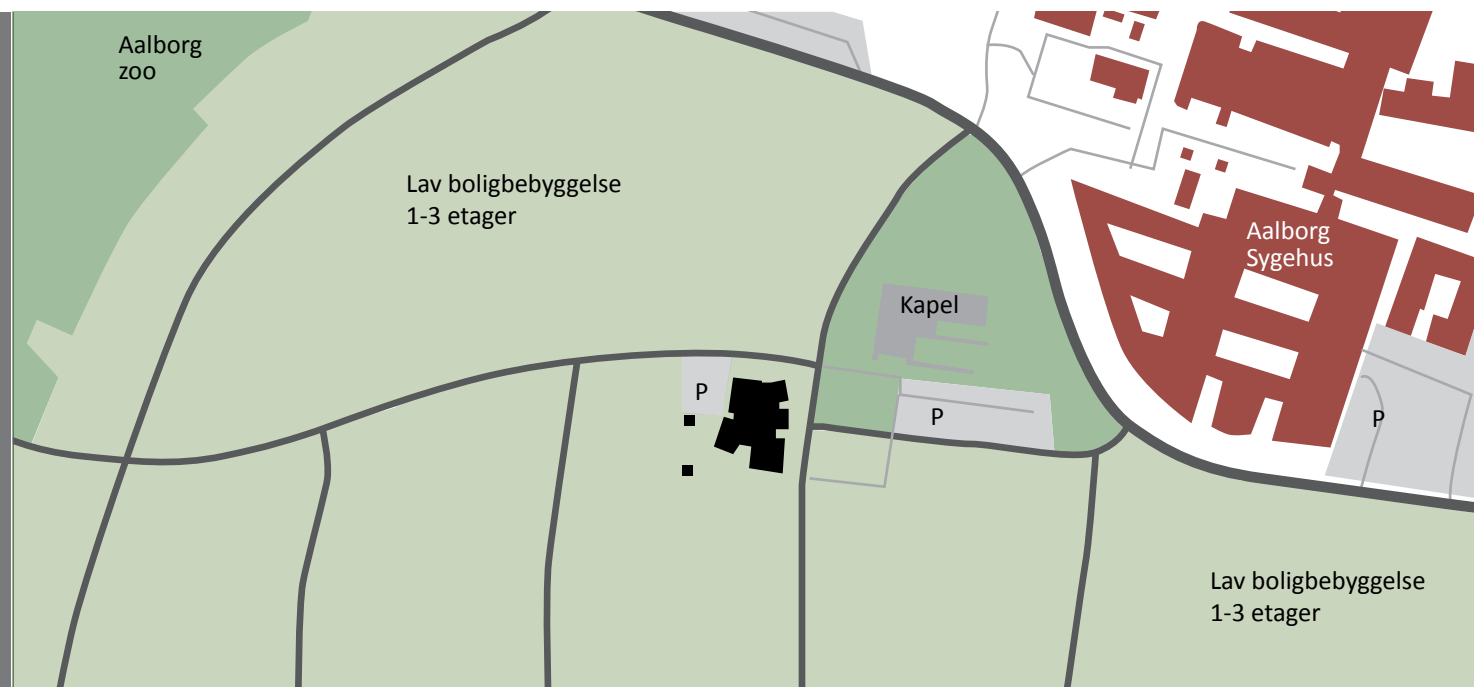
Illustration: Indgangen til personalets arealer

Illustration: Terrasse og baghave

Illustration:
Farverne markerer forskellige typer
områder og bygninger.

Livsrum	■
Sygehus	■
Bebyggelse	■
Grønt område	■
Bebyggelse med grønne områder	■
Parkering	■
Vej	■

HERNING

Adresse: Nørgaards Alle 10, 7400 Herning

Taget i brug: Marts 2014

Team: Claus Pryds, K.G.Hansen & Sønner og Ingeniør'ne

Samlet bruttoareal: 453m²

- Døre mellem rum
- ↔ Ud- og indgange
- Kræftramte
- Personale
- Personale, dog ikke opholdsrum

Illustration: Plandiagram.
Farverne markerer områder,
som de forskellige brugere pri-
mært opholder sig. Personalet
færdes over alt i huset dog
primært i personaleområdet.

Diagrammet er ikke i skala.

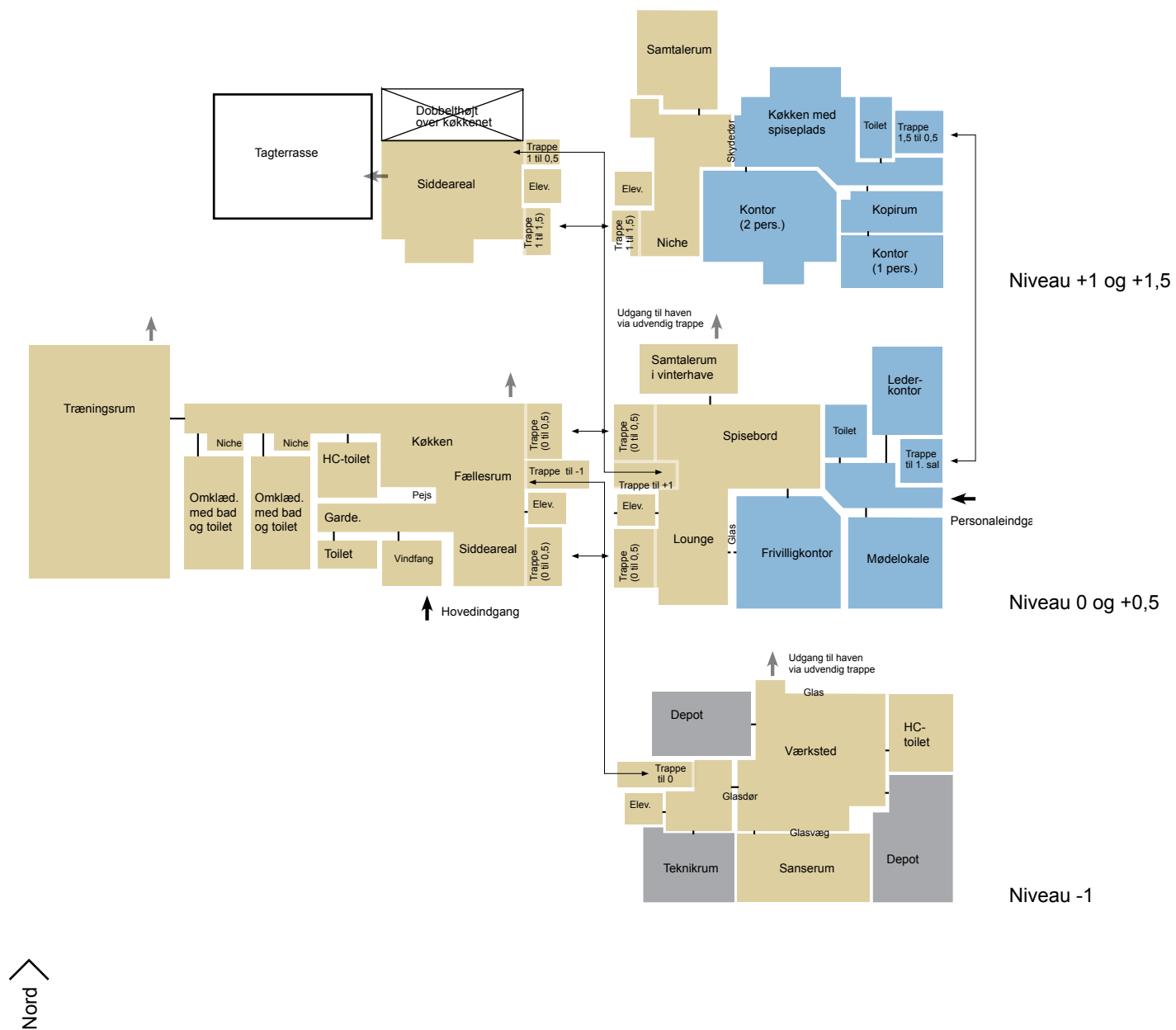

Illustration: Fællesrummet set fra spisebordet

Illustration: Værkstedet i kælderen

Illustration: Samtalerum indrettet i havestue

Illustration: Spisebordet

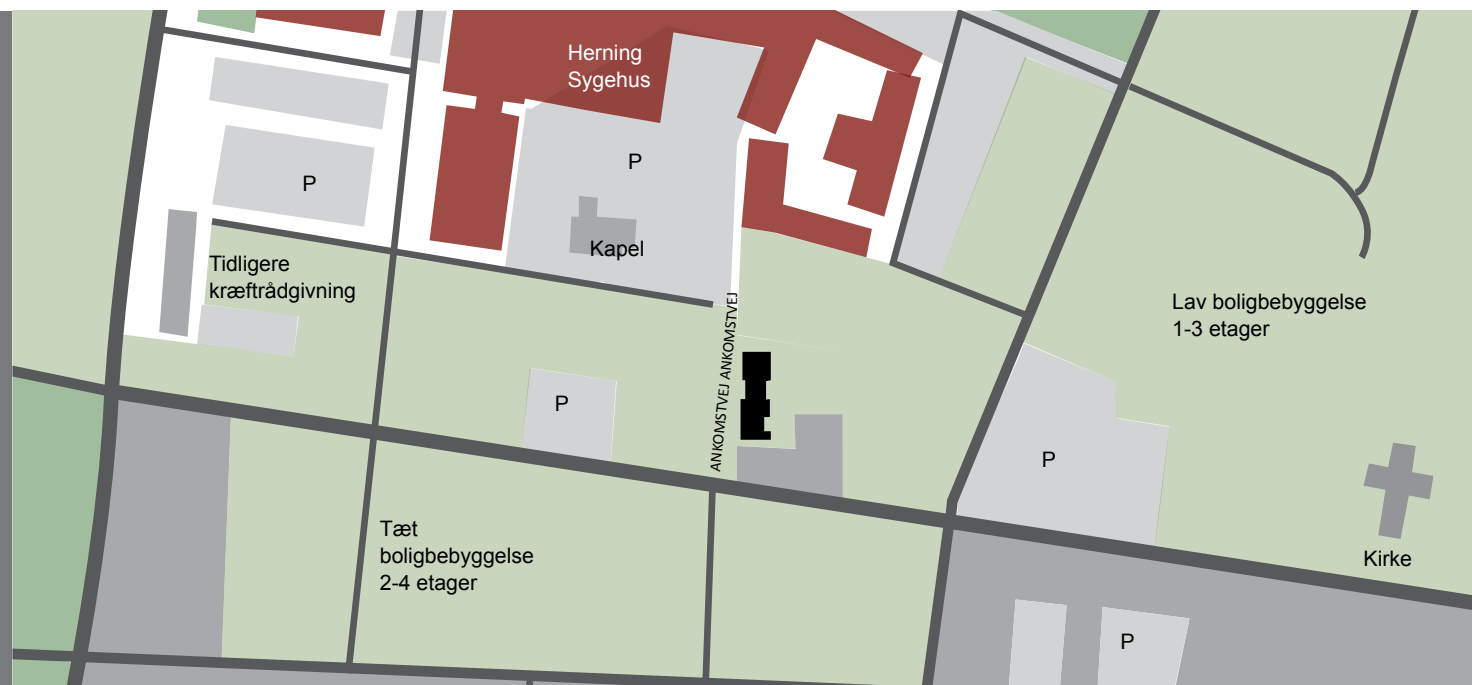
Illustration: Sanserum

Illustration: Terrasse og baghave

Illustration:
Farverne markerer forskellige typer
områder og bygninger.

- Livsrum
- Sygehus
- Bebyggelse
- Grønt område
- Bebyggelse med grønne områder
- Parkering
- Vej

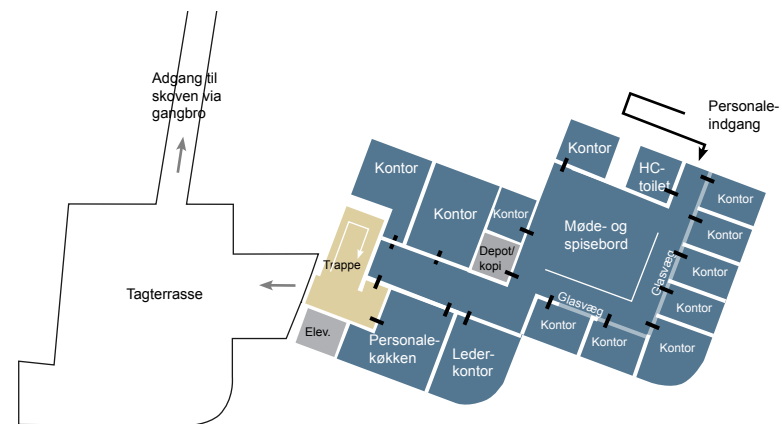
VEJLE

Adresse: Beriderbakken 9, 7100 Vejle

Taget i brug: Oktober 2013

Team: Arcgency, Raunstrup og Hundsbæk & Henriksen

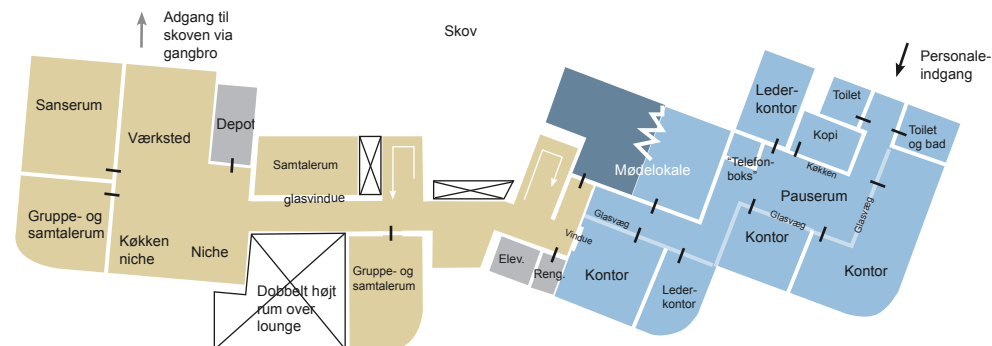
Samlet bruttoareal: 1335m²

Niveau + 2

P-plads for personale og kræftramte

- Døre mellem rum
- ↔ Ud- og indgange
- Kræftramte
- Kræftramte, særligt deltagere på Krop og Kræft
- Personalet med relation til kræftrådgivning
- Personalet med relation til Palliativt team
- Personale, dog ikke opholdsrum

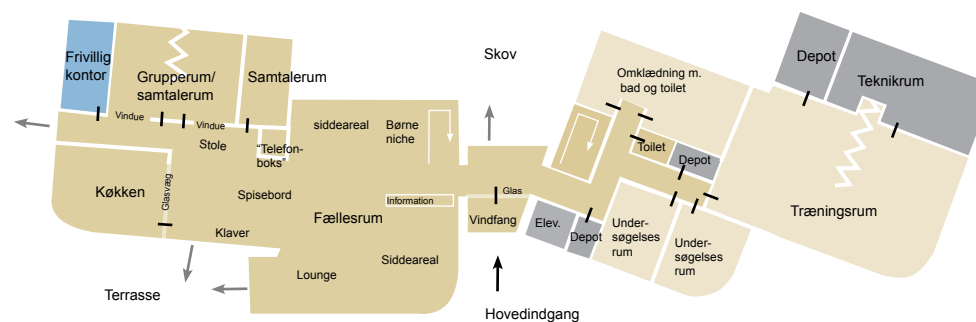

Niveau + 1

Illustration: Plandiagram. Farverne markerer områder, som de forskellige brugere primært opholder sig. Personalet færdes over alt i huset dog primært i personaleområdet.

Diagrammet er ikke i skala.

Nord

Niveau 0

Illustration: Fællesrummet med flere etager

Illustration: Samtalerum

Illustration: Grupperum

Illustration: Sanserum

Illustration: Fællesrummet set fra køkkenet

Illustration: Køkkenet

Illustration:
Farverne markerer forskellige typer
områder og bygninger.

- Livsrum
- Sygehus
- Bebyggelse
- Grønt område
- Bebyggelse med grønne områder
- Parkering
- Vej

ODENSE

Adresse: Klørvænget 18B, 5000 Odense C

Taget i brug: November 2013

Team: Wienberg architects, NJ-Gruppen og Ingeniør'ne

Samlet bruttoareal: 687m²

— Døre mellem rum

↔ Ud- og indgange

■ Kræftframte

■ Kræftframte, særligt deltagere på Krop og Kræft

■ Personale

■ Personale, dog ikke opholdsrum

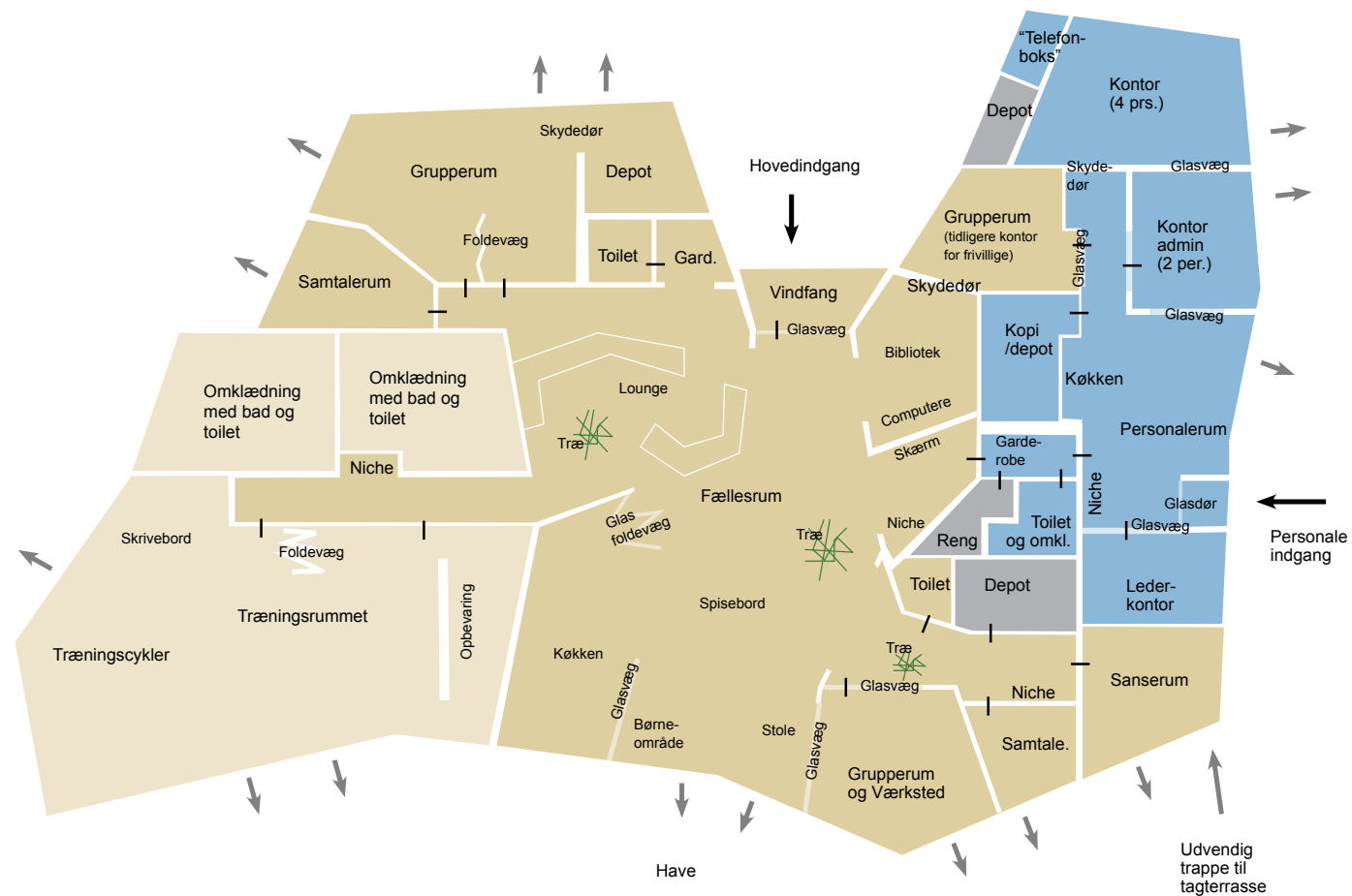

Illustration: Plandiagram.
Farverne markerer områder,
som de forskellige brugere pri-
mært opholder sig. Personalet
færdes over alt i huset dog
primært i personaleområdet.

Diagrammet er ikke i skala.

Nord

Illustration: Fællesrummet set fra ankomstarealet

Illustration: Grupperum

Illustration: Samtalerum

Illustration: Tagterrasse

Illustration: Træningsrum

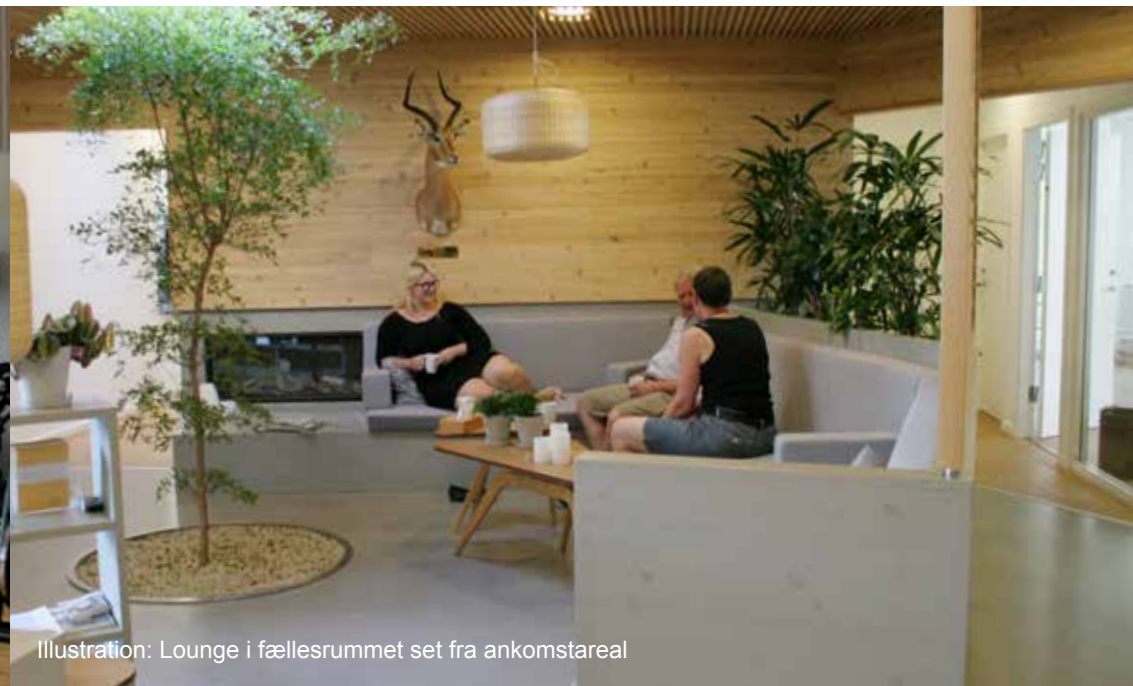

Illustration: Lounge i fællesrummet set fra ankomstareal

Illustration:
Farverne markerer forskellige typer
områder og bygninger.

Livsrum	■
Sygehus	■
Bebyggelse	■
Grønt område	■
Bebyggelse med grønne områder	■
Parkering	■
Vej	■

NÆSTVED

Adresse: Ringstedgade 71, 4700 Næstved

Taget i brug: Juni 2013

Team: EFFEKT, Hoffmann A/S og Lyngkilde

Samlet bruttoareal: 754m²

Illustration: Huset fra den store vej, på modsatte side af indgangen

- Døre mellem rum
- ↔ Ud- og indgange
- Kræftramte
- Personale
- Personale, dog ikke opholdsrum

Illustration: Plandiagram.
Farverne markerer områder,
som de forskellige brugere pri-
mært opholder sig. Personalet
færdes over alt i huset dog
primært i personaleområdet.

Diagrammet er ikke i skala.

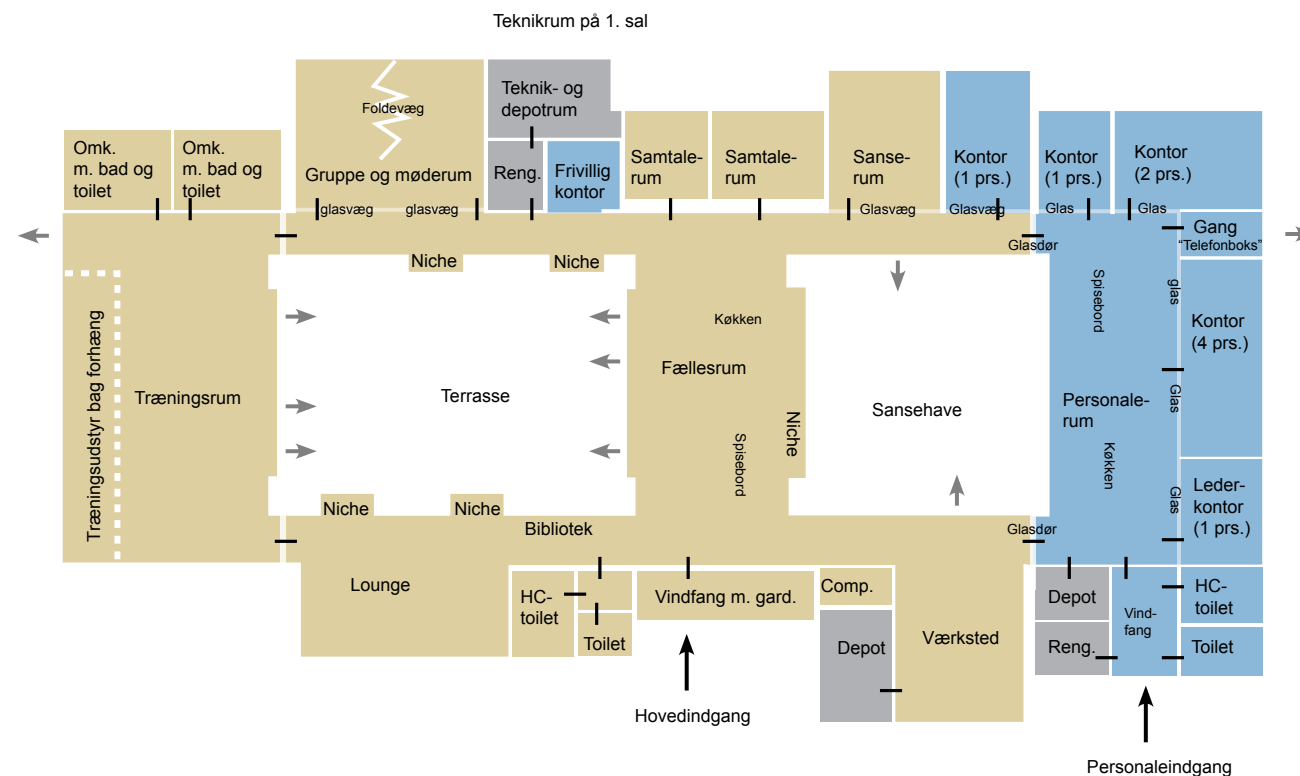

Illustration: Fællesrummet set fra ankomstarealet med samtalerummene i baggrunden

Illustration: Sansehave

Illustration: Samtalerum

Illustration: Lounge

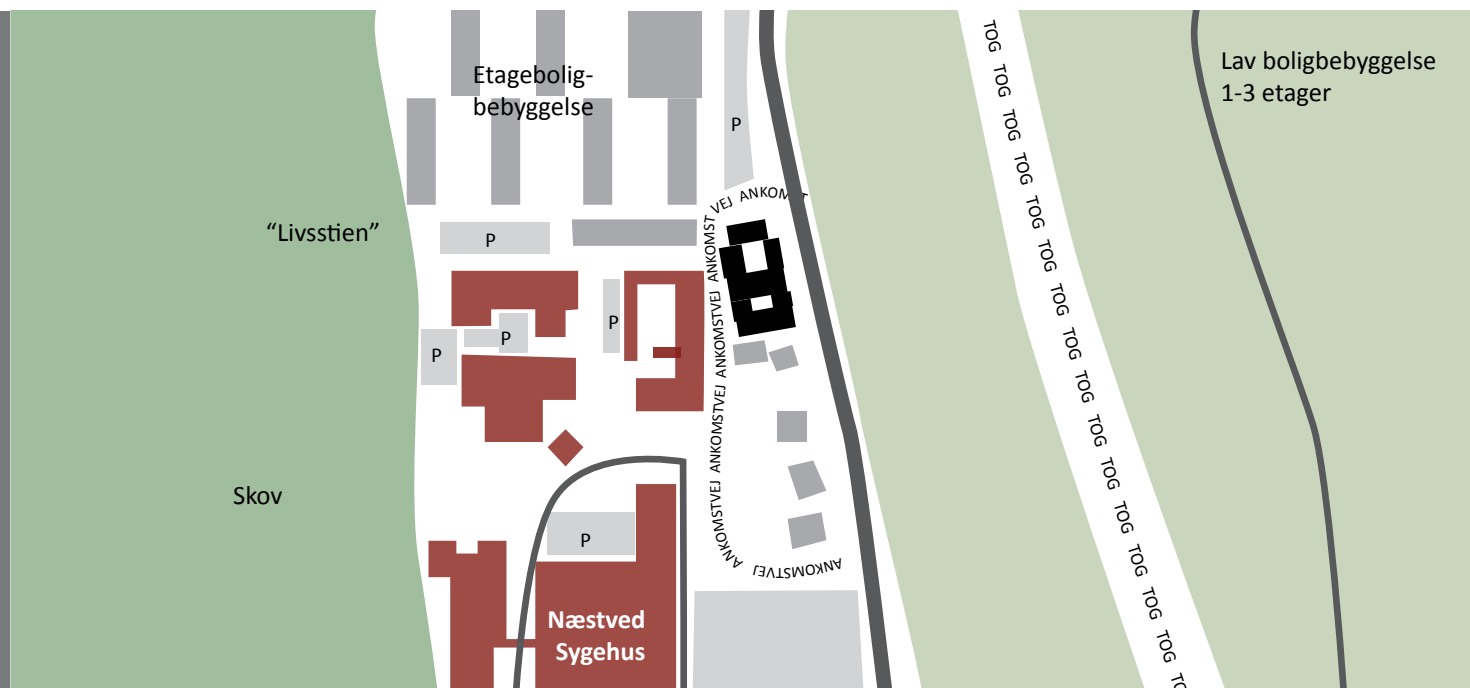
Illustration: Grupperum

Illustration: Personaleområdet

Illustration:
Farverne markerer forskellige typer
områder og bygninger.

- Livsrum
- Sygehus
- Bebyggelse
- Grønt område
- Bebyggelse med grønne områder
- Parkering
- Vej

ROSKILDE

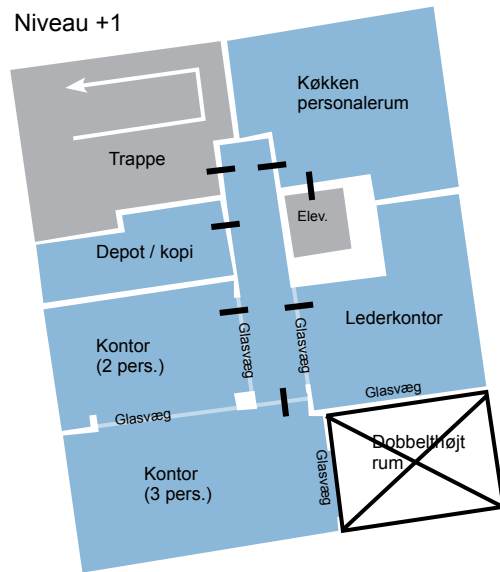
Adresse: Gormsvej 15, 4000 Roskilde

Taget i brug: August 2014

Team: Adept, Elindco Byggefirma A/S og Sloth Møller

Samlet bruttoareal: 597m²

Niveau +1

Niveau 0

- Døre mellem rum
- ↔ Ud- og indgange
- Kræftframte
- Personale
- Personale, dog ikke opholdsrum

Illustration: Plandiagram, hvor farverne markerer områder, som de forskellige brugere primært opholder sig. Personalet færdes over alt i huset dog primært i personaleområdet.

Diagrammet er ikke i skala.

Nord

Illustration: Terrassen og haven i forbindelse med fællesrummet

Illustration: Kontor

Illustration: Samtalerum

Illustration: Træningsrum

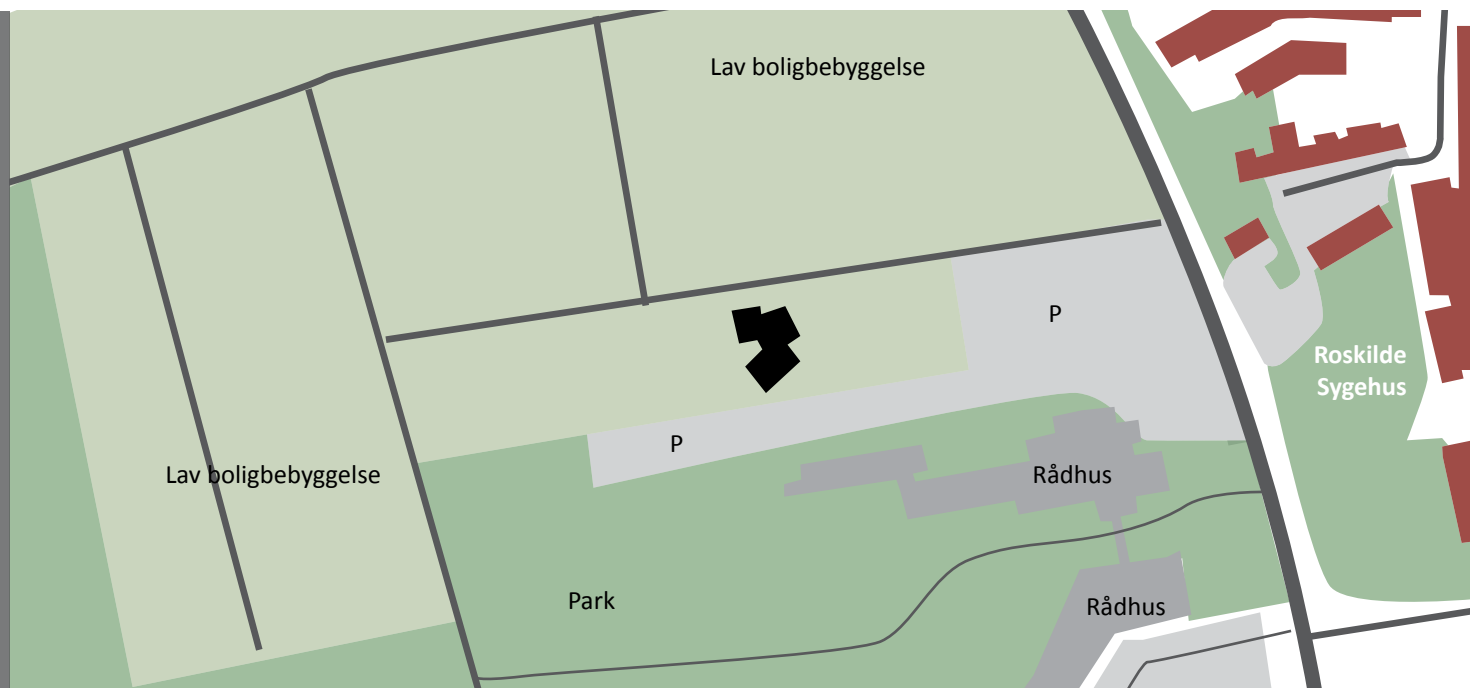
Illustration: Informationsområde

Illustration: Fællesrummet

Illustration:
Farverne markerer forskellige typer
områder og bygninger.

- Livsrum
- Sygehus
- Bebyggelse
- Grønt område
- Bebyggelse med grønne områder
- Parkering
- Vej

7. ANALYSE DEL 1

Brugernes bevægelser i og oplevelser
af kræftrådgivningerne som helhed

En del af de observationer og brugeroplevelser, som evalueringen har belyst, relaterer sig til kræftrådgivningerne som en helhed. Denne del af evalueringen præsenteres i en række temaer. Nogle af temaerne forholder sig til intentionerne i Modelprogrammet (Arkitema, 2008). Andre temaer er opstået under analysen og er medtaget for at forstå den kontekst, som brugernes oplevelse af kræftrådgivningerne udfolder sig i.

Bevægelsesmønstre

Brugerne bevæger sig forskelligt i rådgivningshusene, afhængigt af hvilket ærinde de har, og bevægelsesmønsteret afhænger også af, om man er kræftramt, frivillig eller medarbejder. Nærværende afsnit er baseret på hovedsagligt deltagerobservationer i dagtimerne i rådgivningshusene i Næstved, Odense og Aalborg og til dels fokusgruppeinterviewene i alle seks huse. Modelprogrammet (Arkitema, 2008) omtaler ikke specifikt bevægelsesmønstre, men temaet er med for at vise, hvordan brugernes bevægelser udmønter sig i den eksisterende arkitektur og dermed klargøre, hvilke behov fremtidige kræftrådgivninger skal kunne rumme.

Kræftramte, der besøger huset for første gang

Som førstegangsbruger i kræftrådgivningen ved man ikke, hvad der venter en, når man går ind i huset eller hvor i huset, man bør gå hen. Fordi der ikke er en reception eller andet lignende, der gør det tydeligt, hvor man skal henvende sig, så kan det være forvirrende, hvis man ikke bliver taget imod af nogen. Under deltagerobservationen blev der dog ikke observeret nogen brugere, der ikke blev taget imod. De brugere, der ikke blev taget imod med det samme, stod afventende eller bevægede sig forsigtigt eller nysgerrigt rundt i fællesrummet, indtil de fik øjenkontakt med nogen. Det kan man gøre, hvis man har et vist overskud. I kræftrådgivningerne fortalte værtsfrivillige og medarbejdere om, at der kan være brugere, som er så kede af det, at de begynder at græde, så snart de kommer ind ad døren. Det blev ikke observeret under deltagerobservationen, men fra værtsfrivilliges og medarbejderes fortællinger lader det til,

at bevægelsesmønsteret er, at de træder ind i rådgivningen, men herefter lader sig føre af den værtsfrivillige, som enten placerer dem et sted, hvor de er skærmet fra andre brugere eller spørger dem, hvor de har lyst til at sidde.

Kræftramte, der kommer for at deltage i en gruppeaktivitet

Deltager en kræftramt i et kursus, en samtalegruppe eller på et træningshold, kommer personen i rådgivningshuset over flere gange og bevæger sig typisk trygt og målrettet. Den kræftramte ved, hvilket lokale hun skal være i og hun kender *"reglerne"* om, at man gerne må tage en kop kaffe eller the og sætte sig i fællesrummet. Når den kræftramte ankommer, går hun enten direkte fra ankomsten og hen til rummet, som aktiviteten foregår i, det kan være træningsrummet eller det grupperum, hun skal være i. Den kræftramte går igen med det samme, når aktiviteten er overstået. Alternativt stopper hun op i fællesrummet inden og/eller efter aktiviteten og sætter sig eller står og har en samtale med andre deltagere i gruppeaktiviteten eller den værtsfrivillige. Krop og Kræftholdet i Aalborg samles omkring spisebordet og har det for sig selv, mens Krop og Kræftholdet i Odense også samler sig ved spisebordet, men deler det med andre brugere. I Næstved har de ikke Krop og Kræfthold, men forskellige andre træningshold, og de samles også ved spisebordet. I Odense er der et Krop og Kræfthold både om formiddagen og om eftermiddagen. Det betyder, at andre træningsaktiviteter afholdes i et grupperum i stedet. De træningshold, der benytter grupperummet samler sig ikke ved spisebordet, men i loungen ved siden af grupperummet

før og/eller efter træning. For at rumme kræftramte i grupper er der brug for rum til selve gruppeaktiviteten, men der skal også gøres plads til, at gruppen kan opholde sig sammen i fællesrummet.

Kræftramte, der kommer for at deltage i en eller flere rådgivningssamtaler

Kommer man som kræftramt til en rådgivningssamtale, kan man ikke gå direkte hen til aktiviteten, men skal vente på, at rådgiveren er klar til at have samtalen. Den kræftramte opholder sig derfor i fællesrummet, indtil rådgiveren kommer fra medarbejderzonen. Det er ikke alle områder af fællesrummene, der bliver brugt til at vente, og det er ikke de samme områder, der bliver brugt i de forskellige huse. I Næstved viste deltagerobservationen, at ventende brugere sætter sig ved spisebordet, men ikke i loungen. Måske fordi man fra loungen ikke kan se, om det er *"ens tur"*? I Aalborg sætter de sig ikke ved spisebordet eller i loungen med pejsen, men typisk i en af de to sofagrupper mellem køkkenet og indgangen. I Odense er der nogle, der sætter sig ved spisebordet, i lænestolene ved siden af spisebordet, i krogen bag køkkenet eller i loungen. Der er dog ikke nogen, der sætter sig i biblioteks- og informationsområdet lige inden for døren. De fleste vælger herefter at gå ind i et samtalerum, når de skal have rådgivningssamtalen, mens andre vælger at blive siddende i fællesrummet. Ingen steder er der observeret ventende kræftramte i nicherne. Bevægelsesmønsteret viser, at kræftramte der kommer for at deltage i en rådgivningssamtale, har brug for at kunne tage ophold i fællesrummet, inden det bliver deres tur.

Kræftramte, der bruger huset som venterum

Nogle kræftramte anvender kræftrådgivningerne som et alternativ til sygehusets venterum eller som et opholdssted. De ved, at de må opholde sig i kræftrådgivningen, enten fordi de kender huset gennem rådgivning eller gruppeaktiviteter, eller fordi sygehuspersonale har fortalt dem, at de kan gå over i kræftrådgivningen og vente. De opholder sig typisk i fællesrummet inden eller efter en aftale på sygehuset og har samme bevægelsesmønster som kræftramte, der kommer for at deltage i rådgivningssamtale.

De kræftramte bevæger sig ikke overalt i rådgivningshusene

Deltagerobservationen gav et indtryk af, at brugerne ikke bevæger sig overalt i kræftrådgivningerne. De holder sig til de steder, hvor de har et oplagt ærinde. Fokusgruppeinterviewene gav samme indtryk, og dette afsnit er derfor suppleret af informanternes stemmer. Flere kommenterede, at de ikke kendte til et eller flere af de rum eller områder, som der blev spurgt ind til i løbet af interviewene. En flittig bruger af rådgivningshusets tilbud sagde:

"Jeg sidder faktisk også og tænker på, der er flere steder, jeg ligesom ikke har været i hjørnerne" Kvinde, Roskilde

"Hjørnerne" i rådgivningshusene udgøres af de rum, der er rettet imod specifikke aktiviteter, eksempelvis værkstedet, træningssalen og samtalerummene, men også rum, som ikke er indrettet til længerevarende ophold for de kræftramte, såsom personaleområdet,

depoter eller toiletter. Det er disse typer af rum, som nogle informanter fortæller, at de ikke har lagt mærke til, er bevidste om eller har overblik over. Der er også et par informanter i Odense og Aalborg, der under fokusgruppeinterviewet bliver overrasket over at høre, at der er en have, der hører til kræftrådgivningen:

"Jeg er lidt overrasket over at se, at der er så meget derude faktisk. Det kunne vi godt have haft brug for nogle gange [...]" Mand, Aalborg

Hvis de kræftramte ikke kender til et rum, er det logisk, at de heller ikke bruger det. Nogle informanter i fokusgruppeinterviewene fortæller, at de vil til at bruge flere af rummene, nu hvor de på grund af interviewet er blevet bevidste om, at de findes. Men kendskabet ser ikke ud til at være nok i sig selv, til at man vil overveje at bruge et givent rum eller element. Det at få lov til at bruge noget eller blive inviteret ser derimod ud til at have en betydning. Om en grill i haven i Aalborg siger en informant, at han ikke er *"blevet inviteret"* ud til den. En informant i Odense bruger samme ordlyd, da hun fortæller om tagterrassen. Det er ærgerligt, at der ikke bliver *"inviteret"* mere derop, fortæller hun. En enkelt situation under deltagerobservationen viser på samme vis, hvordan en manglende inviterende adfærd kan bremse brugen: to kræftramte, der ikke havde besøgt kræftrådgivningen før, trådte ind i fællesrummet og kiggede interesseret rundt i rummet. De spurgte den værtsfrivillige, om der fandtes en folder, der kunne fortælle om, hvad huset kunne

tilbyde. Den værtsfrivillige svarede, at de skulle have en samtale med en rådgiver for at få det af vide, og de to brugere forlod så huset. Spørgsmålet er hvor mange der ville bruge huset, hvis ikke der var en vært til at invitere ind og fortælle om mulighederne.

Medarbejderne

Medarbejdernes primære opholdssted er ikke overraskende zonen for medarbejdere, hvor kontorerne er placeret. Når de er i alrummet, er det ofte, fordi de er på vej hen til et andet rum. En rådgiver kan for eksempel være på vej ind i et samtalerum med en bruger eller ind i træningsrummet, hvor de måske har et hold, de skal undervise i mindfulness. Eller en områdekonsulent kan være på vej ind i et grupperum, hvor hun har et møde. Medarbejderne kan også være i fællesrummet, fordi de samtaler med den værtsfrivillige, en bruger eller en kollega. Sommetider vælger rådgiveren, der har åben rådgivning-vagten, at opholde sig i lidt længere tid i fællesrummet, når der ikke er nogen, der skal til samtale.

I Aalborg har medarbejderne et lidt andet mønster end i Odense og Næstved. I Odense og Næstved har medarbejderne et fællesrum mellem kontorerne i medarbejderzonen, hvor de kan holde pause og spise frokost sammen. I Aalborg har de for nuværende ikke indrettet et sådant fællesrum. Et hensyn til fordeling af kontorpladser har overtaget, og det rum, der oprindeligt var tiltænkt at være fællesrum for medarbejderne, er nu et kontor til kræftrådgivningens sekretær.

Illustration: Medarbejdernes pauserum i Næstved

Medarbejderne i Aalborg anvender i stedet køkkenet, cafébordene og loungeområdet, når de skal spise frokost og eventuelt hvis de holder pause.

I alle tre observerede huse sidder de fleste medarbejdere på kontor med andre. Det kan være en udfordring, hvis man har brug for ro til for eksempel en rådgivningssamtale over telefonen. I Odense var der oprindeligt indrettet et *"ringerum"* til telefonsamtaler, men på grund af pladmangel er det nu indrettet til kontor. I stedet anvender medarbejderne ledige rum, når de har behov for ro til telefonsamtaler. Det gør de også i Aalborg. I Næstved bliver en flugtvej i medarbejderzonen udnyttet som ringerum.

I Odense og Aalborg tæller medarbejderstaben en fysioterapeut og en sygeplejerske, der afholder træningskurset Krop og Kræft. Inden træningen går i gang skal deltagerne tjekkes individuelt af en sygeplejerske. Til det finder sygeplejersken et ledigt rum, hvor døren kan lukkes. Efter træningen har sygeplejersken og fysioterapeuten en række administrative opgaver, de skal varetage. I træningssalen er der opstillet et skrivebord til at sidde med en computer, men både i Aalborg og Odense viste deltagerobservationen, at sygeplejersken og fysioterapeuten også benyttede sig af andre rum i rådgivningshuset. I Odense brugte de for eksempel værkstedet og i Aalborg spisebordet og loungen ved pejsen.

Bevægelsesmønsteret viser, at medarbejderne har ærinder i alle rum. Nogle holder sig dog primært i medarbejderzonen, mens andre ligeså vel benytter sig af områder udenfor den deciderede medarbejderzone, hvis det bedre dækker deres behov. Medarbejderne foretager forskelligartede aktiviteter og har behov for forskellige typer rum.

Værtsfrivillige

I kræftrådgivningerne er der en større eller mindre gruppe af frivillige med forskellige opgaver og deraf med forskellige bevægelsesmønstre. Nogle kræftrådgivninger har for eksempel frivillige, der vedligeholder udearealerne, andre har frivillige rådgivere, der afholder samtaleterapi. Frivillige kan også stå for caféarrangementer, hvor de indretter et rum og forbereder kaffe og tilbehør inden arrangementet, og frivillige kan være personer fra en patientgruppe eller -netværk, der på samme måde forbereder arrangementet inden resten af deltagerne kommer. Deltagerobservationen har dog været koncentreret om de frivillige, der arbejder som værtsfrivillige. De værtsfrivillige genfindes i alle seks kræftrådgivninger og deltagerobservationen viste et bevægelsesmønster med fællestrek. For den værtsfrivillige er det primære opholdssted fællesrummet. I Odense fik de oprindeligt tildelt et kontor ved siden af indgangen, så de kunne holde øje med nye besøgende, men de værtsfrivillige foretrak at være ude i fællesrummet omkring køkkenet og spisebordet, og kontoret bliver

nu anvendt som et grupperum. Det gælder for værtsfrivillige i alle tre observerede kræftrådgivninger, at køkkenet er et centralt sted. I køkkenet brygger de kaffe og the, sætter service i opvaskemaskinen og på plads i køkkenskabene. Hvis der er ventende kræftramte, der har lyst til at snakke, sætter de sig og taler med dem. Som den vigtigste opgave skal de værtsfrivillige tage imod, når kræftramte brugere kommer ind i rådgivningen, især første gang de kræftramte kommer i huset. Når en kræftramt kommer ind af døren, går den værtsfrivillige hen til personen og spørger ind til den kræftramtes ærinde. Uanset ærinde bliver de fleste tilbudt at sætte sig ned og få en kop kaffe, typisk før den værtsfrivillige f.eks. henter en rådgiver i medarbejderzonen, hvis denne er relevant.

I Aalborg er der relativt et stykke vej, hvis man som værtsfrivillig står i køkkenet eller sidder ved cafébordene og skal hen til indgangen for at tage imod. Under deltagerobservationen var der sommetider en værtsfrivillig, der satte sig tættere på indgangen, enten ved at sætte sig ved computerne eller i en af sofagrupperne. Afstand var ikke et problem i Næstved, hvor indgangen er tæt på køkkenet og på spisebordet, hvor ventende kræftramte ofte sætter sig.

I Næstved blev alle førstegangsbesøgende tilbudt en rundvisning i huset af den værtsfrivillige, som de fleste tog imod. Størrelsen, indretningen og antallet af besøgende i Næstved gør, at det kan lade sig gøre. Hvis den værtsfrivillige tilbød det samme i Odense, ville der på grund af den lidt større strøm af mennesker være risiko

Illustration: Frivillig ved spisebordet med udsyn til indgangen i Odense

for at miste overblikket over, om der i mellemtiden kom nogen ind af døren.

De værtsfrivilliges arbejdsområder tæller indgangen, køkkenet og de steder, hvor de ventende tager ophold. En relativ kort afstand mellem køkken og indgang og muligheden for at kunne holde øje med indgangen fra de steder, hvor ventende tager ophold, vil tilgodese de værtsfrivilliges arbejde.

Opsummering: Bevægelsesmønstre

Brugerne i kræftrådgivningerne opfører sig forskelligt afhængigt af deres ærinde og om de er kræftramte, medarbejder eller frivillig. De kræftramte opholder sig først i fællesrummet og herefter, hvis de skal til en samtale eller deltage i en gruppeaktivitet, hen i det aktuelle rum. Bevægelsesmønsteret for de kræftramte afhænger i øvrigt af, om de er førstegangsbesøgende eller ej, og om de kommer for at deltage i en rådgivningssamtale eller en gruppeaktivitet. Fællesrummet skal både kunne rumme enkelte ventende og grupper, der tager ophold sammen. Herudover bevæger de kræftramte sig normalt ikke rundt på egen hånd til steder, hvor de ikke har et ærinde eller ikke er blevet "inviteret" til at bruge.

Medarbejderne færdes i alle rum, men primært i medarbejderzonen, hvorfra de krydser fællesrummet, når de har et ærinde i et samtale-, gruppe eller træningsrum. I Aalborg skiller medarbejdernes bevægelsesmønster sig ud, fordi de her benytter sig af kræftrådgivningens fællesrum til at spise frokost i og eventuelt også til at holde pause i. Desuden benytter sygeplejersken og fysioterapeuten fra Krop og Kræft sig ikke kun af træningssalen, men også af både fællesrum og rum, hvor døren kan lukkes. Medarbejdernes bevægelsesmønster viser, at de har behov for rum til at holde pause i, til at arbejde individuelt og til at arbejde flere sammen i enten lukkede eller åbne rum.

De værtsfrivillige opholder sig hovedsageligt i fællesrummet, primært omkring køkkenet, hvorfra de typisk bevæger sig hen mod

indgangen for at tage imod de kræftramte og eventuelt herefter hen i medarbejderzonen for at finde en rådgiver. De sætter sig også ofte og taler med kræftramte, der venter på en samtale med en rådgiver. Overblik og nærhed mellem indgang, køkken og hvor de ventende kræftramte sidder, vil tilgodese de værtsfrivilliges behov.

Oplevelsen af rum og andre mennesker hænger sammen

Oplevelsen af omgivelserne omkring os påvirkes af vores sansning af disse og vores erfaringer med dem. Nogle steder opholder man sig alene eller uden at interagere med andre mennesker. Andre steder interagerer man naturligt med andre, når man opholder sig der. Dette afsnit omhandler, at andre mennesker ofte er en del af oplevelsen, når informanterne forholder sig til kræftrådgivningerne, og det skal ses som en baggrundsviden for at forstå de kræftramtes oplevelse af arkitekturen.

Når de kræftramte opholder sig i kræftrådgivningerne, er der ofte andre mennesker i rummene, enten fordi de deltager i en aktivitet, der involverer andre mennesker (for eksempel træning, rådgivning eller et kursus), eller fordi de opholder sig i et rum som fællesrummet, hvor andre typisk også har taget ophold. Tilstedeværelsen af andre mennesker afspejler sig i mange af informanternes udtalelser til denne evaluering. Deres oplevelser af rummene hænger ofte sammen med deres oplevelse af de mennesker, der også har været i rummene.

Andre menneskers indflydelse på, hvordan informanterne oplever rummene i kræftrådgivningen, kategoriseres her i to former for oplevelser. Den første karakteriseres ved, at oplevelsen af andre mennesker indgår som en del af beskrivelsen af rummet, men både mennesker og rum bemærkes i sig selv. Den anden karakteriseres ved, at informanterne beskriver rummet som lig med den sociale

oplevelse, de har haft i det. I nogle tilfælde ser det endda ud til, at sidstnævnte form for oplevelse kan føre til, at andre mennesker ligefrem overdøver informanternes oplevelse af de fysiske elementer i rummet, så de næsten ikke bemærker dem.

Mennesker og rum som to elementer

Når menneskene indgår i brugerens oplevelse af rummet, bliver der lagt vægt på begge dele. I Odense siger en informant:

"[...] huset her er jo fantastisk og de rådgivere og det personale der er herude, de er jo guld værd, for sådan nogle som os." Kvinde, Odense

En anden informant i Odense beskriver, hvordan det både er personalet og rådgivningshuset, der tager imod, når man kommer ind. Et tredje eksempel er en informant fra Næstved, som fortæller i ét åndedrag, hvordan hun er kommet ind *"i det her varme, smukke rum, med glade, smilende mennesker [...]"*. En lignende oplevelse har en informant fra Roskilde:

"Når man [...] har meldt sig til et kræftkursus, så har man sådan lidt forventninger om, hvad det er for noget, du skal i gang med og hvad det er for et hus, du skal ned til. Og jeg synes ikke, man kan blive andet end vildt, vildt overrasket over at komme ud til en bygning som det her. Det er virkelig imponerende[...]. Samtidig kommer

man så ud til de her mennesker, der var overmåde dejlige at have med at gøre. Så det var vildt imponerende at komme herud, det var det.” Mand, Roskilde

Der er ingen informanter, der beskriver en modsætning mellem oplevelsen af rum og af mennesker. Og i de tilfælde, hvor informanter beskriver en oplevelse af et rum neutralt eller negativt, beskriver de ikke også samtidigt en tilsvarende oplevelse af mennesker. Når mennesker indgår som en del af beskrivelsen af et rum er det altså kun sket, når et rum beskrives positivt.

Den sociale oplevelse er lig med rummet

Flere informanter relaterer deres oplevelse af et rum til en oplevelse, de har haft af samvær i rummet. For eksempel fortæller en informant om fællesrummet, at han fra sin gruppeaktivitet har fået bedre og bedre minder derfra og derfor gør rummet indtryk på ham. Han uddyber, at for ham bliver hygge ofte skabt af de mennesker, han er sammen med og ikke af de omgivelser, han befinder sig i. Som en informant fra et andet fokusgruppeinterview siger, da hun bliver spurgt ind til, hvorfor hun har valgt at tale om et bestemt rum: et rum er, som det er, det handler om, hvad man kommer i det. Her tænker hun på, hvilke oplevelser og mennesker man ”putter” i rummet. Et tredje eksempel er en informant, der deltager i en gruppe, hvor gruppen spiser sammen. Han fortæller om spisebordet:

Illustration: Spisebordet i fællesrummet i Vejle

"[...] der har vi sådan nogle super hyggestunder, hvor vi sidder og diskuterer og ordner verdenssituationen plus det løse, sådan noget sygdom omkring sådan et bord der. [...]. Ja, det er i hvert fald et sted som jeg ser på med stor positivitet." Mand, Aalborg

En informant beskriver også, hvordan rummet ændrede sig i løbet af et gruppeterapiforløb. Hun beskriver, hvordan rummet havde flere funktioner, fordi det først var et rum de græd i og til sidst blev et rum, som de kunne grine i. Et par informanter nævner desuden, at de har haft en eller flere gode samtaler med en rådgiver, når de skal beskrive, hvorfor de har haft en positiv oplevelse af et rum.

For de kræftramte, der finder det særligt svært at gå ind i rådgivningshuset kan bevidstheden om oplevelsen af arkitekturen fylde meget lidt og mødet med andre mennesker kan være overdøvende. Nogle informanter, der havde svært ved at komme ind over dørtrinnet, fortæller, at de ikke lagde mærke til arkitekturen, indretningen eller omgivelserne, første gang de kom ind. I stedet var det modtagelsen, der fyldte.

"[...] det der med at komme ind og så kom der også en frivillig og var sådan virkelig imødekommende. Og det var rigtigt svært at komme ind første gang. [...] Så det var simpelthen sådan en icebreaker, sådan aah [dyb udånding]. Jeg bemærkede måske ikke lige, hvordan huset så ud altså, det var egentlig ikke, det var den der relation, der var vigtig for mig." Kvinde, Aalborg

Opsummering: Oplevelsen af rum og andre mennesker hænger sammen

Når informanterne giver udtryk for, hvordan de oplever kræftrådgivningerne, de enkelte rum og steder i dem, indgår andre mennesker ofte i beskrivelsen. Men der er forskel på, om informanterne adskiller deres oplevelse af menneskerne i husene med deres oplevelse af selve husene. Og for nogle førstegangsbesøgende overdøves oplevelsen af huset af mødet med den, der tager imod. For en del af de kræftramte er det således tydeligt, at deres oplevelse af husene påvirkes af de oplevelser, de har haft med mennesker. Der er ingen informanter, der fortæller om oplevelser, hvor mennesker har haft en afgørende negativ indflydelse eller været modstridende med oplevelsen af rummet.

De værtsfrivilliges betydning for helhedsoplevelsen

Modelprogrammet beskriver, hvordan man forventer, at nye besøgende vil blive hilst velkommen af medarbejdere og andre kræftramte, hvilket gør et receptionsområde overflødigt (Arkitema, 2008, s. 19). I alle seks kræftrådgivninger er der rekrutteret såkaldte værtsfrivillige til at varetage denne opgave. Og evalueringen viser, at de værtsfrivillige spiller en stor rolle for de kræftramte. I fokusgruppeinterviewene bliver de af mange nævnt i positive vendinger. Nogle informanter bemærker, hvordan de er glade og smilende og står klar med kaffen. Andre informanter oplever, at små gestusser fra de værtsfrivillige virker behageligt. En fortæller, om det at blive budt på kaffe, at det får ham til at føle sig hjemme og velkommen. En anden nævner, hvordan den værtsfrivillige formår både at pleje planterne og ham:

"Hun går og vander blomster, imens jeg sidder der og så vander hun også lidt på mig, ikke." Mand, Aalborg

Alle er dog ikke lige imponerede over de værtsfrivillige. En informant fra Odense synes, at de værtsfrivillige er søde og venlige, men *"usynlige"*, fordi de ikke kommer hen og taler med hende, når hun venter i fællesrummet. Deltagerobservationen viste, at der var risiko for at flere kræftramte havde samme oplevelse, fordi der var færre værtsfrivillige i Odense, der afsøgte om nyankommne kræftramte havde lyst til at samtale end i Næstved og Aalborg, hvor de fleste værtsfrivillige afsøgte dette.

Det positive indtryk, som de værtsfrivillige langt overvejende

giver, bliver særligt bemærket i forbindelse med modtagelsen. Modtagelsessituationen er svær for mange kræftramte, da det er ikke nemt for dem at træde ind i rådgivningshuset. Det bliver allerede beskrevet i Modelprogrammet. Nogle informanter fortæller, hvordan de er gået forbi rådgivningshuset mange gange, før de overvandt sig selv til at træde ind. Informanterne forklarer, at det er svært at komme ind over dørtrinnet, enten fordi de ikke ville have noget med sygdom at gøre eller havde svært ved at erkende, at de er *"en af dem"*, der er syge og har brug for hjælp. Som en sagde, så vil man jo helst ikke have et ærinde i en kræftrådgivning. En informant nævnte, at hun var bange for, at hun ville blive taget i hånden og skulle sidde og græde. Det ville hun ikke. Og det ikke at vide, hvad der ville møde hende, gjorde hende utryg ved at gå ind.

Illustration: Køkkenet i fællesrummet i Aalborg

Mange informanter fortæller, at det er dejligt at komme ind i rådgivningshuset, fordi man bliver modtaget af en værtsfrivillig, som er imødekommende, glad og smilende og en del fortæller, at de sætter pris på, at de bliver budt velkommen med det samme, de kommer ind af døren.

"[...] det der med at man bliver modtaget ikke også og man ikke føler, at man skal stå der og finde ud af hvad man selv skal [...] og de finder ud af, hvad og hvem det er, man skal snakke med. Det betyder rigtig meget." Kvinde, Aalborg

Nogle informanternes beskrivelser viser, hvordan de værtsfrivillige er afgørende for om de kræftramte kommer videre i brugen af huset. En informant mener, at hun ville gå igen, hvis der slet ikke var nogen mennesker i fællesrummet. En anden informant sammenligner situationen, hvor man kommer ind i et tomt rådgivningshus med at komme ind i en stor forretning og ikke ane om en ekspedient er i nærheden. Og som en tredje informant fra fokusgruppeinterviewet i Herning nævner, så ved man ikke, hvor man skal gå hen, hvis der ikke er nogen, der modtager en. Hun fortæller, at hun en gang er kommet ind i kræftrådgivningen, hvor hun sad et kvarter uden at se nogen mennesker, før der var en, der kom forbi og tilfældigt opdagede hende. Hun nævner ikke, at det er den værtsfrivillige, der skulle have set hende, men at hun sad gemt, fordi der ikke var nogen i køkkenet eller i kontoret ved siden af køkkenet, hvor de frivillige eller en rådgiver ofte holder til.

Opsummering: De værtsfrivilliges betydning for helhedsoplevelsen

De værtsfrivilliges primære rolle er at tage imod nye besøgende, og informanterne sætter stor pris på, at de bliver modtaget med det samme, de kommer ind. Samtidig sætter de værtsfrivillige en god stemning og er med til at få informanterne til at føle sig godt tilpas. Hvis ikke den værtsfrivillige "opvarter" den kræftramte med en samtale, bliver det bemærket. Og fraværet af en værtsfrivillig i fællesrummet ser ud til at kunne føre til, at de kræftramte vil forlade kræftrådgivningen.

Stemningen i kræftrådgivningerne

I Modelprogrammet (Arkitema, 2008) er det et ønske, at kræftrådgivningerne indgyder en bestemt stemning hos brugerne. Stemningen skal opleves som anti-institutionel, hvilket uddybes som noget hjemligt, trygt, genkendeligt, roligt, imødekomende, varmt, intimt, privat og overskueligt. Brugere skal tiltrækkes og imødekommes af en tilgængelighed, synlighed og åbenhed. I deltagerobservationen og fokusgrubeinterviewene er informanterne ikke blevet spurgt, hvorvidt de oplever stemningen som beskrevet i Modelprogrammet, men i stedet hvordan de selv oplever stemningen, så de kunne sætte deres egne ord på det.

Generelt fortæller informanterne om en positiv oplevelse af stemningen i kræftrådgivningerne. Alle seks steder bliver det nævnt, at der er varmt og/eller hyggeligt. Flere af dem karakteriserer også stemningen som lys, venlig og/eller åben. Mange nævner desuden, at det virker hjemligt. De, der knytter hjemligheden til noget specifikt, knytter det til indretningen, som de synes minder om indretningen i et hjem. En enkelt knytter hjemligheden til de værtsfrivilliges opførsel i rummet og nævner det at blive budt på kaffe, som noget der gør, at man føler sig velkommen og hjemme. Det at føle sig velkommen, er der også flere, der nævner. Et par stykker oplever, at det er huset, der byder dem velkommen eller ligefrem giver en et kram. Andre taler om, at de får en følelse af at være velkommen i husene. En informant beskriver, at han får den følelse, da han oplever det at komme i kræftrådgivningen, som når man skal besøge familien og de står udenfor huset, fordi de glæder sig til, at man kommer.

Kræftrådgivningerne har og giver en ro

Et meget tydeligt gennemgående tema i deltagerobservationen og fokusgrubeinterviewene er informanternes oplevelse af en ro i kræftrådgivningshusene. Lige netop en oplevelse af ro har været et gentaget ønske blandt de informanter, der forud for Modelprogrammet, blev interviewet om fremtidens kræftrådgivninger (Arkitema, 2008, s. 38). Mange informanter i denne evaluering siger eller viser med kropssprog, at skuldrene falder ned og at der kommer en ro over dem, når de træder ind. Nogle begrundes roen med indretningen og arkitekturen. I Næstved er der i fællesrummet arbejdet med en stor indbygget reol af træ, trægulve, hvide vægge og farvet stof på møbler af træ, mens der fra rummet er udsigt til gårdhaverne. I Odense er der arbejdet med rå overflader i træ, beton og stof med afdæmpede farver, og der er indarbejdet store træer i fællesrummet, hvorfra der er udsigt til husets have. Begge steder oplever informanterne, at farverne er rolige. I Odense forklarer en informant, at det er materialerne, der udstråler roen. En anden, at det er de rolige linjer, en tredje, at det er udsigten til naturen, og en fjerde oplever, at alle rum i rådgivningen udstråler en ro, alt sammen i Odense. I Aalborg er der en informant, der forbinder roen med den hjemlige hygge, som han oplever at kræftrådgivningen har i kraft af sin indretning. For andre informanter er det ikke indretningen, men tiden og livet i kræftrådgivningshuset, der forklarer roen. Nogle oplever, at tiden ikke er vigtig, at der ikke er nogen, der kigger på urene. En oplever, at der ikke er travlhed, at personalet og de frivillige stopper op for at snakke, hvis der er brug for det. Et par stykker nævner, at der ikke er et hektisk eller forjaget liv i kræftrådgivningen.

Illustration: Loungen i fællesrummet i Odense

Under deltagerobservationen i Odense var der et enkelt ægtepar, der ikke nævnte, at de oplevede en positiv ro, men derimod en negativ stilhed. De efterspurgte, om der ikke kunne være lidt musik, der spillede. I Aalborg spillede radioen indimellem med lav volumen og i Næstved som oftest. En værtsfrivillig i Næstved forklarede, at det på en måde virker for "sterilt" uden. En informant i Odense der oplever, at stemningen i kræftrådgivningen er alvorlig på en god måde, mener dog, at det ikke ville passe ind med musik. Det er rart, at man har lov til at være ked af det, og det er et sted, hvor man skal snakke.

Jævnfør det beskrevne bevægelsesmønster i kræftrådgivningerne er der længere perioder uden så mange mennesker og så ind i mellem, når grupper ankommer og går eller holder pause, opstår der mere liv eller måske uro. En enkelt informant fra et træningshold i Odense adresserede, at det kan blive for uroligt, når "alle" er i kræftrådgivningen.

Kræftrådgivningen bryder med det triste

I Herning, Roskilde, Vejle og Aalborg fortæller informanterne om, hvordan oplevelsen af kræftrådgivningens arkitektur og indretning bryder med triste tanker eller tungsind og gør en i godt humør (i Odense og Næstved kom emnet ikke på tale). Modelprogrammet beskriver, hvordan det er dokumenteret, at indbydende arkitektur virker afstressende og ønsket for kræftrådgivningerne er, at de får utrygge eller usikre kræftramte til at slappe af, så de kan etablere

et overskud til næste fase af et sygdoms- og behandlingsforløb (Arkitema, 2008, s. 10). Denne effekt ser ud til at være skabt for nogle informanter. En informant beskriver, hvordan kræftrådgivningen gør hende *"glad over det hele"* og en anden fortæller, hvordan det at træde ind i kræftrådgivningen gør, at han kobler fra sin egen situation og får flyttet sit fokus. En tredje informant forklarer det således:

"Det du simpelthen bryder, det er nemlig det der med, at man bliver lige pludselig optaget af, hov, hvad er det jeg kommer ind i, du kommer med det der hoved fyldt af den der sygdom, som vi allesammen kommer her for, som vi er berørt af, så får man måske tankerne spredt lidt ud og tænker, det er da smart det her. Det tror jeg også, sådan virker det i hvert fald, har det virket på mig og ved også, at det har virket sådan på andre". Kvinde, Herning

I Aalborg talte de i fokusgruppen om, hvordan den påvirkning af ens egen stemning, som arkitekturen og indretningen giver, støtter op om det, der skal foregå i kræftrådgivningen. En nævner, hvordan man i virkeligheden ikke har lyst til at have et ærinde i huset, hvortil en anden svarer, at man bliver *"afvæbnet"*, når man kommer ind. Senere bliver det tilføjet, at hvis indretningen var trist at se på, ville det være en forlængelse af ens eget humør. I stedet oplever informanterne at føle sig trygge i rammerne og som en påpeger, hvis ikke man føler sig tryk, så er man ikke i stand til at udføre noget i forhold til sig selv. Sidstnævnte fortæller, at hun føler sig tryk, fordi hun føler, at hun sidder hjemme, når hun er i kræftrådgivningen. En anden informant beskriver også, hvordan arkitekturen er med til at påvirke hans stemning og ressourcer:

"[...] Den der åbenhed, når man træder ind i lokalet [...]. Det gør bare, at man letter trykket på en eller anden måde og man er klar til at byde ind og tage noget med herfra." Mand, Aalborg

En af informanterne uddyber om indretningen, at den virker livsbekræftende, fordi hun oplever, at det ikke er materialer som plastik, vinyl og blik, der er blevet anvendt, men i stedet det hun husker som naturmaterialer.

Det er ikke alle kræftramte, der oplever, at indretningen bryder med et trist sind. For nogle gør ens egen sindsstemning, at omgivelserne træder i baggrunden. I en samtale om haven i Aalborg nævner en informant, at hun slet ikke har bemærket alle de ting, der bliver nævnt, fordi hun har været *"fyldt op af noget andet"*. Og en anden informant forklarer flere gange, at alt det hun fortæller, at hun oplever om kræftrådgivningen, først er noget hun har oplevet, efter den første gang. Den første gang var hun optaget af, hvor svært det var at erkende hendes sygdom.

Kræftrådgivningerne opleves som en modsætning til sygehuset

Modelprogrammet beskriver, hvordan kræftrådgivningerne ikke skal ligne en institution eller en offentlig bygning. Det vil give associationer til sygehuse, som rådgivningerne gerne skal give de kræftramte en pause fra (Arkitema, 2008, s. 15). I deltagerobservationen og fokusgruppeinterviewene bliver der ofte refereret til sygehuset for

at forklare, om noget er godt eller dårligt ved kræftrådgivningerne. Det er tydeligt, at det for informanterne er negativt, hvis kræftrådgivningerne minder om sygehuset eller en institution. En informant nævner, at det ligefrem ville være *"skrækkeligt"*, hvis det på nogen måde kom til at minde om sygehuset:

"Jeg troede, altså før, da vi var nede i det gamle, at det var skrækkeligt, at det skulle være oppe ved sygehuset. Det ville blive sygehusagtigt." Kvinde, Vejle

En anden fremhæver, at kræftrådgivningen skiller sig positivt ud fra det *"rædse"* (sygehuset), som ligger bagved. Det er stærke ord, som informanterne her tager i brug.

Om rummene i kræftrådgivningen siger en informant f.eks., at de ikke er så kontoragtige og *"sterile"*, som andre offentlige steder, men at det i stedet er hjemligt. En anden forklarer om kræftrådgivningen i Aalborg, at den ikke er firkantet som et kontor. En informant sammenligner også indirekte med et kontor, når hun fremhæver, at i stedet for et par stole med et skrivebord imellem, så sætter man sig i en sofa, når man er i kræftrådgivningen. Det samme har en anden informant oplevet. Hun fremhæver, at der ikke står et skrivebord i samtalerummet. En ung informant siger på lignende vis om samtalerummet, at det har bløde former og ikke er som en institution, f.eks. som skolen, hvor der står et kateder.

Fraværet af en receptionsskranke bliver nævnt flere gange. Det bliver blandt andet fremhævet, at det vil være *"upassende"*. En forklarer det med, at det vil give en oplevelse af noget *"klinisk"*, en anden at det skal være det åbne, som man går ind til. Det åbne og det lukkede går igen, da en informant ser et billede af medarbejderområdet i kræftrådgivningen, som hun ikke genkender. Billedet viser et vindue ind til medarbejderområdet og et skilt, hvor ordet personale indgår. Om billedet fortæller hun, at hun får associationer til et lukket land, som det er på sygehuset.

Sygehuset er lukket, og det er hvidt, klinisk og sterilt. Om kræftrådgivningen udefra, siger en informant i Vejle, at det jo ikke er firkantet og hvidt, som sygehuset. I Næstved er der uenighed om, hvad det hvide ydre signalerer. For nogle er det et positivt signal, for andre er det klinisk og sterilt. Og det er synd, nævner en, fordi det kan afholde kræftframte fra at komme ind. I Herning er der også uenighed om, hvad det ydre signalerer. For én ligner det et almindeligt hus, for en anden giver de hvide mure associationer til sygehuset. I Odense nævner en informant, at dét, at væggene ikke er hvide, gør, at huset ikke ser klinisk ud og minder om sygehuset. Men det er ikke kun det hvide, der afgør, hvorvidt kræftrådgivningen minder om et sygehus. Samme informant mener også, at tilstedeværelsen af kræftrådgivningens have gør det mindre sygehusagtigt. Og en anden informant peger på, at fraværet af stål gør, at man ikke får dårlige associationer til sygehuset. En tredje har lagt mærke til, at det ikke lugter af sygehus. Et par stykker oplever, at kræftrådgivningen

virker hjemlig og derfor ikke som et sygehus. En af dem forklarer om huset i Odense, at det er lyset, vinklerne og arkitekturen, der gør, at det afviger fra et sygehus. Desuden fortæller to informanter uafhængigt af hinanden, at det, at kræftrådgivningen ikke ligner et sygehus, gør, at de ikke tænker over bakterier, som de ellers ville have gjort.

Livet i kræftrådgivningen bliver også sammenlignet med sygehuset. En informant oplever, at der ikke er et forjaget liv, som der er på sygehuset. En anden, at der ikke er nogen, der råber til hinanden. En tredje informant fortæller, at hun i kræftrådgivningen får en ro, som hun ikke får i venteværelset.

Nogle informanter nævner, hvordan kræftrådgivningen giver dem en anden identitet, end den de har på sygehuset. En informant i Næstved forklarer det med, at man i kræftrådgivningen sidder, så man kan tale med hinanden. Modsat i venteværelset, hvor man sidder for sig selv og kigger ned. Og det at man ikke drikker af et papkrus som på sygehuset, men af en *"smuk kop"*. En anden informant beskriver, at hun ikke føler sig som en patient, når hun er i kræftrådgivningen. I Odense nævner en informant noget lignende, da hun fortæller, at hun på sygehuset identificerer sig med andre syge, der *"sidder og hænger"*, mens hun i kræftrådgivningen oplever at være sig selv. En tredje informant tænker også over de syge på sygehuset. Hun fortæller, at hun hellere vil være i kræftrådgivningen end at gå over i sygehusets cafeteria, hvor der er uro og man *"skal"*

se på de syge mennesker". I kræftrådgivningen føler hun ikke, hun kan se, at folk er syge.

En informant oplever kontrasten til sygehuset både i livet, arkitekturen og indretningen:

"Når man er patient er man usynlig [...] Ingen hilser på en. [...] når man kommer herved [i kræftrådgivningen], man åbner næsten ikke døren, så står der jo en og tager imod og siger goddag og huset omfavner en, på en eller anden måde, altså formerne og farverne. Altså helt ned i kopperne." Kvinde, Næstved

Referencerne til sygehuset og det hjemlige var de mest gennemgående, men nogle stykker nævnte også hospice, når de skulle forklare, hvad de mente om kræftrådgivningen. En informant i Roskilde nævnte, at det er ikke alle (underforstået kræftramte) der kommer på hospice, men så kan man komme i kræftrådgivningen i stedet. En informant i Aalborg synes, at kræftrådgivningen har den samme ro, som han oplevede på det hospice, hvor hans kone havde været indlagt. Og en informant i Næstved sammenligner med hospice, da han skal forklare, hvordan kræftrådgivningen ligesom hospice ikke ligner et sygehus.

Opsummering: Stemningen i kræftrådgivningerne

Informanterne beskriver stemningen i kræftrådgivningerne som typisk varm, hyggelig, lys, venlig og åben. De oplever også, at den virker hjemlig, og at den både har og giver en ro. For nogle informanter bryder indretningen med deres triste sind, men ikke hos alle. Mange informanter oplever desuden, at kræftrådgivningernes indretning og liv er en kontrast til sygehusets, som de forbinder med noget negativt. Informanternes oplevelse af stemningen og effekten heraf ligger i god tråd med intentionerne beskrevet i Modelprogrammet.

En følelse af at have noget til fælles

Byggeprogrammet (Konkurrencesekretariat, u.å.) beskriver, at en af intentionerne med de nye kræfttrådgivninger er at skabe et sted, hvor kræfttramte kan opleve et uformelt fællesskab, fordi en del udtrykker, at sygdommen medfører et tab af et sådant fællesskab. Kræfttrådgivningerne skal derfor være som et "tredje sted", jævnfør sociologen Ray Oldenburgs udtryk om steder, hvor uformelt offentligt samvær kan foregå (som caféer, pubber m.m.). Dét at foretage sig noget sammen med andre kræfttramte bliver en anledning til at opleve, at man er sammen med ligestillede, der er *"i samme båd"*. Aktiviteten bliver noget, der skaber et *"fælles tredje"*. (Konkurrencesekretariat, u.å., s. 10). Evalueringen viser, at informanterne via aktiviteter som uformel samtale eller træning oplever at have noget til fælles, men at nogle også går ud fra, at de har noget til fælles, fordi de kommer i kræfttrådgivningen.

Mange informanter fortæller, at de oplever at have noget til fælles med de andre kræfttramte i rådgivningshusene. Det fælles består i, hvad en del beskriver som at være *"i samme båd"*. Nogle ræsonnerer, at hvis man har et ærinde i rådgivningshuset, så er det fordi, man er blevet ramt af kræft, enten som pårørende eller patient, og som en informant siger: *"[...] de, der kommer herind, kommer, fordi de har et sår på sindet"*. En del oplever, at følelsen af at have noget tilfælles med de andre, gør det nemmere at snakke med dem eller bare rart at være sammen, fordi de andre forstår ens situation. En informant fortæller om børnene i en familieguppe:

"De elsker bare at komme der, for de kan bare mærke på hinanden, at det der fælles rum, eller det der fælles bånd, der er til hinanden, at... ja de klikker bare og kan bare mærke, at jamen der er også andre, der har samme mavefornemmelse, som jeg sidder med engang imellem [...]" Mand, Aalborg

Forståelsen fra de andre kræfttramte betyder, at man kan tale på en måde og om noget, som man ikke kan med andre, eller at man ikke behøver at sige så meget, før den anden forstår. Man skal ikke tænke på, om de andre gider høre om ens sygdom, eller om de kan tåle at høre om den. Det nævner flere som en værdi, og en kalder det et *"frirum"*, at man kan tale sådan.

Dét, at de andre i rådgivningshuset på en eller anden måde er i samme situation som en selv, gør, at det for nogle opleves som okay at være ked af det eller at græde foran andre i fællesrummet.

"[...] man ved, at alle kommer her, fordi der er noget sygdom eller noget sorg, så det vil sige, så alle forstår, hvis man er ked af det eller, altså der er ikke nogen, der vil stå og kigge mærkeligt på en og tænke, hvad..." Kvinde, Aalborg

Træning kan også opleves rarere, fordi man møder forståelse for sin situation. Én beskriver, at hun oplever træning i rådgivningshuset som en slags kravlegård, før hun skal ud og prøve kræfter med den virkelige verden. Og en anden fortæller, at hun sætter pris på, at

der er plads til, at hun kan tage en pause, når hun får det skidt på grund af sygdommen, det forestiller hun sig ikke, at man vil kunne i et almindeligt træningscenter.

Informanterne beskriver, at det er positivt at komme i rådgivningshuset og opleve samvær, samtale og at have noget tilfælles med de andre. Men det at mødes med andre og have kræften tilfælles betyder også, at man kan blive konfronteret med, at andre brugere af rådgivningshuset dør. Og det kan ifølge flere informanter gøre det svært eller hårdt at komme i huset.

"[...] det har jeg nogle gange spekuleret på. Om jeg kan holde til det. At komme i et hus, hvor man møder så meget alvor. Fordi det er ikke lutter solskin og smukke bygninger og dejlige møbler, det er også et hus med mange tunge følelser." Kvinde, Roskilde

Opsummering: En følelse af at have noget til fælles

Informanterne beskriver, at de via aktiviteter oplever at have noget til fælles med de andre kræftramte i form af en forståelse, som ikke kræftramte ikke har. For så vidt er intentionerne i Byggeprogrammet opfyldt. Nogle er desuden bevidste om, at de har noget til fælles med de andre, uden at de har talt med dem via aktiviteter, fordi de ræsonnerer, at de også må være kræftramte. Og det skal nævnes, at det ikke kun er positivt at komme et sted, hvor man kan være sammen med andre, der også har kræft, da man kan risikere at miste.

Samvær og samtaler

Et af de primære formål med de nye kræftrådgivningshuse er, at arkitekturen skal skabe gode betingelser for samvær og samtaler, da det både er en central del af terapien og en målsætning om, at de kræftramte også kan have glæde af at møde ligestillede. I Byggeprogrammet står det beskrevet, at *"Rammerne skal indbyde til åbenhed og samvær, så behovet for at møde ligestillede og få del i andres erfaringer med kræft kan tilgodeses"* (Konkurrence-sekretariat, u.å., s. 6).

Har man som kræftramt et ærinde i rådgivningshuset, indebærer det som oftest at skulle mødes med én eller flere andre. Enten kommer man for at deltage i en gruppeaktivitet, eller også skal man til en rådgivningssamtale en-til-en. De relativt få kræftramte, der kommer for at få en pause fra sygehuset og enten vente eller opholde sig i rådgivningshuset, vil også have mulighed for at opleve et samvær, fordi der som minimum vil være én anden til stede, nemlig den værtsfrivillige. Derfor er det naturligt, at man oplever samvær og sandsynligvis samtale, når man kommer i rådgivningshusene. Men rammerne påvirker også, hvor meget og hvordan de sociale møder og samtaler foregår.

Der, hvor det især bliver tydeligt, at rammerne har en indflydelse, er, når der opstår uformelt samvær og samtale (samvær og samtale, der ikke er planlagt). De følgende afsnit vil fokusere på det uformelle samvær og de uformelle som formelle samtaler, der kan opstå i det centrale rum, fællesrummet. Fællesrummet er det område, som

man ankommer i, venter i, opholder sig i og bevæger sig igennem for at nå andre rum. Det er et åbent rum modsat for eksempel en lang gang med en række lukkede døre. Det er derfor mere synligt, når andre passerer og opholder sig i rummet ligesom placeringen af rummet i midten gør, at de fleste går ind i det eller passerer det. Det er i sig selv et godt udgangspunkt for, at brugerne oplever samvær og for at samtaler kan opstå.

Uformelt samvær

Det varierer, hvor mange andre brugere, der udgør den enkelte brugers oplevelse af samvær i fællesrummet, men muligheden for samvær er næsten konstant på grund af den værtsfrivillige, som opholder sig mere eller mindre fast i rummet. Deltagerobservationen viste en rytme med lange perioder i løbet af dagen, hvor der ofte ikke var nogle eller kun et par eller tre kræftramte. Det ændrede sig dog, når der var gruppeaktiviteter såsom Krop og Kræft, mindfulness og samtalegrupper. Der opstod samtaler og liv, når deltagerne ankom og når de gik igen, og sommetider også under aktiviteten. For eksempel hvis døren til træningssalen stod åben, mens der var Krop og Kræfttræning, så stemmer og musik flød ud i fællesrummet.

I fokusgruppeinterviewet er der et par mænd, der nævner, at de sætter særligt pris på, at der er andre mennesker i rådgivningshuset. De ser det som en kontrast til deres hjem, hvor de ikke oplever, at der er liv på samme måde. Andre fortæller også, at det giver en

god, rar fornemmelse, at man mærker, at der er aktivitet, at man har mulighed for at møde andre og måske tale med dem.

En informant nævner om en oplevelse i værkstedet i Næstved, at det er positivt, at man kan følge med i livet i fællesrummet, og det gør, at man ikke føler sig afsondret. Det samme fortæller et par informanter om kræftrådgivningen i Aalborg – de synes, det er rart, at man kan se og mærke, at der er andre i huset. Den ene af dem efterspørger endda mere glas i de rum, der støder op til fællesrummet, så man heller ikke her føler sig afsondret, når man opholder sig i dem. Der er dog også mange, der sætter pris på, at eksempelvis samtalerummene er private og aflukkede. En anden informant fortæller, at han værdsætter, at han kan sidde og få en kop kaffe og opleve hygge og liv i fællesrummet, når han ankommer, og efter han har været til samtale. Det hjælper ham til at omstille sig til at skulle ind til en samtale og omvendt til at skulle tilbage til livet udenfor kræftrådgivningen. Samværet kan altså også fungere som en blid overgang mellem forskellige stemninger.

Samvær på godt og ondt

Det åbne rum, der på flere måder lægger op til samvær, kan også blive for åbent for nogen, hvis de ikke føler sig trygge eller skærmet. Om værkstedet i Odense nævner nogle informanter, at de kalder det for *"glasburet"* og ikke har lyst til at gå derind, fordi de mener, at de vil føle sig udstillet i rummet. I Herning fortæller en informant omvendt at han kunne tænke sig at gå rundt i baghaven og nyde naturen, blandt

andet fordi haven er et lukket område, selvom den er i det åbne. Han oplever desuden, at det er *"intimt"* overalt i kræftrådgivningen, hvilket han synes gør det til et spændende, interessant og dejligt sted. En anden informant fra Herning har ikke samme opfattelse af kræftrådgivningen og synes, at det er ubehageligt at træde ind i fællesrummet, fordi det er for overvældene:

"[...] som patient, så er her ikke sådan helt fantastisk her. Ikke, altså, det er nogle venlige rum, det er slet ikke det, men man kommer ind i det der, og der er et kæmpestort køkken og jeg tænker, puh, det magter jeg simpelthen ikke det her, og så vender jeg om og går."
Kvinde, Herning

Samme informant nævner senere, at hun oplever fællesrummet som værende for åbent med de store vinduer ud mod vejen. Hun er omvendt glad for et samtalerum, der er indrettet i vinterhaven og fremhæver, at hun godt kan lide, at det er åbent ud til haven, men at det samtidig opleves privat, da der ikke kommer andre mennesker ind i rummet. I Næstved er der ligeledes en informant, der mener, at det indenfor den første tid af hendes sygdom ville have været for svært at træde ind i fællesrummet, fordi det er et stort rum, og hun på det tidspunkt havde brug for noget mere intimt. Flere eksempler på behovet for det intime kan findes i Odense og Vejle. I Odense under deltagerobservationen fortalte en medarbejder om en bruger, der begyndte at græde, så snart hun kom ind af døren. Hun blev mere skærmet ved at stille sig i hjørnet til venstre indenfor

indgangen mellem computerne og reolerne. I Vejle har en informant også oplevet for meget åbenhed i fællesrummet, men ikke ved ankomsten. Hun har siddet i værkstedet, som her er et åbent rum på 1. sal, der også er åbent ud til fællesrummet. På et malekursus har hun arbejdet med sine følelser og her oplevede hun, at det var forstyrrende, når nogen kom forbi, og når man ind imellem hørte *"grin og pjat"* nedefra fællesrummet i stueetagen.

Det er ikke alle, der oplever fællesrummet som værende for åbent, når de er sårbare. I Aalborg er der en bruger, der har haft det svært personligt, men har haft rådgivningssamtaler midt i fællesrummet ved et af cafébordene. Han foretrækker at sidde i det åbne fremfor at blive *"gemt"* i et hjørne. Om det siger han, at han altid har følt sig tryk. Det kan have noget at gøre med den følelse af fællesskab, som mange brugere i rådgivningshuset føler, og som blev beskrevet nærmere i forrige afsnit. En anden informant fremhæver om det åbne grupperum på første sal i Herning, at det er et godt sted, fordi man kan være for sig selv men samtidigt ikke føler, at man sidder i et tomt hus, når man kan høre livet omkring sig. Følelsen af tryk er vigtig. Som en kvindelig førstegangsbruger i Odense fortæller, da hun bliver spurgt, hvorfor hun og hendes kæreste har siddet i den lille lounge klods op ad køkkenet, så er det rart at kunne gemme sig, når man er på udebane.

I Modelprogrammet bliver det forudset at kræftrådgivningerne fremover vil få besøg af flere kræftramte end tidligere, blandt andet

fordi de kræftramte ønsker et sted, de kan benytte i hele deres rehabiliteringsperiode. Det betyder, at der skal være plads til følelser i alle dele og ender af følelsesregisteret, samtidig med at det ser ud til at kræftramte foretrækker, at de forskellige følelser ikke kommer for tæt på hinanden. (Arkitema, 2008, s. 40). Evalueringen viser, at nogle informanter oplever et sammenstød mellem følelserne eller mellem et privat eller offentligt rum. Det fremgik for eksempel af deltagerobservationen i Næstved og Odense, at samværet særligt kan skabe konflikt, når en kræftramt ankommer for første gang, i de perioder i løbet af dagen hvor der sidder en gruppe omkring spisebordet, fordi et kursus- eller træningshold skal til at gå i gang, er afsluttet eller holder pause. I Næstved fortæller en værtsfrivillig om sådan en situation, at denne må trække den ny ankomne med ind i pejsestuen, hvor der er mere *"fred"*. I fokusgruppeinterviewet fra Næstved fortæller en informant, at hun også har oplevet værtsfrivillige gøre det samme. Hun mener, det er forståeligt, for:

"[...] hvis der er noget, man ikke har brug for, lige når man kommer ind, så er det dét der [at se en stor gruppe brugere samlet om spisebordet]." Kvinde, Næstved

En informant i Odense mener, at rådgivningshuset slet ikke er bygget til, at der kan sidde et stort hold og hygge sig ved spisebordet. Første gang hun ankom, var mens et Krop og Kræfthold sad ved spisebordet, hvor hun også satte sig. Det fik hende til at føle, at hun var kommet et forkert sted hen. For at dæmme op for sådanne

oplevelser får Krop og Kræfthold i Odense nu at vide, at de gerne må sætte sig sammen ved spisebordet, men ikke skal blive siddende for længe.

Deltagerobservationen i Aalborg viste, at Krop og Kræftholdet samler sig ved spisebordet, der ikke står ligeså centralt som i Næstved og Odense. Det står derimod længere tilbage i rummet. For så vidt, at grupper i Aalborg samler sig ved spisebordet, vil nyankomne ikke blive konfronteret med gruppen med det samme, som i Næstved og Odense. En informant nævnte også, at en af de gode ting ved rådgivningshuset i Aalborg er, at brugerne kan sidde i kroge og snakke, så nye brugere ikke bliver skræmt, når de kommer ind.

Men det er ikke kun negativt, at man som sårbar kræftramt møder en gruppe af andre brugere, der er glade. En informant siger, at der skal være plads til at høre latter, for man har behov for at høre andre, der hygger sig. Og det skal nævnes, at det er få tidspunkter i løbet af dagen, at fællesrummet fyldes op af en stor gruppe. Flere informanter nævner, at de aldrig havde oplevet, at der var mange mennesker i rådgivningen. Det kan selvfølgelig ændre sig over tid.

En anden udfordring ved samværet i rådgivningshusene er, når nogle oplever at overheøre samtaler eller overværer situationer, som gør dem utilpasse. Nogle informanter fortæller, at de har oplevet at overheøre en samtale i fællesrummet, de har opfattet som privat og det har fået dem til at flytte sig væk. Om det fortæller en informant i

Odense, at hun synes fællesrummet er for åbent til, at der kan sidde nogen midt i det og tale om deres sygdom, så andre kan høre det.

Det kan også være et syn, der skaber utilpashed eller forlegenhed. Går man fra parkeringspladsen og hen til indgangen i rådgivningshuset i Vejle, passerer man træningsrummet på vejen, hvor deltagerne på Krop og Kræftholdet er eksponeret gennem et stort vindue. En informant, der har gået forbi, synes, at det må være ubehageligt for deltagerne, at forbipasserende kan se dem svede. Og en anden informant fortæller, at hun bliver ked af at se, at de, der træner, er skaldede. Ved siden af træningsrummet og omklædningsrummene i huset i Vejle er nogle toiletter placeret. Og en informant mener, at toiletterne bør flyttes, for det kan genere nogen, at man kan støde ind i nogle fra træningsholdet, der ikke har så meget tøj på.

Uformelle samtaler

Deltagerobservationerne viste, at uformelle samtaler lettest opstår for de kræftramte, som er kommet i huset nogle gange, eksempelvis fordi de deltager på et kursus, et hold eller i en samtalegruppe. For kræftramte, der kommer for at deltage i en rådgivningssamtale, sker det ikke ligeså ofte, at en uformel samtale opstår. Det kan være, fordi de ikke føler sig i humør til at samtale. Måske er de kede af det eller i en følelsesmæssig svær situation. Det kan også være fordi, de ikke er indstillet på det. Det er forståeligt, hvis man sammenligner det med andre steder, hvor man skal til en samtale,

for eksempel hos lægen. Her er det ikke typisk, at man taler med de andre, der venter.

I rådgivningshuset kan den værtsfrivillige og andre brugere vise vejen ved at lægge op til en samtale. Flere værtsfrivillige fortalte under deltagerobservationen, at de prøver at fornemme om en kræftramt har lyst til at samtale eller ej. Måske derfor funderede en informant over, om det mon er den værtsfrivillige, der får de kræftramte til at åbne op og tale sammen. En anden informant oplever også, at man selv falder i samtale ved at fornemme sig frem:

"Det har jeg oplevet. Sådan stille og roligt, at man sådan kan pejle sig ind på hinanden, hvis det er." Kvinde, Næstved

Den værtsfrivilliges mulighed for at tilbyde noget at drikke bliver også en hjælp til at åbne op for uformel samtale. Når den værtsfrivillige har taget imod en bruger og fundet ud af dennes behov eller ærinde, så er det et fast ritual at tilbyde kaffe, the eller vand, hvilket de fleste brugere tager imod. Nogle værtsfrivillige serverer drikken, andre lægger op til, at brugerne selv tager det, de har lyst til fra nogle kander, der står enten på spisebordet eller køkkenbordet. Om man har lyst til kaffe eller the, om man bruger mælk eller sukker kan være en nem åbning til en videre samtale med den værtsfrivillige. Og hvis kaffekanden skal passere mellem flere brugere, der ikke kender hinanden kan det også skabe en åbning for en samtale mellem dem. Det, at sidde med andre om et bord og drikke kaffe, kender

mange kræftramte givetvis fra andre sociale sammenhænge, hvor det er naturligt at samtale og det at sidde på en lignende måde i kræftrådgivningen kan derfor måske også være en faktor, der ubemærket hjælper med at starte en samtale. En informant fortæller om en uformel samtale over en kop kaffe ved spisebordet:

"Der sad også et ægtepar [...] Det var nogen der kom udenbys fra, og så blev de jo sat der, og vi fik kaffe og sad og hyggede og sad og snakkede om, hvad der var... hvad mine problemer var og sådan noget." Kvinde, Odense

I Aalborg sætter nye og ventende kræftramte sig typisk i en af de to sofagrupper (placeret mellem indgangen, køkkenet og medarbejderområdet). Når en kræftramt har sat sig i en sofagruppe, vil den næste typisk vælge den anden sofagruppe eller gå videre til cafébordene. Det lader til at de to sofagrupper er for små til, at det virker naturligt at sætte sig flere, der ikke kender hinanden, særligt når der er plads andre steder i rummet. Den værtsfrivillige sætter sig dog hos dem, hvis de fornemmer, at de gerne vil samtale. I Næstved er spisebordet placeret centralt (mellem indgang og køkken) og det er typisk her, at nyankommne og ventende kræftramte sætter sig med kaffen, ligesom hold- eller kursusedtagere gør, hvis de vil have en kop kaffe eller være sammen med de andre deltagere før, i en pause eller efter aktiviteten. En samtale opstår derfor nemmere mellem de forskellige brugere: nye og/eller ventende brugere og hold-/kursus-deltagere. I Odense er det mere forskelligt, hvor nye

Illustration: Biblioteksniche i Aalborg

og/eller ventende kræftramte sætter sig. Nogle vælger spisebordet, lænestolene bag ved spisebordet, den lille lounge klods op af køkkenet eller den store lounge. Nogle informanter beskriver, at muligheden for at sætte sig et andet sted end ved spisebordet er en mulighed for at sætte sig for sig selv, uden at blive lukket ude, og en anden informant beskriver omvendt, at man kan sætte sig ved spisebordet, hvis man har lyst til at snakke. Samme opfattelse har en værtsfrivillig, der omvendt fortæller, at de kræftramte, der ikke har lyst til at snakke, sætter sig i den store lounge. I Odense bliver spisebordet også brugt af Krop og Kræftholdene, der samtaler her, når de ankommer, og når de er færdige med træningen, mens loungen bliver brugt af andre træningshold eller kursusdeltagere, hvor de samtaler, også når de ankommer, og når de er færdige med aktiviteten.

I fokusgruppeinterviewene bliver informanterne spurgt, om de har oplevet at falde tilfældigt i snak med andre i rådgivningshuset. Nogle har ikke oplevet det, men en del har, og af dem nævner mange fællesrummet, som det sted, hvor det er sket. I Vejle oplever informanterne, at det både sker ved spisebordet og i sofagrupperne i fællesrummet, mens informanter i Odense nævner spisebordet, som det sted, hvor man især falder i snak med andre. I Næstved henviser de til den del af fællesrummet, hvor køkkenet og spisebordet er, når de skal forklare, hvor de har oplevet at samtale uformelt med nogen de ikke kendte. I Herning fortæller en informant, at det typisk sker i sofaerne lige indenfor døren, hvor andre sætter sig og

måske tager trappen ved siden af i brug som en siddeplads. For de informanter, der kommer for at mødes med en gruppe eller et hold, opstår der nemt uformel samtale på vej hen til, undervejs og på vej væk fra aktiviteten, for eksempel i fællesrummet, i det rum hvor aktiviteten foregår og i omklædningsrummet.

Et par informanter nævner, at samtaler let opstår, fordi der er en venlighed fra andre, eller at andre er gode til at være åbne. Det har måske noget at gøre med den følelse af fællesskab, som er beskrevet i det forrige afsnit.

Åben rådgivning og rådgivning i det åbne fællesrum

Flere informanter fortæller, at de sætter pris på den åbne rådgivning. Det vil sige, at man har muligheden for at komme, når man har brug for at snakke og ikke skal bestille tid i forvejen. Det bliver af nogen nævnt, som det vigtigste element ved kræftrådgivningen. Et par stykker ser muligheden for at komme til med det samme, som en modsætning til at skulle hænge i kø i telefonen eller sidde og vente hos henholdsvis skattevæsenet og borgerservice. Det, at rådgivningen er så tilgængelig, adskiller sig altså positivt fra oplevelsen i andre offentlige institutioner. Og som en informant beskriver, så giver det en tryghed at vide, at man bare kan komme.

Deltagerobservationen viste, at langt de fleste modtager en rådgivningssamtale i et samtalerum. Nogle rådgivere spørger de kræftframte, om de har lyst til at blive siddende i fællesrummet, eller

om de vil ind i et samtalerum. Andre rådgivere spørger slet ikke, men viser vej ind i et samtalerum. I Næstved oplever rådgiverne, at der ikke er nok skærmet plads til at føre en længere rådgivningssamtale et sted i fællesrummet, så derfor foregår samtaler i samtalerum eller sanserummet. I Odense og Aalborg blev der holdt nogle få samtaler i fællesrummet under deltagerobservationen. I Odense foregik det i den lille lounge ved siden af køkkenet, mens det i Aalborg foregik ved et cafebord midt i fællesrummet og i en sofagruppe. Af fokusgruppeinterviewene fremgik det, at en informant i Herning har haft en samtale i en niche mellem køkkenet og træningsrummet, og at to informanter hver især har haft en samtale i gruppen af lænestole til skovsiden. For de rådgivere, der foretrækker at have rådgivningssamtalen i et rum, hvor man kan lukke døren, er et af argumenterne, at det er svært holde koncentrationen og skabe en intim og uforstyrret samtale, hvis man ikke sidder afskærmet.

Opsummering: Samvær og samtaler

Fællesrummets udformning som et åbent rum samt dets placering centralt i kræftrådgivningerne skaber et godt udgangspunkt for at kræftramte kan opleve uformelt samvær og have uformelle samtaler. Det er muligt for de kræftramte at opleve samvær næsten konstant, men det varierer afhængigt af aktiviteterne i huset, om der er få eller mange andre at være sammen med. Nogle informanter synes, det er rart at se og mærke en aktivitet i huset, og at det er rart, at der er mulighed for at møde andre.

Det åbne rum er dét der er med til at facilitere en oplevelse af samvær, men for nogle er der behov for at kunne blive skærmet. Enten fordi det åbne rum virker for overvældende, når man ikke er tryk, eller fordi det kan være ubehageligt at træde ind i rummet som ny, hvis man som det første ser eller skal sidde sammen med en gruppe, som kender hinanden godt, men som man ikke selv kender. Nogle synes også, det er ubehageligt at overheøre samtaler, hvis de opfattes som private eller at se andre, hvis de føler, at de andre ikke bør *"udstilles"*, fordi de er letpåkledte, svedende eller skaldede.

Uformelle samtaler opstår nemmest for de kræftramte, der kommer ofte og/eller som kommer for at mødes med en gruppe. Uformelle samtaler opstår også for kræftramte, der kommer for at deltage i en rådgivningssamtale, men i mindre grad. Den værtsfrivillige, muligheden for at byde på kaffe og indretningen samt udformningen af fællesrummet har betydning for at uformelle samtaler opstår.

Deltagerobservationen viser, at en central placering af et spisebord hjælper uformelle samtaler på vej, mens fokusgruppeinterviewene peger på, at sofagrupper også kan indrettes, så de virker på samme måde.

"Formelle" samtaler i form af rådgivning foregår typisk i et samtalerum og ikke så ofte i det åbne fællesrum. Når det er foregået i fællesrummet, er der både eksempler på, at det er foregået et meget åbent og et meget skærmet sted. Både rådgivere og kræftramte kan have forskellige behov for, hvor skærmet eller åbent de bryder sig om at have en samtale.

Målsætningen om at skabe kræftrådgivninger med rammer, der indbyder til samvær og samtaler, er lykkedes i fællesrummene. Men resultaterne peger på, at der i arkitektur og indretning kan tages yderligere højde for, at samværet er konfliktfrit og at flere uformelle som *"formelle"* samtaler kan opstå.

Handlemuligheder, aktiviteter og adfærd i kræftrådgivningerne

Ifølge Modelprogrammet skal kræftrådgivningerne udover rådgivningssamtale tilbyde et bredt udvalg af muligheder. Her nævnes eksempler som at træne, male eller tage kurser i for eksempel kost eller stresshåndtering. (Arkitema, 2008, s. 10). De nye kræftrådgivninger lever op til anbefalingen ved at have rum som træningsrum, grupperum, værksted og køkken. Evalueringen viser imidlertid, at informanterne ikke bare er glade for de organiserede tilbud, men at de også oplever at have yderligere handlemuligheder. Der er dog i nogle tilfælde forhindringer for, at alle muligheder udnyttes.

Mange informanter oplever og sætter pris på, at kræftrådgivningerne rummer mulighed for at foretage forskellige aktiviteter, og at det er tilladt at være i kræftrådgivningerne på flere forskellige måder. Nogle beskriver, hvordan rammerne åbner op for at f.eks. foredragsholdere kan komme, koncerter kan afholdes, eller at man kan lave mad sammen med andre. Og det at rammerne må benyttes efter åbningstid bliver af en informant nævnt, som afgørende for, at hun har mulighed for at komme og benytte sig af kræftrådgivningen. En informant fra en gruppe for prostatakræft ramte fortæller, at før gruppen kunne benytte sig af det nye kræftrådgivningshus, var det nødvendigt at booke flere forskellige steder for at afholde aktiviteter. Han sætter pris på, at gruppen nu kun behøver at være ét sted.

For andre informanter handler mulighederne i kræftrådgivningerne om, at man kan foretage sig andet end at vente på rådgivning. De beskriver, hvordan de kan vælge at sætte sig og læse i en avis, hygge

sig, snakke, ikke snakke, bare være, hvile sig, strikke eller drikke kaffe. En nævner også, at man kan vælge at gå en tur på *"Livsstien"* (en sti i Næstved, som er anlagt i nærheden af kræftrådgivningen) og i Aalborg lægger en ung pige mærke til, at hun kan vælge at spille bordfodbold eller se fjernsyn. En del nævner, at det er rart, at man bare kan komme og opholde sig eller vente i kræftrådgivningen uden at have et andet ærinde eller en bestemt grund til at være der. For en informant gør det, at man ikke behøver en grund til at være i kræftrådgivningen, at man føler sig hjemme.

For andre informanter igen handler mulighederne om, at det er tilladt at gøre forskelligt. En informant beskriver, hvordan han kan sætte sig, hvor han har lyst og at han ikke behøver at gemme sig. En anden informant oplever, at man kan sætte sig og gøre, *"hvad der passer en"* ligesom man må derhjemme. Og at det er tilladt at gå ind i medarbejderområdet i Aalborg og varme sin mad, og til det viser medarbejderne accept med et smil. En tredje informant oplever, at der ikke er noget, man ikke må, og hun fortæller om en gang, hvor hun kom efter en kemobehandling og *"smed sig"* i en blød stol. Et par stykker nævner, hvordan de selv må tage ting i køkkenet, og en af dem fortsætter med at fortælle, at de også selv tager stole og *"indretter"* det rum, som hendes gruppe skal være i, som de så rydder op igen efterfølgende. Og det gør hende i godt humør. For flere informanter handler mulighederne også om, at de frivillige tillader, at man både kan græde og være glad. *"Der er plads til det hele heroppe"*, forklarer en informant.

Illustration: Fællesrummet i Roskilde

Om mulighederne for og tilladelsen til at foretage forskellige aktiviteter opsummerer en af informanterne følgende:

"Ja, rummelighed og muligheder, det er det, som det her hus har. Og det er så op til brugerne at tage det. For der er egentlig ikke nogen grænser for, hvad man kan lave herinde." Mand, Herning

På trods af, at det kan opleves som om, at der ikke er grænser for, hvad man kan foretage sig i rådgivningerne, så bliver de dog ikke fuldt udnyttet. Som beskrevet i afsnittet "Bevægelsesmønstre" (kapitel 7) er der en del informanter, der giver udtryk for, at der er steder i kræftrådgivningerne, som de ikke kender til. Og derfor bruger de dem selvfølgelig ikke. Hvis de kender til en mulighed er det dog ikke lig med, at de vil bruge den. Et par informanter nævner, at de ikke har følt sig inviteret til at bruge hhv. tagterrassen i Odense eller grillen i Aalborg. Og den ovenfor citerede informant nævner også, at bare fordi der er mulighed for at sætte sig og male et billede, så vil det i sig selv ikke få ham til at gøre det. Han mener, at bolden ligger hos dem, der står for grupper. I samme dur beskriver en anden informant, hvordan det at komme i en gruppe (modsat hvad hun selv gør) kan gøre, at man kommer mere rundt i kræftrådgivningen. For mange ligger initiativet til at udnytte kræftrådgivningshusene fuldt altså ikke hos den enkelte.

Det er ikke kun et spørgsmål om at føle sig inviteret eller tage initiativ, der kan stå i vejen for at benytte sig af kræftrådgivningshusenes

muligheder. I Odense har en gruppe brugere, der har afsluttet et forløb med Krop og Kræft, et ønske om at mødes fast i kræftrådgivningen. Det har gruppen fået lov til nogle gange, men med beskeden om, at det ikke kan fortsætte, fordi rummene så vil blive overbookede. Kræftrådgivningernes størrelse sætter en grænse for, hvor mange brugere der kan være ad gangen, og givetvis vil man i alle de nye huse på forskellig vis skulle forholde sig mere detaljeret til, hvem der må bruge de mange faciliteter hvor længe.

I forlængelse af ovenstående er det værd at bemærke, at der er mere eller mindre uskrevne regler for brugen af kræftrådgivningerne. Lukkede døre er et tegn på, at man ikke må gå ind, brugere skal "opdrages" til at rydde op efter sig selv, og nogle gange skal man måske, som i Odense, bede en gruppe om ikke at blive siddende for længe ved spisebordet. Et par gange under deltagerobservationen var der nogle brugere, hvis handlinger tydeliggjorde, at der er bestemte regler eller normer, der gælder. En bruger var på vej ind i et rum med en lukket dør, og den værtsfrivillige skyndte sig efter ham, mens hun kaldte til ham, at han ikke måtte gå ind. En anden bruger spurgte den værtsfrivillige, om hun skulle betale for kaffen. Da den værtsfrivillige fortalte, at kaffen var gratis ræsonnerede brugeren sig frem til, at hun ville rydde den brugte kop op ved at sætte den i køkkenet. En tredje bruger, der havde siddet ved spisebordet med en kop kaffe var forvirret over, om hun selv skulle rydde sin kaffekop op eller ej. Som hun sagde: *"Det er ikke sådan, når man ikke er skolet i det her."*

Opsummering: Handlemuligheder, aktiviteter og adfærd i kræftrådgivningerne

Mange af informanterne er taknemmelige over de ikke-organiserede handlemuligheder, de oplever at have i kræftrådgivningerne i kraft af, at rummene faciliterer andet end at vente på rådgivning, og at meget er tilladt. Mulighederne udnyttes dog ikke optimalt: en del informanter bevæger sig ikke hen til rum de ikke kender og hvor de ikke har et ærinde, og nogle informanter udtrykker, at de ikke har følt sig inviteret til at benytte sig af et givent rum eller aktivitet. Handlemulighederne er heller ikke ubegrænsede: som alle andre steder er der regler for, hvad man må eller kan gøre.

Tilfredshed med kræftrådgivningerne

Det er tydeligt, at de informanter, som blev interviewet under deltagerobservationen og i fokusgrupperne, overordnet synes godt om kræftrådgivningerne. Det er ikke alle, der præciserer om de tænker på arkitekturen, menneskene, tilbuddene eller alle tre ting på én gang, når de taler om deres tilfredshed med kræftrådgivningen generelt. Hvad de kræftramte mener om de enkelte elementer, kan læses i næste kapitel, mens dette afsnit skal illustrere, at der er en grundlæggende tilfredshed, som evalueringen skal ses i lyset af. Tilfredsheden skal dog samtidigt forholdes at de kræftramte, der ikke benytter sig af kræftrådgivningerne, eller som har været for sårbare til interview, ikke er blevet hørt. Og som beskrevet i de foregående afsnit er det ikke kun positive oplevelser, informanterne har af husene. Men de fleste synes altså godt om kræftrådgivningerne, og de anvender meget positive vendinger, når de omtaler husene. De benytter ord som fantastisk, smukt, imponerende, "wauw", dejligt, gennemtænkt, kvalitet, indbydende og lækkert. Følgende er et par eksempler på informanternes oplevelse af kræftrådgivningen:

"Altså det det her hus kan rumme. Det er, at vi kan komme. Vi har alle sammen kræften tilfælles, men nogle af os er pårørende, nogle er syge, nogle er raske og vi har en fælles god oplevelse. Det synes jeg simpelthen er så flot, at man kan bygge et hus på den måde. At vi sidder så mange her med hver vores forudsætninger for at være her og er tilfredse. Det favner så meget, og jeg vil glæde mig til at bruge huset endnu mere, end jeg har gjort." Kvinde, Næstved

"[...] det var jo det mest velindrettede, smukke hjem man kan komme ind i. Fede møbler og man har lyst til at pille ved det hele. Det var bare altså, det var meget, meget lækkert." Kvinde, Roskilde

Kræftrådgivningshusene er et sted mange kan lide at være og som giver dem lyst til at komme. En del oplever, at det giver dem en ro og flere sætter pris på, at man kan komme til rådgivning, men at det også er muligt at opholde sig uden at have et ærinde med rådgivningen eller en gruppeaktivitet.

Kræftrådgivningen som en oase

Modelprogrammet beskriver, hvordan loungeområdet kan være et sted, hvor de mange kræftramte, der savner et sted, hvor de har "helle" for en stund, kan opleve fred og ro (Arkitema, 2008, s. 26). Flere informanter oplever faktisk, at hele kræftrådgivningen er en oase, et helle eller et fristed. For en informant i Roskilde handler det om, at hun oplever besparelser alle steder i det offentlige, og derfor tænker hun, at det næsten er for godt til at være sandt at komme ind et sted, hvor der ikke er sparet på noget. For en anden informant handler det om, at indretningen og arkitekturen gør hende "glad over det hele". I Vejle forklarer en informant, at det er en oase, fordi man kommer væk fra sygehusmiljøet. En fjerde beskriver huset som et helle, fordi det har været et sted, hun kunne komme, så hun fik en plan for ugen. Og i Odense er der en informant, der forklarer, at det føles som et fristed, fordi det ikke føles som spild af tid at være der, modsat hendes oplevelse af at spilde tiden i et venteværelse på sygehuset.

Reklame, taknemmelighed og forbehold

I fokusgrupperne i Næstved, Roskilde, Odense, Aalborg fortæller informanter om, at de har gjort reklame for rådgivningen, eller at de gør reklame for den så ofte de kan. I en af fokusgrupperne opstod en samtale om at informanterne føler sig taknemmelige for rådgivningen og heldige, fordi der findes et sådant sted, de kan komme. Det lader dog til, at det for nogle kræftramte er vigtigt, at det ikke er Kræftens Bekæmpelse, men Realdania, der har finansieret kræftrådgivningerne. En værtsfrivillig fortæller, at hun meget ofte får spørgsmålet om, hvorfor der er brugt så mange penge på huset, men at det beroliger dem at få at vide, at det ikke er Kræftens Bekæmpelse, der har finansieret det. Under deltagerobservationen var der også nogle informanter, der undrede sig over, hvorfor der er indrettet med så dyre møbler. Og en informant oplever, at det er væsentligt rarere at komme ind i rådgivningen i Aalborg, end i Aarhus, fordi man med informantens ord *"falder på halen"* over arkitekturen i Aarhus, mens arkitekturen i Aalborg, med hans ord, er mere *"jordnær"*. Men som nævnt, har informanterne overordnet et positivt indtryk af kræftrådgivningerne og ifølge denne informant i Roskilde skal der ikke ændres for meget på dem:

"Man kan sige, at når man sidder i sådan en situation, som vi gør, at vi alle sammen roser og er glade og tilfredse og så videre. Det kan da godt være, at der er nogle mennesker, der ser en rapport herfra, der siger, nå, vi kan godt spare en lillebitte smule på tingene her. Det er ikke meningen." Mand, Roskilde

Opsummering: Tilfredshed med kræftrådgivningerne

Samlet viser evalueringen, at udformningen og udnyttelsen af kræftrådgivningerne kan forbedres, men overordnet er mange informanter tilfredse. For nogle dog kun så længe, at det ikke er Kræftens Bekæmpelse, der finansierer dyre huse og dyrt interiør.

8. ANALYSE DEL 2

Brugernes oplevelse af placering, huse og rum

I Modelprogrammet (Arkitema, 2008) beskrives en række krav og anbefalinger for området, som kræftrådgivningshusene etableres i, den arkitektoniske udformning af huset, de enkelte rum og indretningen i dem, ligesom der også er krav til udearealerne omkring husene. Hvor den foregående del af analysen har handlet om temaer, der går på tværs af områder og rum, eller som ikke knytter sig til et specifikt sted i husene, så omhandler det følgende analyser af de enkeltstående områder og rum.

Under hvert afsnit beskrives brugernes oplevelse af det aktuelle sted i husene. Deres reaktioner er opdelt under forskellige overskrifter. Hvert afsnit afsluttes med en opsummering, der sammenholder brugernes oplevelser og de konkrete fysiske forhold, samt den måde de bruges, med visionerne og kravene for det enkelte område, som er opstillet i Modelprogrammet.

Det er ikke alle dele af rummene, eller de måder de bruges, som brugerne reelt forholder sig til eller beskriver. Eksempelvis forholder de sig kun meget overfladisk til konsekvenserne af, at husene er

organiseret omkring et fællesrum, der giver adgang til de mindre rum. Det påvirker dog den måde, de bruger og opholder sig i husene. For at få en dybere forståelse af, hvordan rummene er udformet, og hvordan det påvirker deres brug, henvises derfor til Appendiks. Her findes en beskrivelse af de arkitektoniske forhold og den måde rummene benyttes. Beskrivelsen kan være en hjælp for læseren, der ikke er bekendt med de fysiske forhold i husene, eller læseren der ønsker en dybere forståelse af de forhold, som spiller ind på brugernes oplevelse af rummene og områderne. Materialet i Appendiks er en del af grundlaget for opsummeringerne i dette kapitel.

Opdeling og kronologi i de følgende afsnit er inspireret af den opdeling og kronologi, der findes i Modelprogrammet, hvor de forskellige rum og områder beskrives. I Modelprogrammet er materialer, møbler, farver og udsmykning beskrevet i afsnit for sig selv, i det følgende vil de dog blive beskrevet i forbindelse med de rum og områder, de indgår i. Dette skyldes, at informanterne forholder sig til disse elementer, når de omtaler de enkelte rum og områder.

Placering og kontekst

Mange af informanterne har kommentarer til husenes placering. Det er særligt afstanden til sygehuset, de forholder sig til og som de generelt er meget positive omkring. Nogle informanter bruger ligefrem ord som *"perfekt"* og *"genialt"*, når de beskriver det, og de fremhæver, at placeringen tæt på hospitalet er særlig vigtig ved det første besøg. Flere informanter ankom selv efter en aftale på hospitalet. En fortæller, at hun tror, at husets placering ved sygehuset i Vejle, var afgørende for, at hun gik ind:

"Placeringen, den ligger ved siden af sygehuset. Ja, det tror jeg, det var det for mig, ellers tror jeg ikke jeg havde gjort det, hvis det lå nede i byen. Jeg er ikke fra byen, så hvis man skulle til at køre ekstra for at komme derhen til, det tror jeg ikke, jeg vil have gjort."
Kvinde, Vejle

Placeringen tæt på sygehuset gør det også muligt for kræfttramte at opholde sig i huset i forbindelse med aftaler på sygehuset, hvilket flere fremhæver som positivt.

En værtsfrivillig fortæller, at den nye beliggenhed virkelig har haft stor betydning for antallet af brugere. Hun oplever, at der er kommet mange flere kræfttramte brugere i huset i kraft af beliggenheden i Odense.

En informant, en efterladt, er dog ikke glad for, at huset er placeret så tæt på sygehuset. Han mindes de ubehagelige oplevelser, han

har haft i sygehuset. Han kan dog også godt se, at det er praktisk, at kræfttramte kan komme direkte fra hospitalet og over i huset.

Grønne områder i nærheden

Informanterne forholder sig også til andre dele af omgivelserne. Flere fremhæver, at de er glade for naturelementerne i omgivelserne og for at bruge dem til blandt andet gåture. I Næstved synes et par stykker, at det kan invitere til at bevæge sig ud på en gåtur, at der er etableret en *"Livssti"* tæt på rådgivningen. En medarbejder, der afholder Krop og Kræftthold, er også glad for muligheden for, at Krop og Kræft holdet kan bevæge sig ud i omgivelserne.

Enkelte synes, at beplantningen og det, at huset er placeret lidt væk fra vejen i Odense under store træer, skaber en overgang og en distance til sygehuset, som de godt kan lide.

Udsigt til by og andre bygninger

Nogle informanter er glade for at have udsigt fra husene. I Vejle fremhæver flere af informanterne, at det er et privilegie, at huset ligger på en grund med udsigt udover byen, skoven og fjorden. I Aalborg er informanterne dog knapt så glade for udsynet til sygehuskapellet, der er et meget synligt element i omgivelserne. Informanterne i Aalborg har alle lagt mærke til det og synes, at det er forkert, at husene er placeret op ad hinanden. Det er ikke rart at gå forbi det, når man skal herover, særligt ikke de første gange synes de.

Illustration: Sygehuset i Næstved

Kun få af informanterne forholder sig til den offentlige transport. I Roskilde fortæller en dog, at huset ligger lidt langt fra bustoppestedet, hun bruger, hvilket ikke var tilfældet med rådgivningens tidligere beliggenhed. Et par informanter når dog frem til, at det er svært at imødekomme alle krav i placeringen, og de mener, at den prioritering, der er gjort, er den rigtige.

Parkering og infrastruktur

Mange af informanterne har også reaktioner på de praktiske forhold i forbindelse med husenes tilgængelighed. Stort set alle steder møder parkeringsforholdene en del kritik. En informant synes, at der er for få parkeringspladser tæt på huset i Herning, netop fordi huset ligger tæt på sygehuset. De informanter, der er mere stedkendte eller kommer i huset om aftenen, oplever dog ikke samme problemer.

En informant med gangbesvær oplever også, at det er svært at parkere tæt på huset i Odense. Den HC-parkeringsplads, der er beregnet til husets brugere, har denne informant og flere af de andre overset, og derfor har de ikke brugt den. En anden synes, at de parkeringspladser der er, ligger for langt fra huset og cykler derfor altid hen til rådgivningen.

Illustration: Kapellet med sygehuset i baggrunden ved kræftrådgivningen i Aalborg

Illustration: Parkeringsplads for handicappede ved rådgivningen i Odense

Bevidsthed om husenes eksistens

Husenes placering ser også ud til at have en sammenhæng med, hvor bevidste informanterne er om huset, inden de selv blev kræftramte, og inden de besluttede sig for at opsøge rådgivningen. I Næstved, hvor huset er placeret ud til en stor vej, har flere lagt mærke til det i bybilledet. Flere beskriver, at de naturligt kommer forbi det. En har fulgt det allerede i byggeprocessen, og for en anden betyder beliggenheden, at han ofte kigger ind og holder sig orienteret, fordi han kommer naturligt forbi huset.

I Roskilde er huset placeret på en villavej, og det er ikke synligt fra hospitalet og i bybilledet på samme måde som i Næstved. En informant fra fokusgruppeinterviewet i Næstved har også været patient på Roskilde sygehus. Dengang var hun dog ikke bekendt med rådgivningen i Roskilde og kom derfor ikke ned i huset. Hun fortæller, at havde hun vidst, at det var der, så ville hun imellem sine behandlinger have *"[...] trisset derover og siddet og hygget sig og læst avisen og få en kop kaffe."* Hun synes dog også, at rådgivningen ligger lidt længere væk fra sygehuset i Roskilde, og at det derfor heller ikke er så oplagt at besøge det som i Næstved.

Lignende reaktioner ses på huset i Odense, hvor huset ikke er så eksponeret i byen. Her fortæller en informant, at hun ikke havde nogen idé om, at huset fandtes, inden en sygeplejerske fortalte hende om det. Flere af de andre informanter i Odense er enige. En synes, at det *"putter sig lidt"* i kraft af sin placering, og at det ikke gør tilstrækkeligt opmærksom på sig selv.

Nogle steder fremhæver informanterne også, at der mangler skiltning i området, der viser vej til huset. Specielt for de kræftramte, der ikke er kendt i byen.

Opsummering: Placering og kontekst

For mange af informanterne er husets placering tæt ved sygehuset vigtig. Nogle beskriver ligefrem, at den var afgørende for, at de kom ind i huset. Samtidig fremmer den deres mulighed for at vente og opholde sig i huset, når de er på hospitalet til korte ærinder.

I Modelprogrammet (Arkitema, 2008) fremhæves, at placeringen skal udstråle åbenhed og tryghed. Den skal samtidig være synlig i bybilledet og fra hospitalet. Det, der er vigtigst for de kræftramte, ser i den forbindelse ud til at være det, at huset er synligt. Det gør det samtidigt lettere at forklare andre, hvor huset ligger. De er kritiske overfor placeringer, som ikke understøtter deres bevidsthed om huset.

Evalueringen viser samtidig, at nogle bygninger i omgivelserne kan fremkalde negative reaktioner hos de kræftramte. Eksempelvis er brugerne i Aalborg ikke glade for at skulle forbi sygehuskapellet.

Flere af informanterne sætter pris på god infrastruktur i forbindelse med huset, som gør det mere tilgængeligt, hvilket også anbefales i Modelprogrammet. Informanterne sætter desuden pris på, at der er parkeringspladser nok. Mange steder oplever de desværre, at det er svært at parkere, specielt hvis man gerne vil holde tæt på huset.

I husenes kontekster er der alle steder offentlige grønne arealer, som flere steder bruges af de kræftramte til gåture og træning, hvilket også anbefales i Modelprogrammet.

Husenes overordnede karakteristika

I det følgende behandles særligt brugernes reaktioner på og oplevelser af husene som helheder, dog særligt med fokus på bygningens udtryk. De forholder sig ikke direkte til rummenes organisering i forhold til hinanden, eller kun meget lidt til hvordan den ydre form er et resultat af rummenes indbyrdes relationer og organisering. For at få indblik i husenes organisering henvises til Appendiks.

Æstetikken og stemningen

Flere af informanterne forholder sig til æstetikken i husenes ydre udtryk og beskriver den stemning, det sætter dem i, eller deres følelsesmæssige reaktion på udtrykket. Nogle har positive reaktioner på husenes udtryk. En beskriver, at hun føler sig tilpas, når hun ser på huset i Herning. Hun synes, det er rart, lyst og venligt. I Næstved og Odense bliver nogle nysgerrige, når de ser på husene og fremhæver, at det er positivt, at husene skiller sig ud og ikke ligner andre huse.

I Odense er der også delte meninger om husets ydre. Her rettes kritikken mod en del af formsproget, som de ikke føler passer ind. Flere informanter synes ikke om en udkragende ramme over døren, de oplever ikke, at den passer til husets helhed.

I Aalborg er der dog, som noget specielt, kun få informanter, der har kommentarer til husets ydre og et par af informanterne har ikke været opmærksomme på husets ydre formudtryk som noget særligt.

En har blot opfattet huset som et almindeligt hus i et villakvarter. En anden har dog lagt mærke til det og er ikke positiv over for udtrykket med rene linjer og firkantede former.

Utraditionelt materialebrug

Når informanterne er uenige om, hvad de synes om det ydre udtryk, så er det især materialevalget og farverne i materialerne, de er uenige om, og det er særligt, når materialevalget er utraditionelt for dem. Det ses især i Næstved, men også i Vejle og i Roskilde, hvor informanterne fra fokusgruppeinterviewene har forskellige og meget modstridende oplevelser af husenes ydre.

I Næstved synes nogle, at materialerne giver et klinisk og koldt udtryk. En mener ligefrem, at det ydre udtryk kan afholde nogle fra at gå ind:

"Jeg synes bare, at det er for klinisk udefra. Jeg synes, at det er synd, at det er så klinisk, fordi jeg tror godt, at det kan fraholde nogen fra at komme ind i huset, fordi man får en helt anden oplevelse, når man træder ind, hvis man ikke har prøvet at træde ind." Kvinde, Næstved

Andre synes godt om huset og fremhæver formsproget og det lyse som noget positivt. En synes, at det hvide udtryk i facaden sammen med formsproget gør bygningen dragende og smuk, så dragende, at han forestiller sig, at han ville have lyst til at gå ind i huset, selvom

Illustration: Kræftrådgivningen i Herning ved indgangen

han ikke havde kræft. En anden synes, at det er godt, at husets ydre formudtryk hænger sammen med det indre.

I Vejle synes en, at huset er smukt og overraskende. En anden ser det dog som stort og klodset. Andre er kritiske overfor materialevalget. Nogle er også her kritiske over for materialerne: én kan ikke lide, at det er konstrueret af beton, selvom han synes, at det opvejes med valget af facadeplader. En anden har også en forventning om, at træet i facaden vil blive grimt med tiden, men kan samtidig godt lide udtrykket, som det ser ud nu.

Noget lignende ses i Roskilde. Her er de uenige om, hvilket signal eternitpladerne sender, og om der ville være et bedre alternativ. En mener, at for meget træ kan gøre, at huset ligner en "cigarkasse".

I Aalborg, hvor huset er lavet i genanvendte mursten, har informanterne kun positive ting at sige om det. Her fremhæver en, at hun forbinder de røde mursten i bygningen med varme.

Kontrastvirkning

I mange af husene giver informanterne udtryk for, at de oplever en kontrast mellem husets ydre og indre udtryk. I Næstved er der mange informanter, der ser kontrasten. Nogle føler, at det ydre virker koldt, klinisk og farveløst, hvilket de knytter til facadematerialet og den hvide farve i pladerne. En beskriver det ydre som en kontrast til det indre, som personen oplever som varmt og levende. Det er en beskrivelse af kontrasten, der understreger, at det særligt er det indre, som informanten forbinder med noget behageligt. De, der godt kan lide det ydre udtryk i huset i Næstved, ser dog også kontrasten. De beskriver i stedet, at udtrykket i det ydre er

Illustration: Kræftrådgivningen i Næstved fra ankomstvejen

dragende, overraskende, specielt og får huset til at skille sig ud fra resten af Næstved.

Flere steder er informanterne i det hele taget mere positive over husets indre end for det ydre. I Aalborg ser flere også en kontrast mellem udtrykket inde og ude. Her synes en, at huset er for lukket udefra og fortæller, at det først er idet, de er kommet ind, at han har følt sig taget imod af bygningen. Men i Herning har en enkelt informant den modsatte oplevelse. Hun føler, at huset ser behageligt ud udefra, men at det er for åbent og at der sker alt for meget i det indre. Hun kan ikke lide at være i fællesrummet.

Kun i Odense nævner informanterne ikke kontrasten, her fremhæver de tværtimod, at det indre og ydre hænger sammen. Sammenhængen i formsproget mellem det ydre og indre fremhæves også af en enkelt informant i Næstved, som godt kan lide, at det ydre formsprog afspejler det indre.

At skille sig ud og passe ind

Flere af informanterne i Vejle, Næstved og Odense synes, at huset skiller sig ud fra sygehuset, hvilket de ser som noget positivt. Nogle ser det ligefrem som en kontrast til sygehuset, hvilket de beskriver som *"det hvide og store hus"*, her ment som noget negativt. I Næstved beskriver en informant, at huset både skiller sig ud fra byen og fra sygehuset:

"[...] bygningen der, den skiller sig så meget ud fra resten af Næstved, specielt fra det rædsel [sygehuset], der ligger bagved." Mand, Næstved

Andre hæfter sig også ved, at fællesrummet er rart at vente i, fordi det er en kontrast til deres oplevelse af venteværelset på sygehuset. I Vejle fremhæver et par stykker desuden, at det er vigtigt for dem, at kræftrådgivningen skiller sig ud fra sygehuset.

Nogle informanter ser også ligheder mellem kræftrådgivningen og boligerne omkring det. I Herning, Aalborg og Roskilde er der flere af informanterne, der fremhæver, at huset falder ind i sine omgivelser. De synes, at det passer godt til villaerne omkring, både i formsprog og størrelse, hvilket de ser som noget positivt. En informant i Roskilde fremhæver også, at huset passer godt ind, selvom det er nyere end husene omkring;

"[...] Jeg synes, det passer utroligt godt ind i omgivelserne, alle omgivelserne, det er en vej med ellers gamle bygninger, men det er

Illustration: Fællesrummet i Næstved

jo en moderne bygning, moderne arkitektur, men det er ikke sådan, at det skinner i øjnene og siger, puha, det er noget helt for sig selv. Der er et eller andet klassisk over det.” Mand, Roskilde

En informant i Aalborg fremhæver også, at det er vigtigt for ham, at huset ikke ligner en institution, men at det derimod passer ind i villakvarteret, hvor det ligger.

I Herning synes flere, at det fungerer rigtig godt, at huset er etableret i en gammel villa. Det giver det charme og gør, at det passer godt til husene omkring. En kan godt lide, at huset er etableret i et almindeligt hus og er noget helt andet end en institutionsbygning.

”Fra min vinkel af, så var det rart, at det bare var et almindeligt hus, det var ikke en lægeklinik, et hospital eller, det var langt væk fra det. Så facaden udvendig, det var rart, tiltalende.” Kvinde, Herning

At ligne en kræft rådgivning

Det helt funktionelle aspekt, at kommunikere at huset er en kræft rådgivning og generelt gøre opmærksom på sig selv, er også noget en del af informanterne forholder sig til, når de beskriver deres oplevelse af husets ydre.

I Odense efterlyser flere af informanterne eksempelvis, at huset mere synligt kommunikerer, at det er en kræft rådgivning i det ydre. De synes, at der mangler et skilt med et logo ved indgangen til huset, så man ikke er i tvivl. En sammenligner med oplevelsen

Illustration: Kræftrådgivningen i Aalborg

af huset i Vejle, hvor hun slet ikke var i tvivl om, at huset var en kræftrådgivning på grund af logoet over døren. En anden informant i Odense fortæller, at hun, før hun fik kræft, tit cyklede forbi og undrede sig over, hvad der var i huset. Andre synes, at huset *"putter sig"*, at det ligger for afskærmet og tilbagetrukket eller ikke gør nok opmærksom på sig selv.

I Næstved har informanterne den modsatte oplevelse. De har aldrig været i tvivl om, at huset er en kræftrådgivning, eller i det hele taget hvor kræftrådgivningen ligger, hvilket de både relaterer til husets synlige placering og karakteristiske udtryk. En beskriver ligefrem, at hun oplever bygningen som et *"vartegn"*, og at det er nemt at forklare, hvor rådgivningen ligger, fordi husets udseende er så karakteristisk. Mange af dem var også opmærksomme på huset, allerede inden de fik brug for at komme i det.

"[...] Det er det hvide hus i Næstved og man kan meget let genkende det." Kvinde, Næstved

Opsummering: Husenes overordnede karakteristika

Observationerne af husene viser, at der er skabt seks meget forskellige huse, med forskellige materialer, formsprog, arealer og indhold. De giver med deres forskellige udtryk et billede af, at der er mange forskellige måder at imødekomme de samme funktionelle krav fra Modelprogrammet i ét hus. Husene har hver deres særpræg, men har også enkelte paralleller. Eksempelvis er de alle bygget op med et stort fællesrum, som et centralt rum der binder mange af de mindre rum sammen. Informanterne reflekterer dog ikke over organiseringen af rummene.

Derudover er husenes ydre formudtryk i alle husene skabt af flere mindre formenter, og flere af dem har tydelige paralleller til parcelhuse, særligt genfindes det karakteristiske saddeltag, som genfindes i typehusene fra 60'erne og 70'erne i den danske boligbebyggelse.

Informanterne ser også flere paralleller mellem husenes udtryk og de omkringliggende boliger. Særligt i Herning, hvor huset er etableret i en ombygget villa. Det er vigtigt for dem, at husene ikke ligner en institution eller mere specifikt sygehuset. I alle husene nævner informanterne også, at huset skiller sig ud fra sygehuset, enkelte ser det ligefrem som en kontrast til sygehuset. Selv i Næstved, hvor nogle mener, at husets ydre har et klinisk udtryk, mener de ikke, at det i sit hele ligner sygehuset.

Når informanterne forholder sig til husenes ydre, bruger de meget forskellige ord til at beskrive de følelser, det giver dem. Nogle synes, det er rart at se på huset, at det er dragende, varmt, inspirerende, lyst og åbent. Men i Næstved føler flere, at bygningen har et klinisk udtryk og virker kold. Andre steder sætter informanterne også enkelte negativt klingende ord på deres oplevelse af husene. De negative associationer forbindes især med materialer, der er anvendt på en utraditionel måde eller valgt i atypiske farver, som informanterne forbinder med noget klinisk, anderledes eller uholdbart.

Når husenes brugere sætter ord på deres samlede oplevelse af husene, er det nogle andre ord, de bruger, end de ord Modelprogrammet benytter for at beskrive, hvordan brugerne skal opleve husene. De positive ord kan dog i nogen grad paralleliseres til de ord og følelser, der sættes op som succeskriterier i Modelprogrammet. Men de negative er ikke tilsigtede. Når informanterne kritiserer noget er mange af dem dog omhyggelige med at nævne, at de er glade for huset generelt.

For flere af informanterne er det vigtigt, at huset gør opmærksom på sig selv, så man ikke er i tvivl om, at huset er en kræfttrådgivning. De forbinder særligt dette med husets placering og bygningens ydre udtryk. De kan dog samtidig godt lide, at huset passer til de omkringliggende bygninger, som de eksempelvis oplever, at det gør i Herning.

Ankomsten

At tage det første skridt

Mange af informanterne beskriver, at det kan være svært at komme over dørrinnet. Nogle fremhæver, at det ikke decideret har noget med huset at gøre, men i stedet dét, at skulle se sig selv som kræftramt. En informant fortæller om det svære første besøg:

"Jeg tror heller ikke, at det har noget med huset og bygningen at gøre, at det er svært at komme derind. Du er vant til at Kræftens Bekæmpelse... jamen, så er du en af dem ik'." Kvinde, Odense

At det kan kræve overvindelse at gå ind i kræftrådgivningen bliver også uddybet i afsnittet "De værtsfrivilliges betydning for helhedsoplevelsen" (kapitel 7).

Det er ikke alle informanterne i fokusgruppeinterviewene, der har forholdt sig til ankomstsituationen. De der har, har meget forskellige reaktioner på indgangen og ankomstsituationen i relation til det enkelte hus.

Noget andet end et sygehus

Nogle hæfter sig ved, at huset allerede ved indgangen signalerer, at det skiller sig positivt ud fra sygehuset. Flere informanter synes, at det lette udtryk ved indgangen i Vejle er indbydende. En beskriver, at det er en dør, der skiller sig ud:

"Det er en anden dør at gå ind af." Kvinde, Vejle

En informant i Aalborg synes, at indgangen er for lille og ikke særlig indbydende eller behagelig. Men en anden argumenterer for, at hvis indgangen var for stor, så ville den blive en *"institutionsindgang"*, specielt når huset ligger i et parcelhuskvarter. Denne informant ønsker i det hele taget ikke, at indgangen skal blive for åben.

Transparens

Det, at dørene er gennemsigtige og at de indre arealer er synlige fra ankomsten, fremhæves positivt. En informant fra huset i Roskilde kan godt lide, at man kan kigge hele vejen ind i fællesrummet,

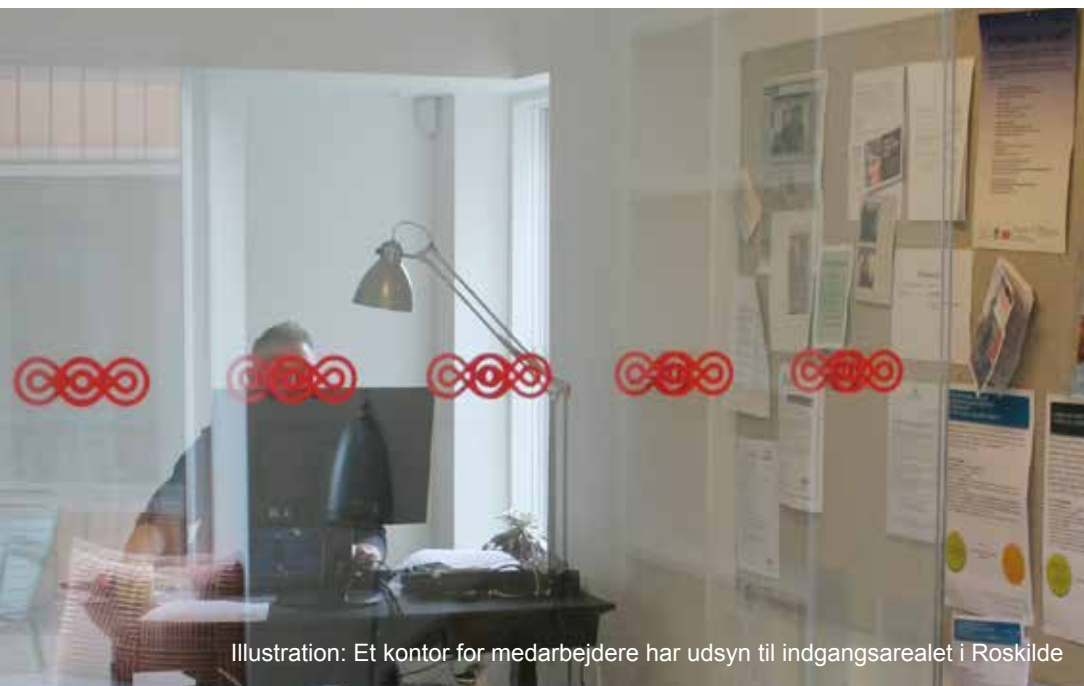

Illustration: Et kontor for medarbejdere har udsyn til indgangsarealet i Roskilde

hvor han ofte ser en frivillig sidde parat ved bordet. Nogle har også hæftet sig ved, at personalet har et kontor lige ved indgangen i Roskilde, så de altid kan se, når der kommer nogen ind af døren. Om dét fremhæver en informant:

"Det synes jeg for øvrigt er genialt, at det kontor ligger ved siden af indgangen, så dem der sidder der og har telefonvagten, kan se hvem der ser lidt syge ud." Kvinde, Roskilde

I Næstved beskriver en informant, hvordan synet fra ankomsten igennem dørene var meget afgørende for, at hun følte sig rolig og fik lyst til at gå ind i huset. Hun fremhæver at:

"[...]ro og nærvær og varme [...] gør jo også, at man bliver nysgerrig på huset." Kvinde, Næstved

Orientering

I et enkelt hus fremhæver flere informanter, at de synes, det var svært at se, at huset var en kræfttrådgivning fra ankomstvejen. Det drejer sig om huset i Odense. Flere af informanterne fortæller, at de savner et logo ved indgangspartiet, som markerer, at dette er *"Kræftens Bekæmpelses hus"*. En informant sammenligner det, som tidligere nævnt, med huset i Vejle, hvor der er et logo i indgangspartiet, som lyser op. Skiltet ved vejen er ikke nok, det overser de. En informant beskriver oplevelsen af at besøge huset i Vejle og fortæller:

Illustration: Fællesrummet i Vejle set fra indgangsarealet

"Jeg var der f.eks. midt om aftenen og der var der sådan et Kræftens Bekæmpelses logo, der simpelthen lyste oppe i vinduet, hvor jeg tænkte, det er jo nemt at finde." Kvinde, Odense

Enkelte beskriver, også at de ikke umiddelbart har lagt mærke til, at huset er en kræftrådgivning, da de kom forbi det, før de selv blev brugere.

Forhindringer i mødet med rådgivningen

Når indgangsdøren ikke åbner automatisk eller er svær at åbne, ser nogle brugere det som en afvisning. I Odense har mange af informanterne haft problemer med at åbne døren første gang de besøgte huset. En informant fortæller om den følelse oplevelsen gav hende:

"Det gav mig sådan lidt, nej så går jeg lige igen. Det var ligesom det satte en stopklods for [...] Det er godt nok grænseoverskridende, at den ligesom var lukket." Kvinde, Odense

De fleste af brugerne fandt dog selv ud af at trykke på knappen, så døren åbnede, andre var heldige, at nogen lukkede dem ind. En enkelt gik igen for dog at vende om og forsøge endnu en gang. Alle informanter, der har haft oplevelser med denne dørløsning, synes dog, at den er problematisk. Særligt for de brugere der kommer i huset for første gang. De risikerer at få oplevelsen af ikke at være velkommen.

Det, at der ikke er en skranke eller en person med fast plads ved ankomsten, har ikke været et problem for de fleste af informanterne. Dog har en oplevet at sidde og vente i et kvarter i Herning, uden at der var nogen, der kom forbi og modtog hende. Hun ræsonnerer, at man sidder gemt, når man sidder ved det hun kalder *"modtagelsen"*, som er den del af fællesrummet, der er tættest på indgangen. I fokusgruppen i Herning afføder det en samtale om en modtagelsesskranke. Her er de dog enige om, at det ville virke forkert og slet ikke ville passe til huset karakter.

Illustration: Indgangen i Odense

Opsummering: Ankomsten

Ankomstsituationen er vigtig, især første gang de kræftramte skal besøge huset og bør i sit design særligt tage højde for denne bruger. Informanterne er positive overfor indgangen, når den er synlig, let at genkende fra ankomstvejen og i sit udtryk adskiller sig fra sygehuset. Tydelig skiltning nævnes også som vigtigt for oplevelsen af, at huset er en kræftrådgivning, og det stemmer overens med anbefalingen i Modelprogrammet (Arkitema, 2008).

De gennemsigtige glasdøre gør det lettere for de kræftramte at se, hvad der foregår indenfor i fællesrummet, og det er med til at invitere dem ind, hvilket også er i overensstemmelse med intentionerne i Modelprogrammet. Ligesom det er lettere for de kræftramte at komme ind i huset, hvis dørene i vindfanget åbner automatisk. Har de kræftramte svært ved at komme ind, kan det derimod opleves som en afvisning og gøre ankomstsituationen endnu sværere, hvilket flere fremhæver i Odense. Det er ligeledes vigtigt for informanterne, at de bliver modtaget, når de kommer ind i fællesrummet, så de ikke sidder alene og risikerer at føle sig afvist eller overset. I to af husene er udearealerne omkring indgangen ikke så handicapvenlige, som det anbefales. Ingen af informanterne har dog forholdt sig til denne problematik, og ingen er så svækkede, at de har behov for niveaufri adgangsveje.

Ankomsten: garderobe og toilet

Størrelse og placering af garderoben

Kun få af informanterne har kommentarer om garderober og toiletter. Mange steder er informanterne generelt glade for forholdene, mens de, der er kritiske, især forholder sig til det funktionelle.

I Roskilde oplever en informant, at garderoben er ikke stor nok en vinterdag, hvis der kommer en gruppe mennesker med store jakker. Hun fortæller, at de i stedet tager omklædningsrummene i brug for at få plads til overtøjet. I Vejle giver en informant udtryk for, at han har haft svært ved at finde garderoben. En anden synes heller ikke, at den er synlig nok og efterspørger også mere plads til jakker. I Vejle synes flere, at mobile garderobestativer rundt i huset vil være en god idé.

Indretning og størrelse på toiletter

Mange af informanterne er godt tilfreds med toiletterne. Nogle nævner også, at det er rart, at der er spritdispensere. Flere steder giver informanterne dog udtryk for, at de har oplevet problemer med de automatiske sæbedispensere på toiletterne. Både i Odense og Vejle har informanter oplevet, at der var kommet skum på ærmet eller på gulvet, uden at de havde lagt mærke til, at de havde udløst dispenseren.

I Roskilde nævner informanterne også, at det er generende, at toiletterne er små, og en gangbesværet informant oplever problemer med at komme rundt på toiletterne i Odense. I Vejle har

Illustration: Garderoben ved indgangen i Næstved

to haft svært ved at finde toiletterne, som er placeret i forbindelse med garderoben, væk fra fællesrummet i forhold til indgangen. Flere har oplevet det samme problem, og andre understreger også, at toiletterne er langt væk, især fra de aktiviteter, der foregår på første sal. Flere af informanterne ville fortrække, at der var toiletter deroppe.

Nogle informanter finder det problematisk, at der ikke er toiletter i omklædningsrummene. Det er dog indarbejdet i nogle huse.

Opsummering: garderobe og toilet

Når garderoben er placeret synligt ved entreen eller fællesrummet, ser den ud til at fungere bedst. Dog er der nogle situationer, der giver øgede behov for opbevaring af især overtøj.

Toiletterne fungerer godt de steder, hvor de er dimensioneret, så de overholder Bygningsreglementets krav (Trafik og Byggestyrelsen, 2015) og er handicapvenlige. Brugerne efterspørger og er generelt glade for, at toiletterne er placeret synligt i fællesområdet. De sætter pris på, at de er tæt på de forskellige rum og også gerne i omklædningsrummene. Brugerne har oplevet problemer med sæbedispenserne i flere huse.

Fællesrummet

Stor betydning for brugerne

Fællesrummets placering og størrelse som det centrale og største rum betyder, at alle informanterne i fokusgruppeinterviewene har opholdt sig i rummet. De har dog brugt det forskelligt. Nogle har ventet, andre holdt pause eller talt med en værtsfrivillig eller en medarbejder. Fællesrummet indeholder mange forskellige områder: lounge, køkken, spisebord, nicher, informationsområde og område til børn. Det er på mange måder det rum, som påvirker brugernes oplevelse af huset mest.

Helhedsoplevelse

Flere beskriver ikke deres oplevelse af de enkelte elementer i rummet, men en helhedsoplevelse. Nogle af disse helhedsoplevelser er allerede beskrevet i tidligere afsnit om bevægelsesmønstre, stemningen, samvær og samtaler samt handlemuligheder (kapitel 7). Dette afsnit om fællesrummet overordnet er derfor kort og afspejler kun udvalgte dele af brugernes oplevelser. De oplevelser deltagerne knytter til de enkelte funktioner i fællesrummet beskrives i de efterfølgende afsnit om de enkelte områder.

Positive reaktioner

Mange af informanterne har en del positive ting at sige om fællesrummet. Med en informants ord er fællesrummet *"husets hjerte"*. Et rum der samler hele huset.

Informanter i alle husene på nær Odense og Vejle beskriver, at de

er blevet positivt overraskede over fællesrummet, idet de er trådt indenfor. De havde ikke forventet at blive modtaget sådan. En informant beskriver, at:

"[...] det første ord, der faldt ind i hovedet på mig var, hold da op, det er kvalitet det her. Det overraskede mig vildt, jeg havde slet ikke haft forventninger om at skulle ind til et sådant lokale." Mand, Roskilde

De fremhæver, at det ser godt ud, det føles varmt, roligt, afslappet, trygt, omsorgsfuldt, behageligt, lyst, venligt, pragtfuldt og signalerer åbenhed og imødekommenhed. Flere beskriver også, at rummet bryder deres tristhed eller gør dem rolige.

Hyggeligt og hjemligt

En del informanter beskriver desuden stemningen som hyggelig og hjemlig. Nogle knytter det til de enkelte områder i rummet, som køkkenet eller loungen. Andre knytter det til mindre elementer, som en særlig vase i en reol eller pejsen, som er i flere af husene. Og en informant siger om betongulvet i fællesrummet, at det ikke ligner noget fra en institution, fordi det ikke har sammenføjninger som et linoleumsgulv. En anden informant knytter hjemligheden til det, at der er andre mennesker, for så føler han sig ikke alene, men hjemme.

Illustration: Fællesrummet og indgangen i Roskilde

Modtagelse i fællesrummet

Fællesrummet ligger i forlængelse af indgangen flere steder. I Roskilde og Næstved, hvor dørene åbner op af sig selv og informanterne går direkte fra entreen ind i rummet, beskriver flere, at de føler sig godt modtaget i rummet. Som en informant har hæftet sig ved, så er der *"kaffe på kanden"*. Den gode modtagelse er udover arkitekturen og indretning også de værtsfrivilliges fortjeneste, som hurtigt præsenterer sig for de nyankomne, byder på kaffe og eventuelt taler med dem. De værtsfrivillige bliver nævnt positivt af mange informanter. I evalueringen er der fremkommet meget få eksempler på nyankomne, der ikke med det samme er blevet modtaget af en værtsfrivillig. En enkelt har dog haft svært ved at finde ud af, hvor hun så skulle henvende sig, og en anden følte, at hun var gemt for personalet. Flere af informanterne fra fokusgruppeinterviewene har været glade for modtagelsen, men anerkender, at der er en risiko for, at nye brugere ikke ved, hvor de skal henvende sig. De synes dog, at det ville være upassende med en skranke, det ville blive for institutionsagtigt. En informant nævner, at det i Aalborg virker godt, at man kan finde medarbejdernes område lige ved siden af fællesrummet.

Formsprog, udsyn og farve

Fællesrummenes former, udsynet fra dem og deres farver fremhæves også positivt. Eksempelvis det dobbelthøje rum i Vejle, der af en informant bliver set som en dejlig kontrast til et aflukket venteværelse på hospitalet:

"Vinduernes placering, udsynet til omgivelserne. Du er ikke lukket inde i et ventorum ligesom derovre [hospitalet], hvor du sidder inde i en smal, rektangulær tange." Mand, Vejle

Flere af informanterne i Odense kan godt lide det asymmetriske udtryk i rummets formsprog. En synes, at der hele tiden sker noget om det næste hjørne og anden, at det er rart, at rummet er lidt anderledes. Et par fortæller under deltagerobservationen, at de synes, det er rart, at huset ikke er helt almindeligt og firkantet. De synes desuden, at husets indre og ydre udtryk passer til det indre. En af dem fortæller, at det også smitter af på dem:

"[...] det gør, at man ikke mentalt bliver firkantet." Kvinde, Odense

Flere steder fremhæver informanterne også rummets materialer og farver, som noget der påvirker stemningen positivt i rummet. Kun en enkelt informant har en dårlig oplevelse af fællesrummet. En informant i Herning beskriver, at hun ikke magtede det store åbne fællesrum. Der er for meget at forholde sig til. Hun kan ikke lide de store vinduer imod vejen. Hun beskriver sine tanker om hendes første besøg i huset:

"[...] det magter jeg simpelthen ikke det her, og så vender jeg om og går." Kvinde, Herning

Illustration: Fællesrummet fra 1. sal i Vejle

Åbenhed

Evalueringen viser flere eksempler på situationer, hvor fællesrummet kan være for åbent. Særligt for informanter, der føler sig sårbare, eksempelvis første gang de ankommer, eller hvis de er i gang med en aktivitet, hvor de fokuserer på triste følelser. Så kan det blive forstyrrende og ubehageligt med afbrydelser af glade stemmer og grin et andet sted i fællesrummet. En enkelt har desuden, som berørt ovenfor, følt sig eksponeret til vejen omkring huset, når hun sad i fællesrummet i Herning.

Udsyn

Flere bemærker i mange af husene, at det er behageligt at kunne kigge ud på haven og gårdhaverne. Informanterne er også glade for at vinduerne, der trækker meget lys ind i, særligt ovenlysvinduerne fremhæves. I Vejle synes nogle dog, at skoven skygger meget, men skovens nærhed og udsynet til den, fremhæves omvendt positivt af flere.

Akustik og musik

Nogle informanter oplever, at fællesrummene har en god akustik. De oplever ikke støjgener fra andre samtaler. De synes, det passer til, at der skal foregå flere ting i rummet på en gang. Under deltagerobservationen i Aalborg kan en ventende kræftramt i loungen høre rockmusik fra den åbne dør til træningsrummet. Det generer hende ikke, men minder hende tværtimod om at være hjemme. I Næstved og Aalborg viste deltagerobservationen, at

Illustration: Fællesrummet i Herning

der ofte bliver spillet radio med lav volumen i fællesrummet. En værtsfrivillig synes, at det blev "*sterilt*" uden og en anden, at hun fornemmer på brugerne om den skal være tændt eller ej. Radioen er dog ikke blevet nævnt af informanterne. Omvendt var der et par i Odense, hvor radioen ikke spiller, der nævnte, at de syntes, rummet næsten var for stille.

Mennesker passerer hinanden

Fællesrummet er et åbent rum, hvor flere mennesker passerer, mødes og opholder sig. Nogle synes, det er rart, fordi det gør, at man mærker og ser andre, og der er mulighed for at falde i snak. Andre oplever det dog sommetider ubehageligt, fordi de overhører samtaler, som de synes er private.

Rådgivning

Kun få af informanterne har benyttet fællesrummet til en rådgivningssamtale. Dette støttes op af en intern undersøgelse, som Kræftens Bekæmpelse for nyligt har foretaget, der viser, at kun 3 % Livsrum-brugere har haft en samtale i et åbent rum og ligeledes 3 % i en niche eller et afskærmet rum. De informanter, der har prøvet at have en rådgivningssamtale i fællesrummet, synes godt om det. Der er både eksempler på, at det er foregået et meget åbent og centralt sted i rummet og i mere afskærmede dele af rummet.

Handlemuligheder

Indretningen af fællesrummet samt en oplevet stemning af, at man må gøre som man har lyst, betyder, at informanterne oplever, at fællesrummet giver dem en række handlemuligheder udover at vente på rådgivning eller at deltage i en organiseret aktivitet, som et madlavningskursus eller et caféarrangement. Det er informanterne glade for og de beskriver, hvordan de kan vælge at sætte sig og læse i en avis, hygge sig, snakke, ikke snakke, bare være, hvile sig, strikke eller drikke kaffe.

Opsummering: Fællesrummet

Informanterne har overvejende en positiv oplevelse af fællesrummets stemning, indretning og formsprog. De beskriver, at det føles varmt, roligt, afslappet, trygt, omsorgsfuldt, behageligt, lyst, venligt, pragtfuldt og signalerer åbenhed og imødekommenhed. Flere beskriver også, at rummet bryder deres tristhed eller gør dem rolige. En del informanter beskriver desuden stemningen som hyggelig og hjemlig. Mange er også glade for udsynet til haven og omgivelserne.

De fleste er glade for at blive modtaget af en værtsfrivillig i fællesrummet og ikke af en skranke, men det er observeret, at hvis en nyankommet bruger ikke bliver modtaget, kan det være svært for dem at se, hvor de skal henvende sig.

Flere er glade for, at det er et sted, hvor man kan opleve samvær og samtaler, og flere synes at rummet passer godt til det. Mange værdsætter også at de og andre mennesker både passerer og tager ophold i rummet, hvilket hænger sammen med, at det er et centralt placeret rum. For nogle kan det dog være ubehageligt at overheøre private samtaler eller få forstyrret en sårbar situation af en let og munter stemning hos en anden gruppe.

Få benytter fællesrummet til en rådgivningssamtale, men både det helt åbne rum og den skærmede niche er blevet anvendt til formålet. Informanterne er glade for, at stemningen og indretningen giver dem mulighed for at foretage forskellige uformelle handlinger.

Illustration: Fællesrummet i Næstved fra indgangsarealet

Fællesrummet: køkken og spisebord

Et hjemligt samlingspunkt

Køkkenet opleves af flere af brugerne som et element, der relaterer sig til et hjemligt miljø. Det gør fællesrummet hyggeligt og hjemligt. Flere ser det som et naturligt samlingspunkt, hvor der altid er mennesker. I Næstved beskriver en informant fællesrummet med køkkenet og spisearealet som "*husets hjerte*". Informanterne er generelt glade for, at der er et fælleskøkken i huset. En informant fra Herning beskriver, at det er dejligt at kunne møde de ansatte mere uforpligtende i køkkenet. Flere fremhæver, at de har stor glæde af at komme i grupper, hvor de laver mad sammen i køkkenet. Et par informanter i Odense ser også, at der er potentiale for, at køkkenet bruges mere i sådanne sammenhænge.

Funktionalitet

Særligt de informanter, der har brugt køkkenet i forbindelse med kurser om madlavning eller i forbindelse med et gruppearrangement, har gjort sig tanker om køkkenets funktionalitet. En informant i Herning har haft gode oplevelser ved at bruge køkkenet. Han er glad for, at det ikke er trangt. En informant har en anden opfattelse af køkkenet i Næstved. Han synes, det er for småt og at det er svært at finde rundt i køkkenet. Han efterlyser skilte på skuffer og bedre orden. I Odense synes flere, at køkkenet ikke er stort nok, eller at det ikke er indrettet til at rumme madlavningsholdene. To fremhæver også, at det er farligt, at nogle bordelementer er på hjul i Odense. En har forsøgt at støtte sig op af det, men var ved at falde, da hun ikke havde bemærket hjulene. Et par informanter i Odense

oplever, at de trykfølsomme skuffer åbner sig uhensigtsmæssigt, når de har arbejdet i køkkenet.

Spisebordet

I Odense fremhæves spisebordet af flere af informanterne under fokusgruppeinterviewet, som et særligt sted, der indbyder til samtaler. Et par stykker har oplevet at falde i snak med andre, når de sad ved det. En informant fremhæver også spisebordets form, som noget særligt positivt. Når der sidder flere ved bordet, kan man se hinanden, synes hun. Omvendt fortæller en anden informant, at hun ofte føler, at der er en der sidder *"udenfor"*, når man sidder ved bordet. Brugernes oplevelse af at falde i snak ved spisebordet bliver yderligere beskrevet i afsnittet *"Uformelle samtaler"* under *"Samvær og samtaler"* (kapitel 7).

I Næstved, hvor de kræftramte møder spisebordet og køkkenet lige indenfor døren, giver en værtsfrivillig udtryk for, at det kan være voldsomt for nye brugere, hvis der sidder mange ved spisebordet, og at de derfor trækker dem med ned i loungeområdet. I Odense beskriver en informant også, at ved hendes første besøg, synes hun, det var grænseoverskridende at sidde ved bordet. Der sad andre som talte om sygdom. Noget enkelte informanter i Odense genkender det. De har følt, at de skulle sætte sig lidt væk. Alle har dog ikke denne følelse.

Informanter (både kræftramte og personale) giver udtryk for, at særligt Krop og Kræftholdet kan *"fylde meget"*, når de sidder ved spisebordet i Odense. En medarbejder beskriver dilemmaet:

"På den ene side skaber [de] liv i huset, men på den anden side er [de] så hjemmевante og sociale, at de kan skabe en lukket atmosfære overfor nye, der kommer. Hvis de f.eks. sidder i en lukket gruppe omkring spisebordet eller fylder hele spisebordet."
Kvinde, Odense

Illustration: Spisebordet i fællesrummet i Odense

De steder hvor spisebordene er placeret længere tilbage i rummet, kommenterer informanterne ikke, at der er problemer.

Opsummering: køkken og spisebord

Køkkenet og spisebordet, men også hele fællesrummet, kan siges at være samlingspunktet for det, der i Modelprogrammet (Arkitema, 2008) kaldes *"det fælles tredje"*. Der foregår forskellige former for ophold her også med social karakter, som ikke nødvendigvis relaterer sig til terapi.

Køkkenet (og i nogle tilfælde også spisebordet) er centralt placeret og synligt fra ankomsten i alle husene. Det er i alle husene indrettet, udformet og skabt i materialer, der relaterer sig til et hjem eller en bolig, og de kræftramte oplever det også som et hjemligt miljø. Det imødekommer således intentionerne i Modelprogrammet. De kræftramte skal dog først lære spillereglerne (som er beskrevet i afsnittet "Handlemuligheder, aktiviteter og adfærd i kræftrådgivningerne", kapitel 7), inden de færdes naturligt i køkkenet.

Køkkenet er indrettet med siddepladser omkring både køkkenet og spisebordet, hvilket giver gode muligheder for, at samtaler kan opstå. Flere informanter oplever også, at køkkenet og spisebordet er et godt sted at falde i snak med andre, og der samler sig ofte grupper ved bordet.

I halvdelen af husene er spisebordet det første eller noget af det første brugerne bliver mødt af, når man træder ind i fællesrummet, mens det i de andre huse er placeret længere tilbage i rummet i kontrast til anbefalingerne fra Modelprogrammet. I sidstnævnte huse møder brugerne loungeområdet først og benytter hovedsageligt det som venteområde. I Næstved og Odense oplever informanterne, nogle værtsfrivillige og medarbejdere, at grupper, der sidder ved bordet, kan blive meget dominerende i rummet. Nogle informanter giver udtryk for, at det kan være overvældende og ubehageligt at træde ind i rummet, hvis der sidder en gruppe ved bordet. I disse tilfælde foretrækker nogle at sætte sig i loungen, som de ser som noget mere privat og afskærmet, især i Odense og Næstved.

Der er flere, der synes, at der er nogle funktionelle udfordringer ved at bruge køkkenet. De knytter det til køkkenets størrelse, køkkenelementerne og indretningen af dem. Selvom det er intentionen fra Modelprogrammet, at det skal være let at finde rundt i og bruge.

Fællesrummet: lounge og nicher

Socialt, men alligevel afskærmet

Flere af informanterne sætter meget pris på loungeområderne og er glade for at opholde sig i dem. En beskriver, at det er som et meget socialt område, hvor man kommer hinanden ved. Nogle informanter oplever, at der er frihed til at bruge området, som de har lyst til. En værtsfrivillig oplever også, at det er et godt sted at modtage nye brugere. I Odense fremhæver nogle, at de er glade for, at der er mulighed for at sidde lidt mere skærmet i loungen som en kontrast til at sidde andre steder i fællesrummet, eksempelvis ved spisebordet. En informant, der var førstegangsbesøgende i huset, fortæller om at sidde i loungen:

*"[...] det er rart, at man kan gemme sig, når man er på udebane."
Kvinde, Odense*

Venterum med hjemmevant opførsel

Loungen bruges også til forskellige former for ophold. Nogle sætter sig og venter i loungen før og efter blodprøvetagning eller samtaler på hospitalet. De synes, det er bedre at være her end i venterummene på hospitalet. Andre oplever, at det fungerer godt som et sted at vente og mødes med andre inden et arrangement.

Deltagerobservationen viste, at enkelte af de kræftramte opfører sig hjemmevant i loungeområdet og i fællesområdet i det hele taget. De tager selv en kop kaffe med fra køkkenet, sætter den ned i opvaskemaskinen. I Næstved fortæller en medarbejder, at

Illustration: Loungen i Odense fra ankomstarealet

hun engang har oplevet en kræftramt tage en lur på sofaen, og i Odense beskriver en informant, at det er et godt sted at få benene op. Informanterne fra Roskilde ser et lignende potentiale i loungen og i de mange nicher. De synes også, at loungen kan være en erstatning for muligheden for at hvile sig i et sanserum, der ikke er indrettet med en sofa eller briks i Roskilde. En af dem, har set en anden kræftramt hvile sig der.

At falde i snak

Der er stor forskel på om loungen er et sted, informanterne falder i snak. I Vejle har stort set alle informanterne oplevet at falde i snak med andre i loungen. De beskriver, at det er naturligt, fordi man sidder overfor eller ved siden af hinanden. I Aalborg er noget lignede ikke observeret under deltagerobservationen, selvom brugerne også sætter sig overfor hinanden i to små sofagrupper. Det kan skyldes, at sofagrupperne er mindre, og at de let kommer til sidde så tæt, at det bliver akavet, og at de derfor undgår denne situation. I Odense sidder flere brugere sommetider samtidigt i den lange sofabænk i loungen. Privatsfæren ser ikke på samme måde ud til at blive overskredet her, måske fordi det er nemmere at regulere afstanden til hinanden på sofabænkene.

Rådgivnings- og gruppesamtaler

Nogle har haft rådgivningssamtaler i loungen. En informant fra Vejle har haft en samtale i loungen og beskriver, at hun havde haft en forestilling om, at det ville være for åbent, men at hun havde

en fin oplevelse af det. I Aalborg foretrækker en enkelt informant helt konsekvent at sidde i fællesrummet under rådgivning, dog ved cafebordene.

En informant fra Herning har også oplevet at have en rådgivningssamtale i en niche, der var indbygget i væggen. Hun synes, at stedet fungerede godt til situationen.

"[...] Jamen, det er skønt at sidde i nichen og kigge ud i haven og når man sidder dernede, så er det jo det man kigger på, det er såmænd ikke så meget materialerne inde i selve huset, men det at man kan sidde og kigge ud i vandet." Kvinde, Herning

Nichen fremhæves også af flere, som et rart sted at sidde.

Andre oplever loungen som værende for åben til sårbare samtaler.

I Roskilde synes en af informanterne, at loungen ikke passer til større grupper. Den gruppe, hun deltager i, vælger at sidde i et samtalerum og tale sammen, fremfor i loungen, selvom de næsten ikke kan være i samtalerummet. Det gør de for at kunne sidde tæt sammen, hvor de kan være helt private.

Om aftenen er der færre eller ingen andre i huset, fordi "åben rådgivning" er lukket. På det tidspunkt kan grupper sætte sig i loungeområdet og alligevel føle sig private. Det er der for eksempel en gruppe i Herning, der gør.

Interiør

Mange af informanterne har rosende ord om det æstetiske udtryk, særligt i interiøret og møblerne. Flere fortæller, at det er dejligt, at der er noget at kigge på. En informant fra Vejle beskriver:

"Der er også noget for øjet hele tiden, [...] de der kæmpe lamper, altså de er jo imponerende, vaserne, megavaser. Jeg tænker, at det er et rart rum at sidde i." Kvinde, Vejle

En anden fremhæver også strikketøjet som noget hyggeligt. Andre

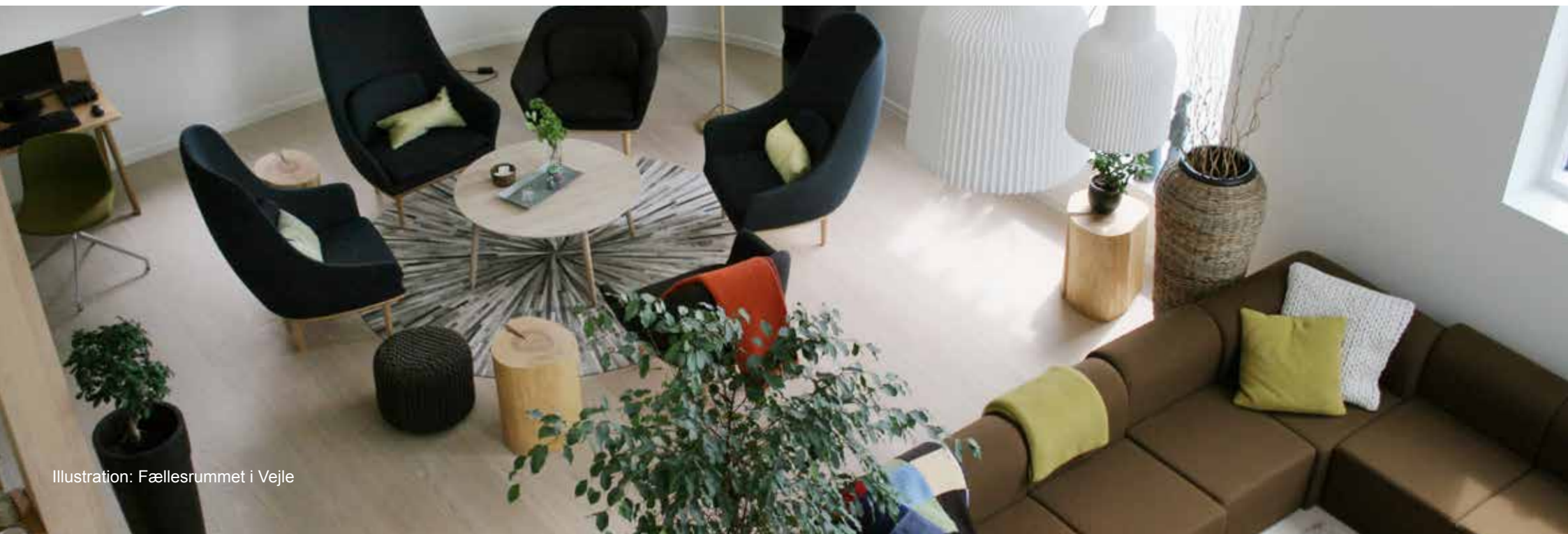

Illustration: Fællesrummet i Vejle

steder fremhæver informanterne pejsen eller brændeovnen i loungeområdet, som et hyggeligt og stemningsskabende element. En synes, at pejsen er hyggelig selv, når den ikke er tændt.

I Herning beskriver informanterne også møblernes forskellighed, som noget positivt i loungeområderne. De beskriver eksempelvis, at der er noget, der passer til forskellige aldersgrupper, og flere har deres egne præferencer blandt møblerne. Omvendt er der enkelte ældre personer, der ikke sidder godt i nogle af loungeområderne. En af dem fortæller, at han foretrækker at sidde på en "almindelig" stol i stedet.

Udsyn, lys og akustik

Andre fremhæver udsynet til de grønne uderum fra loungeområdet. I Næstved fortæller nogle for eksempel, at de er glade for at kigge ud på gårdhaverne, når de er i loungeområderne. Informanter i Herning synes også, at det er dejligt, at kunne kigge ud på haven fra en niche.

I Næstved og Vejle nævner nogle lyset og akustikken, som positive elementer ved loungen. Akustikforholdene passer til samtaler og snak. Når der er snak i forskellige dele af rummet, så kommer det ikke til at runge (give efterklang) beskriver en informant.

Opsummering: lounge og nicher

Loungen er i nogle huse indarbejdet som et afskærmet og tilbagetrukket element, som det anbefales i Modelprogrammet (Arkitema, 2008), andre steder er loungen det første brugere møder, når de træder ind. Loungeområderne er i mange af husene et sted, der bruges til forskellige former for ophold. I nogle huse er det eksempelvis et af de steder, hvor de kræftramte foretrækker at sidde og vente. Det kan både være inden en aktivitet i huset og før eller efter en aftale på sygehuset, hvilket også er intentionen.

Det er et sted, hvor tilfældige møder opstår, og hvor brugerne falder i snak. Det lader dog til at fungere bedst de steder, hvor loungen er et større område med siddepladser nok, til at man kan sætte sig sammen med nogen, man ikke kender uden at komme til at sidde for tæt. I Odense og Næstved ses loungen mere som et afskærmet og privat sted i fællesrummet, hvilket også var intentionen i Modelprogrammet. Enkelte har desuden haft rådgivningssamtaler i loungen eller i nicherne.

Mange af informanterne har rosende ord til indretningen og æstetikken i loungen og møblerne i den. De giver dog ikke udtryk for, om de oplever, at møblerne passer til fysisk svækkede, hvilket har været en del af intentionerne i Modelprogrammet. Udsynet til de grønne uderum, forskellige typer af møbler, konkrete lamper og pejsen fremhæves af nogle informanterne som særligt positive elementer i områderne. Andre fremhæver behagelige lysforhold og akustik, som noget positivt i loungeområdet.

Fællesrummet: bibliotek og informationsområde

Informanternes reaktion på dette område er meget forskellig fra hus til hus, hvilket både ser ud til at hænge sammen med de forskellige udformninger og brugen af området.

Let tilgængeligt

De steder, hvor informanterne oplever, at området er let tilgængeligt og overskueligt, sætter de pris på det. En værtsfrivillig beskriver, at det er rart at have pjecer og litteratur i bøger tæt på i det daglige arbejde, når nyankomne kræftramte kommer ind og sætter sig i loungeområdet. En kræftramt fortæller, at hun har oplevet at falde i snak med andre om pjecerne i Roskilde, hvor de er placeret lige inden for døren.

Uoverskueligt

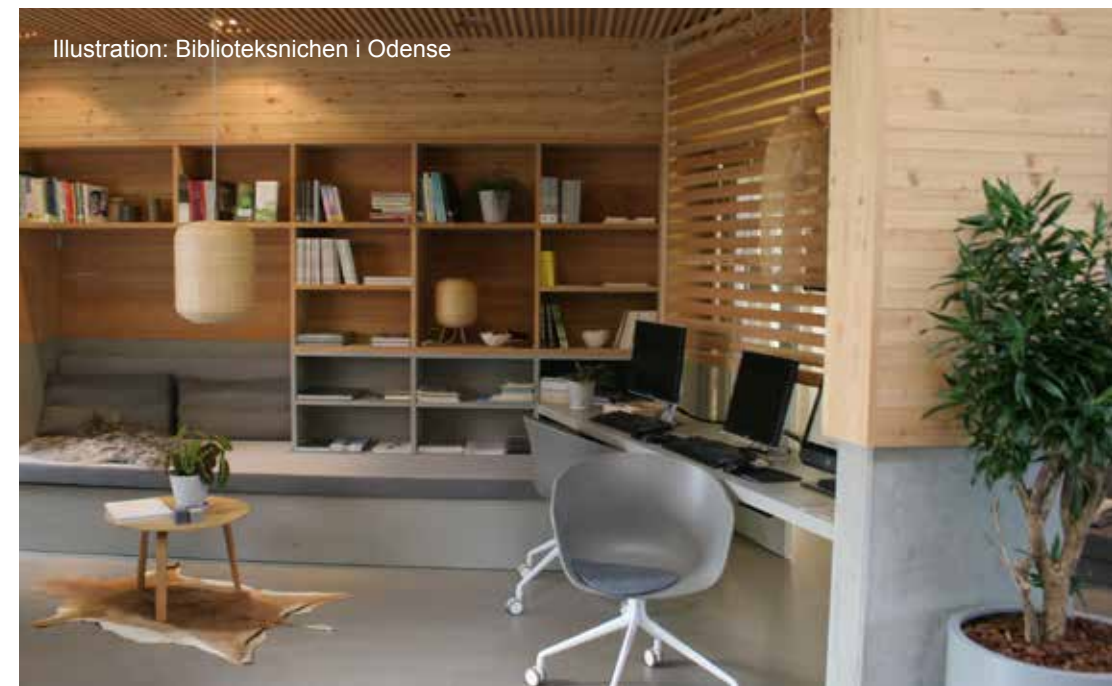
I flere af husene beskriver informanterne, at de føler, at de har fået rigtigt mange og måske også for mange foldere igennem deres kræftforløb. I Vejle er en af informanterne kritisk overfor den måde folderene bliver vist frem i reolerne, han synes ikke, at det ser flot ud men, at det er uoverskueligt og svært at få overblik over.

Et overset område

Flere steder har informanterne enten ikke bemærket området eller også kun dele af det. I Aalborg kan kun få af informanterne huske området. I Odense giver informanterne heller ikke udtryk for, at de er bevidste om, at der findes pjecer i rummet længere tilbage i huset.

Kun to har benyttet computeren i området eller forsøgt at benytte den. Deltagerobservationen i Aalborg viste dog, at en ung dreng en enkelt gang brugte computeren, mens han ventede på sin far og at et par værtsfrivillige brugte den, hvis ikke der skete andet i kræftrådgivningen.

I Odense synes informanterne ikke, at området med biblioteket er så tiltalende. Flere af dem synes ikke, det er et hyggeligt sted at sidde.

Bibliotek og informationsområdet i reolen ved loungen i Næstved

Det er for mørkt og for åbent i forhold til døren. Et par stykker har også troet, at computeren tilhører de ansatte, og de har derfor ikke brugt nichen, hvor biblioteket og informationsmaterialet er samlet.

I Herning er der ingen, der giver udtryk for at have brugt informationsområdet. De savner heller ikke muligheden for at benytte sig af en computer og næsten alle i fokusgruppen siger, at det er unødvendigt at have en i rådgivningen. Som en nævner, så er de kommet for at snakke, mens en anden svarer, at de ligeså godt kunne sidde derhjemme, hvis de skulle sidde ved computeren.

Opsummering: bibliotek og informationsområde

Området er flere steder indarbejdet som en del af fællesrummet, som det anbefales i Byggeprogrammet (Konkurrencesekretariat, u.å.), og ikke som en del af fællesrummet, der kan afgrænses, som det anbefales i Modelprogrammet (Arkitema, 2008). Det er ofte fordelt ud i rummet, i enkelte tilfælde også som lommer eller afgrænsede områder. Området kan dog ikke aflukkes eller bruges som et grupperum i nogen af husene, hvilket ellers var intentionen. Til gengæld bidrager kvadratmeterne fra rummet med mere plads til det samlede fællesrum.

Reolerne, der indeholder bøgerne og informationsmaterialet, bidrager til stemningen i fællesrummene og til at forbedre de akustiske forhold.

Det er dog ikke alle informanterne, der bruger eller bemærker bibliotek- og informationsområdet. Der tegnes et billede af, at det sker, hvis området er udformet som en tilbagetrukket lomme for sig selv. Det ses også, at computerne i informationsområdet ikke bliver brugt, og at brugere ikke sætter sig der med deres egne computere. I Herning, hvor de ikke har computere, mangler informanterne det heller ikke. I Odense bruges computeren dog til registrering af parkering.

Modelprogrammet anbefaler, at biblioteket har en "pejsestuestemning" (Arkitema, 2008, s. 20). I nogle tilfælde er pejsen indarbejdet som et element i biblioteket, andre steder relaterer den sig til andre dele af fællesrummet. Det er dog i alle husene noget, der bemærkes som et positivt element.

Illustration: Legeområde med bordfodbold i Aalborg

Fællesrummet: plads til børn og unge

Giver glæde

En informant fortæller med glæde, hvordan børnene bruger legeområdet og bordfodboldebordet meget i forbindelse med familiegruppearrangementerne i Aalborg. Han er glad for, at de har muligheden for at lege og fortæller, at børnene er glade for at komme der:

"[...] nu kunne jeg se hvordan de stod og bordfodbolde derinde og hyggede sig ikke [...] Det er rigtig fint." Mand, Aalborg

Det er kun sjældent, at der er børn i husene, men det giver flere informanter glæde, når de ser dem lege og slå sig løs. En har oplevet, at andre kræftramte har haft børn med til et arrangement i Næstved og har nydt at se, hvordan børnene har slået sig løs i både legeområdet og træningsrummet. Der er også en værtsfrivillig, der sætter pris på, at der er legetøj, når forældre kommer forbi huset og har små børn med. Informanterne er i det hele taget glade for, at der også er ting til børn i huset.

Flere medarbejdere fortæller også, at de har haft særlige arrangementer for familier og børn, hvor de har sat en PlayStation til store tv-skærme, hvilket gav hygge. De fremhæver dog, at det kun er sket enkelte gange.

Opsummering: plads til børn og unge

Der er i alle husene indarbejdet et område med legetøj til børn. I enkelte tilfælde er der også indrettet til unge, hvilket Modelprogrammet (Arkitema, 2008) anbefaler at indarbejde i alle de større rådgivninger. Det er dog uvist om brugerne oplever, at det mangler i eksempelvis Vejle, hvor kræftrådgivningen er særligt stor. Der er kun enkelte eksempler på, at legetøjet er blevet brugt. Fodboldebordet i Aalborg fremhæves dog positivt af flere, mens brugerne generelt er glade for, at der er ting, der henvender sig til børn.

Illustration: Samtalerum i Næstved

Samtalerum

Rart at være

De kræftramte tager generelt godt imod samtalerummene. Den enkle indretning er gennemtænkt og passer til situationen, synes de. De beskriver rummene som rolige, private, hyggelige, trygge og "huleagtige".

"[...] man får lyst til at åbne sig." Kvinde, Odense

Privat

Flere af informanterne giver gentagende gange udtryk for, at de oplever rummene som afskærmede og private, også i de tilfælde hvor samtalerummene er indrettet med store vinduer. I Herning beskriver en informant om sin oplevelse af rådgivning i havestuen, hvor døren stod åben ud til haven, at:

"[...] du kunne høre, uden at du rent faktisk selv blev udstillet, det betød rigtig meget for mig, og det kunne jeg så rigtig godt lide." Mand, Herning

Flere beskriver også, at det er rart med muligheden for at trække sig ind i det mere private og afskærmede rum, både i forbindelse med rådgivningssamtaler eller ved samtaler i mindre grupper. Det er dog ikke alle steder, at informanterne synes, at rummene passer til gruppeterapi. De beskriver, at rummene kan være trange ved gruppesamtaler, men at de alligevel oplever, at det er rart, at være i rummene.

Udsyn og indretning

Andre fremhæver også, at de har nydt at sidde og kigge ud på de grønne udearealer under samtalerne. Det er et rart sted at være, og indretningen og udsynet til haven giver ro, fremhæver flere.

Indretningen med bløde, behagelige stole, hvor man sidder overfor hinanden, fremhæves også positivt af flere. Den er ikke så institutionsagtig, mener de og fremhæver indretningen som en kontrast til indretningen på et sygehus. Eksempelvis nævner en informant at indretningen er en kontrast til at have et skrivebord, hvilket minder hende om indretningen i et kontor, hvor hun har haft samtaler med en læge.

Illustration: Samtalerum i havestuen i Herning

Opsummering: Samtalerum

Det bliver positivt modtaget af informanterne, når udformningen og placeringen af rummene understøtter ro, privathed, hygge og tryghed. Privathed ser i særlig grad ud til at dreje sig om at skærme de kræftramte mod befærdede udearealer. Vinduer til et skærmet udeareal kan således godt give en oplevelse af privathed i samtalerummet. Informanterne værdsætter desuden at have udsyn til de grønne udearealer fra rummet. Mange af informanterne er også glade for indretningen med blødt møblement, der er placeret overfor hinanden. De synes, det er en kontrast til hospitalet. Elementer som alle stemmer nogenlunde overens med anbefalingerne i Modelprogrammet (Arkitema, 2008).

Når størrelsen på samtalerummene er forskellige i huset, ser det ud til, at de passer til flere forskellige typer samtaleterapi. I Modelprogrammet anbefales minimum to samtalerum og analyserne viser, at antallet bør tilpasses behovene i det enkelte hus. I flere tilfælde ser sanserummet desuden ud til at fungere godt som samtalerum, også når det er indrettet med en briks.

Illustration: Grupperum i Vejle

Grupperum

Stemingen mellem mennesker

Når informanterne beskriver deres oplevelse af stemningen i grupperummet, ser deres oplevelse af terapien og oplevelsen af rummets stemning i nogle tilfælde ud til at flyde sammen (hvilket uddybes i afsnittet "Oplevelser af rum og oplevelsen af andre mennesker hænger sammen", kapitel 7). En informant beskriver eksempelvis, hvordan stemningen i rummet ændrede sig undervejs i et forløb af gruppeterapisessioner, fra en trykket til en glad stemning.

Funktionelle og behagelige

Andre adskiller dog oplevelserne af terapien fra oplevelsen af arkitekturen. De beskriver deres oplevelse af stemningen i det. En informant fra Roskilde har eksempelvis oplevet, at rummene fungerede godt og var meget indbydende. I Herning er flere informanter også glade for et åbent grupperum på første sal og fortæller, at det opleves intimt, selvom der er åbent ned til fællesrummet. Nogle fremhæver også, at de har følt, at rummet har været beskyttende og givet tryghed. En medarbejder i Odense synes omvendt, at grupperummet her har en kold stemning og foretrækker derfor at bruge det tidligere frivilligkontor eller værkstedet til gruppeterapi.

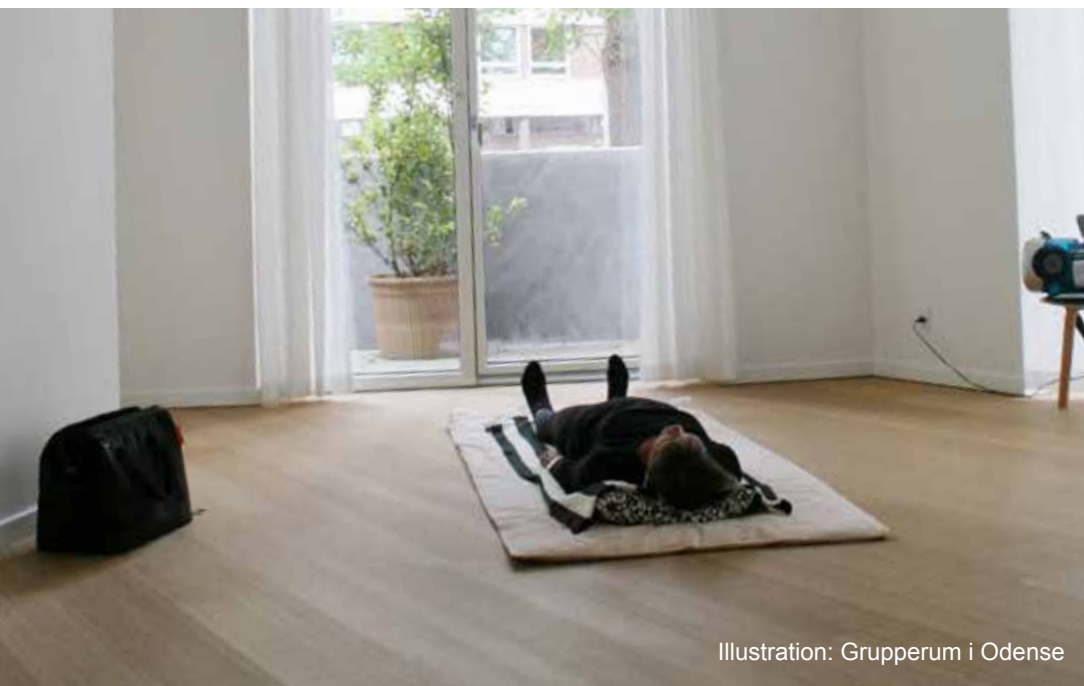

Illustration: Grupperum i Odense

Areal

Der er forskellige reaktioner på rummenes størrelser. I Herning har en informant oplevet, at grupperummet har været for småt til de grupper, der skulle bruge det. I Vejle efterlyser en, at rummene havde flere forskellige størrelser, så de kunne passe bedre til forskellige størrelser grupper. Andre synes dog rummets størrelse fungerer godt til gruppeterapi med den størrelse, som holdene har.

Antal og varieret brug

Særligt i Odense giver informanterne udtryk for, at der er for få grupperum, der er indrettet som de oprindelige grupperum, der ofte er i brug. De oplever ikke at træningsrummet, det tidligere frivilligkontor og værkstedet, som også bliver brugt som grupperum her, fungerer ligeså godt til grupper, som det oprindelige grupperum. Om det tidligere frivilligkontor siger en informant, der har brugt det, at det er forstyrrende, når der går brugere forbi udenfor vinduet

og når det ringer på døren. En anden informant synes, at det er et kedeligt rum, og at det ikke er rart at have et bord imellem sig, når han har siddet i rummet til gruppeterapi. Han vil hellere sidde i sanserummet, hvor gruppen han deltager i, nu rykker hen.

En informant fra Odense, der har benyttet grupperummet til mindfulness, fortæller, at det er udfordrende at koncentrere sig i rummet, fordi der fra grupperummet er udsigt til vejen, selvom det er noget instruktøren forsøger at kompensere for ved at rulle gardinerne for. En anden informant oplever, at farverne på gulvet

Illustration: Værkstedet i Odense med glasvægge mod fællesrummet

Illustration: Et grupperum i Herning med åben forbindelse til fællesrummet

og lysindfaldet giver ro, men beskriver samtidig, at lydene fra samtalerummet ved siden af er forstyrrende, ligesom udsynet til vejen er forstyrrende. Andre informanter synes, at det er for trangt til yoga. En informant, der har været i rummet til korsang, oplever dog, at det fungerede godt.

Møblement

Enkelte kommenterer møblerne i grupperummet. En informant synes, at man sidder dårligt, mens en anden synes, at man sidder godt i de bløde stole i det åbne rum i Herning. I Roskilde får møblerne i grupperummene rosende ord med på vejen af en informant, som synes de er *"lækre"* og *"indbydende"* samtidig med, at de er gode at sidde i.

Temperatur

I Herning, hvor det åbne grupperum er placeret ud til den dobbelthøje del af alrummet, er der flere, der klager over, at det er for varmt. Når der skal luftes ud i grupperummene i Næstved fortæller en medarbejder, at det skal foregå mellem arrangementerne, da der er for meget støj fra vejen til, at det kan foregå under et arrangement.

Opsummering: Grupperum

Flere af informanterne har mange positive tanker om grupperummene og synes de passer godt til terapien. Rummenes størrelser varierer meget, mens det kun er i Roskilde at et grupperum kan lægges sammen med træningsrummet, svarende til anbefalingerne i Modelprogrammet (Arkitema, 2008). I Odense lægges de to oprindelige grupperum oftest sammen til ét rum, fordi de ellers bliver for små til de grupper, der skal bruge dem. Nogle steder efterlyser informanterne større fleksibilitet i rummenes størrelse, rummene kan dog i flere tilfælde lægges sammen ved hjælp af en foldevæg og blive større. Kritikken ser især ud til at knytte sig til, at informanterne ikke oplever, at der er et tilstrækkeligt antal rum. I Odense oplever de, at to grupperum ikke er nok, her er andre rum taget i brug. Informanterne foretrækker dog klart de grupperum, der oprindeligt har været indrettet til formålet. Antallet af grupperum bør således tilpasses behovet i de enkelte huse bedre, hvilket ser ud til at være meget varierende fra hus til hus.

Informanterne har både positive og negative meninger om møblerne, som varierer fra bløde stole til stole omkring borde. Der er mulighed for at bruge AV-udstyr i alle oprindelige grupperum, dette kommenteres dog ikke af informanterne.

Træningsrum

Oplevelsen af rum og oplevelsen af aktiviteter

Det er langt fra alle informanterne, som har brugt træningsrummet til træning eller arrangementer i det hele taget. Mange af informanterne har således ikke nogen erfaringer eller oplevelser af rummene. For de, der har erfaring med træningsrummene, gælder det, ligesom i andre tilfælde, at nogle knytter deres oplevelse af rummet til deres oplevelser i rummet. Som det eksempelvis fremgår af citatet nedenfor, skelner informanten her ikke mellem oplevelsen af rummet og af træningen:

"Det er altså træningsrummet, hvor vi har været med Krop og Kræft. De fem seks uger vi var der. Det har betydet utroligt meget for mig."
Kvinde, Odense

Flere af informanterne siger på samme måde, at de er glade for muligheden for at komme og træne i huset. De er i det hele taget glade for at kunne deltage i de fysiske aktiviteter rummet.

Udsyn til det grønne

Nogle fremhæver dog også særlige elementer eller karakteristika ved rummet. I Næstved synes flere, at det er rart at kunne kigge ud i gårdhaven under yoga og mindfulness-træningen. I Odense beskriver en informant, at det er særligt positivt, at der er udsigt til haven og højt til loftet i rummet. En anden informant er også glad for udsigten i Odense:

"[...] det var rigtig flot i foråret at kigge ud, da kirsebærtræerne blomstrede, lyserødt. Det stod skarpt og smukt til en sort baggrund."
Mand, Odense.

Det, at kunne kigge ud på de grønne arealer, fremhæves i det hele taget som noget positivt af flere af informanterne i både Odense, Roskilde og Næstved. I Næstved oplever en informant, at træningsrummet og uderummet flyder sammen, når dørene ud til det åbnes helt op.

Størrelse

Flere af informanterne forholder sig til, hvordan rummet fungerer til træningen. Særligt i Odense og Aalborg synes nogle, at rummene der benyttes til træning er for små. En informant fortæller, at mange af cyklerne skal flyttes rundt, for at de kan træne optimalt i forbindelse med Krop og Kræft. Andre fortæller, at de til træning har oplevet, at der var for mange mennesker i forhold til antallet af maskiner.

En anden nævner også, at pladsmangel er en udfordring for yogaholdene, der træner i grupperummene i Odense. Nogle vil hellere være i træningsrummet. Ligesom de der dyrker yoga i sanserummet i Vejle også synes, det er for småt. Informanterne er dog generelt glade for at bruge det.

Illustration: Udsyn fra træningsrummet i Odense

Illustration: Træningsrum i Næstved

Eksponering

Nogle af informanterne mener, at træningsrummet i Vejle er for åbent ud mod vejen, hvor der er placeret store vinduer. Det er for åbent af hensyn til blufærdigheden hos deltagerne på Krop og Kræftholdet, mener de, selvom de ikke selv har haft oplevelser med at være i rummet. En bliver også lidt ked af, at se de skaldede mennesker og kommer til at tænke på sygdom, når hun går forbi udenfor.

Temperatur og ventilation

Flere steder oplever informanterne problemer med temperaturen i rummet. I Aalborg oplever en, at det ofte bliver for varmt i rummet under træningen, og at der er brug for mere udluftning. En anden oplever også problemer i Næstved, hvor informanten fortæller, at en dør bliver åbnet, men at det i stedet giver træk. I Roskilde oplever flere derimod, at ventilationsanlægget støjer generende i rummet.

Fleksibilitet i størrelse og brug

Informanterne kan godt se fordelene i, at rummet kan udnyttes til flere forskellige ting og deles op og tilpasses forskellige arrangementer. I Roskilde synes en informant også, at det er praktisk med foldevæggen. Han synes, at rummet bliver hyggeligere, når man får det delt op og at det samtidig er smart, at det også kan bruges til store grupper.

Nogle af informanterne har benyttet rummet til andet end træning som foredrag eller cafeer. I Næstved synes flere, at rummet har

fungeret godt i disse sammenhænge. For eksempel er flere enige om, at de akustiske forhold i rummet i Næstved passer godt til koncerter og foredrag.

Det er dog ikke i alle husene, at informanterne synes træningsrummet passer til andre aktiviteter. I Aalborg synes en informant, at rummet var for småt i forbindelse med et foredrag, men forbinder det også med, at foredragsholderen var populær og tiltrak mange mennesker. En anden har desuden set, at det har fungeret godt som et sted, hvor børn kan lege, når de har været i huset i forbindelse med terapiarrangementer.

Nogle gør opmærksom på, at rummet ikke kan bruges til alle former for arrangementer. En bruger i Herning har oplevet, at det blev brugt til gruppeterapi. Det synes han ikke, det passede til. Det var ikke intimt nok. En informant i Odense synes heller ikke, at det passer til kor, han fortrækker at bruge grupperummene.

Tilpasning til andre arrangementer

Når rummet bruges til arrangementer, hvor det skal indrettes med stole og borde, så er det ofte personalet, der forbereder arrangementet. Under observationen af arkitekturen fortalte flere medarbejdere i både Odense og Næstved, at det er besværligt, at sætte møblerne op, fordi de er placeret i depoter, der ikke ligger i direkte forbindelse med træningsrummet.

Indretning

Indretningens enkle karakter i træningsrummet opfattes meget forskelligt af brugerne. Nogle har ikke tænkt over, at der ikke er noget på væggene, mens andre synes, at rummet er tomt, farveløst, koldt og kedeligt. Nogle efterspørger, at rummet bliver mere hyggeligt. En informant i Aalborg synes desuden, at rummet virker ufærdigt.

I Næstved er reaktionerne på rummets indretning og udtryk blandede. En fremhæver, at det er lyst og venligt i modsætningen til andre, der synes, at det er kedeligt og farveløst. En synes, at rummet får farver under træningen, fordi redskaber, boldene og tæpperne har forskellige farver, og fordi personer i rummet har tøj på i forskellige farver. Andre synes ikke, at stemningen skal være præget af hygge i et træningsrum.

Opsummering: Træningsrum

Træningsrummene har meget forskellig karakter og størrelser i alle husene, og de bruges også forskelligt i alle husene. Nogle steder afholdes træningen eksempelvis også andre steder i huset, uafhængigt af om træningsrummet er i brug.

Rummene kritiseres i flere tilfælde for at være for små til træningen. I de tilfælde yoga og mindfulness afholdes i andre rum, virker disse rum for små til aktiviteterne, og der ses set større arealbehov end det, der er skabt og anbefalet i både Modelprogrammet (Arkitema, 2008) og Byggeprogrammet (Konkurrencesekretariat, u.å.). Der er heller ikke tilstrækkeligt opbevaringsplads i forbindelse med rummene alle steder.

Flere af informanterne er kritiske overfor indretningen af træningsrummene. Der er ofte ikke andet end redskaber og træningsmaskiner i rummene. Nogle synes, at rummene er tomme, farveløse, kedelige eller ufærdige. Det er dog ikke alle, der er enige i denne kritik.

I flere af husene fremhæver informanterne, at de nyder at kigge ude på de grønne arealer under træningen, men kun en enkelt har erfaringer med at bruge uderummet til træning. Både udsigten og muligheden for at bruge udearealerne i træningen blev ellers anbefalet i Modelprogrammet.

Den fleksible brug af træningsrummene, hvor rummet bruges til forskellige aktiviteter, imødekommes af nogle af informanterne. Flere synes, det har fungeret godt til store arrangementer, og de akustiske forhold roses. Dog er der nogle, der er skeptiske overfor at bruge rummet til andet end træning særligt til mindre arrangementer, hvor det fremhæses, at rummet kan virke for stort.

Indeklimaet bliver også udfordret i nogle af husene, hvor det bliver varmt i forbindelse med træningsaktiviteter i rummet.

Illustration: Omklædningsrum i Odense

Omklådningsrum

Størrelse og indretning

Informanterne er generelt glade for muligheden for omklædning og bad i husene. Men stort set alle informanter, der har brugt omklædningen, synes rummene er for små, eller at der mangler brusere. Flere mener desuden, at der ikke er skabe nok og en informant synes, det er irriterende, fordi hun gerne vil have sine ting låst inde. En bruger fra Odense siger om en situation, hvor der manglede plads:

"[...] vi var seks og vi ku' næsten ikke være der." Kvinde, Odense

I Aalborg beskriver en informant, hvordan hun må tage sine ting med ind i baderummet, og hvordan hun også må tørre sig og tage tøj på i baderummet, fordi der heller ikke er plads til det ude i omklædningsrummet, og fordi der ikke er noget at lægge tingene på i omklædningsrummet.

Et par informanter har udfordringer med knagerne i omklædningsrummene. I Næstved er der en, der fortæller, at hun har svært ved at nå op til knagerne og i Odense synes en anden, at knagerne er for tæt, så det er umuligt at hænge noget på dem. I Odense linker nogle informanter dette til, at de generelt synes, at husets indretning mest har fokus på æstetik og ikke så meget på funktionalitet.

I Odense beskriver nogle brugere, at deltagerne fra Krop og Kræft

lægger beslag på skabene og opbevarer ting til træningen i dem i flere uger, og at der ikke er nogen rum tilovers til andre. En fremhæver også, at det er et irritationsmoment, at toiletterne i flere tilfælde er placeret udenfor omklædningsrummene.

At falde i snak

Omklede rumme er et af de steder, hvor man nemt kan falde i snak med andre, også med nogen, der ikke har været på holdet før, som en informant fortæller:

"[...] når man klæder om, så kommer man helt automatisk i snak med nogen." Kvinde, Næstved

Det er ikke alle informanterne i fokusgruppeinterviewene, der har brugt omklædningen. I Vejle og Herning er der således ikke nogen af informanterne, der udtaler sig om dem. Derudover er oplevelser af omklædningsrummene i forbindelse med personaleområdet ikke undersøgt og derfor ikke evalueret.

Opsummering: Omklede rum

Informanterne, der har benyttet omklædningen, er glade for muligheden for at klæde om og gå i bad i forbindelse med træningen. Enkelte fortæller, at de ofte falder i snak med andre i rummene.

Flere er dog kritiske overfor rummenes størrelse og indretning og synes, at rummene er for små og at der mangler flere brusere og skabe samt flere og bedre knager til tøj. Rummenes størrelse stemmer dog overens med arealanbefalingerne i Modelprogrammet (Arkitema, 2008). Informanter, der har erfaringer med, at toiletterne er placeret udenfor omklædningsrummene, irriterer sig over denne løsning.

Sanserum

Informanternes oplevelse af dette rum afspejler i høj grad den måde, det er blevet brugt i den enkelte kræfttrådgivning. Deres kommentarer afspejler også, at rummet i nogle af husene kun bliver sparsomt brugt.

Sanserum eller samtalerum

Flere steder oplever informanterne ikke sanserummet som anderledes end samtalerummene, men i disse tilfælde er de dog også glade for rummet og dets indretning. I Odense har mange af informanterne benyttet rummet ved samtalerapi og en enkelt har brugt det til at hvile sig i. De opfatter det som et samtalerum, som hovedsageligt adskiller sig fra de andre samtalerum ved også at have en boks som en del af møblelementet. En informant, der har haft samtaler i rummet er meget glad for indretningen og belysningen og beskriver sin oplevelse af rummet:

"Nu har jeg været til samtale med både min kæreste og mig selv og så en rådgiver, men selvom vi var tre derinde, så følte jeg ikke, at det gjorde noget, at jeg lagde mig hen. Det synes jeg var rigtig godt designet. Jeg kan rigtig godt lide det her med, at der er små lysspots i loftet, som giver denne her rolige belysning ned, så det føltes ikke på samme måde som om, at der er kunstig belysning derinde. Det føles mere som om, lyset kommer op nedefra og så også de små lamper, der hænger nærmest helt nede ved bordene, jeg synes stadig, de giver det der hyggelige belysning." Kvinde, Odense

Flere af informanterne i Odense giver i det hele taget udtryk for, at de føler sig godt til pas i rummet og føler sig afskærmede på en positiv måde.

I Næstved har nogle bemærket, at andre brugere har taget et hvil i rummet, når de har ventet i huset efter en behandling på sygehuset. En værtsfrivillig har oplevet, at et ældre par har brugt rummet:

"[...] så lægger han sig lidt inde på briksen og vi kan sætte lidt klassisk musik på, eller hvad de vil have og de nyder det, og så kan man faktisk.. og så kan de lukke døren, så har de et lille frirum derinde." Kvinde, Næstved

Privathed

En medarbejder beskriver i forbindelse med deltagerobservationen, at sanserummet i Næstved ikke fungerede, før der kom folie på glasvæggen ud til fællesrummet og en dør ind til medarbejderområdet ved siden af, der skærmer for lyden. Medarbejderen benytter sommetider sanserummet til samtaler, og før der kom en dør til medarbejderområdet, prøvede hun en gang at sidde med en grædende bruger samtidig med, at der kom en "skraldlatter" fra medarbejderområdet, hvilket hun oplevede som ubehageligt for den kræftsyge. Dette tyder på, at det private og afskærmede rum er en vigtig del af det at skabe rummet som et samtalerum.

Illustration: Sanserummet i Odense

Illustration: Sanserummet i Vejle

Yoga og mindfulness

I Vejle, hvor rummet er indrettet og bruges til yoga og mindfulness, giver informanterne udtryk for, at rummet passer fint til dette, men at det godt kunne være større, eller at det ville fungere bedre, hvis det kunne lægges sammen med et tilstødende rum. En informant giver også udtryk for, at der mangler opbevaringsplads.

Et overset rum

Nogle steder har informanterne dog ingen erfaringer med rummet. De ikke har brugt rummet eller i det hele taget bemærket det. Ingen af informanterne i Herning giver eksempelvis udtryk for, at de har brugt eller bemærket rummet. I Næstved stiller en informant også spørgsmålstejn ved om rummet bliver brugt fuldt ud.

I de tilfælde, hvor rummet ikke er indrettet med mulighed for, at man kan lægge sig ned og hvile, har flere af informanterne svært ved at forestille sig, at der er behov for muligheden for at lægge sig ned. I Roskilde mener nogle, at hvis man har behov for det, kan man lægge sig i loungen i fællesrummet. Andre synes, at man burde tage hjem, hvis man har behov for at hvile sig. I Aalborg beskriver en person dog, hvordan hun har været glad for muligheden for at hvile sig i bløde sækkestole i træningssalen i forbindelse med Krop og Kræft, da hun en gang havde det for skidt til at kunne deltage:

"En dag til det Krop og Kræft, der havde jeg det rigtigt skidt, så jeg kunne ikke rigtigt være med. Men jeg tog herud alligevel, så

kom der en ordentlig sækkestol ind og jeg blev placeret i den inde i rummet og jeg fik tæpper og puder og blev simpelthen hygget om og så kunne jeg sidde der og være med sammen med de andre [...].” Kvinde, Aalborg

Illustration: Sanserummet i Næstved

Opsummering: Sanserum

De mange forskellige udformninger og indretninger af sanserummene hænger tydeligt sammen med, at rummene bruges forskelligt. I de fleste tilfælde bliver rummene brugt som samtalerum, hvilket dog ikke anbefales i Modelprogrammet (Arkitema, 2008). Der er også eksempler på, at rummet bruges til at hvile sig eller i et enkelt tilfælde bruges til at afholde yoga og mindfulness. Hvilket i højere grad relaterer sig til intentionerne for rummet, som de er beskrevet i Modelprogrammet.

I de huse, hvor der ikke er en briks, efterspørger informanterne ikke muligheden for at kunne hvile sig i et separat rum. I de tilfælde, hvor der er en briks i sanserummet, kan de dog godt se behovet. Informanterne er særligt glade for sanserummet og for at bruge det i Odense. Her fremhæver de lyset, udsynet til haven og de bløde imødekomende møbler som positive elementer i rummet. I Odense er rummet også meget afskærmet i både placering og udformning af rummet, og det har mange paralleller til samtalerummene.

I Vejle er sanserummet indrettet og bliver brugt til yoga og mindfulness. Informanterne er glade for rummet, selvom de synes det ville fungere bedre, hvis det var større.

Værksted

Manglende brug

Flere af informanterne, der deltog i fokusgruppeinterviewene, gav udtryk for, at de ikke har været bekendt med rummet. Men de, der har brugt det, er glade for muligheden for at udfolde de kreative aktiviteter. Nogle har selv brugt værkstedet eller set børn, der har brugt det. En informant føler dog ikke, at det er naturligt selv at tage initiativ til at gå ind og bruge rummet, selvom muligheden er der. I Odense har en informant set andre bruge rummet, men har ikke selv haft lyst til at gå ind. Hun beskriver, at hun ikke følte sig inviteret

ind i rummet. En anden informant føler ikke, at tilbuddet passer til ham, men at det er rettet imod børn.

At passe til det kreative

I Næstved fortæller en informant, hvordan hun har brugt rummet sammen med et hold på seks kvinder. Hun beskriver, at hun havde en helt fantastisk oplevelse af at male og være til undervisningen. Samtidig beskriver informanten, at lyset i rummet og det, at de sad om et bord og havde alt, hvad de skulle bruge, var helt perfekt til situationen. Et par informanter bemærker, at det er rart, at man kan kigge ud i gårdhaven og se på det grønne eller følge med i, hvad der sker i fællesrummet, når man sidder og maler i værkstedet i Næstved.

I Aalborg synes en informant dog ikke, at rummet er imødekommende eller appellerer til det kreative:

"Der er ikke den varme, den hygge inde i det rum til at sidde og kreere." Kvinde, Aalborg

Ubehagelig eksponering

Flere steder synes informanterne at det er ubehageligt, hvis de føler sig eksponeret i rummet. En informant fra Vejle synes, at rummet er for åbent til meget følelsesladede situationer, når man forsøger, at få sine følelser ud på et billede:

"[...] når folk kom forbi og kiggede og sådan noget, så er det alligevel

Illustration: Det åbne værksted i Vejle

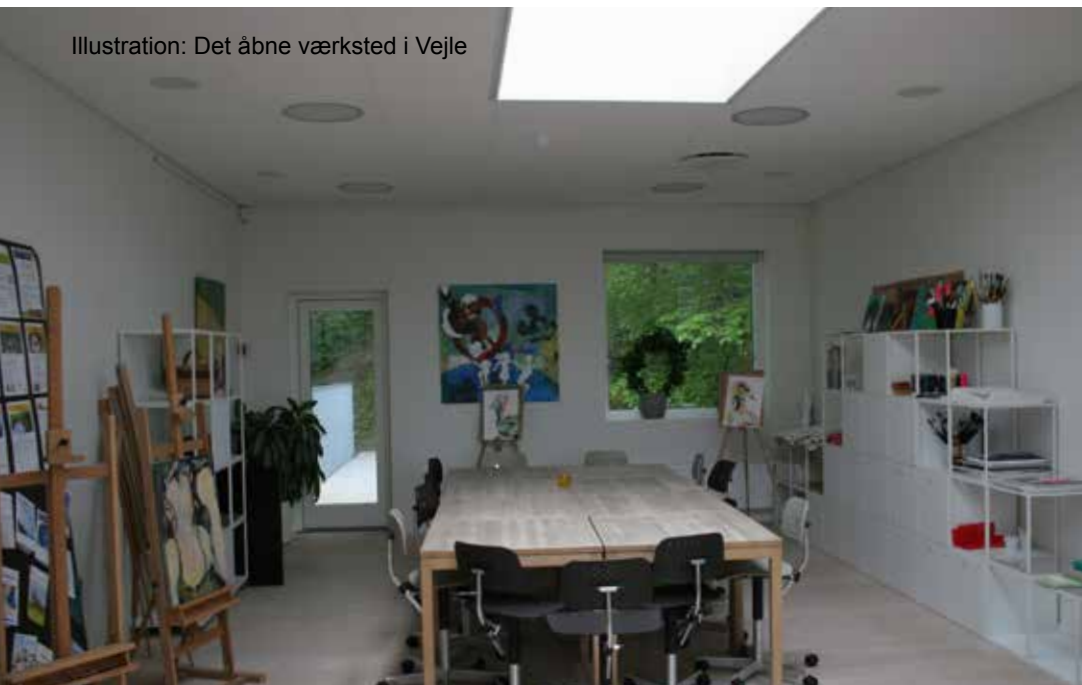

Illustration: Værkstedet i Aalborg

meget grænseoverskridende, at man sidder der og krænger sin sjæl ud og måske er lidt ked af det.” Kvinde, Vejle

I Odense fortæller en informant, at værkstedet bliver kaldt ”glasburet”, hvilket må antyde, at informanten synes, at man kan føle sig udstillet på en ubehagelig måde i rummet. Informanten har ligesom flere andre også fået målt blodtryk i rummet i forbindelse med Krop og Kræft. I Odense benyttes rummet desuden som gruppe- og møderum. Informanterne foretrækker dog ikke dette rum, men i stedet det rum, der oprindeligt er indrettet som grupperum, hvilket også lyder til at hænge sammen med glasvinduerne imod fællesrummet.

Opsummering: Værksted

Værkstedet er et rum, der er blevet tilføjet i Byggeprogrammet (Konkurrencesekretariat, u.å.). Det er ikke beskrevet i Modelprogrammet (Arkitema, 2008). Der er i alle huse indrettet ét værksted på trods af, at det anbefales, at der laves to. Der ser dog ikke ud til at være behov for to værksteder. De steder, hvor informanterne har brugt rummet, sætter de pris på, at rummet er afskærmet, har udsigt til de grønne udearealer, er lyst og indrettet med de ting, de har brug for til aktiviteterne. Nogle efterspørger dog, at rummet skal appellere mere til noget kreativt. Rummet skal have en hvis størrelse for at kunne passe til et undervisningshold. Holdene ser dog ud til at variere fra sted til sted, men rummet ser ud til at fungere, de steder, hvor der er plads til mellem 8 og 12 personer. Selvom det i Modelprogrammet kun anbefales, at rummet passer til 4-6 personer.

De steder, hvor rummet er blevet brugt til kreative udfoldelser, har initiativet hovedsageligt ligget hos personalet eller de frivillige, hvilket ser ud til at være en nødvendighed, hvis flest muligt skal se det som naturligt at bruge rummet og aktiviteterne i det. I Roskilde og Odense er rummet også blevet brugt som gruppe- eller møderum. I Odense foretrækker informanterne dog det oprindelige grupperum til dette formål.

Øvrige rum (teknikrum, depoter og rengøringsrum)

De skjulte rum

De kræftramte informanter har ikke bemærket disse rum og har ingen erfaringer med dem. Disse rum er kun tilgængelige for personalet og i flere huse kun for nogle få medarbejdere. Medarbejderne har dog også svært ved at vurdere og forholde sig til placeringen af teknik og ventilationsrummene.

Tekniske udfordringer

I Roskilde er flere af medarbejderne dog generet af summende støj fra teknikrummet, der er placeret under deres kontorarealer. Flere fortæller også, at dette teknikrum ikke oprindeligt var planlagt. I Næstved fortæller en medarbejder desuden, at der har været udfordringer med at få indstillet ventilationsanlægget. Hun synes, at det er en udfordring, at bygningen har så mange tekniske installationer, det er ikke let at overskue.

Manglende depotarealer

I næsten alle huse beskriver medarbejdere manglende depotarealer som et problem. Et par informanter pointerer også manglende depotplads ved træningsrummet. Flere medarbejdere klager over, at de eksisterende depotrum er for små. Andre nævner, at der også mangler plads, selv når de bruger teknik- og ventilationsrummet i Næstved. En medarbejder i både Næstved og Odense, fortæller også, at det er besværligt og tungt arbejde at stille møbler op i træningsrummet, fordi de opbevares et stykke væk fra rummet.

Rengøringsrum

En medarbejder viser rengøringsrummet frem i Odense og fortæller, at det fungerer godt. Det er dog uvist, hvordan de andre rengøringsrum fungerer for medarbejderne.

Opbevaring i udearealer

Kun i Aalborg nævner en medarbejder opbevaringsrummene i udearealerne. Medarbejderen fortæller, at de også ville foretrække at have et sted at opbevare en trailer som står på rådgivningens parkeringsplads.

Opsummering: Øvrige rum

Der er i alle husene rum, som ikke er indregnet i Modelprogrammet (Arkitema, 2008). Men rum som eksempelvis teknik- og ventilationsrum er forventelige i nyere byggeri, og det undrer derfor, at de ikke indgår som en del af Modelprogrammet. De er dog beskrevet i Byggeprogrammet (Konkurrencesekretariat, u.å.). I kraft af at medarbejderne kun delvist har skullet involveres i evalueringen, er der kun sparsom data om disse rum. Dog viser medarbejdernes kommentarer, at de flere steder mangler depotplads og at de oplever, at depotrummene er placeret et stykke fra de steder, hvor eksempelvis møblerne i dem skal bruges.

Arealet til medarbejdere og frivillige

Som berørt i afsnittet ovenfor har denne evaluering primært fokus på de kræftramte brugere. Derfor er medarbejdernes arealer ikke blevet evalueret i samme detaljegrad som de andre dele af husene, simpelthen fordi de kræftramte stort set ikke kommer i eller bruger medarbejdernes arealer. Nærværende afsnit er derfor en analyse af medarbejdernes og de frivilliges samlede område fremfor en analyse af de enkelte rum. Data om medarbejdernes og de frivilliges oplevelse af arealerne er indsamlet i forbindelse med deltagerobservationerne samt arkitekturobservationen og danner baggrund for afsnittet.

Medarbejderne kender huset godt

Der er stor forskel på, hvilke elementer medarbejderne fremhæver, når de beskriver deres oplevelser af medarbejderarealerne, men flere er generelt positive over huset og medarbejderarealerne. En fortæller, at det er rart at være i arealerne og at det giver arbejdsglæde og stolthed at være i huset, særligt når hun tænker tilbage på de arealer, de havde før.

I nogle af medarbejdernes kommentarer er det tydeligt, at de kender huset godt, da de har arbejdet i det og brugt det til forskellig ting. De, der er kritiske, er således også mere konkrete i deres kritik, end de kræftramte ofte er. Mange af de kritiske kommentarer er rettet mod det funktionelle, der er relevant for medarbejdernes dagligdag i husene. Enkelte giver udtryk for, at de ikke synes medarbejderne er blevet hørt nok under udviklingen af byggeriet og mener, at nogle

af de problemer, de oplever, kunne have været forebygget ved at involvere dem mere.

Kontorenes indretning og overgang

En medarbejder i Næstved fortæller, at hun er glad for kontorenes indretning. Det er nemt at spare rådgiverne imellem, når de sidder som de gør, synes hun. Flere steder er der dog eksempler på, at der er flere medarbejdere på kontorene, end de er indrettet til. Det er u hensigtsmæssigt og giver pladsproblemer, særligt på fælleskontorene, ifølge nogle medarbejdere. I Aalborg har pladsproblemerne resulteret i, at de har flyttet rundt på kontorpladserne, men de oplever stadig, at det er trængt.

Nogle medarbejdere beskriver også, at behovene hos alle jobfunktioner ikke er tænkt ind i indretningen af kontorene. Det fremhæves eksempelvis, at der ikke er plads til, at en medarbejder kan hænge en opslagstavle op, selvom den er vigtig for arbejdet. En medarbejder mangler også et afskærmet rum, hvor man kan ringe uforstyrret i huset i Næstved og synes ikke, at det rum, der er etableret i en mindre gang, fungerer, fordi glasdøren dertil ikke slutter tæt.

Flere af medarbejderne i Næstved synes, at pauseområdet er for stort i forhold til kontorarealerne og en fortæller, at de bløde stole i medarbejderarealernes pausearealer kun sjældent bliver brugt.

Overgangen mellem medarbejderarealer og områderne for de kræftramte

Opdelingen mellem medarbejdernes arealer og faciliteterne for de kræftramte, er blevet løst meget forskelligt i alle husene. Nogle steder ses overgangen kun i form af en glasdør og i andre er der indsat en lukket, aflåst dør ind til medarbejdernes arealer.

I Næstved har overgangen især betydning for pauserummet. Her fortæller en medarbejder, at der tidligere ikke var døre mellem medarbejdernes arealer, gangarealerne og værkstedet. Det betød, at flere kræftramte kom til at gå derned. Det sker dog ikke, efter at der er sat glasdøre i, selvom dørene ikke er låst og ofte står åbne. En anden medarbejder fortæller også, at det tidligere var problematisk, at man kunne høre medarbejderne, når man sad i fællesrummet, hvis de sad og snakkede eller grinte i deres pauserum. Hun og flere andre oplever, at pauserummet er blevet mere privat med dørene og at det fungerer bedre som et pauserum nu, hvor man ikke skal *"holde på sig selv"*.

I Aalborg og Herning, hvor medarbejderne spiser i fællesrummet, er der ikke nogle af dem, der giver udtryk for, at det kan være uhensigtsmæssigt i forhold til de kræftramte brugere. En nævner dog også, at der sjældent kommer ret mange kræftramte på det tidspunkt i huset i Herning.

I Vejle er døren til medarbejdernes arealer låst, og medarbejderne

eller de frivillige skal bruge et adgangskort for at komme ind. For at gøre det lettere at se, når der er nogen på den anden side af døren, har de fået sat et vindue i væggen ved siden af døren, så dem, der sidder nærmest døren kan se, når nogle kigger ind. Flere medarbejdere er glade for denne løsning.

Glasvægge

Medarbejderne forholder sig forskelligt til glasvæggene i kontorene i de forskellige huse, men også internt i de enkelte huse er der forskellige holdninger. I Næstved og Vejle giver nogle udtryk for,

Illustration: Indgangen til medarbejdernes arealer i Aalborg

Illustration: Medarbejdernes arealer i Næstved

at de synes, at det er forstyrrende, at glasvæggen er den eneste afskærmning mellem dem og fællesarealerne i medarbejdernes arealer. I Vejle synes medarbejderne dog, at det har hjulpet meget, at der er kommet folie på glasset, men ikke alle synes, at det er tilstrækkeligt. I Næstved har en medarbejder ofte nogle skuffer rullet ud fra kommoden mellem skrivebordet og glasvæggen for at begrænse indkigget. Det gør, at hun føler sig mere afskærmet. En anden ser sig nødsaget til at sætte en foldevæg op som afskærmning, når der er følsomme samtaler mellem medarbejderne. Hun synes, at det er forstyrrende, når andre går forbi. Samtidig synes hun dog, at det er besværligt med foldevæggen, og at det er irriterende at glasvæggen ikke skærmer for lyden. To af medarbejderne i Næstved er også positive overfor glasvæggene. En synes, det er lettere at komme i kontakt med hinanden, fordi man ikke skal banke på, men bare kan vinke til hinanden. En anden, at det er hyggeligt, så længe der ikke går for mange forbi hele tiden. Andre medarbejdere i Vejle giver også udtryk for, at de ikke er forstyrret af det. Nogle fremhæver, at der hvor de sidder, kommer der ikke så mange forbi. Der ses i det hele taget en tendens til, at de medarbejdere, der føler sig generet af indkig, sidder steder, hvor der er flere, der går forbi. De der er positive over for glasset sidder flere forskellige steder.

Sekretærene sidder i flere af husene meget centralt i medarbejderarealerne, flere af dem giver udtryk for, at de kan lide denne placering. En nævner dog i den sammenhæng, at hun er glad for at sidde bag glasvæggen, hun synes det ville være alt for

forstyrrende, hvis hun skulle sidde i fælleskontoret med rådgiverne, mens en anden ikke er generet af lydene fra de andre medarbejdere. Flere af medarbejderne har også konsekvent dørene åben ind til deres kontorer i Aalborg og ser ikke den manglende lyddæmpning som et problem.

Upraktiske faciliteter

Medarbejdernes kommentarer viser, at de generelt kender dagligdagen i husene godt og deres viden belyser flere af de funktionelle aspekter i husene, eksempelvis i forhold til hvordan nogle faciliteter er organiseret i forbindelse med hinanden. Flere steder fortæller de eksempelvis, at placeringen af depoter og deres størrelse ikke er gennemtænkt i forhold til, hvad de skal indeholde, og hvornår de skal bruges. Specielt ikke i forhold til opbevaring af møbler.

En medarbejder kritiserer også konkrete elementer i huset og fremhæver placeringen af stikkontakterne i Næstved. Hun synes ikke, at det er særligt hensigtsmæssigt, at stik og kabler er placeret midt på væggen. Flere steder er medarbejderne generelt kritiske overfor det tekniske udstyr, der er installeret i huset. I Aalborg har de taget konsekvensen og fjernet flere skærme fra grupperum, hvor de ikke synes, at de hørte hjemme og var brugbare.

Illustration: Personalekøkken i Vejle

Omgivelserne og indeklima

I Næstved er der flere af medarbejderne, der nævner, at de er glade for, at de fra deres arbejdsarealer kan kigge ud på gårdhaven med blomsterne og træet i fladerne. En fortæller, at han på nogle sommerdage også har sat sig derud, hvis der var noget han skulle læse. Ligesom en anden er glad for muligheden for at spise ude om sommeren. En anden er glad for, at døren er åben ud til gården, så kan hun høre vandet risle i springvandet. Enkelte medarbejdere i Næstved føler sig lidt generet af vejen langs med bygningen, en kan mærke, at det larmer og en anden synes, at det er visuelt forstyrrende, når bilerne kører forbi på vejen langs huset.

I Vejle er flere af medarbejderne også henrykte over udsigten, særligt de der sidder med udsigt udover byen føler, at de har været heldige. I Roskilde kan nogle af medarbejderne se ned i husets have, her er en dog ikke så tilfreds og føler, at det er ubehageligt at andre kan kigge på dem.

Medarbejderne er generelt positive overfor indeklimaet i bygningen, men i Vejle, Næstved og Roskilde nævner flere, at de har oplevet, at det bliver varmt på kontoret om sommeren. En medarbejder i Næstved synes generelt, som nævnt, at det er kompliceret at håndtere det tekniske i bygningen og fortæller, at der flere gange har været nogen ude for at rette ventilationen til i huset. En anden fortæller, at ventilationsanlægget ikke er tilstrækkeligt og at de i stedet åbner vinduet ved kontoret, men at støjen fra vejen er et problem, når man åbner det.

En fremhæver også ovenlysvinduerne som noget positivt i medarbejdernes arealer. Hun kan godt lide dagslyset og synes, at det *"giver liv"*. I Odense oplever en medarbejder, at det elektriske lys er forstyrrende. Det er meningen, at det skal tænde, når dagslyset ikke er tilstrækkeligt, men medarbejderen oplever ikke, at det fungerer ordentligt.

De kræftramte informanter, der deltog i fokusgruppeinterviewet blev også spurgt ind til medarbejdernes arealer. Mange af dem har aldrig været i arealerne, eller har kun været kort været med inde på et kontor med en medarbejder. Enkelte har dog brugt køkkenet til et madlavningskursus i Næstved. I Roskilde har en lagt mærke til, at det var trængt på kontorene, da hun var inde forbi dem.

Opsummering: Arealet til medarbejdere og frivillige

Evalueringen af medarbejdernes arealer viser, at de alle opfylder de krav, der er til dem i Modelprogrammet (Arkitema, 2008). I alle husene, på nær i Aalborg og Herning, er der etableret et telefonrum, det lader dog ikke til at blive brugt. Samtidig tyder brugen og medarbejdernes oplevelser af deres arealer på, at arealerne i Aalborg, Odense, Roskilde og til dels også i Næstved ikke helt passer til det antal medarbejdere eller de arbejdsopgaver, de skal bruges i forbindelse med. Flere steder giver medarbejderne udtryk for, at kontorarealerne er underdimensionerede, eller at kontorene ikke er indrettet, så de passer til dem. Et eksempel er i Aalborg, hvor pauserummet er nedlagt. Medarbejderne andre steder er dog glade for at kunne spise og holde pause væk fra fællesarealet.

Flere af medarbejderne forholder sig til glasvæggene. De har meget forskellige oplevelser af dem. Nogle føler sig generet af indkig og nogle også af lyde, fordi samlingerne ikke er tætte. Andre synes, at det er rart at kunne hilse på andre gennem glasset, og nogle oplever det også som en lyddæmper. Generelt ser det ud til, at de der sidder ved vægge med meget "trafik" er mest kritiske overfor glasset.

Flere steder oplever informanterne, at det bliver varmt på kontorene og nogle nævner, at ventilationssystemet ikke kan følge med. Flere er dog også glade for at kunne følge med i omgivelserne, nogle nyder udsigten, og andre kan godt lide at bruge udearealerne i forbindelse med arbejdet.

Da medarbejderne kun delvist har skullet involveres i evalueringen, har det ikke været prioriteret at få et fuldt overblik over, hvordan de oplever arealerne, og hvilke faciliteter der skal til for at løse eksempelvis pladsudfordringerne på kontorene. Det er heller ikke klarlagt om kontorerne i træningsarealerne ville fungere bedre, hvis det var placeret blandt de andre kontorarealer, hvorvidt medarbejderne bruger deres egne omklædningsrum, eller hvor meget opbevaringsplads eller hvor den skal placeres for at løse udfordringerne med opbevaring af møbler og andre ting.

De data der er indsamlet om medarbejderne viser dog, at de har gjort sig mange tanker om husene på grund af deres erfaringer fra dagligdagen og refleksioner over, hvordan de kræftramte opfører sig i huset. De har også erfaringer med de dele af huset, der ikke er tilgængelige for de kræftramte og med de mere funktionelle rum som eksempelvis depoterne. For en fuld forståelse af hvor godt kræftrådgivningshusene faciliterer rådgivningsvirksomheden, er det vigtigt at medtage medarbejdernes oplevelser.

Uderum og udsyn

Udsyn giver glæde

I alle fokusgrupper er der nogle informanter, der fremhæver, at de sætter pris på udsynet til naturen i udearealerne. Som en nævner, er det dejligt, at man hele tiden kan se ud på noget grønt, uanset, hvor man opholder sig. En anden informant fortæller om et vindue imod haven, at det er som *"[...] et billede, der skifter hele tiden, fordi der er grønt i [...]"*. Flere informanter, der har brugt træningsrummene fortæller, at de nyder at kunne se ud på det grønne, når de opholder sig i træningsrummet. I Vejle er det særligt, at skoven udgør udsynet til naturen, og en del informanter knytter positive ord til den.

Et par informanter nævner, at de også nyder at kunne se byen. En taler om enkelte andre huse i byen, når han beskriver udsigten fra et hus. En informant i Vejle taler dog om udsigten over hele byen, som man får, når man står på tagterrassen.

I Odense er det særligt, at de har store træer plantet i gulvet inde i fællesrummet, som to informanter giver rosende ord med på vejen. Den ene fortæller, at hun er stor fan af træerne. Hun ser det grønne som *"liv"* og sætter det i et modsætningsforhold til betonen i væg- og gulvfladerne, som for hende ikke giver mening. Den anden informant fortæller om det at gå igennem fællesrummet:

"Jeg har det som om, når jeg går igennem det her så... skov og planter og vand og hav, alt hvad der er tegn på natur." Kvinde, Odense

Illustration: Udsigten mod skoven i Vejle

Samme informant synes, det er rart, at det grønne er i fællesrummet sammen med de andre farver og den bløde sofa i loungen, når nu hun ikke selv kan holde til at komme ud i naturen.

Rum med udsyn

Informanterne fremhæver også særlige steder, hvor de nyder udsigten. Og det er tydeligt, at udsigten påvirker deres oplevelse af at være i et rum.

I Odense fortæller en informant, at udsigten til haven fra samtalerummet giver en ro og er med til, at hun får lyst til at åbne sig og hun tilføjer *"[...] hvad man måske har haft svært ved før."* En fortæller i samme tråd, at udsigten til skoven fra samtalerummet i Vejle dulmer og gør, at man holder fokus på samtalen. For en anden informant er udsigten til skoven fra samtalerummet dejlig, men ikke afgørende for den samtale, der foregår. Hun har til gengæld fremhævet udsigten over byen fra tagterrassen, som noget der gør, at:

"[...] man føler sådan lige [hun trækker vejret dybt ind] aah, altså ja." Kvinde, Vejle

En informant fremhæver også en niche i Herning, som han synes er skøn at sidde i, fordi han kan se ud på vandbassinet foran vinduespartiet. Ligesom flere af medarbejderne, dog specielt i

Næstved og Vejle, nævner, at de er glade for at kunne kigge ud på det grønne fra kontorarealerne.

Fra et grupperum er der udsyn til træer men også til vejen, der går forbi kræftrådgivningen. En informant synes, at det på den ene side er forstyrrende, når hun er til mindfulness, men at det på den anden side giver et liv. En anden informant supplerer ved at sige, at når hun går til en aktivitet i grupperummet vender de ryggen mod vinduet, så de ikke bliver forstyrret, men stadig kan nyde det naturlige lys, som vinduet lader ind.

Særlige elementer i udearealerne

Nogle informanter fortæller om elementer i haven, som de nyder at se på. I Næstved fortæller en informant om en kajak, der i en periode lå i den ene gårdhave, at det blev kommenteret af mange, da den ikke var der længere. Hun mener, at kajakken *"talte"* til folk. En anden informant, også fra Næstved, fortæller, at han oprindeligt troede, at sivgræsserne rundt om huset var ukrudt, men nu synes, at de er rigtigt flotte. Et par informanter fremhæver blomsterne i uderummet i henholdsvis Næstved og Aalborg, som de synes er skønne at kigge på. Den ene af de to fortæller, at hun engang har stået og nydt at kigge op på regnen, der ramte et loftsvindue.

Tre informanter fortæller, at det gør dem i godt humør at kunne se ud. To af dem knytter det til at kunne se på havemøblerne i Næstved.

Illustration: Gårdhaven i Næstved

Lyde udefra

Lyd kan også virke afslappende. En informant fortæller om lyden af rislende vand i sansehaven, at den gjorde hende afslappet, en anden at hun generelt godt kan lide, når havedøren står åben og hun kan høre rislen fra vandet, også i sansehaven. En tredje fortæller, at det er dejligt at lytte til fuglefløjten udenfor.

Afskærmning og sammenhængskraft

For enkelte informanter har haven en skærmende eller beskyttende funktion. En informant fortæller, at han har haft en samtale i havestuen i Herning med døren åben ud til haven og til trods for vinduerne og den åbne dør, oplevede han rummet, som intimt og behageligt:

"[...] du kunne høre, uden at du rent faktisk selv blev udstillet, det betød rigtig meget for mig og det kunne jeg så rigtig godt lide."
Mand, Herning

I Aalborg mener en informant, at det er godt, at der er en have rundt om kræftrådgivningen, så der ikke i stedet er et nabo hus med et vindue, der vender mod rådgivningen. En tredje informant i Næstved nævner en anden funktion, som hun synes haven har. Fordi man kan se gårdhaverne fra næsten alle rum, så binder gårdrummene både huset og brugerne sammen, mener hun.

Mislighold

At kunne kigge på noget grønt er ikke en nydelse, hvis det grønne opleves misligholdt, kedeligt eller grimt. I Aalborg fortæller en informant, at hun synes, der bør være mindre ukrudt og hentyder til det vildtvoksende udtryk, som haven har. Omvendt mener en anden informant, at det vilde udtryk er pænt. Flere af dem synes dog, at der burde gøres noget ved haven. En tredje informant mener, at hvis der skal være en have, så bør den være mere indbydende.

I Næstved synes en informant, at gårdhaverne ikke bliver passet godt nok. De er svære at holde, fortæller en, da det bliver meget varmt og planterne tørrer ud om sommeren. Samtidig synes hun, at den gårdhave, der er defineret som en sansehave, er skuffende, fordi der ikke er nok farver. Et par frivillige nævner desuden, at farverne på tulipanerne ikke passer sammen. Andre steder bemærker informanterne også, at det er et stort arbejde at holde haven og en har lagt mærke til, at græsset eksempelvis ikke er slået og drivhuset ikke taget i brug i Roskilde.

Ophold i udearealer

De informanter, der fortæller om, at de har opholdt sig i uderummet har enten gået en tur, holdt pause, drukket kaffe, siddet og snakket, trukket luft, trænet eller benyttet en grill. Ingen fortæller, at de selv har haft en reel terapisamtale derude, men under deltagerobservationen fortalte en rådgiver, at hun engang har sat sig udenfor med den mand hun havde til samtale.

Illustration: De frivillige hjælper til med at vedligeholde havearealerne, ved indgangen i Aalborg

En informant beskriver, at hun sammen med andre har gået i haven, hvis de er kommet tidligt til en gruppeaktivitet. Andre har brugt gårdhaverne i Næstved efter træning eller i forbindelse med et møde. I Odense, som det eneste sted, bruger Krop og Kræftholdet også haven fra træningsrummet til at trække luft.

En har brugt grillen og terrassen i forbindelse med en mandegruppe i Aalborg, men de går aldrig videre ud i haven, fortæller han. En familiegruppe har dog bevæget sig længere ud i haven. Nogle medarbejdere holder også pause i uderummene. En har desuden sat sig ud for at læse i forbindelse med arbejdet.

Ophold i grønne nærområder

Nogle steder bevæger de kræfttramte sig ud i de grønne arealer i husenes nærområder. For eksempel går Krop og Kræfthold ud i

Illustration: Terrasse med havemøbler i Herning

offentlige arealer i stedet for at benytte den tilknyttede have til træning. Grupper bruger også de nærliggende grønne områder til gåture. I Næstved har frivillige fået anlagt en sti i skoven i nærheden, som de kalder "*Livsstien*". En informant synes, at stien er et godt element, fordi det giver mulighed for, at man kan gå en tur, selvom man ikke kender området. I Vejle fører en bro fra tagterrassen direkte ind i skoven, hvor man kan gå tur. Det synes en informant er "*super*".

Værdsætter haven

Flere informanter fortæller, at de er glade for uderummet omkring kræftrådgivningen. En informant i Næstved nævner, at det er skønt, at man kan åbne op ud mod gårdhaverne og at ude og inde flyder sammen, når man åbner dørene fra træningssalen eller køkkenet. Nogle informanter synes, det er dejligt, at der "*midt i byen*" eller "*midt i det hele*" er en have, man kan sætte sig ud i, og en informant synes ligefrem, det er et privilegium, at man kan gå op på en tagterrasse. De nævner, at det er skønt, at man kan åbne op og sætte sig udenfor.

Nogle informanter nævner, at de kunne tænke sig at bruge haven noget mere og forestiller sig også situationer, hvor andre ville kunne bruge den mere. En af dem forestiller sig, at det kunne være ideelt med en terapisamtale, mens man går i haven. En anden informant synes, at det er skønt, at haven er der og at den generelt bliver brugt for lidt.

Forhold og forhindringer for ophold

Nogle informanter fortæller om forbehold for at bruge haven. To fortæller, at dårligt vejr har været en forhindring. En informant efterlyser parasoller til uderummet, fordi det er vigtigt for nogle kræftramte at blive skærmet fra solen pga. sygdommen.

I Odense synes en informant, at betonmurene i haven ved fællesrummet forvirrer og gør det svært at orientere sig derude. Samtidig synes hun, at der mangler siddepladser. Nogle synes også, at tagterrassen i Odense er for svær at finde og komme op til, fordi den kun tilgås af en trappe på bagsiden af huset. Det er også begrænsende for brugen af terrassen, at man skal have fat i en medarbejder for at låse op til den.

Flere informanter bliver under fokusgruppeinterviewene overraskede over at se og høre *"at der er så meget"* i haven, for eksempel bliver flere overrasket over, at der er et anneks i haven i Aalborg. Det kan hænge sammen med, at der kun er et begrænset udsyn til haven fra fællesrummet, særligt i Odense og Aalborg. Det kan forklare, at en informant i Odense bliver overrasket over, at den grønne udsigt fra fællesrummet er en have. Hun har ikke opfattet, at der hører en have til huset. Informanten mener, at man bør få at vide, at haven og tagterrassen er der, for at man kan bruge dem.

Flere informanter fortæller også, at de aldrig har været i haven. En mener, at det ikke er naturligt, når hun kommer alene i

Illustration: Baghaven og terrassen ved fællesrummet i Aalborg

Illustration: Annekset i baghaven i Aalborg

kræftrådgivningen og forestiller sig, at det ville være anderledes, hvis hun kom i en gruppe. En informant har ikke brugt grillen i uderummet, fordi han ikke har været *"inviteret"* til det. En enkelt informant har dog intet forbehold for brugen af uderummet og nævner, at det er nemt at gå ud og sætte sig på terrassen.

En informant mener, at det er uklart, hvad haven i Aalborg skal bruges til, men at det er rart kunne kigge ud på den. Han kan ikke forestille sig at bruge den til for eksempel en terapisamtale. I Næstved er der en informant, der tænker, at brugen af gårdhaverne måske ikke er nødvendig, men at formålet med dem primært er at kigge ud på dem.

Opsummering: Uderum og udsyn

I Modelprogrammet (Arkitema, 2008) var en af de klare strategier, at haven skal give en *"hjemlig stemning"*. Ingen af informanterne nævner noget, der ligner denne oplevelse af haven. Mange af dem er der dog alligevel glade for haven, de elementer der er i den og de forskellige områder.

De er især glade for at kunne kigge ud på den. Som noget unikt opleves, at udsynet til gårdhavene kan være med til at binde rummene i huset sammen i Næstved.

Haverne og uderummene er udformet på meget forskellige måder og indeholder meget forskellige former for rum, de har dog alle plads til ophold. Men de har ikke samme spekter af sanseoplevelser, som der lægges op til i modelprogrammet for terapihaver (Skov & Landskab, 2010). Det kan hænge sammen med begrænsede muligheder i kraft af husenes placering tæt på sygehusene og i nogle tilfælde i meget trafikerede og bebyggede kontekster. De steder, hvor husene ligger på villaveje, rummer haverne dog større variation i beplantning og opholdsområder, som ligner det anbefalede fra modelprogrammerne.

Der er i alle tilfælde dele af uderummene, der er let tilgængelige selv for gangbesværede, men også flere områder der er svære at tilgå, eksempelvis en tagterrasse i Odense, hvor kun en trappe fører op. Der er desuden flere eksempler på, at der findes offentlige grønne

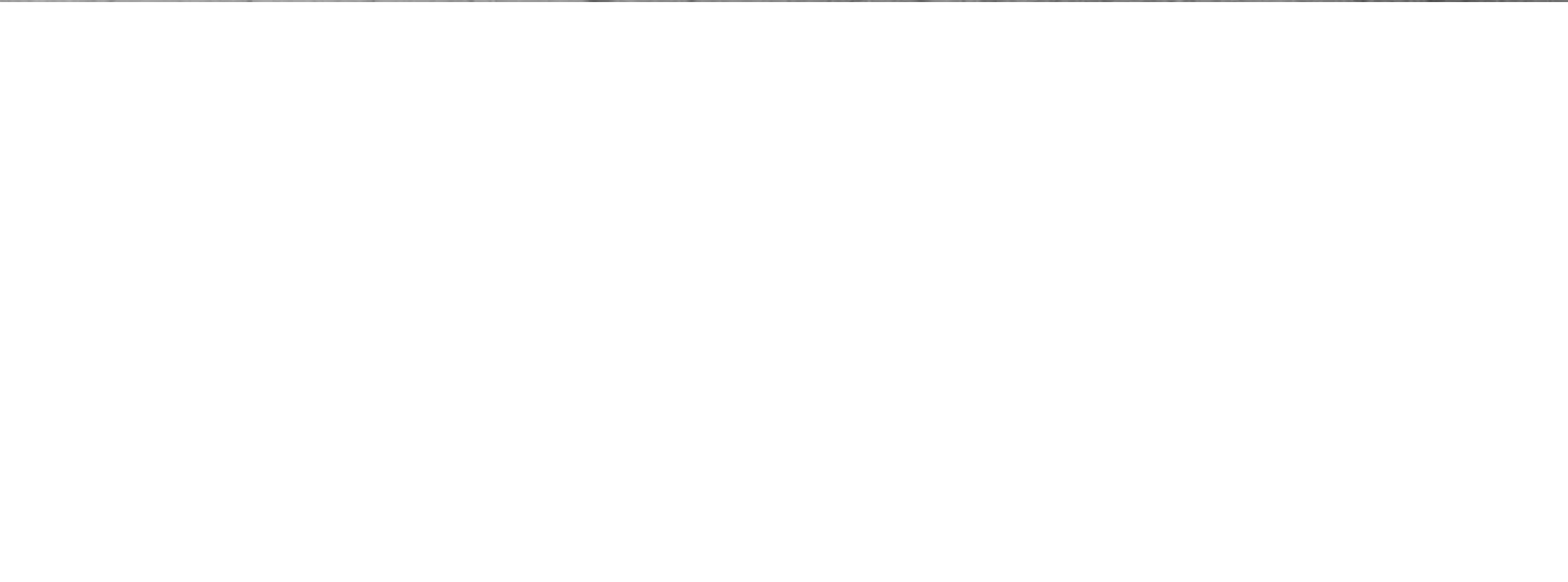
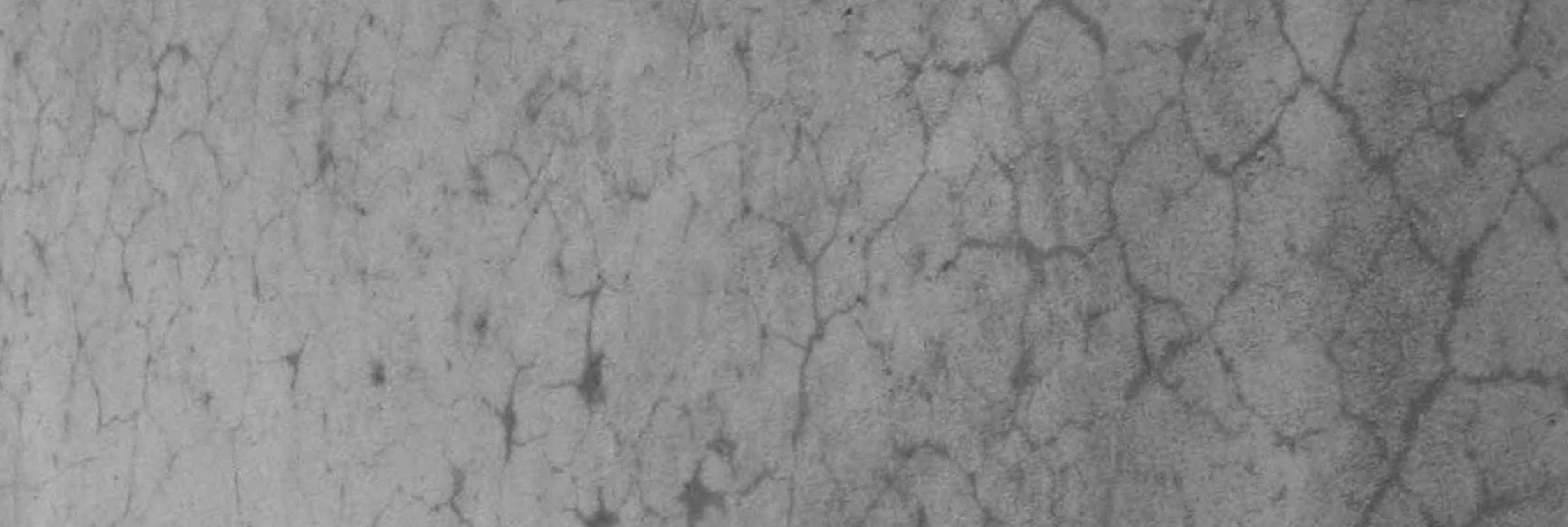
arealer omkring husene, som informanterne har brugt, eksempelvis til gåture og træning.

Der er stor variation i, om informanterne har opholdt sig i uderummene. Nogle har opholdt sig der i forskellige sammenhænge, dog aldrig i forbindelse med terapi. Men flere ser et stort potentiale i udearealerne. De forestiller sig forskellige situationer, hvor de eller andre kunne have glæde af dem, både i forbindelse med forskellige terapitilbud eller bare til ophold. Det er dog ikke alle der synes, at det er naturligt at have samtaleterapi ude i haven. Flere efterlyser at blive introduceret og inviteret til uderummene. De forestiller sig, at det vil gøre det mere naturligt at gå derud.

Informanternes kommentarer viser også, at de værdsætter, at udearealerne er vedligeholdte, det gør dem mere imødekommende.

9. DISKUSSION

9. Diskussion

Resultaterne af evalueringen peger på, at der er skabt seks forskellige huse, som alle er gode bud på, hvordan en kræftrådgivning kan udformes og tages i brug. Brugerne fremhæver kvaliteter ved dem alle hver især, og det er ikke til at sige hvilket hus, der fungerer bedst. Det vil derfor fortsat være godt, at Modelprogrammet (Arkitema, 2008) lader plads til, at der kan skabes unikke løsninger ud fra den samme opskrift. Der er dog også elementer, som i alle husene kan forbedres, forstærkes eller revideres for at imødekomme brugernes behov bedre. Nogle resultater sætter desuden spørgsmålstejn ved rækkevidden af visionerne i Modelprogrammet. Dette diskuteres i nærværende kapitel.

Modelprogrammet kan lægge op til mere fleksibilitet

I Modelprogrammet er der taget højde for nogle rum (grupperum, samtalerum og træningsrum) skal rumme en vis fleksibilitet i brug og design. Det anbefales, at der etableres mere end ét grupperum, som kan rumme mellem 8 og 30 mennesker og, hvis det er muligt, at etablere en foldevæg eller skydedøre, så rummene kan lægges sammen, eventuelt også med træningsrummet. Møblerne skal være lette, så de nemt kan flyttes rundt. I træningsrummet handler fleksibiliteten også om, at træningsudstyret nemt skal kunne flyttes rundt, og i samtalerummene er fleksibiliteten et spørgsmål om, at de gerne må designes i forskellige størrelser, så der er plads til mellem tre og otte personer, med henblik på at rummet kan bruges til andre formål. De seks huse lever til en vis grad op til disse intentioner. Evalueringen viser dog, at der er et behov for mere fleksibilitet i

størrelse og indretning, end det er tilfældet i husene i dag. Både i de rum som burde være fleksible, men også i forhold til andre områder.

Samtalerummenes fleksibilitet er ikke blevet kritiseret af de kræftramte. Men et enkelt tilfælde viser, at en gruppe kræftramte fast vælger at sidde i et samtalerum, selvom det faktisk er for lille til dem, fordi de har brug for et sted, hvor de kan lukke døren. Grupperummene og træningsrummene har været genstand for større debat. Nogle oplever, at de passer til antal mennesker og aktivitetsform, mens andre oplever, at rummene er for store eller små i forhold til antal mennesker. Et træningsrum eller et grupperum kan virke for stort og koldt for en lille gruppe, der er samlet omkring sorgterapi. Nogle synes også, at indretningen er for kold eller kedelig i træningsrummene, hvis de bruges til andre formål med mere intim karakter. Det er især i de tilfælde, hvor de kræftramte har deltaget i en aktivitet i et rum, der ikke er designet til aktiviteten, at de ikke er ligeså tilfredse med rummet og indretningen.

Det kan være en udfordring at finde det rette udtryk og vælge interiøret i et rum, der bruges fleksibelt. Nogle foretrækker eksempelvis de bløde stole til gruppeterapi. Omvendt er denne type møbler sjældent så fleksible og svære at bruge til et arrangement, hvor man har brug for at kunne skrive ned eller sidde mange sammen. Dette kan også tale for, at eksempelvis grupperummene indrettes forskelligt, så de hver især passer til forskellige situationer. Sanserummet er dog et eksempel på et rum, der bruges til forskellige aktiviteter

som samtaler og hvile, uden at interiøret udfordres. Noget lignede kan siges om fællesrummet, hvor de kræftramte særligt bruger spisebordet og loungen i mange forskellige sammenhænge.

Hvis de mindre rum skal kunne udnyttes til flere forskellige typer af aktiviteter, er det dog vigtigt, at de kan tilpasses individuelt. Der skal være mulighed for at ændre indretningens opsætning og ofte også antallet af siddepladser. Indretningens udtryk er også afgørende. At skabe fleksible rum og fleksibelt brug af rummene stiller både krav til design og drift. I driften skal der skabes tid til at foretage det scenskift i indretningen, der gør, at rummet passer til antal mennesker og aktivitetens type. I designet skal indarbejdes depotrum, der er store nok, og de skal placeres i nærheden af de rum, de bruges i tilknytning til. Samtidig bør møblerne vælges med henblik på, at de også kan flyttes og stables. Inventar, der ikke kan flyttes hurtigt, for eksempel større maskiner i et træningsrum eller indbyggede møbler i et værksted skal let kunne afskærmes og afskærmningsmuligheder generelt skal være nemme at hive frem og tilbage. I husene i dag er der allerede nogle muligheder for at skabe fleksible rum: skydedøre, foldevægge og i et enkelt tilfælde også et forhæng er alle elementer, der kan bruges til at afskærme eller opdele de fleksible rum efter behov.

Rum, der opleves for små er også ofte genstand for kritik. Problematikken opstår for eksempel, når man ansætter ekstra medarbejdere og frivillige eller opretter et ekstra træningshold

Illustration: Værkstedet i Herning

eller hold med flere deltagere, end rummet passer til. En del af problemet vil kunne løses med rum, der kan indrettes fleksibelt og kan skaleres op og ned til flere formål. Men der er grænser, for hvor fleksibelt, de kan udnyttes. Antallet af rum og deres størrelser sætter i sidste ende en naturlig grænse for, hvor mange der kan bruge det og stadig have en god oplevelse af at bruge det. Omklædningsrummene er nogle af de rum, der ofte beskrives som værende for små. Selv i de huse, hvor der ikke er flere træningshold på én gang, eller hvor holdene ikke er større end forventet. Men også træningsrummet opleves som for små i nogle huse, når de bruges til træning. For at undgå disse situationer bør Modelprogrammet lægge op til større sammenhæng mellem brugernes behov for plads og kravene til trænings- og omklædningsrummenes areal, ligesom omklædningsrummets kapacitet minimum bør svare til træningsrummets kapacitet.

Nogle rum har i de nuværende huse også karaktertræk, som gør, at de er svære at bruge succesfuldt til andet, end de oprindeligt er udformet til. I et hus, hvor et tidligere frivilligkontor bruges som grupperum, oplever informanterne, at rummet er meget eksponeret, fordi det er indrettet med et vindue ud mod indgangen til bygningen. De synes, at det er for eksponeret til gruppeterapi. I andre tilfælde ses der dog et potentiale i at bruge nogle andre rum mere fleksibelt, også selvom de ikke oprindeligt er tiltænkt fleksibelt brug. I et tilfælde er værkstedet eksempelvis indrettet, så det kan aflukkes, og det er ikke eksponeret, hverken i forhold til

fællesrummet eller udearealer. Et sådant rum burde have potentiale som grupperum, hvis aktiviteten passer til indretningen med stole om et bord.

Et stort behov for en kontrast til sygehuset

Modelprogrammet lægger vægt på, at kræftrådgivningshusene ikke på nogen måde må minde om en institution eller en offentlig bygning, fordi det vil give associationer til sygehuset, som rådgivningen skal give de kræftramte en pause fra. På trods af den tætte beliggenhed til sygehuset, er det lykkedes at skabe denne oplevelse hos brugerne i alle byggerier, bortset fra i Næstved, hvor nogle informanter benytter ord fra sygehusverdenen som klinisk og sterilt om det hvide materiale i bygningens ydre.

Evalueringen viser, at sygehuset i høj grad er præsent hos brugerne, da informanterne ofte benytter sig af det som en negativ kontrast, når de forklarer om en positiv oplevelse af kræftrådgivningshusene. I den måde informanterne beskriver eller paralleliserer oplevelser til sygehuset er det klart, at de forbinder det med noget ubehageligt. Det er derfor vigtigt, at Modelprogrammet forstærker fremhæver, at husene bør have et anti-institutionelt udtryk. I Modelprogrammet beskrives modsætningen til institutionen blandt andet som noget hjemligt, imødekommende, intimt og trygt. For brugerne er modsætningen ikke kun det hjemlige, genkendelige og imødekommende udtryk, det er også en ro i udtrykket og det levede liv i huset. Samtidig er det ikke nødvendigvis sådan, at brugerne får en oplevelse af noget

anti-institutionelt, ved at husene udtrykker sygehusets modsætning. Brugere fremhæver også det, at huset skiller sig ud og at designet er overraskende, som noget positivt, og det peger på, at den positive kontrast til sygehuset kan opnås på andre måder, end ved at designe dets modsætning.

På baggrund af informanternes reaktioner på de seks huse, antages det, at fremtidige kræftrådgivninger, der bygges på baggrund af Modelprogrammet, ikke opleves som institutioner eller offentlige bygninger. Det er noget brugere værdsætter, og det er således fortsat vigtigt at skabe et design med fokus på en anti-institutionel oplevelse hos brugerne. Det anti-institutionelle udtryk kan sandsynligvis også opnås, uden at hele byggeriet er hjemligt eller genkendeligt.

Hvad skaber hjemlighed?

Som nævnt ovenfor, så er en af intentionerne i Modelprogrammet, at kræftrådgivningshusene i deres formsprog og indretning skal skabe en oplevelse af hjemlighed hos brugerne. Det oplever brugerne også ifølge evalueringen. Det er dog forskelligt, hvad de forbinder det med. Nogle knytter det til tilstedeværelsen af et køkken eller møbler, der vil kunne genfindes i en stue, andre til mindre elementer, som en pejs eller en vase i en reol. Andre igen synes, at huset ligner de andre enfamilieshuse på vejen omkring og at det passer ind i kvarteret. Men oplevelsen af det hjemlige rækker udover formsproget og faciliteterne i rummene. Brugere oplever,

Illustration: Brugere i fællesrummet i Vejle

at indretningen og stemningen giver dem mulighed for og gør det naturligt at foretage uformelle og uorganiserede aktiviteter som at kunne drikke en kop kaffe, læse avisen, strikke eller bare sidde og slappe af. Aktiviteter, der minder om de aktiviteter, som mange foretager i eget hjem, og for så vidt må det være med til at give brugerne en oplevelse af kræftrådgivningshusene som hjemlige.

Den hjemlige opførsel sker dog inden for vise dele af husene og med begrænsninger. Informanterne fortæller, at de ikke kender til alle krogene i husene. De går ikke selv rundt og kigger ind i rummene og overvejer, hvilke aktivitetsmuligheder de har at vælge imellem. De går heller ikke ind i medarbejdernes arealer. Samtidig nævner flere også, at de ikke har følt sig inviteret til at bruge alle rum og elementer, hvilket bliver begrænsende for, hvad de bruger i husene. Det kan minde om en situation, hvor man er hjemme i en andens hjem. Er man i andres hjem, går man typisk heller ikke rundt og skaber sig et fuldt overblik og overvejer sine muligheder, med mindre den anden har givet lov til det. Selvom der er et sted, hvor man føler sig velkommen og tryk, så forventer man, at værten fortæller eller giver udtryk for, hvad man kan foretage sig hvorhenne, og om der er noget, man ikke må. Brugenes adfærd tegner et billede af, at de kan have lignende forventninger til medarbejderne og de frivillige, når de opholder sig i kræftrådgivningerne. Deres brug af rummene og oplevelse af dem afspejler, at de i højere grad vil udnytte de mange muligheder, hvis de bliver fortalt, at de er der, samt hvordan og hvornår de må benytte dem.

Det er især tydeligt ved udearealerne, der kun i et begrænset omfang bliver benyttet til det ophold, som ellers var tiltænkt. Her nævner flere, at de ikke var bevidste om muligheden for ophold i uderummene og ikke blev inviteret ud i dem. Uderummenes synlighed fra husets indre og vejrforhold er dog også afgørende for brugen af dem.

Løsningen kan måske være, at de værtsfrivillige mere konsekvent fortæller om husenes muligheder, at man laver en folder om det, som man kan give til nye brugere eller på anden måde forklarer, at de gerne må lukke døren i sanserummet og tage et hvil, eller at de er velkomne til at tage kaffen med ud i haven fra køkkenet. Selvom brugerne oplever hjemlighed og udviser adfærd, der kan ligne den, der er i et hjem, så må man tage højde for, at de faktisk er gæster og er bevidste om, at medarbejderne og de frivillige sætter "reglerne" for, hvordan man må agere i huset. Nyankomne vil altså kunne risikere at føle sig på udebane. En værtslignende adfærd er således afgørende for, at de kræftramte kan udnytte flere af kræftrådgivningernes muligheder.

Det åbne fællesrum

I nogle af husene ser der ud til at være særlige udfordringer i fællesrummet, fordi forskellige brugere på nogle tidspunkter er i rummet på én gang. Her skal der være plads til alle kræftramte, fra den kriseramte nyankomne til gruppen af hjemmевante i godt humør, som taler højt og indforstået om lette eller svære

emner over en kop kaffe. I Modelprogrammet refereres til en forudgående interviewundersøgelse blandt kræftramte, som peger på, at de kræftramte foretrækker, at de forskellige former for følelsesudfoldelser ikke bliver blandet sammen, men at en form for diskretionslinje adskiller dem (Arkitema, 2008, s. 40). Det bliver bekræftet af denne evaluering, der har eksempler på, at de kræftramte føler, at deres grænse bliver overtrådt, hvis de ser eller overhører noget, som de mener, er for privat eller for følsomt. Men informanterne har forskellige grænser. Det er en svær problematik at imødekomme, fordi samlingen af flere mennesker i det åbne fællesrum, også er dét, der muliggør, at informanterne oplever liv omkring sig og kan falde i snak med andre. Problemet med brugeres modstridende behov i samme rum kan imødekommes af medarbejdere og frivillige, der kan forsøge at håndtere de enkelte situationer, når de opstår. Samtidigt kan det være nødvendigt at acceptere, at det ikke altid kan blive den perfekte oplevelse for alle brugere. Det kan dog også imødekommes i designet, så de forskellige opholdszoner ikke placeres helt op ad hinanden og så nogle er mere afskærmede end andre. Det giver brugerne frihed og muligheder for at vælge forskellige opholdssituationer, afhængigt af deres individuelle behov for privathed og samvær. De problematiske situationer opstår dog kun, når der er flere forskellige typer af brugere i rummet på én gang, og ofte når en stor gruppe fylder meget i fællesrummet. Det er således ikke i alle husene, at informanter har oplevet problemet. Hvis intentionen er, at der i fremtiden og i fremtidige huse skal komme flere brugere og også

flere brugere til åben rådgivning, imens der foregår andre aktiviteter i huset, så vil situationen dog kunne opstå hyppigere.

En grænse for åbenheden?

Baseret på deltagerobservationen vil en del af kræftrådgivningshusene sagtens kunne rumme, at der kommer flere brugere, end det er tilfældet nu. Især hvis brugerne hurtigere bliver mere bekendte med og motiverede til i højere grad at benytte husenes muligheder. På sigt kan det dog måske blive nødvendigt at forholde sig til grænsen for, hvor mange brugere der kan være i rådgivningen, og hvor mange aktiviteter der kan være i gang på én gang, uden at det går udover respekten for brugerens oplevelse, eksempelvis hvis deres privatsfære bliver overtrådt i fællesrummet. Det er derfor værd at overveje, hvor mange mennesker den enkelte kræftrådgivning har kapacitet til, og hvis grænsen nås, hvem der så ikke skal lukkes ind.

I nogle huse lader det til at disse overvejelser allerede foretages i en vis grad. Problematikken vedrører Modelprogrammets vision om, at brugerne skal opleve en åbenhed og imødekommenhed i kræftrådgivningshusene. Udover at mange mennesker i fællesrummet vil udfordre oplevelsen af en åben og imødekommende stemning, så kan det også konkret få betydning for, hvor åben den åbne rådgivning kan være: flere mennesker betyder længere ventetid.

Hvis der i fremtiden kommer flere aktiviteter og brugere i husene kan det til dels løses ved, at aktiviteterne placeres jævnt over dagen og ugen. Det vil kunne dæmme op for, at der på nogle tidspunkter kan risikere at være en (for) intensiv brug af både fællesrum og andre rum, og desuden også afhjælpe at der på andre tidspunkter ikke foregår nogle aktiviteter i husene.

Et større fokus på menneskers adfærd

Modelprogrammet sigter på, at arkitekturen, omgivelserne og indretningen ved kræftrådgivningerne skal give en bestemt oplevelse, samt at rummene skal kunne facilitere forskellige aktiviteter.

Evalueringen viser mange eksempler på, at de kræftramte knytter deres oplevelser af husene til indretningen og de elementer, der er i dem. Især i fællesrummene beskriver de, hvordan køkkenet og spisebordet giver dem en god oplevelse. Andre nævner, at det er rart at kunne kigge ud på udearealerne fra samtalerummene og nogle fremhæver, at den måde stolene er placeret på overfor hinanden iscenesætter en god samtale i forbindelse med rådgivningen.

I denne evaluering er det dog også tydeligt, at de byggede omgivelser ikke alene er bestemmende for, hvilken oplevelse de kræftramte har af rum. I afsnittet "Oplevelsen af rum og oplevelsen af mennesker hænger sammen" (kapitel 7) beskrives, hvordan oplevelser af og med andre mennesker påvirker brugernes oplevelse af husene

og især stemningen i enkelte rum. Den kan enten spille sammen med oplevelsen af rummene, bestemme stemningen eller ligefrem overdøve oplevelsen af rummet. Når man gerne vil give brugerne en god oplevelse af kræftrådgivningernes arkitektur, omgivelser og indretning kan man derfor også påvirke deres oplevelse ved at sigte mod, at personalet, de frivillige og brugernes adfærd spiller sammen med den oplevelse, som man ønsker, at den enkelte kræftramte får.

Det rører ved en mere universel diskussion af, hvor meget rammerne versus menneskene betyder for oplevelser af og i rum. Byggeriet kan have magten til at styre menneskers opførsel: hvordan de kan opholde sig, hvor private de kan være, eller hvor der fysisk er plads til dem, og det kan igen påvirke deres oplevelse af stemningen og atmosfæren. Omvendt kan menneskers opførsel i rummene overdøve oplevelsen af eksempelvis stemningen i indretningen og formsproget. Det er svært at sige noget om, hvornår det ene eller andet gælder, men evalueringen peger på, at både det byggede miljø og adfærden i miljøet er vigtige at være opmærksomme på, når man ønsker at give brugerne en særlig oplevelse af og i kræftrådgivningshusene. Som det ses nu, så stopper Modelprogrammet, der hvor husene tages i brug. Hvis en ny version af Modelprogrammet udarbejdes, vil det være en idé at indføre anbefalinger for, hvordan menneskenes adfærd i rummet kan være med til at støtte op om den oplevelse, man ønsker at give brugerne, så ansvaret for oplevelsen også flyttes over på medarbejderne og personalet og ikke kun på husene.

Litteraturliste

- Arkitema. (2008). *Kræftrådgivninger i det 21. århundrede: overordnet program for rådgivninger i Kræftens Bekæmpelse*. [København:] Kræftens Bekæmpelse og Realdania. Hentet d. 9. februar 2016 fra adressen <http://www.cancer.dk/livsrums/om-projekt-livsrums/modelprogram-for-raadgivning/>
- Bek, L., & Oxvig, H. (red.). (1997). *Rumanalyser*. Århus: Fonden til Udgivelse af Arkitekturtidsskrift B.
- Demant, T. (2014a). *Erfaringer og betragtninger fra de nye kræftrådgivninger (Næstved, Vejle og Ålborg)*. København: Kræftens Bekæmpelse. Internt publiceret.
- Demant, T. (2014b). *Erfaringer og betragtninger fra de nye kræftrådgivninger: del 2*. København: Kræftens Bekæmpelse. Internt publiceret.
- Halkier, B. (2012). *Fokusgrupper*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Konkurrencesekretariat. (u.å.). *Livsrums: et tilbud til kræftpatienter og pårørende i et partnerskab mellem Kræftens Bekæmpelse og Realdania. Byggeprogram: syv nye kræftrådgivninger. Paradigme: konkurrenceprogram*. Hentet d. 9. februar 2016 fra adressen http://www.cancer.dk/dyn/resources/File/file/1/721/1385265382/paradigme_byggeprogram_e.pdf
- Kræftens Bekæmpelse. (2015). *Patientstøtte og Lokal Indsats*. Hentet d. 1. februar 2016 fra adressen <http://www.cancer.dk/om-os/organisation/patientstoette-lokal-indsats/>
- Kræftens Bekæmpelse. (u.å.). *Hvad tilbyder kræftrådgivningerne?* Hentet d. 1. februar 2016 fra adressen <http://www.cancer.dk/hjaelp-viden/raadgivning/radgivning/radgivningerne-tilbyder/>
- Lind, O., & Møller, J. (1996). *Bag hækken: det danske parcelhus i lyst og nød*. København: Arkitektens Forlag.

- Lind, O., & Møller, J. (2014). *Alle tiders parcelhuse: 1860-2012*. København: Gyldendal.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Moffett, M., Fazio, M., & Wodehouse, L. (2003). *A world history of architecture*. London: Laurence King.
- Skov & Landskab. (2010). *Modelprogram for terapihaver til fremtidens kræftkræftgivninger*. København: Skov & Landskab LIFE KU, Kræftens Bekæmpelse og Realdania. Hentet d. 9. februar fra adressen <http://www.cancer.dk/dyn/resources/File/file/6/726/1385265393/modelprogramterapihaver.pdf>
- Szculevicz, T. (2015). Deltagerobservation. I: Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (red.), *Kvalitative metoder* (s. 81-96). København: Hans Reitzels Forlag.
- Trafik og Byggestyrelsen. (2015). *Bygningsreglementet: 3.4.4 WC-rum*. Hentet d. 7. marts 2016 fra adressen: http://bygningsreglementet.dk/br10_05_id64/0/42

APPENDIKS

Arkitektonisk beskrivelse

Dette Appendiks indeholder en beskrivelse af de arkitektoniske forhold og den måde de seks kræftrådgivningshuse bruges. Beskrivelserne udgør baggrunden for opsummeringerne i kapitel 8, sammen med brugernes oplevelser, også beskrevet i kapitel 8. Derfor er der ingen opsummeringer i det følgende. Appendiks er medtaget af hensyn til læseren, der ikke er bekendt med de fysiske forhold i husene, eller som ønsker en forståelse af hvilke forhold, der spiller ind på brugernes oplevelse af rummene.

Opdelingen og kronologien af afsnittene er inspireret af opdelingen i Modelprogrammet (Arkitema, 2008). Først følger et afsnit om husenes placering, så om deres helhedsudtryk og siden om de enkelte rum og områder i dem. Under hvert afsnit ses indledningsvis pointerne fra Modelprogrammet og dernæst beskrivelsen af de fysiske forhold og brug. I Modelprogrammet er materialer, møbler,

farver og udsmykning beskrevet i afsnit for sig selv, men i det følgende vil de blive beskrevet i forbindelse med de rum og områder, de indgår i. Dette skyldes, at informanterne i deres udtalelser om rummene også forholder sig til det enkelte rums interiør og udsmykning.

Indhold

Placering og kontekst	200
Husenes overordnede karakteristika	204
Ankomsten	210
Ankomsten: garderobe og toilet	212
Fællesrummet	213
Fællesrummet: køkken og spisebord	216
Fællesrummet: lounge og nicher	218
Fællesrummet: bibliotek og informationsområde	220
Fællesrummet: plads til børn og unge	221
Samtalerum	222
Grupperum	224
Træningsrum	226
Omklædningsrum	229
Sanserum	230
Værksted	232
Øvrige rum (teknikrum, depoter og rengøringsrum)	234
Arealet til medarbejdere og frivillige	235
Uderum og udsyn	239
Litteraturliste til Appendiks	241

Placering og kontekst

Modelprogrammets anbefalinger

I Modelprogrammet for Kræftrådgivninger i det 21. århundrede (Arkitema, 2008, herefter omtalt Modelprogrammet) beskrives en række krav til det sted og den grund, hvor de enkelte rådgivningshuse placeres. Det er helt centralt, at de placeres tæt på hospitalerne. De skal gerne udstråle *"tryghed og åbenhed"* selvom det også nævnes, at netop dét kan være en udfordring, når huset skal være i realistisk gå-afstand fra hospitalerne. Dette gøres dog for at sikre, at brugerne får kendskab til huset tidligt i kræftforløbet.

Husets placering skal vælges, så huset er synligt i bybilledet eller ved hospitalet, og det skal gøre opmærksom på sig selv i omgivelserne. Huset og landskabet designes *"som et hele"* og landskabet skal bidrage med udsigt til husets indre. Arkitekturen skal være *"venlig, human og imødekommende"* og signalere, at den er en naturlig del af samfundet. Husets design skal dog samtidig kunne give en diskret og privat ankomst til huset, med tydelig skiltning, der viser, at huset er henvendt kræfttramte.

Huset skal placeres tæt på offentlige transportmidler og med gode parkeringsmuligheder. Grunden skal give plads til et varieret uderum, som kan danne rammen om aktiviteter, der er knyttet til rådgivning. Når udearealet ikke har plads til forskellige typer ophold, skal det kunne erstattes af et offentligt tilgængeligt parkområde i nærheden.

Nogle af ovenstående krav relaterer sig i lige så høj grad til andre dele af bygningen og hvis kravene imødekommes, beskrives de derfor i stedet under afsnittet "Uderum", "Ankomst" og "Husenes overordnede karakteristika". Dette afsnit tager udgangspunkt i de overordnede træk i bygningernes omgivelser, der ligger indenfor en radius af ca. 300 meter fra huset og mere detaljeret i husets nære omgivelser, her forstået som husets grund og primære adgangsvej.

Beskrivelse og brug

Den omgivende bebyggelse

Husene er alle placeret mindre end 300 m fra det lokale hospital. Det er dog forskelligt, hvor tæt de er placeret på hospitalet, og om der er visuel forbindelse mellem kræftrådgivningerne og hospitalet. Nogle er dog meget tæt på, som i Odense, hvor der er under 50 m til den nærmeste hospitalsindgang.

Flere af husene er placeret på grænsen mellem hospitalsgrunden og den øvrige by. Det ses eksempelvis i Næstved. I nogle tilfælde er husene placeret et lille stykke væk fra selve hospitalsgrunden på en villavej, hvor den øvrige bebyggelse er præget af enfamiliehuse eller tæt-lav-boligbebyggelse i to-tre etager, som eksempelvis i Aalborg, Herning og Roskilde.

Det er i alle tilfælde kendetegnede for omgivelserne, at hospitalet er et meget dominerende element, der ofte skiller sig ud fra den øvrige by som et *"landmark"* (Lynch, 1960) i både højde, grundareal, materialer og form. I flere tilfælde er området også præget af andre faciliteter og funktioner, der har relation til sygehuset. I Aalborg, Herning og Næstved er sygehuskapellet således placeret i umiddelbar nærhed af husene.

Terræn og grønne arealer

Flere af husene ligger i et relativt fladt terræn omkranset af bebyggelse, og fra grunden er der kun udsigt til de huse, der ligger i husets umiddelbare nærhed. Her skiller huset i Vejle sig ud ved at være placeret på en åben skråning og have udsigt over en stor del af byen.

I alle tilfælde er der synlige grønne arealer i husenes kontekst, som ofte udgøres af haver, men i nogle tilfælde også af fritstående og åbne græsarealer. I Vejle ligger en skov med høje løvtræer på husets nordlige side som et meget dominerende element i landskabet. I flere tilfælde er der adgang til skove og parkarealer med stisystemer, eksempelvis i Næstved, hvor der er etableret en *"Livssti"* henvendt de kræftramte.

Lys

Den lave bebyggelse, der omgiver flere af husene, giver mulighed for dagslys fra flere verdenshjørner. I Vejle begrænses dagslysindfaldet dog af skoven, og i Odense skygger høje bygninger og træer også for en del af dagslyset.

Adgangsveje og infrastruktur

Rådgivningshusene deler i flere tilfælde adgangsveje med sygehuset, kun i Roskilde er den primære adgangsvej en lukket villavej, som dog støder op til hospitalet. Ved alle husene er der parkeringspladser og HC-parkeringspladser i forbindelse med ankomstvejen for husenes

brugere. Der er dog meget stor forskel på, hvor mange pladser, der er etableret specifikt til de kræftramte brugere. Når huset ligger tæt på hospitalet udnyttes parkeringsarealer ved hospitalerne også. Placeringen ved sygehuset betyder desuden, at der er god infrastruktur og mulighed for offentlig transport. Omgivelserne påvirkes dog også af trafikstøj pga. forholdene.

Informanternes bevæger sig i omgivelserne

Flere informanter kommer i husene i forbindelse med aftaler på sygehuset. Andre kommer udelukkende for at deltage i aktiviteter i rådgivningen og kommer frem med offentlige transportmidler, på cykel eller i bil. De, der kører i bil, ønsker at parkere så tæt på huset som muligt. Nogle parkerer på parkeringspladserne ved husene, men mange er nødsaget til at finde parkering andre steder, enten ved sygehuset eller på parkeringspladser i nærområdet.

Nogle informanter fortæller også, at de bruger stier, parker og andre grønne offentlige arealer. I Næstved og Roskilde fortæller enkelte informanter eksempelvis, at de har brugt de offentlige parker og skove omkring huset i forbindelse med "gå-grupper", ligesom Krop og Kræftholdene nogle steder også har trænet i offentlige parker. I Vejle er det især udsynet til det grønne og til byen, som informanterne fremhæver, når de forholder sig til omgivelserne, hvilket dog også fremhæves andre steder. Dette er uddybet under afsnittet "Uderum og udsyn" (kapitel 8 i rapporten).

Husenes overordnede karakteristika

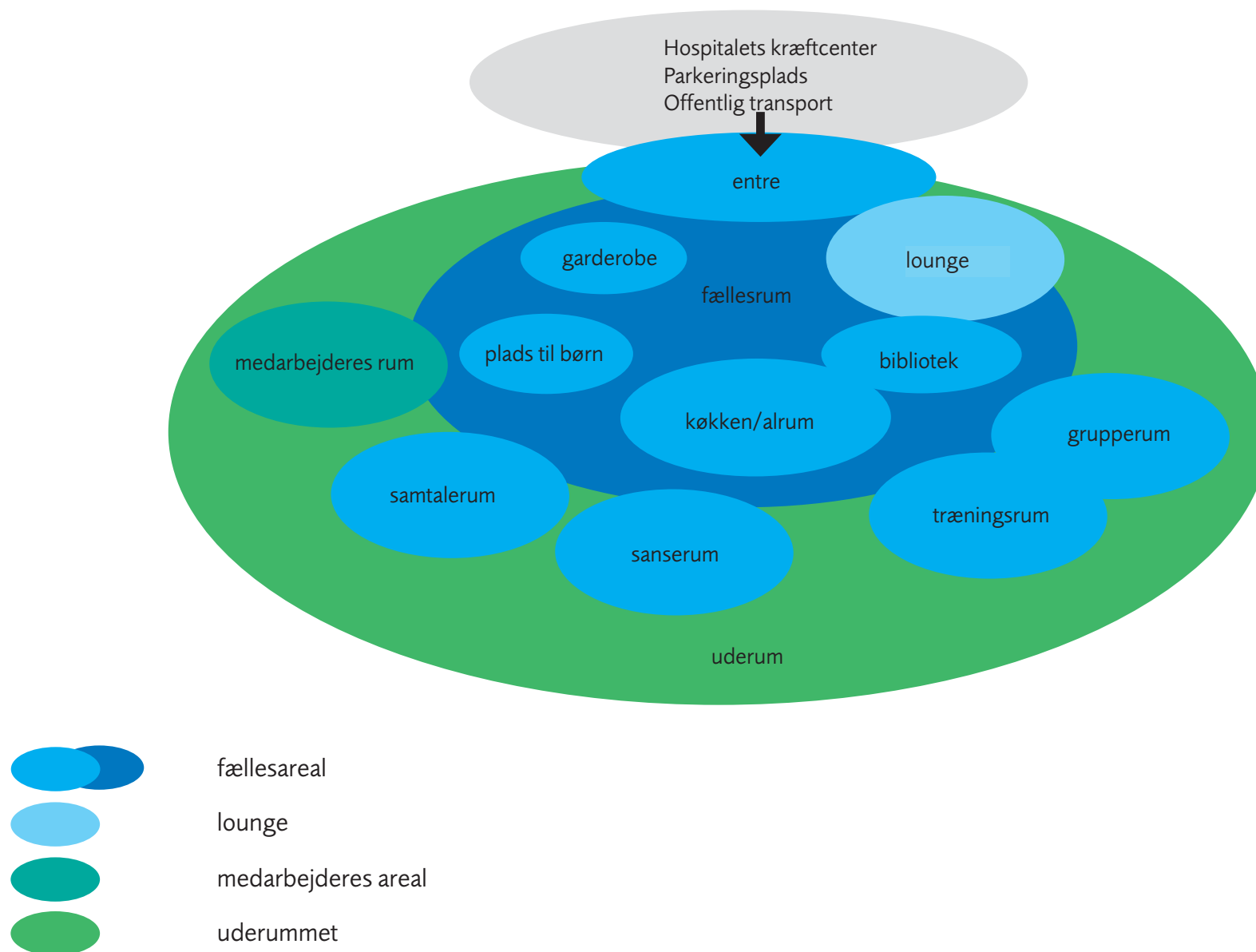
Modelprogrammets anbefalinger

En af hovedpointerne i Modelprogrammet (Arkitema, 2008) om husenes udtryk er, at udtrykket ikke må associere til et institutionsmiljø. Husene skal give de kræftramte en *"pause"* fra hospitalet. Det fremhæves i Modelprogrammet, at erfaringer viser, at kræftrådgivninger, der ligner hjem både i størrelse og indretning roses og fremhæves af de kræftramte. Derfor ønskes husenes skabt i *"menneskelig skala"*, så de ikke er højere end et par etager. Derudover skal de udstråle *"åbenhed, ligeværd, imødekommenhed, intimitet"* og *"tryghed"*. Rådgivningshusene skal også fremstå som en helhed og signalere *"ro, genkendelighed, omsorg og varme"*, dette skal dog samtidig understøttes af husenes placering. Bygningen skal have et særligt udtryk som metafor for, at den rummer noget særligt og så den gør opmærksom på sig selv i omgivelserne. Materialevalg og formsprog skal desuden imødekomme relationer mellem de kræftramte og det, der kaldes *"uformel omsorg"*.

Det beskrives også, hvordan rummene ønskes organiseret. Et stort fællesrum placeres centralt med mange forskellige funktioner og aktiviteter på samme tid. Rummet skal samtidig være forbindelsesrum til de andre mindre rum, der i kontrast til fællesrummet skal fungere til én aktivitet ad gangen. Eksempelvis bruges samtalerummene kun til samtaler. Nogle af rummene er dog indrettet og udformet mere fleksibelt og kan bruges til flere forskellige ting i løbet af dagen, ugen eller året. Eksempelvis kan

træningsrummene bruges til træning, men også til arrangementer som foredrag eller store møder.

I illustrationen ses Modelprogrammets anbefalinger for organiseringen af rummene (Arkitema, 2008, s. 17). Det er en organisering, som overordnet set genfindes i de enkelte huse.

Beskrivelse og brug

Det følgende afsnit omhandler især bygningens overordnede træk, trækkene ved de enkelte rum beskrives i senere afsnit.

Diversitet

Alle husene er indviet og taget i brug i enten 2013 eller 2014. Men arkitekturen i de enkelte huse varierer meget både i størrelse, etager, form og materialer, hvilket illustrerer, hvor stor diversitet, der er skabt i arkitekturen på trods af det samme udgangspunkt i Modelprogrammet. Overordnet varierer de mellem et bruttoareal på 456 m² i Herning og 1335 m² i Vejle. Tre af husene er hovedsageligt etableret i ét plan, hvorimod andre er etableret i flere niveauer. De huse, der er etableret i ét niveau, har alle varierende højder både inde og ude. I Vejle er huset etableret i tre etager, i Herning er der fem forskellige niveauer, og i Roskilde og Odense er der to etager i en del af huset.

Forudsætningerne for husene varierer også. Størstedelen af husene er etableret efter et eksisterende hus er revet ned. I Herning er en stor del af huset dog etableret i en villa, der oprindeligt er bygget i 1905 og som i forbindelse med etableringen af rådgivningen er blevet totalrenoveret og ombygget.

Form

Formsproget varierer som sagt fra hus til hus. Hvilket også afspejler, at Modelprogrammet og konkurrenceprogrammerne bag de enkelte huse har givet stor frihed i formsproget. Dog er der visse fællestræk mellem husene. I alle tilfælde er husene etableret af flere mindre formelementer, der støder sammen og hver især har deres eget udtryk. I flere tilfælde relaterer de mindre elementer sig til hinanden og skaber en rytme i det overordnede formudtryk.

I Vejle er huset eksempelvis sammensat af fire kuber med forskellige højder og afrunde hjørner i det vandrette plan. De er hver især vinklet forskelligt i grundplanen. Huset i Aalborg er bygget med et lignende princip, her er tagene dog også vinklede på elementerne, og huset er kun i én etage. Elementerne bindes her sammen af et lavere fladt tag, der markerer husets fællesrum og hovedindgangen. I Odense er huset også opbrudt af flere elementer, men det skiller sig ud fra de andre, bl.a. ved at have fladt tag. Flere steder bevæger mindre elementer sig også ud fra den centrale form, enten som halvmure, eller, som ved indgangen, med en åben udkragende ramme, hvilket ikke ses i de andre huse.

I Næstved er huset bygget op af syv mindre formelementer, der i deres tværsnit og opstalt kan ses som bygningselementer med saddeltage. De enkelte elementer er placeret, så saddeltagene vender i samme retning, men så der også skabes forskydninger i facaden. I Roskilde har huset et lignende udtryk. Her er huset

sammensat af tre overordnede elementer, der er vinklet i forhold til hinanden, men bevæger sig ud fra det samme midtpunkt, nemlig husets fællesrum.

I huset i Herning er udtrykket præget af, at der er en ny og en gammel del. Den ældre bygningsdel træder tydeligt frem i udtrykket, som et hus i flere niveauer med et rejst tag, udnyttet tagetage og karnapper. Den nye del er skabt som en forlængelse af den ældre, som en tilbygning. Det nye er sammensat af to formelementer med et tværsnit, der relaterer sig til den ældre del, særligt i tagets vinkler og i opdelingen af facaden.

Materialer

Materialer sammensætningerne i facaden varierer også fra hus til hus, der er brugt både synlige og pudsede mursten, metalplader med trælist, træ, beton og eternitpladebeklædning, tagpap, grønne tage og flere andre materialer. I nogle tilfælde benyttes materialerne til at understrege de overordnede formelementer. I andre tilfælde er de tværtimod med til at udviske dem eller markere bygningen som en samlet form. Eksempelvis er stort set hele bygningen i Næstved dækket af hvide facadeplader.

I det indre er der dog flere paralleller mellem husene, her er der i mange af husene brugt hvide gipsvægge, hvide akustikplader i lofterne samt forskellige typer trægulve. I Odense og Herning er der som noget særligt også brugt træ og beton i væg- og gulvflader.

Funktioner og overgange

Opdelingen af husene i de mindre formelementer afspejler i nogle tilfælde direkte opdelingen af funktioner og rum i bygningens indre, eksempelvis i Aalborg og Næstved. I de andre huse ses ikke samme konsekvente sammenhæng mellem opdelingen af funktioner og formudtryk.

I stort set alle husene er funktionerne organiseret, så et stort fællesrum, der bl.a. indeholder et køkken og siddearealer, udgør det centrale rum og bliver et åbent forbindelsesled mellem de andre funktioner, der ofte er placeret i mere aflukkede rum. Der er stor forskel på, hvordan overgangene er mellem fællesrummet og de andre rum, men der er ofte skabt glidende overgange. Grupperum eller samtalerum kan eksempelvis være placeret sammen i forbindelse med en lille niche eller gang, som danner en overgangszone. Huset i Vejle skiller sig dog lidt ud. Her er fællesrummet placeret, så det skaber forbindelser mellem gruppe- og samtalerum, men trænings- og kontorarealerne til både personalet og det palliative team, der helt unikt også er i huset i Vejle, er placeret i helt andre dele af bygningen og tilgås via ankomstarealerne.

Der er desuden stor forskel på, hvilke funktioner husene er bygget op om. I Vejle indeholder huset som nævnt det lokale palliative team, der er placeret i et separat kontorafsnit på en separat etage. Kontorarealet er derfor større i Vejle. I tre af husene, Aalborg, Vejle og Odense, tilbydes også træningsforløb med Krop og Kræft. De

forskellige funktionssammensætninger afspejler sig i husenes samlede arealer. Der er eksempelvis ofte et større træningsareal i de huse, der tilbyder Krop og Kræft.

Rummenes størrelse og udformning varierer desuden fra hus til hus, på trods af at de er tiltænkt de samme funktioner. Eksempelvis er samtalerummene relativt store i Vejle og har plads til 5-7 personer, hvorimod rummene er indrettet til to, tre eller fire personer i Næstved og Odense.

Brug af rum

De forskellige tilbud og aktiviteter i husene afspejles ofte tydeligt i den måde rummene indrettes. Eksempelvis er der træningsredskaber i træningsrummet, samtalerummene er indrettet med lave bløde stole, og værkstederne indeholder malerredskaber, staffelier og malerier i flere af husene.

Indretningen afspejler således også, når et rum ikke bruges til det formål, det oprindeligt var tiltænkt. I Odense indtages to rum eksempelvis til mindfulness, rum der oprindeligt var tiltænkt og også bruges som grupperum. Mødebordene er dog ofte pakket væk. Mødefunktionerne er i stedet etableret i rum, der oprindeligt var beregnet som værksted og frivilligkontor. Der er også flere funktioner, der ikke er indarbejdet i den form, de var tiltænkt i alle husene. Eksempelvis er sanserummene kun indarbejdet med plads til hvile i Odense, Næstved og Herning. Hvordan de forskellige områder bliver brugt gennemgås i forbindelse med de enkelte områder og rum i bygningerne.

Indretning

Husene er indrettet med meget forskellige møbler, der er dog alligevel mange paralleller også i kraft af de funktioner og stemninger, de er udvalgt til. I alle huse, på nær Vejle, er der eksempelvis reoler fra gulv til loft i dele af fællesrummet. Der er store rum i reolerne, som kan fungere som nicher til samtaler, der er dog sjældent nogen, der sidder i dem. De løse møbler i husene er hovedsageligt stole, sofaer og borde, som passer til samtalsituationer med grupperinger af mennesker, nogle med flere siddepladser end andre. Stolene og bordene er ofte i træ med farvet stof eller puder. Møblerne varierer internt i husene i relation til de forskellige funktioner. Eksempelvis er der både spisebordsstole, loungestole og stablebare stole til særlige arrangementer. Flere steder er der også forskellige typer lounge møbler.

Relationen til et hjem eller til en institution

Et af de store krav og ønsker fra Modelprogrammet er, at husene på ingen måde skal relatere sig til en institution, men derimod have større relation til et hjem eller et hjemligt miljø. Det afspejles i husenes karakteristika. Husene og deres indre kan på flere måder relateres til indretning og udtryk, der er kendetegnende for boligbebyggelse, særligt for parcelhuse. Indretningen, hvor mindre, lukkede rum forbindes af et stort alrum, findes også i nyere dansk boligbyggeri, typisk i enfamilieshuse, der er indrettet med en mere eller mindre åben plan, hvor funktioner i alrummet ikke er klart afgrænsede (Lind og Møller, 2014; Lind og Møller, 1996). Eksempelvis er mange enfamilieshuse de seneste år indrettet med et alrum, der indeholder køkken, spisebord og stue. En udvikling

der begyndte i 1960erne og 70erne, hvor spisebordet rykkede ud i køkkenet og senere er forsat så køkken, spisestue og stuen i dag ofte er indeholdt i et alrum. Flere af husene bevæger sig også i ét til to etager, hvilket også er typisk for et parcelhus. Den typiske konstruktion med saddeltag, der findes i mange parcelhuse, går også igen i flere af rådgivningshusene, som nævnt tidligere. Etableringen af en have, der indeholder køkkenhave som i Odense og Roskilde, relaterer sig desuden til den måde parcelhuses haver typisk indrettes. I de tilfælde, hvor husene er placeret i en kontekst præget af boligbebyggelse, svarer omgivelserne også til de almindelige omgivelser omkring et parcelhus.

Det er dog ikke alle dele af formudtrykkene, der relaterer sig til et parcelhus. Flere af husene skiller sig eksempelvis ud i kraft af deres størrelse. Huset i Vejle med sine 1335 m² er meget større end et normalt enfamilieshus. Formudtrykket i husene i Vejle og Odense har heller ikke samme tydelige paralleller til det typiske udtryk i et parcelhus. De er eksempelvis formgivet med flade tage. Huset i Vejle bevæger sig over tre etager, hvilket også er atypisk i parcelhuskvarterer med lav boligbebyggelse, hvor det typiske parcelhus ofte kun er en eller to etager højt. Den overordnede organisering af rummene med et fællesrum som forbindelsesled til mere aflukkede rum genfindes dog også i husene i Vejle og i Odense.

Ankomstarealerne, som i alle husene er udarbejdet med døre, der automatisk åbner sig, adskiller sig dog meget fra den typiske ankomst til et parcelhus og relaterer sig mere til en institutionsbygning eller

byggerier med detalierhverv. Kontorarealerne, med glasvægge og indretning med skriveborde, computere og printere og kopirum, repræsenterer heller ikke elementer, der er til stede i et almindeligt parcelhus i samme omfang. Skiltene ved dørene i huset, logoet på dørene og i nogle tilfælde flag med logoer uden for bygningen er ligeledes elementer, der ikke typisk findes i en bolig.

De i større eller mindre grad klare paralleller til boligbebyggelse kan virke vejledende for en særlig måde at opleve og opføre sig på i husene, som relaterer sig til det at være i en bolig eller et hjem. Det er forudsat, at brugerne enten bevidst eller ubevidst opfatter og lader sig påvirke af elementerne. Dette bliver undersøgt i afsnittene "Bevægelsesmønstre" og "De værtsfrivilliges betydning for helhedsoplevelsen" (kapitel 7 i rapporten), hvor det blandt andet beskrives, at de værtsfrivilliges opførsel og invitation til at bruge huset er afgørende for, hvordan de kræftramte opfører sig i rummene. Når de kræftramte kender "spillereglerne", bruger de rummene, særligt fællesrummet, på måder, som relaterer sig til det at opholde sig i et hjem. Nogle slapper af i sofaen, tager en kop kaffe, læser i en bog på hylden eller finder et hjørne, hvor de har lyst til at opholde sig, mens de venter.

Ankomsten

Modelprogrammets anbefalinger

Modelprogrammet (Arkitema, 2008) beskriver, hvordan det for mange brugere er svært at tage det første trin over dørtærsklen, fordi der ligger en lang erkendelsesproces bag. Derfor skal ankomsten være så imødekommende som muligt. Døren skal være let at få øje på og må ikke være for mørk. Man skal kunne nærme sig hovedindgangen uden at blive iagttaget. Ankomsten og entréen skal være handicapvenlig, og brugerne skal let kunne danne sig et overblik over åbningstiderne. I Modelprogrammet lægges desuden vægt på, at der skal være tydelig skiltning, der markerer, at husets tilbud er for kræftramte. Om entréen beskrives det, at den skal anslå tonen for stemningen i bygningen. Entréområdet skal udformes som et vindfang. Det skal være stort nok til, at man kan orientere sig om det der sker i bygningen, og man skal kunne stå der i kortere tid uden at spærre vejen. Man skal kunne se ind i fællesrummet uden selv at blive for eksponeret. Derfor skal entréens materialer være transparente.

Beskrivelse og brug

Synlig eller tilbagetrukket

Ankomstsituationen er forskellig i de enkelte huse. Den påvirker både husenes placering og husets overordnede udformning. De fleste steder er indgangene synlige fra og rettet mod den primære ankomstvej. I Aalborg og Næstved er indgangen dog mere tilbagetrukket og placeret, så den ikke er så eksponeret. Kommer de besøgende fra sygehuset eller parkeringspladsen i Næstved, så kommer de naturligt til hen til indgangen. De kan dog risikere at forveksle hovedindgangen med personaleindgangen.

Markering

I alle husene er indgangspartiet markeret i facaden og formudtrykket er ofte artikuleret i forbindelse med indgangspartiet. I Odense er der eksempelvis udformet en ramme, der markerer indgangspartiet og andre steder er entreen og indgangen understreget som et særligt formelement og med et specielt materiale. I Næstved er indgangspartiet eksempelvis markeret ved at være trukket tilbage og udformet i træ i kontrast til den øvrige facade.

Dør og vindfang

I alle husene er indgangsdøren en glasdør, og den åbner automatisk. Indgangsdøren åbner ind til en entré, der oftest er udformet som et vindfang, hvorfra endnu en glasdør åbner automatisk. Vindfangene

har forskellige størrelser. Nogle er små og har kun begrænsede arealer, hvor man kan passere hinanden eller stå og tage tilløb til at gå ind. Andre er større og indeholder også garderobe. I Vejle og Odense skal man trykke på en knap for at få en af dørene til at åbne. Nogle steder kører de til siderne, imens de andre steder er hængslede.

Ankomstsituationen

Når brugerne træder indenfor i fællesrummet, er det typiske scenarie, at de bliver modtaget af en værtsfrivillig i fællesrummet. Fra entréen og indgangen er fællesrummet synligt i alle husene. I nogle huse skal man dreje om et hjørne og i andre er man i rummet, når man træder igennem vindfanget. Vindfanget er dog i alle tilfælde udformet i glas.

Niveauspring

Der er i alle tilfælde mulighed for niveaufri adgang gennem hovedindgangen. I Aalborg og i Vejle er der dog niveauspring i umiddelbar forbindelse med indgangen.

Ankomsten: garderobe og toilet

Modelprogrammets anbefalinger

I Modelprogrammet (Arkitema, 2008) beskrives, at garderoben placeres i forbindelse med entréen og skal kunne indeholde plads til opbevaring jakker og gerne også tasker. Der placeres toiletter i forbindelse med garderoben. Derudover skal toiletter kunne tilgås i forbindelse med samtalerum, grupperum, sanserum og træningsrum.

Beskrivelse og brug

Garderobe

I de fleste huse er garderoben placeret i umiddelbar nærhed af indgangen. Den er dog udformet og placeret forskelligt i husene. I næsten alle huse er der indarbejdet garderobe med aflåselige skabe.

De fleste steder er det placeret i umiddelbar forbindelse med indgangen. I Næstved er hele garderoben indrettet i vindfanget. I Vejle er garderoben dog placeret i modsatte retning af fællesrummet i den del af huset, der indeholder træningsfaciliteterne, så man ikke ser den, hvis man går imod fællesrummet. Ligesom i Roskilde, hvor der kun er placeret en bøjlestang i vindfanget, og den egentlige garderobe med aflåselige skabe er placeret længere inde i huset tættere på personalets indgang, så de kræftramte ikke naturligt kommer forbi den.

Toiletter

Toiletterne er i alle husene placeret i forbindelse med indgangen, men også flere andre steder i huset. Nogle er placeret, så de umiddelbart er synlige fra fællesrummet, men andre er placeret længere væk, som det ses i eksempelvis Aalborg og Roskilde. Indretningen og størrelsen på toiletterne er i flere af husene problematisk og ikke alle toiletterne overholder Bygningsreglementets (Trafik og Byggestyrelsen, 2015) krav om afstande. Nogle steder er de meget smalle og svære at bevæge sig ind og ud af.

Fællesrummet

Modelprogrammets anbefalinger

I Modelprogrammet (Arkitema, 2008) beskrives fællesrummet som et rum, der bør samle en lang række opholdsarealer og funktioner for de kræftramte, herunder køkkenet, spisepladsen, biblioteket (også kaldet informationsområdet), garderoben, et område med plads til børn og unge samt et rum med toiletter. Derudover anbefales det, at loungen placeres som en lomme i fællesrummet, og at der skal være adgang til uderummet fra udvalgte dele af fællesrummet. Det er det centrale rum, der binder huset sammen. I Modelprogrammet beskrives, at rummet skal opfattes *"[...] overskueligt, imødekommende og trygt. Rummets funktioner skal være genkendelige med tydelige referencer til et hjem"* (ibid., 2008, s. 18).

De individuelle opholdsarealer i fællesrummet beskrives enkeltvis i Modelprogrammet og bliver gennemgået individuelt efter dette afsnit. Der er ikke afsat noget specifikt antal m² til fællesrummet, da det bliver skabt i kraft af arealerne, der er fordelt på de individuelle opholdsarealer i rummet. Til køkkenet og spisepladsen afsættes 50 m², til biblioteket 15 m², til garderoben 2 m², til et legeområde 3 m², til loungen 15 m² og til toiletter 15 m². Samlet set betyder det, at fællesrummet bliver 88 m², hvis der ses bort fra de 15 m², der går til toiletterne.

Beskrivelse og brug

Funktioner i rummet

Fællesrummet er i alle husene det største rum, som det også fremgår på funktionsdiagrammerne for de enkelte huse. I alle tilfælde træder de besøgende direkte ind i fællesrummet, når de er kommet igennem vindfanget. I alle husene indeholder fællesrummet de områder, som er beskrevet i Modelprogrammet, dog er garderoben ofte placeret i vindfanget eller i et separat rum. I enkelte af husene er der også andre funktioner, der flyder ud i rummet. Værkstedet i Vejle er eksempelvis udformet som en lomme i fællesrummet, dog på første sal. Her er også etableret en *"telefonboks"*, som et lille rum i fællesrummet. I flere af fællesrummene er desuden indrettet mange nicher i indbyggede reoler eller som en udvidet vindueskarm.

Forbindelsesrum og overgangszoner

Fællesrummet er i alle tilfælde det rum, der forbinder stort set alle de mindre rum. Det bliver altså en overgangszone og et transitrum, hvor mange forskellige bevægelsesmønstre går på tværs. Der er således potentiale for, at fællesrummet naturligt er det sted, hvor mange mennesker bevæger sig og mødes.

I enkelte huse er dele af rummet udformet som deciderede gangarealer. I nogle tilfælde er gangarealerne skabt som fordelingsgange med døre, som det ses i Vejle og Aalborg ved

træningsrummet. I mange andre tilfælde er gangzonerne dog åbne og ikke så tydeligt afgrænset eller defineret, men blot en del af rummet, der snævres ind som i Odense ved samtale- og grupperummene.

Opdelingen af områder

Der er stor forskel på, hvor tydelig opdelingen er imellem de enkelte områder i fællesrummet. Men ofte er overgangen mellem zonerne flydende og har kun mindre afgrænsninger mellem sig, der understreger de forskellige områder. Biblioteket og loungen, og i nogen grad også området med plads til børn, er udformet som små "lommer", der støder op til området med køkkenet eller spisebordet i Aalborg, Roskilde og Odense. Nogle steder er spisebordet det centrale element i rummet, i Aalborg er køkkenet og spisebordet trukket mere tilbage.

Mange steder defineres de forskellige områder også af skiftende lofthøjder. Hvilke rum, der er defineret med høje og lave lofthøjder varierer fra hus til hus. Etagespring i husene i Herning og Vejle er også med til at underopdele fællesrummet. Her er trapper og elevator dog lettilgængelige, og i Herning bliver trappen i øvrigt også et rum, der breder sig ud som et sted, man kan sætte sig. I Odense afgrænses områderne i fællesrummet desuden af transparente vægelementer af glas eller halvægge med lameller.

Kun i en enkelt rådgivning, i huset i Næstved, er fællesrummet opdelt i to klart definerede rum: køkkenet og spisepladsen i ét

rum og loungen og biblioteket i et andet. Rummene forbindes af en mindre gangzone. Der er dog visuel forbindelse mellem dem igennem vinduerne imod gårdhaverne.

Formelementer

Fællesrummene er i alle husene sammensat af flere formelementer. Der er forskellige lofthøjder, niveauer og vinklinger af vægge og lofter, som bryder rummet op og markerer mindre områder, hvilket kan gøre det svært at overskue og aflæse rummene. I Næstved er fællesrummet dog opdelt i to klart definerede formelementer, som også genfindes i husets ydre.

Lysindfald og forbindelse til udearealer i vinduernes placering

Rummets åbne og flydende karakter afspejler sig også i den måde vinduerne er udformet. Vinduerne er i flere af fællesrummene store og dominerende elementer. I alle husene går de fra gulv til loft i dele af rummet og skaber en stærk visuel forbindelse til udearealerne. Det er forskelligt, hvilke udearealer, der er udsyn til. I Næstved er der meget konsekvent indarbejdet store vinduer imod de afskærmede gårdhaver og mindre vinduer imod de offentlige udearealer.

I vinduernes placering og størrelse er det også tydeligt, at der er fokus på lysindfald og på at oplyse fællesrummet ved hjælp af dagslys. I alle husene er der eksempelvis indarbejdet ovenlys i rum, hvor lyset fra vinduer i facaden ikke når lige så langt ind, som lyset fra ovenlyset.

Materialer

Der er arbejdet med en bred vifte af materialer i fællesrummene. Dog er der trægulve, gipsvægge og akustikregulerende elementer i loftet i dele af fællesrummene i alle husene. I Odense er der brugt beton i dele af væggene og gulvet. De øvrige vægflader er hovedsageligt beklædt med træ, ligesom loftet også er træbeklædt. I Herning er der særligt mange materialer. Der er vægge med ubehandlet krydsfiner og betongulv i den nye del af bygningen, men i den gamle del af bygningen er der sildebensparket og nogle gamle vægflader er bevaret, der er eksempelvis stukloft over spisebordet.

I mange af fællesrummene er der arbejdet med indbyggede reoler fra gulv til loft, der både er udformet i rå træ og hvidmalet træ. Møblerne i fællesrummene beskrives i forbindelse med de individuelle funktioner.

Mange forskellige former for brug

Fællesrummet bruges til mange formål. Det er her de nyankomne kræftramte træder ind og danner deres først indtryk af huset. Det er her de møder den værtsfrivillige eller en rådgiver for første gang. Det er her de kræftramte venter og mødes inden de skal til rådgivning, en gruppeaktivitet eller et arrangement. Det er her Krop og Kræftholdene har pause, og det er her nogle af aktiviteterne foregår, for eksempel madlavningskursus eller caféarrangement. I Aalborg og Herning spiser medarbejderne også i fællesrummet.

Der er potentiale for, at der kan foregå mange ting i rummet på samme tid, hvilket dog også kan have uheldige konsekvenser, som det uddybes i rapportens afsnit om "Samvær og samtaler" (kapitel 7). Deltagerobservationen viser dog, at der er stor forskel på, hvor meget der foregår i fællesrummene fra hus til hus og afhængigt af, hvornår det er på dagen og ugen.

Fællesrummet: køkken og spisebord

Modelprogrammets anbefalinger

Køkkenet eller *"køkken-alrummet"* beskrives i Modelprogrammet (Arkitema, 2008) som et sted i fællesrummet, hvor *"det fælles tredje"* udspiller sig (*"det fælles tredje"* er beskrevet yderligere i rapportens afsnit *"En følelse af at have noget til fælles"*, kapitel 7). Et rum for aktiviteter, der handler om mindre formelle aktiviteter, end den terapi der tilbydes i kræftrådgivningerne.

Køkkenet ønskes skabt som et sted, hvor brugerne kan mødes i en uformel og afslappet atmosfære. Et sted, der skal skabe genkendelighed og tryghed. Det skal indbyde til samtale i forbindelse med aktiviteter, og køkkenet skal signalere, at det må bruges af alle. Det skal indrettes, så det er let at finde og bevæge sig rundt, og det må gerne have et cafepræg. Det skal associere til et hjemligt miljø og må derfor ikke indeholde et receptionsområde. Køkkenet skal placeres centralt og være synligt fra entréen og være den naturlige ankomstzone, hvor nye besøgende kan opholde sig. Det skal kunne rumme plads til flere grupper ad gangen og indrettes med gode samtalepladser i køkkenet.

I forbindelse med køkkenet og som en del af fællesrummet, placeres et spisebord, som et naturligt sted for uformelle samtaler. Køkkenet og biblioteket skal indrettes med genkendelige elementer, der associerer til en bolig. Køkkenet og de tilstødende gangarealer skal have nicher til mindre grupper og uformelle samtaler. Der bør være udgang til en terrasse fra køkkenet. Der er afsat 50 m² til denne del af fællesrummet i Modelprogrammet.

Beskrivelse og brug

Dominerende elementer

Køkkenet og spisebordet er i alle husene indarbejdet, som dominerende elementer i fællesrummet, de dækker en store del af rummets areal og er meget synlige. Flere steder står spisebordet som noget af det første, der møder de kræftramte, når de træder ind i rummet. Nogle steder er køkkenet og spisebordet dog placeret som et tilbagetrukket element. Det er dog stadig synligt fra vindfanget. I Vejle er køkkenet placeret længst tilbage i rummet og afskærmet med en glasvæg, mens spisebordet er placeret mere centralt.

Indretning

I alle husene, bortset fra i Odense, er køkkenet indrettet med en køkken-ø, som man kan bevæge sig rundt om, og de fleste steder er der siddepladser i form af barstole. Køkkenelementerne er i de fleste huse udformet med træ, træliggende eller farvede overflader, som man også kunne lave det i et hjem. I alle fællesrummene er der et stort spisebord i træ med siddepladser til 10-12 personer. Omkring bordene er der placeret spisebordsstole af materialer i træ, læder, stof og stål. I Aalborg er der også placeret to mindre runde borde i forbindelse med køkkenet, som af flere informanter omtales som *"cafeborde"*.

Venteområde og de værtsfrivilliges hjemmebane

Køkkenet er ofte det sted, hvor den værtsfrivillige holder til. Her kan de holde øje med om der kommer nogle ind ad indgangen, som de skal tage imod (jævnfør rapportens afsnit "Bevægelsesmønstre", kapitel 7). I Næstved og Odense, hvor spisebordet er placeret tæt ved indgangen, bliver spisebordet benyttet som "venteområde". Det gør det ikke i Aalborg, hvor det er placeret tilbagetrukket. Her er det i stedet loungeområdet, der benyttes som venteområde.

Samlingspunkt for grupper

Ved spisebordets samles grupper ofte i forbindelse med arrangementer eller terapiforløb. Særligt Krop og Kræftholdene samles ved bordet i forbindelse med træningen. I Odense er der flere eksempler på, at der sidder forskellige grupperinger ved spisebordet, men også i loungen og venter på samme tid. De træningshold, der benytter grupperummet i Odense, samler sig dog typisk ikke ved spisebordet, men i loungen ved siden af grupperummet.

I Aalborg og Herning spiser personalet frokost omkring spisebordet og cafebordene. Der er også enkelte eksempler på, at spisebordet er blevet brugt til kontorarbejde af enten en frivillig eller en medarbejder.

Medarbejdernes køkken

I alle husene er der oprindeligt indrettet et køkken specifikt til medarbejderne i medarbejdernes arealer, som i nogle tilfælde også

udnyttes i forbindelse med særlige arrangementer til brugerne, eksempelvis ved madlavningshold. Dette rum beskrives i forbindelse med medarbejdernes arealer.

Fællesrummet: lounge og nicher

Modelprogrammets anbefalinger

Ifølge Modelprogrammet (Arkitema, 2008) skal loungeområdet skabes som et roligt og neutralt område for kræftramte, der enten venter inden et arrangement, eller venter på en, der er til terapi. Et sted, hvor de kan falde i snak med hinanden og udveksle erfaringer. Loungen placeres som et tilbagetrukket element i fællesrummet, en slags lomme. Den skal indrettes som en *"pause"* fra andet socialt samvær. Loungen placeres i forbindelse med entreen og fællesrummet som et venteområde. Den indrettes med *"dagligstuelignende eller loungeagtige"* møbler, og der tages hensyn til *"fysisk dårlige"* kræftramte. Der afsættes 15 m² til loungen.

Der skal desuden indrettes små nicher i forbindelse med fællesrummet. I flere tilfælde har disse områder karakter af en lounge og behandles derfor også under dette punkt. Nicheerne beskrives i Modelprogrammet som *"rum"* i rummet, hvor en mindre gruppe kan tale sammen uformelt eller enkeltpersoner kan læse eller reflektere.

Beskrivelse og brug

Afgrænset eller spredt ud

I alle husene er der indrettet et eller flere loungeområder, som en del af fællesrummet. I Vejle og Aalborg er der flere grupperinger af stole, der hver især har karakter af loungeområde. Hvilket til dels også ses i Herning. I de andre huse er områderne derimod placeret i en delvist afgrænset ende, et hjørne eller bag en afskærmende halvæg.

I alle husene, bortset fra i Vejle, er der indarbejdet små nicher som siddearealer indbygget i reoler eller som en forlængelse af vinduskarme. I nogle tilfælde spiller de sammen med løse stole og borde. I andre tilfælde fungerer de som selvstændige nicher. I Vejle fungerer mindre grupperinger af stole som en form for niche. I Odense og Herning er der en kombination af begge typer. Nogle af dem er placeret i fællesrummet, og andre er trukket mere ud i overgangszonerne mellem fællesrummet og de mindre rum.

Størrelse

Områdernes størrelse varierer meget. I nogle huse er loungeområdet indrettet med siddepladser til tre til fire personer, andre steder er der plads til fem til ti personer. Nicheerne er dog typisk indrettet til en eller to personer.

Møblement

Loungeområderne og nicherne er i alle husene indrettet med blødt møblement. Møbler varierer imellem forskellige typer stole og sofaer. I nogle tilfælde varierer møbeltyperne og deres farver også internt i husene. Nicherne er indrettet med hynder af forskellige materialer og farver.

Pejsestue i bibliotek og lounge

I forbindelse med loungeområderne er der i mange af husene indarbejdet en pejs eller en brændeovn. I Roskilde er den dog placeret i køkkenet. I Modelprogrammet anbefales det, at skabe en *"pejsestue stemning"* i forbindelse med biblioteket (også kaldet informationsområdet). Dette område flyder dog i flere tilfælde sammen med loungeområderne i en sådan grad, at nogle af informanterne også kalder loungeområdet for *"pejsestuen"* eller *"informationsområdet"*.

Ophold

I de fleste huse bruges loungeområdet som tiltænkt, det vil sige som et opholdsområde, hvor de kræftramte venter, inden de skal mødes til de forskellige aktiviteter i kræftrådgivningen eller før og efter en aftale på sygehuset. I nogle tilfælde bruges det også i forbindelse med aktiviteter om aftenen, hvor huset ikke er åbent for "åben rådgivning". Enkelte informanter har også haft en rådgivningssamtale i loungeområdet.

Under deltagerobservationen blev der kun observeret en enkelt gang, hvor en niche var i brug. Det skete i Odense, hvor et par Krop og Kræftdeltagere tog en pause i nichen overfor træningsrummet. I Herning fortæller informanterne i fokusgruppeinterviewet dog også om en niche, som flere af dem har brugt.

Fællesrummet: bibliotek og informationsområde

Modelprogrammets anbefalinger

Modelprogrammet (Arkitema, 2008) anbefaler, at biblioteket, også beskrevet som et informationsområde, indarbejdes som et sted, hvor brugerne kan få overblik over viden om kræft via bøger og relevante pjecer.

Der skal samtidig være plads til brugernes egne computere, samt stationære computere med gode printemuligheder. Området placeres i forbindelse med fællesrummet, det skal være hjemligt, roligt, afslappet og ligne en dagligstue eller pejsestue. Det skal samtidig være uforstyrret til samtaler ved computerne, og det bør indeholde flere nicher, en slags *"rum i rum"*. Rummet skal kunne afskærmes fra fællesrummet eventuelt med en foldevæg, så det kan fungere som et større grupperum med en hyggelig stemning, dette fremgår dog ikke af Byggeprogrammet (Konkurrencesekretariat, u.å.), hvor det blot næves som noget, der skal være en del af fællesrummet. Rummet skal minimum være 10 m².

Beskrivelse og brug

En del af fællesrummet

Informationsområdet er i alle husene udarbejdet som en del af fællesrummene, der flyder mere eller mindre sammen med loungen eller danner rammen om køkkenet og spisebordet. Mange steder er området fordelt ud i fællesrummet. I Herning og til dels i Odense er informationsområdet dog placeret i en afgrænset del af fællesrummet. Som noget unikt er informationsmaterialet samlet i en lomme i Odense i en niche med skrivebord og to computere, mens pjecerne primært præsenteres i et grupperum, det tidligere frivilligkontor.

Reoler samler bøger og pjecer

I flere af husene præsenteres pjecer og bøger i reoler. Reolerne med bøger er i flere tilfælde indbyggede, som en del af arkitekturen. Nogle steder er også indrettet sidde-nicher i reolerne. Reolerne er markante elementer i fællesrummene og fungerer som stemningsskabende elementer og er også med til at forbedre akustikforholdene. Reolerne er udformet i træ og hvidmalet træ.

Interesse og brug

I Næstved bliver nye foldere lagt for enden på spisebordet, så kræftamte, der kommer ofte, bliver opmærksomme på, når der er nyt. Deltagerobservationen gav et billede af, at flere kræftamte

Fællesrummet: plads til børn og unge

orienterer sig i folderne på bordet, fremfor i folderne i reolen i pejsestuen.

Informationsmaterialet benyttes i forbindelse med rådgivning, eller hvis en kræftramt selv, eller via en frivillig, orienterer sig i materialet. Computerne ser ikke ud til at blive benyttet, kun lidt af de værtsfrivillige, og en enkelt gang er det observeret, at en ung bruger har benyttet computeren til tidsfordriv. I Odense bliver den dog brugt fast, når brugerne skal registrere parkering.

Computere

I alle husene, bortset fra i Herning, har brugerne mulighed for at søge information på internettet via en stationær computer. Computerne er sammen med en printer placeret ved skriveborde i fællesrummet, ofte i en niche, lomme eller mellemgang, der støder op til fællesarealet. Områderne kan ikke afskærmes i nogle af husene.

Modelprogrammets anbefalinger

Ifølge Modelprogrammet (Arkitema, 2008) skal der i fællesrummet gives plads til, at mindre børn kan være med forældrene i rådgivningen på *"en naturlig og tryk måde"*. Der skal indrettes et *"børnehjørne"* til mindre børn, hvor de kan lege under opsyn, mens forældrene er til samtale. Indretningen i rådgivningen skal også forsøge at imødekomme unge mellem 12 og 18 år. I de største rådgivninger skal der desuden indrettes et *"ungdomshjørne"* i forbindelse med informationsområdet, hvor de unge kan spille computer eller se tv.

Beskrivelse og brug

Indretning

I alle husene er der indrettet et mindre legeområde til børn i fællesområdet. Det er ofte indrettet med legetøj, børnebøger og bamser. Som noget specielt er der bordfodbold og et tv med PlayStation tilkoblet i Aalborg. Der er også indrettet *"tv-områder"* andre steder til børn eller unge, men der er kun få erfaringer med, at de har været i brug.

Brug

Når der er mindre børn i kræftrådgivningerne, er der eksempler på, at de leger i legeområdet eller tager legetøj med ind i samtalerummene. Bordfodboldbordet i Aalborg benyttes af både børn og voksne og eksempelvis i forbindelse med familiegruppearrangementer.

Samtalerum

Modelprogrammets anbefalinger

Samtalerummene beskrives i Modelprogrammet, som rum *"hvis funktion udelukkende er dedikeret til samtaler og ikke er kontor for en navngiven person"* (Arkitema, 2008). De skal være uforstyrrede, de må ikke udstille de kræfttramte for andre, og de skal kunne aflukkes. Møbleringen skal være behagelig og ergonomisk, også for fysisk dårlige brugere. Møblerne skal relatere sig til en dagligstue og må ikke indeholde noget, der relaterer til en *"professionel dominans"*.

De skal placeres, så de har en rolig udsigt, gerne til natur. Der skal etableres minimum to samtalerum i hver kræftrådgivning. De kan variere i størrelsen, men skal kunne passe til mellem tre og otte personer.

Beskrivelse og brug

Antal og areal

Der er stor forskel på, hvor mange samtalerum der er etableret i de enkelte huse. I flere af husene bruges grupperum og sanserum også til samtaleterapi med både enkeltpersoner og grupper. I Vejle er der fem rum til individuel og gruppebaseret samtaleterapi. I Herning er derimod kun indrettet to lukkede samtalerum, der primært bruges til individuel samtaleterapi.

Størrelsen på samtalerummene varierer også meget fra hus til hus.

I Næstved er samtalerummene mellem 9,3 og 11 m², hvorimod de i Vejle varierer mellem ca. 12 og 20 m², idet gruppe- og samtalerummene her flyder sammen.

De oprindelige samtalerum passer bedst til samtaler

De samtalerum, der oprindeligt er designet som samtalerum, er i alle tilfælde udformet med døre, der kan lukkes helt. I de tilfælde, hvor et rum bruges til samtalerum, men oprindeligt er tiltænkt et andet formål, er rummet ikke nødvendigvis skærmet i samme grad. Sanserummene er eksempelvis udformet med glasvæg, der ikke skærmer for lyd og indkig, som en gips eller betonavæg vil gøre.

Indkig og udsyn

I flere af rummene er vinduerne ind til samtalerummet udformet, så indkigget udefra begrænses enten på grund af vinduets størrelse, placering eller ved at bruge gardiner. I Herning er et enkelt samtalerum dog placeret i en vinterhave, hvor tre af rummets sider har glas i den øvre halvdel af væggen. Rummet er dog placeret i husets private aflukkede have, der ikke tilgås af andre end kræftrådgivningens brugere.

I flere tilfælde har samtalerummene udsyn til husenes grønne udearealer, men i nogle rum er udsigten dog rettet imod hospitalet eller omkringliggende veje. Rummene tilgås altid fra fællesrummet, i nogle tilfælde placeres de centralt tæt på ankomsten og i andre er de trukket mere tilbage i rummet.

Møbler

I alle husene er rummene indrettet med lave, bløde stole og sofaer eller stole med hynder omkring mindre borde. Møblerne har i flere tilfælde store stofflader og hynder og puder i forskellige farver. Den øvrige møblering er sparsom. I langt de fleste samtalerum er der dog indarbejdet forskellige former for belysning, så der er mulighed for enten kun at bruge dagslyset, at tænde loftsbelysning, standerlamper eller pendler individuelt.

Grupperum

Modelprogrammets anbefalinger

Modelprogrammet (Arkitema, 2008) anbefaler, at grupperummene imødekommer de mange former for grupper, der er i rådgivningerne, både i forbindelse med terapi, men også i forbindelse med arbejdsopgaver hos de frivillige og medarbejdere. De skal tilpasses forskellige behov og aktiviteter, der ikke skal forstyrre rådgivningens øvrige aktiviteter. Der skal etableres flere grupperum, med plads til mellem 8-15 deltagere og større rum med plads til 30 deltagere. De kan evt. etableres med mobile vægge, så flere rum kan lægges sammen for at optimere udnyttelsen og gøre rummene mere fleksible. Der vil dog være forskellige behov for grupperum afhængigt af den enkelte kræftrådgivnings størrelse og forventet antal brugere. Grupperummene kan med fordel placeres i forbindelse med træningsrummet med en mobilvæg som adskillelse, så de samlet kan fungere som et stort rum. Fra rummene skal være direkte adgang til terrasserne. Det bør desuden overvejes, om der skal laves et tekøkken i et af grupperummene.

Fra alle grupperummene skal der være adgang til et depot med plads til AV-udstyr og lignende. Møblerne skal være lette og fleksible, så de nemt kan stilles op på forskellige måder. Grupperummene skal desuden udformes med fokus på intimitet, ro og fordybelse.

Beskrivelse og brug

Varierende antal

Antallet af grupperum, deres placering og størrelse varierer fra hus til hus. I Herning er der eksempelvis kun indarbejdet et aflukket grupperum på ca. 14 m² og et åbent grupperum, der både bruges som grupperum og som siddeareal i fællesrummet. Huset i Vejle indeholder tre aflukkede grupperum, hvoraf det ene kan opdeles i yderligere to, og samlet set har de et areal på ca. 60 m². Derudover er flere af samtalerummene så store, at de kan fungere som grupperum for mindre grupper. Der er desuden indarbejdet deciderede mødelokaler i forbindelse med kontorarealerne i Vejle, de er dog primært beregnet til møder for personalet og findes bag en låst dør.

Fleksibilitet

Nogle steder er grupperum placeret tæt på et depot, andre steder er det dog længere væk og mere besværligt at fjerne borde og stole.

Kun i Roskilde er et af grupperummene placeret, så det kan lægges sammen med træningsrummet og bruges til større arrangementer. Her er et mindre grupperum, men også værkstedet og personalets spiserum anvendes som grupperum i særlige tilfælde.

Kun i Næstved og i Odense kan grupperummene lægges sammen

og blive til et stort rum. Grupperummet i Odense bliver ikke kun anvendt til gruppemøder, men også til yoga og mindfulness. Mængden af undervisning og antallet af gruppemøder har skabt et behov for flere grupperum i dette hus. Derfor er et tidligere frivilligkontor og værkstedet også taget i brug som grupperum.

I mange af husene bruges træningsrummet desuden til gruppemøder og større arrangementer.

Indretning

Indretningen i grupperummene ligner hinanden i de fleste af husene. De er ofte indrettet med lette, fleksible og stabelbare stole, der er placeret omkring flytbare borde. Kun i Vejle skiller indretningen sig ud i nogle af rummene. Her de indrettet med bløde lænestole og sofaborde, som ikke er stabelbare. I alle husene er der projektorer eller udstyr til videokonferencer i et af grupperummene, men ellers er møblementet sparsomt og udgøres af tavler og lignende, som i nogle tilfælde også bruges i forbindelse med terapien.

Udsyn, indsyn og udearealer

Rummene er i alle huse placeret, så de tilgås gennem fællesrummet, og de er ofte placeret lidt tilbagetrukket. Der er flere eksempler på, at der er glasvægge ind til grupperummene, som dog er afskærmet med folie eller gardiner flere steder. I de fleste tilfælde er der udsigt til udearealerne fra grupperummene.

Træningsrum

Modelprogrammets anbefalinger

Ifølge Modelprogrammet (Arkitema, 2008) bør der etableres minimum ét træningsrum i rådgivningen af 50 m², som kan benyttes af op til 20 personer ad gangen. I Byggeprogrammet (Konkurrencesekretariat, u.å.) er det dog beskrevet som maksimalt 12 aktive personer. Træningsrummet skal give god plads til udfoldelse og udstyres med diverse flytbart træningsudstyr. Træningsrummet bør have et rummeligt, lettilgængeligt og aflåseligt depotrum med plads til udstyr, musikanlæg og remedier. Rummets udtryk bør være optimistisk, energisk og stimulerende. Det bør placeres med nem og direkte adgang til uderummet, så udearealerne kan inddrages i træningen. Der opfordres desuden til, at grupperummene kan lægges sammen med træningsrummene, så de kan bruges som et stort rum ved store arrangementer.

Beskrivelse og brug

Placering og dimensioner

I alle husene er indrettet et træningsrum, der er placeret i forbindelse med omklædningsrummet. Rummene tilgås via fællesrummet og er placeret tilbagetrasket i huset. Bortset fra i Vejle, hvor rummet er placeret i en separat del af bygningen, der tilgås via ankomstområdet. Træningsrummenes størrelse og rumhøjde varierer også fra hus til hus. I flere tilfælde er der ekstra højt til loftet i netop dette rum, dog ikke i Vejle. I Roskilde er rummet 50 m², her kan det dog lægges

sammen med et tilstødende grupperum på 32 m². I Aalborg er det i alt 112 m² og kan opdeles af en foldevæg.

Træning og andre aktiviteter

Træningsrummet bliver i alle seks huse benyttet til træning og kræftframtale, i to af husene inddrages dog også andre rum til træning. Det er forskelligt, hvilke aktiviteter kræfttræningerne tilbyder og det påvirker også, hvor meget og hvordan rummene bliver brugt.

Kun i Vejle, Aalborg og Odense tilbydes Krop og Kræft. Holdene træner i rummene i dagtimerne fire dage om ugen. I Aalborg bliver rummet også brugt til mindfulness og andre former for træning. I Odense bliver rummet brugt intensivt, da to Krop og Kræft hold træner de fire dage om ugen. Yoga og mindfulness er derfor rykket ind i to grupperum, der slås sammen, fordi Krop og Kræft holdet er i træningsrummet på samme tidspunkt. I Vejle er sanserummet indrettet til yoga og mindfulness, og det ser ud til at være hovedformålet med rummet.

Alle husene tilbyder mindfulness og nogle også yoga. I Næstved tilbydes dog som noget specielt "selvtræning", hvor kræftframtale kan komme to gange om ugen og træne uden en træner. I Roskilde og Herning er der ikke samme tilbud om træning.

Der er flere eksempler på, at træningsrummet også udnyttes i forbindelse med større arrangementer eller større gruppemøder, når

det ikke bruges til træning. Det er dog kun i Roskilde, at rummet kan lægges sammen med et grupperum, til trods for at dette anbefales i Modelprogrammet.

Adgang og udsyn til udearealer

Alle træningsrummene er indrettet med direkte adgang til udearealerne. Kun to informanter har dog oplevet at træne udenfor. I begge tilfælde var det i gårdrummene i Næstved.

Der er flere steder relativt store vinduer i rummene, som giver udsyn til de grønne udearealer. Vinduerne er ofte placeret imod private uderum. I Vejle er rummet dog placeret med udsyn til sygehusets parkeringsarealer og ankomstvejen, og mange går forbi vinduerne.

Akustik og ventilation

I alle rummene er der arbejdet med akustikregulerende elementer. Ofte er det med plader i loftfladen men i nogle tilfælde også i den øvre del af væggene. I flere af rummene er det synligt, at ventilationen er dimensioneret specielt til dette rum. Der er dog ikke foretaget målinger eller besigtigelse af ventilationsanlægget, der understøtter observationerne.

Tilpasning til Krop og Kræftboldene

I nogle af husene er det særligt tydeligt, at træningsområdet er tilpasset til at rumme Krop og Kræftboldene. I Vejle er der eksempelvis indrettet et *"undersøgelsesrum"* til blodprøvetagning

og registrering af deltagerne. Her er omklædningsrummene også markant større end de andre steder.

De andre steder er der ikke et sådant rum, og undersøgelserne af deltagerne foregår forskellige steder i husene. Ligesom et skrivebord blot er placeret i træningsrummet, hvilket betyder at medarbejderne, der skal dokumentere, lægger beslag på rummet efter træningen er færdig. Deltagerobservationen viste dog, at disse medarbejdere i både Aalborg og Odense sommetider vælger at sætte sig andre steder i kræftrådgivningen, når de foretager administrativt arbejde.

Møbleringen

Rummenes fleksible brug afspejler sig i en meget enkel møblering. Det er ofte træningsredskaber, der fylder det op. I de rum, der er indrettet til Krop og Kræft, er der træningscykler i en stor del af rummet. I Næstved er der også træningsredskaber, og her er indarbejdet et gardin, der kan afskærme redskaberne. Nogle steder kan redskaberne eller nogle af dem også placeres i et tilstødende depotrum, dog er det ikke altid tilstrækkeligt. Andre steder er der indarbejdet ophæng til eksempelvis bolde. Udover redskaberne er der kun meget begrænset møblement i rummene.

I Odense og Aalborg er der dog en del elementer, der står mere spredt i rummet uden rigtigt at have en plads. Udover redskaberne og skrivebordet/ne, der er svære at flytte, er der ikke nogle større permanente møbler i træningsrummene, der er ikke billeder på

væggene, og materialerne på gulvet er ofte ensfarvede. Rummene er ofte indrettet med en ensartet belysning, der enten kan være tændt eller slukket, men ellers ikke kan varieres eller tilpasse eksempelvis mindfulness og yoga.

Når rummene bruges til andre formål end træning, arrangeres der med stole og borde i rummet, som ellers er placeret i et depot. I et enkelt hus er depotet placeret lige ved siden af træningsrummet, men de andre steder er det længere væk.

Omklædningsrum

Modelprogrammets anbefalinger

I Modelprogrammet (Arkitema, 2008) beskrives, at der skal indarbejdes omklædningsfaciliteter, med bade faciliteter til både de kræftramte og til medarbejderne til brug efter fysisk aktivitet. Det anbefales, at omklædningsfaciliteterne placeres i zonen for medarbejdere og ved gruppe-, trænings- og sanserummene. I beskrivelsen af omklædningsrummene fremgår det, at der i omklædningsfaciliteterne til de kræftramte indarbejdes to baderum og to toiletter, hvoraf det ene udformes som et handicaptoilet. Der afsættes fire m² til baderummene og 12 m² til toiletterne.

Beskrivelse og brug

Antal, funktioner og størrelser

Der er i alle husene etableret omklædningsfaciliteter med bad og toilet til både personalet og til brugerne af kræftrådgivningen. Omklædningsrummene for personalet er udfærdiget som et separat rum i zonen for medarbejderområderne, som et badeværelse med bad og toilet. Omklædningsrummene for de kræftramte brugere er opdelt til herre og damer og placeret i forbindelse med træningsfaciliteterne. Det varierer fra hus til hus, om toiletterne er placeret i omklædningsrummene eller blot i forbindelse med dem. Nogle af toiletterne overholder i den forbindelse ikke kravene til afstande, som beskrives i Bygningsreglementet (Trafik og Byggestyrelsen, 2015).

Placering

Omklædningsrummene er i alle husene placeret meget tæt på træningsrummet og langt fra sanserummet. Kun i Roskilde og Næstved er de også placeret tæt på grupperummene.

Møblering

Omklædningsrummene er ofte sparsomt møbleret, men indeholder i alle tilfælde aflåselige skabe, en bænke, knager til tøj og baderum. Størrelsen på rummene samt antallet og udformningen af brusere, knager og skabe varierer også fra sted til sted. Omklædningsrummene i Vejle er dog markant større end de andre steder.

Materialer

Materialerne varierer også fra hus til hus, der er dog ofte hvide vægge og klinker på gulvet i grå eller brune nuancer. I de tilfælde, hvor der er vinduer i rummet, er der monteret en film på glasset.

Sanserum

Modelprogrammets anbefalinger

Dette rum beskrives i Modelprogrammet (Arkitema, 2008) som *"en kontrast til de aktivitetsprægede rum"*, som et rum til *"at sunde sig"* i og som et sted at genfinde roen. Det tænkes brugt i forbindelse med musikterapi, zoneterapi, massage, refleksion eller andre former for terapi for enkeltpersoner. Det anbefales, at rummet placeres i forbindelse med samtalerummene.

Rummet skal indrettes med et trygt, intimt og afskærmet udtryk og have plads til to til tre personer. Der skal være bløde møbler, der gør det muligt at lægge sig ned og imødekommer afslapning. Fra rummet bør være udsigt til et uderum med en meditativ stemning. Det skal udformes med en god akustik og ro samt have plads til opbevaring af puder, lys og musikafspiller i et større skab. Det anbefales, at rummet er ca. 18 m².

Beskrivelse og brug

Sanserummet er indrettet, udformet, dimensioneret og placeret meget forskelligt i husene, og i flere af husene ligner det meget nogle af de andre rum i indretning og brug.

Areal

Rummenes arealer varierer og spænder fra omkring 10 m² i Roskilde og helt op til ca. 30 m² i Vejle. Rummet er således markant større i Vejle end i de andre huse, og her bruges det også til gruppeterapi i forbindelse med yoga og mindfulness.

Placering

I de fleste tilfælde er rummet placeret ud til fællesrummet på lige fod med grupperummene og samtalerummene. I flere tilfælde er det dog placeret lidt tilbagetrukket fra fællesrummet, hvilket bl.a. ses i Vejle og Odense.

Udsyn

I de fleste tilfælde er der udsyn til grønne udearealer på grunden fra rummet. Dog er der stor forskel på, hvordan udsynet er indarbejdet. I Herning er det eksempelvis placeret i husets kælder og har kun sparsomt udsyn.

Brug

Sanserummene anvendes desuden meget forskelligt. Nogle steder bruges de hovedsageligt som samtalerum. Flere steder viser både informanternes og nogle af personalets udtalelser, at de ikke opfatter rummet som andet end et samtalerum. I Næstved og Odense er der dog eksempler på, at kræftramte har brugt rummet til at hvile sig, mens rummet i Vejle som noget unikt hovedsageligt anvendes til yoga og mindfulness.

Indretning

De forskellige former for brug afspejles også i rummenes indretning. Det er ofte indrettet med siddepladser til to-tre personer, og alle rum er indrettet med bløde stole. Flere steder relaterer indretningen sig i høj grad til indretningen i samtalerummene. I Næstved og Odense er der dog også indarbejdet en briks i rummet. I Vejle står to sækkestole som udgangspunkt i rummet, men når rummet bruges til yoga, så har deltagerene hver deres måtte. Der er kun få af rummene, der er indrettet med mulighed for opbevaring.

Glasvæg

Flere steder udgøres væggen ud til fællesarealerne af en glasvæg. Indkigget kan dog ofte delvist afskærmes med et gardin, en fritstående foldevæg eller af folie på glasset. Men glasset giver mulighed for indkig.

Akustik og støj

Der er i alle rummene arbejdet med akustikplader i loftet, men glasvæggene gør det svært at skærme helt for lyden i nogle af rummene. I Roskilde er der desuden problemer med støj fra et ventilationsrum, der er placeret i forbindelse med rummet.

Værksted

Modelprogrammets anbefalinger

Værkstedet er ikke beskrevet i Modelprogrammet (Arkitema, 2008), men er tilføjet i Byggeprogrammet (Konkurrencesekretariat, u.å.). Her beskrives det som et sted til kreativ udfoldelse, som både kræftramte, frivillige eller medarbejdere kan tage initiativ til. Rummet skal kunne være rammen om udstillinger, fælles undervisning, have karakter af et atelier og kunne opbevare redskaber til kunstnerisk udfoldelse. I Byggeprogrammet beskrives, at der skal være to værksteder hver af 20 m² og hver med plads til 4-66 personer.

Beskrivelse og brug

Antal og dimensioner

I alle husene er indarbejdet et værksted, men også kun ét værksted. Rummet er udformet, proportioneret og placeret forskelligt i det enkelte hus. Flere steder er det udformet som et aflukket rum på mellem 16 og 20 m². Dog er rummet i Odense udført med to glasvægge ud til fællesrummet, der kan afskærmes med gardiner monteret efter opførelsen. I Næstved og Vejle er det indarbejdet, som et rum med åben forbindelse til fællesrummet, enten opdelt af etager eller af en mindre gang. I disse tilfælde er rummet også et gennemgangsrum, arealet der hører til rummet kan derfor være svært at vurdere, men det varierer i mellem 30 og 50 m².

Møblement og opbevaring

Rummet er i alle tilfælde indrettet med stole omkring et bord og i forbindelse med rummet er der en vask samt opbevaringsmuligheder med plads til redskaber og materialer. De fleste værksteder er også placeret tæt på et depotrum.

Brug påvirkes af indretning og størrelse

Når værkstedet bliver brugt, er det som oftest i forbindelse med undervisning i billedkunst eller lignende til børn eller voksne. Der er dog forskel på, hvor meget rummet er i brug i de forskellige huse. Rummenes størrelse og indretning har indflydelse på, hvor mange personer der kan deltage i aktiviteterne på samme tid. I Aalborg er der eksempelvis kun plads til omkring tre personer, hvilket begrænser rummets brug og betyder, at malerkurset foregår et andet sted udenfor huset.

Blandt informanterne i fokusgruppeinterviewene er der kun fire personer, der giver udtryk for, at de har brugt rummet til kreative aktiviteter. Sammenholdt med observationerne antydes også, at der er potentiale for, at rummet kan bruges mere.

Alternativ brug

I Odense bruges rummet primært som grupperum og møderum. Det er også blevet brugt til blodtryk- og temperaturmåling i forbindelse med Krop og Kræft. Der er dog også eksempler på, at det har været brugt til kreative aktiviteter, og materialerne til disse aktiviteter

opbevares i rummet. Noget lignende ses i Roskilde, hvor en enkelt informant har brugt rummet i forbindelse med gruppearbejde.

Akustik, vinduer og ventilation

Der er indarbejdet akustikplader i loftfladen i alle husene. I flere af rummene er der store vinduespartier, der trækker meget lys ind og giver udsyn til de grønne udearealer. Dog er vinduerne ikke så store i Aalborg.

I nogle af rummene ser ventilationen ud til at være dimensioneret særligt til rummet, hvilket i Roskilde har medført, at der er problemer med støj fra ventilationen i rummet.

Øvrige rum (teknikrum, depoter og rengøringsrum)

Modelprogrammets anbefalinger

I husene er der også rum, som ikke er, eller kun i mindre grad, er beskrevet i Modelprogrammet (Arkitema, 2008). Det drejer sig særligt om rum knyttet til drift og vedligehold af husene og udearealerne, såsom ventilationsrum, teknikrum, rengøringsrum, almene depotrum og udendørs skure til opbevaring af haveredskaber og lignende. I Byggeprogrammet (Konkurrencesekretariat, u.å.) er teknik- og rengøringsrummene dog nævnt.

Teknik- og ventilationsrummene har ikke været i fokus, fordi de tekniske aspekter som indeklimaet ikke har været i fokus i evalueringen. Disse rum er ofte kun tilgængelige for medarbejdere og da de kun i mindre grad har været involveret i evalueringen, er der ikke indhentet information om rummene.

Beskrivelse og brug

Størrelse og placering

I alle husene er teknik- og ventilationsrum til stede. De er ofte placeret steder, hvor husenes brugere ikke naturligt kommer, eller hvor rummene ikke optager en særlig god plads i huset, som et andet rum kunne have haft glæde af. I Aalborg er teknikrummet eksempelvis placeret i en kælder og i Odense i et rum med lav loftshøjde ved tagterrassen. I Roskilde er der dog etableret to ventilations- og teknikrum, hvor af det ene er placeret lidt uheldigt i forhold til støjgener.

Manglende depotrum

Flere steder er der ikke indarbejdet et decideret depot til almindelig opbevaring af julepynt, service, ekstra møbler og lignende, eller også slår de eksisterende depoter ikke til. Det har i nogle af husene betydet, at ventilations- og teknikrummet også tages i brug til opbevaring. I Næstved bruges rummet eksempelvis til opbevaring af stole og borde. Det er dog ikke alle steder, at dette er en mulighed i kraft af rummenes størrelse eller placeringen af rummet. Det betyder, at der i flere af husene står ting fremme, som egentligt burde pakkes væk, til de skal bruges.

Rengøringsrum og opbevaring i udearealerne

I alle husene er der indrettet rengøringsrum med vask og plads til opbevaring af rengøringsartikler. Ved nogle huse er der desuden indarbejdet opbevaringsrum i uderummene. Disse er dog ikke inspireret i forbindelse med observationerne.

Arealet til medarbejdere og frivillige

Modelprogrammets anbefalinger

Arealet til medarbejdere og frivillige (fremadrettet omtalt som medarbejdernes areal) dækker ikke over et enkelt rum i kræftrådgivningerne, men over kategorier og rum, som hovedsageligt benyttes af medarbejdere og frivillige. Det drejer sig om kontorpladser, depot og arkivarealer, toiletter, et tekøkken for medarbejdere og frivillige samt et stillerum.

Modelprogrammet (Arkitema, 2008) giver klare anbefalinger om, hvordan medarbejdernes arealer skal indrettes og designes. En af de centrale anbefalinger er, at medarbejderne ikke skal sidde på lukkede enkeltmandskontorer, men på fælleskontorer med store fællesskriveborde for at styrke det teambaserede og tværfaglige samarbejde. Kontorene skal samtidig indrettes, så medarbejderne kan varetage dokumentationsopgaver, telefonopringninger og samtaler i forbindelse med rådgivningen. Hvert sted er der en sekretær, der *”på en uforstyrret måde skal kunne udføre sine gøremål”*. Medarbejdernes areal skal placeres tæt på samtalerummene, men diskret i forhold til fællesrummet, for at undgå et institutionelt præg. Der skal være skabsplads, plads til fortrolige samtaler og plads til opgaver, der kræver ro i et mindre aflukket kontor, der kaldes et stillerum. Et rum for tre personer. Der skal desuden være et personalerum med tekøkken, hvor personalet kan trække sig tilbage og holde pause.

Vinduerne i medarbejdernes arealer skal kunne være åbne, uden at

telefonsamtalerne kan overhøres fra haven og fra arealerne bør der være adgang til udearealerne.

Til medarbejderarealerne afsættes samlet 40 m², men helt præcist 15 m² til stillerummet, 10 m² til tekøkkenet, 2 m² til toilettet, 3 m² til depoter og arkivfaciliteter, når der indrettes et areal til 5-8 medarbejdere. Derudover er der tilføjet krav om omklædning til medarbejderne og rum til en større kopimaskine i Byggeprogrammet (Konkurrencesekretariat, u.å.).

Beskrivelse og brug

I kraft af evalueringens fokus på de kræftramte brugere er medarbejdernes arealer ikke blevet evalueret i samme detaljegråd, som de andre dele af husene, simpelthen fordi de kræftramte stort set ikke kommer i eller bruger medarbejdernes arealer. Derfor er der kun datamateriale til at evaluere arealerne som et samlet område.

Behovene varierer

Der sidder ikke det samme antal medarbejdere og frivillige i alle husene. Behovene og det antal arbejdspladser der er skabt plads til, ser samtidig ud til at være forskellige i alle seks huse. Medarbejderne har desuden mange forskellige arbejdsopgaver og dermed forskellige behov.

Medarbejdernes arealer er også organiseret på mange forskellige

måder i alle husene og antallet af kontorpladser varierer meget fra hus til hus. Som nævnt er der som noget specielt indrettet kontorer til det palliative team i huset i Vejle. Kontorområdet ligger på en separat etage og er ikke evalueret, da denne del ikke regnes som en del af kræftrådgivningen. Dermed er der heller ikke interviewet informanter, der har noget at gøre med denne del af huset. Opbygningen af kontorene hos det palliative team har dog mange paralleller til opbygningen af kontorene for kræftrådgivningen.

Placering

I flere af husene er de fleste af funktionerne, der knytter sig til medarbejdernes arealer, placeret i forbindelse med hinanden, i dele af huset som ofte er trukket lidt tilbage i forhold til hovedindgangen og fællesrummet.

Medarbejdernes arealer ligger ofte på samme niveau, men i Aalborg og Herning er nogle af de permanente kontorpladser placeret lidt længere væk fra hinanden, det spreder arealerne mere ud i huset.

Funktioner og ændret brug

I alle husene ses der et eller flere rum med kontorpladser, et stillerum eller telefonsamtalerum, toiletter samt depotarealer, der ofte er slået sammen med kopirummet. I alle husene, bortset fra i Aalborg, er der også et pauserum indrettet med et bord med siddepladser og et tekøkken. Enkelte steder er der bløde stole i medarbejderarealerne. Derudover har lederen og ofte også sekretæren et separat kontor.

Udover de funktioner, der er defineret i Modelprogrammet, er der i flere af husene også indrettet små stillerum "*telefonrum*" på 1-2 m². Alle husene har desuden et stillerum til telefonsamtaler bortset fra Herning, hvor der heller ikke er så mange i kontorene. I Vejle er der etableret sådanne rum i både kontorarealet og fællesrummet. Det er dog ikke observeret, at nogen har brugt rummene. Nogle medarbejdere giver også udtryk for, at de ikke har brugt dem og at det ikke virker naturligt at bruge dem. Rådgiverne sidder eksempelvis ved deres kontorplads og har samtaler over telefonen. I Aalborg er rummet omdannet til kontor for lederen og i Odense er rummet indrettet som en midlertidig kontorplads på grund af pladsmangel i de øvrige kontorarealer. Her er rummet dog meget småt og uden vinduer og dermed ikke hensigtsmæssigt at bruge som en permanent kontorplads.

I Aalborg er der som nævnt ikke et decideret pauserum for medarbejderne. På grund af pladsmangel er det tidligere pauserum genindrettet og taget i brug som kontor og opbevaring for husets sekretær, stillerummet er omdannet til kontor for lederen og det tidligere lederkontor er nu kontorplads for to medarbejdere.

Medarbejderne holder i stedet pause i fællesrummet, hvor de også spiser frokost. I de fleste andre huse spiser medarbejderne i pauserum. I Herning spiser de dog også i fællesrummet.

I Næstved bruges tekøkkenet i medarbejdernes arealer også af

kræftramte i forbindelse med et madlavningskursus, men ellers bruges tekøkkenet kun undtagelsesvist af andre end medarbejderne og frivillige.

Gennemgangsrumsrum

Kontorene er flere steder organiseret omkring medarbejdernes pauserum, så dette rum er gennemgangsrumsrummet. I Roskilde er rummene dog organiseret, så medarbejdernes pauserum er et separat rum, ikke et gennemgangsrumsrum, hvilket gør at rummet kan bruges som mødelokale, selv når der er medarbejdere på kontorene.

I Aalborg, hvor pauserummet er nedlagt, er det i stedet blevet til sekretærens kontor, der er gennemgangsrumsrum, når medarbejderne passerer fra kontorene og ud i fællesrummet.

Omkklædning

I alle husene er der etableret et toilet kun for medarbejdere og frivillige i deres arealer, som også kan fungere som omklædningsrum. Flere af de steder, hvor medarbejderne har brug for at klæde om, eksempelvis i forbindelse med afholdelsen af Krop og Kræft, ses det dog, at de i stedet klæder om i omklædningen for de kræftramte.

Medarbejderne fra Krop og Kræft

De der afholder Krop og Kræft sidder sjældent ved kontorpladserne i medarbejderarealerne. I Odense og Aalborg, hvor Krop og Kræftkurset tilbydes, er der etableret en kontorplads i

træningsrummet, som bruges ved dokumentationsopgaver efter træningen er gennemført. I Vejle, hvor der også tilbydes Krop og Kræft, er der etableret separate kontorer, "*undersøgelsesrum*" ved træningsrummet, som både bruges inden og efter træningen til dokumentationsopgaver og blodtryksmålinger.

Separate kontorer

Enkelte steder er der indrettet separate kontorer væk fra medarbejdernes arealer i tæt forbindelse til fællesrummet, ofte kun adskilt af en glasvæg. Et rum der bruges fleksibelt af medarbejderen eller den frivillige, der har vagten med åben rådgivning eller er værtsfrivillig. De separate kontorer er placeret, så de kan holde øje med indgangsdøren og nyankomne brugere og samtidig have mulighed for at arbejde. I Odense har der tidligere været et sådant rum, men på grund af pladsmangel (og fordi de værtsfrivillige ikke brugte rummet, men foretrak at opholde sig omkring køkken og spisebord) er rummet inddraget til grupperum. Flere steder ses dog, at de værtsfrivillige sidder med en bærbar i fællesrummet, når de er værtsfrivillige.

Særlig indgang

I alle husene, bortset fra i Aalborg, er der etableret en særlig indgang til medarbejdernes arealer kun for personalet. I nogle tilfælde er døren indtil medarbejdernes arealer inden i huset også aflåst, så de kun kan tilgås af personalet og ikke er tilgængelige for de kræftramte. Andre steder er der kun en glasdør, som ofte står åben.

Opbevaring

I forbindelse med arealerne er der i de fleste huse etableret enten arkivskabe, skuffer eller et decideret depot, ofte placeret sammen med kopimaskinen. Flere steder ses dog, at ting står deponeret i kontorene på grund af manglende depotarealer.

Indretning og materialer

Kontorpladserne er i flere af husene indrettet, så medarbejderne sidder ved hver deres skrivebord, som står spredt i rummene og ikke som anbefalet som et samlet element. Flere steder er medarbejderne fordelt på flere kontorer i arealerne. De er som så mange andre kontorarealer indrettet sparsomt med fritstående borde, computere, reoler, lukkede skabe, skuffedarier og lignende. Nogle steder er kontorene indrettet med trægulve og andre steder med gulvtæpper, som er med til at dæmpe lyden.

Glasvægge

Kontorarealerne er i alle husene indrettet, så nogle af væggene eller dele af væggene mellem kontorene, er etableret som glasvægge. I nogle tilfælde er væggene mod fællesarealerne også udført i glas. I Aalborg har den ene side af medarbejdernes arealer således en stor glasvæg, som betyder, at kræfttramte brugere ser direkte ind i dét, der oprindeligt var tænkt som medarbejdernes pauserum. I nogle af husene er dele af glasarealet skærmet med folio, der begrænser indkigget, men langt fra i alle husene. I nogle tilfælde skærmer dørene i glasvæggene heller ikke for lyde, fordi dørene

ikke har en karm og derfor ikke lukker helt tæt. Hos det palliative tema i Vejle er der dog indsat døre med karm i glasvæggen, som skærmer for lyd.

Udsyn

Fra alle husene er der udsyn til udearealerne fra kontorene. Nogle steder er udsynet dog mere begrænset end andre. I Vejle har medarbejderne i den ene del udsyn over byen og i den anden del har de udsyn mod skoven. De fleste af kontorene har kraftigt dagslysindfald, kun i det tidligere pauserum i Aalborg er der begrænset dagslys indfald, ligesom samtalerummet i Odense kun har meget lidt dagslysindfald.

Uderum og udsyn

Modelprogrammets anbefalinger

Uderummet omkring kræftrådgivningerne skal give stedet en *"hjemlig stemning"*, som det beskrives i Modelprogrammet (Arkitema, 2008). Det anbefales, at der anlægges en have, eller at der er adgang til tilsvarende offentlige arealer i nærheden. Haven skal udformes, så der skabes en sammenhæng mellem opholdsarealerne i bygningen. Den skal give rum til forskellige aktivitets- og sansemuligheder med brug af terrasser, grill, boldspil, kunst, pavillon eller lignende. Derudover skal den byde på "mange nicher til samtaler og refleksion". Fra fællesrummet, træningsrummet, grupperummet og medarbejderarealerne bør være udgange til uderummet, mens sanserummet og samtalerummene bør have udsigt til natur.

Udover kravene i Modelprogrammet er der formuleret en lang række anbefalinger for uderummet i "Modelprogram for teraphaver til fremtidens Kræftrådgivninger" (Skov & Landskab, 2010). Kort fortalt anbefales det, at der etableres en have med et varieret udtryk, som bevæger sig op ad vægge og under udhæng eller pergolaer. En have med mange forskellige sanseindtryk og sansemuligheder, som passer til forskellige typer ophold og forskellig former for socialt samvær. Samtidig anbefales det, at haven imødekommer personer med fysiske udfordringer, som gangbesværede. I begge modelprogrammer lægges der op til, at frivillige kan passe udearealerne.

Beskrivelse og brug

Forskellighed i udtrykket

I alle seks huse er der indarbejdet et udeareal med terrasser og/eller andre opholdsarealer, som kan tilgås af husets brugere og i nogle tilfælde er de offentligt tilgængelige. Udearealerne har meget forskellig karakter, der også hænger sammen med, hvor de enkelte huse er placeret.

Paralleller til parcelhuset

Steder, hvor husene er placeret i kvarterer med villaer og enfamiliehuse, har udearealerne i nogle tilfælde tydelige paralleller til en klassisk parcelhushave. I Herning og Roskilde har haverne eksempelvis drivhus, græsplæne, bede og træer. I Aalborg er haven dog mere vild i sit udtryk med beplantning af fx grøftekantblomster og højt græs, selvom huset er placeret på en villavej. Uderummene der har paralleller med parcelhushaver, er udformet som relativt klart afgrænsede haverum med forhave og en mere skærmet baghave.

Afskærmning

I Næstved er huset placeret op ad sygehusbygninger, en stor vej og en parkeringsplads, hvilket præger uderummet. Her er lav beplantning rundt om huset og to gårdum med terrasser og blomster. Rum der er helt afskærmede af huset og mere private, fordi de ikke er eksponerede for offentligheden.

Flydende uderum

I Vejle og Odense er udearealerne mere åbne og ikke klart afgrænsede. I Vejle er huset placeret op imod en stor skov, der alene udgør beplantningen i uderummet. I Odense er der indrettet en have med bede og græsplæne. Områdets uafgrænsede karakter gør, at det flyder sammen med en legeplads for en gruppe rækkehuse, der ligger placeret på bagsiden af huset. Der er dog i begge tilfælde også indarbejdet en mere afskærmet tagterrasse.

Uderum, der ikke er synlige i det indre

I næsten alle husene er der dele af uderummene, der ikke umiddelbart er synlige fra fællesrummene eller fra de rum, de kræftamte kommer i. I Aalborg er der som noget specielt indarbejdet et anneks i haven, det er dog næsten ikke synligt fra husets indre, kun fra et mødelokale og fra dele af træningsrummet. Annekset bruges ikke til konkrete formål, men var planlagt brugt til meditation.

Det grønne trækkes ind

I Odense er der, som det eneste tilfælde, indarbejdet store grønne planter i fællesrummet. I alle husene er udsigten til de grønne udearealer dog udnyttet i opholdsarealerne. En stor del af rummene, særligt fællesrum, samtalerum og træningsrum, har udsyn til uderummene. I Aalborg er der dog kun et begrænset udsyn til udearealerne fra fællesrummet. I alle husene er vinduerne meget store.

Adgang

Der er i alle husene adgang til udearealerne fra fællesrummet og træningsrummet og de fleste steder også fra medarbejdernes arealer.

Ophold

Under observationerne ses kun få eksempler på, at brugerne opholder sig i uderummene, hvilket kan hænge sammen med vejrforholdene under observationstidspunktet, hvor sommervejret var koldt og regnfuldt. Flere informanter og medarbejdere giver dog udtryk for, at de har brugt uderummene i forbindelse med aktiviteter i rådgivningen eller bare til ophold. Mange af informanterne giver udtryk for, at udsyn til udearealerne også er en måde at bruge arealerne, hvilket mange af dem fremhæver som noget positivt.

Drift

I nogle af husene er der frivillige, der vedligeholder udearealerne, hvilket også er observeret under arkitektur- og deltagerobservationen. I Aalborg er der dog hyret en professionel gartner for at kunne overskue vedligeholdelsen af udearealerne.

Litteraturliste til Appendiks

- Arkitema. (2008). *Kræftrådgivninger i det 21. århundrede: overordnet program for rådgivninger i Kræftens Bekæmpelse*. [København:] Kræftens Bekæmpelse og Realdania. Hentet d. 9. februar 2016 fra adressen <http://www.cancer.dk/livsrum/om-projekt-livsrum/modelprogram-for-raadgivninger/>
- Konkurrencesekretariat. (u.å.). *Livsrum: et tilbud til kræftpatienter og pårørende i et partnerskab mellem Kræftens Bekæmpelse og Realdania. Byggeprogram: syv nye Kræftrådgivninger. Paradigme: konkurrenceprogram*. Hentet d. 9. februar 2016 fra adressen http://www.cancer.dk/dyn/resources/File/file/1/721/1385265382/paradigme_byggeprogram_e.pdf
- Lind, O., & Møller, J. (1996). *Bag hækken: det danske parcelhus i lyst og nød*. København: Arkitektens Forlag.
- Lind, O., & Møller, J. (2014). *Alle tiders parcelhuse: 1860-2012*. København: Gyldendal.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Skov & Landskab. (2010). *Modelprogram for terapihaver til fremtidens kræftrådgivninger*. København: Skov & Landskab LIFE KU, Kræftens Bekæmpelse og Realdania. Hentet d. 9. februar fra adressen <http://www.cancer.dk/dyn/resources/File/file/6/726/1385265393/modelprogramterapihaver.pdf>
- Trafik og Byggestyrelsen. (2015). *Bygningsreglementet: 3.4.4 WC-rum*. Hentet d. 7. marts 2016 fra adressen: http://bygningsreglementet.dk/br10_05_id64/0/42

Denne rapport er produktet af en evaluering som REHPA, Videncenter for Rehabilitering og Palliation har gennemført på foranledning af Kræftens Bekæmpelse og Realdania. I 2013-2014 opførte Kræftens Bekæmpelse og Realdania seks nye kræftrådgivningshuse med et ønske om, at husenes placering, omgivelser og arkitektur skulle støtte op om rådgivningsaktiviteterne. Visionerne for de nye kræftrådgivningshuse er beskrevet i et modelprogram og denne evaluering undersøger og dokumenterer, hvorvidt og hvordan intentionerne fra modelprogrammet er blevet indfriet i udmøntningen af de seks huse, set ud fra brugernes perspektiv.